

ZŁOTA KSIĘGA
KORPUSU SANITARNEGO
POLSKIEGO

1797 — 1918

Opracował

PH. D. LUDWIK ZEMBRZUSKI

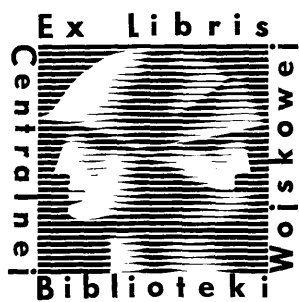
DYREKTOR

nauk Oficerskiej Szkoły Sanitarnej

w Warszawie

WARSZAWA
DRUKARNIA WŁ. ŁAZARSKIEGO
1927

Przebrażeniemu Panu Komisarzowi
Maksymilianowi

z uprzejmym pozdrowieniem

na
Antoni

Krakowa 1. XI. 27.

H. S. Lombardi

ZŁOTA KSIĘGA

ZŁOTA KSIĘGA
KORPUSU SANITARNEGO
POLSKIEGO

1797 — 1918

Opracował

Płk. Dr. LUDWIK ZEMBRZUSKI

DYREKTOR

nauk Oficerskiej Szkoły Sanitarnej

w Warszawie

WARSZAWA
DRUKARNIA WŁ. ŁAZARSKIEGO
1927

Cim:

98920

Odbito 1500 egzemplarzy.
Nakładem
Ministerstwa Spraw Wojskowych.
Departament Sanitarny.

LE LIVRE D'OR

LE LIVRE D'OR
DU SERVICE DE SANTÉ
POLONAIS

1797 — 1918

Élaboré

par le colonel-médecin
DR. LOUIS ZEMBRZUSKI

DIRECTEUR
*des études à l'École Supérieure du Service
de Santé Militaire
à Varsovie*

VARSOVIE
Imprimerie Wł. Łazarski
1927

Uczestnikom

IV Zjazdu Międzynarodowego
medycyny i farmacji wojskowej
w Warszawie

30 maja — 4 czerwca 1927 r.

Aux Membres
du IV Congrès International
de médecine et de pharmacie militaires
à Varsovie
30 mai — 4 juin 1927.

T R E Ś Ć

	Str.
Wstęp	1
I. Epoka napoleońska:	
Legiony włoskie generała Henryka Dąbrowskiego 1797 — 1806.	5
Księstwo Warszawskie 1807 — 1814	8
II. Powstanie listopadowe (Wojna polsko — rosyjska) 1830 — 31.	33
III. Ruchy rewolucyjne w okresie po powstaniu listopadowym i w latach 1846 — 1848.	51
IV. Powstanie 1863 — 1864 r.	61
V. Legiony i inne formacje polskie ochotnicze 1914 — 1918 r.	
Legiony	119
Bajończycy	150
Formacje wschodnie	152
VI. Lista współpracowników	173
Źródła	176
VII. Lekarze, medycy, dentyści i farmaceuci polscy — ofiary akcji rewolucyjnej 1864 — 1914 r.; w opracowaniu Plk. dr. S. Rudzkiego.	181

S O M M A I R E

	Page
Introduction:	3
I. Époque napoléonienne:	
Les légions italiennes du général Henri Dąbrowski	6
Le Duché de Varsovie 1807 — 1814.	9
II. L'insurrection de novembre (guerre polono-russe) 1830 — 1831	35
III. Les complots et mouvements révolutionnaires après l'insurrection de novembre et de 1846 — 1848	53
IV. L'insurrection de 1863 — 1864	63
V. Les légions et les autres formations de volontaires de 1914 — 1918:	
Les légions	122
Les Bayonnais	151
Les formations de l'Est	155
VI. Collaborateurs	173
Sources	176
VII. Les médecins, étudiants en médecine, dentistes et pharmaciens — victimes de l'action révolutionnaire de 1864 — 1914. Réd. par le Colon. dr. S. Rudzki	185

Po ostatecznym rozbiore Rzeczypospolitej Polskiej w r. 1795 Polacy nie wyrzekli się myśli o odzyskaniu niepodległości Ojczyzny. Wyrazem tych dążeń był szereg walk i powstań narodowych z bronią w rękę, które trwały z przerwami przez 120 lat zgorą, počawszy od roku 1797, t. j. od chwili utworzenia legjonów polskich na ziemi włoskiej, aż do udziału naszych formacyj ochotniczych w wojnie wszechświatowej. W zmaganiach tych brali udział lekarze, chirurdzy, studenci medycyny, farmaceuci i sanitarjusze (bardzo wielu z inteligencji) — bądź na polu działalności służby zdrowia, bądź jako kombatanci, organizatorzy, a nawet jako dowódcy oddziałów walczących. Niemalo ich poległo na polu chwały, wielu zmarło w walce z chorobami zakaźnymi, wielu też było rannych, wziętych do niewoli, więzionych, skazanych na wygnanie i do ciężkich robót, pozbawionych mienia, prześladowanych, męczonych i straconych.

Nie było pokolenia w Polsce porozbiorowej, któreby w walkach o niepodległość Ojczyzny nie złożyło ciężkiej ofiary ze zdrowia, krwi i wolności osobistej swych obywateli, pomiędzy którymi przedstawiciele służby zdrowia posiadają również własną kartę, zasługującą na zapisanie jej złotemi głoskami.

Poniżej podajemy w porządku chronologicznym obraz tej rzadkiej w dziejach ludzkości, wiekowej, pełnej tragizmu martyrologii lekarzy, medyków i farmaceutów polskich, jako hołd dla ich patriotyzmu, męstwa i ofiarności oraz jako wzór poświęcenia, bohaterstwa i niegasnącej wiary w ziszczenie ideału wolnej i niepodległej Ojczyzny, którą oni w marzeniach swych widzieli, a którą nam, współczesnemu pokoleniu polskiemu, danem było odzyskać.

Oprócz Polaków pomiędzy tymi ofiarnymi lekarzami i farmaceutami widzimy cały szereg obywateli-cudzoziemców, którzy porwani

ideą braterstwa broni i hasłem wzajemności: „za waszą i naszą wolność“, szli do szeregów polskich, niosąc hojnie w ofierze swe życie, krew i wolność.

Cześć im i chwała!

Księga ta daleką jest od idealnej dokładności i ścisłości — zarówno co do osób, jak i co do okoliczności, towarzyszących niektórym faktom. Lista lekarzy, medyków, farmaceutów, zwłaszcza sanitariuszy(szek), nie jest bynajmniej kompletną i nie może być nią z powodu braków w dokumentach archiwalnych, przez długie lata znajdujących się w rękach państw zaborczych i dopiero obecnie stopniowo odzyskiwanych, o ile nie uległy zagubieniu lub zniszczeniu. Dużo źródeł jest jeszcze nieuporządkowanych, a niemniej, być może, nie wydobytych jeszcze z ukrycia i zapomnienia.*) Inne świadectwa i pamiątki historyczne zaginęły bezpowrotnie w zawierusze powstań i wojen na ziemiach polskich. Wiele zatem szczegółów, w braku innych dowodów, opartych zostało w księdze niniejszej w znacznej mierze na pamiętnikach, luźnych notatkach i wspomnieniach osobistych, a więc na przesłankach tak często zawodnej pamięci.

Z takich ocalałych urywków wybrane zostały dane, najbardziej zdawałoby się zbliżone do rzeczywistości i umieszczone w tej księdze ku pamięci swoich i obcych z wiarą, że zostaną przyjęte z wyrozumiałością wobec tego rodzaju poszukiwań i dociekań, tak pełnych trudności i nasuwających się wątpliwości.

---

*) Komitet organizacyjny IV Zjazdu międzynarodowego medycyny i farmacji wojskowej zwracał się dwukrotnie — w kwietniu 1926 r. i w styczniu 1927 r. — za pośrednictwem prasy z odezwą do społeczeństwa polskiego, prosząc o nadsyłanie materiałów do niniejszej księgi.

Après le dernier partage de la République Polonaise en 1795, les Polonais ne renoncèrent pas à la pensée de recouvrer l'indépendance de la patrie. Ce fut une suite de combats et de rebellions nationales, l'arme à la main, qui durèrent, avec quelques interruptions, plus de 120 ans, depuis 1797, c'est à dire depuis le moment de la formation des Légions polonaises en Italie, jusqu'au jour où nos formations de volontaires prirent part dans la guerre mondiale. Dans cette tourmente, on vit aussi, les médecins, les étudiants en médecine, les pharmaciens, les infirmiers (dont beaucoup appartenaient à l'élite de la société) sur le champ de bataille, soit dans le service sanitaire, soit comme combattants, organisateurs, et même comme commandants de détachements de combattants. Beaucoup d'eux, tombèrent sur le champ d'honneur; beaucoup moururent de maladies contagieuses; beaucoup aussi furent blessés, faits prisonniers, emprisonnés, déportés, condamnés aux travaux forcés, privés de leurs biens, persécutés, martyrisés et exécutés.

Il n'y a pas de génération, qui, dans la Pologne démembrée, dans la lutte pour l'indépendance de la patrie ne sacrifiât la santé, le sang, la liberté personnelle des citoyens, parmi lesquels les représentants du service de santé possèdent leur carte méritant d'être écrite en lettres d'or.

Nous insérons, dans l'ordre chronologique, le tableau si rare dans l'histoire séculaire de l'humanité, du martyrologe (plein de tragique), des médecins, des étudiants en médecine, des pharmaciens polonais; ce sera comme un hommage, rendu à leur patriotisme, leur courage, leur dévouement, comme aussi un exemple de sacrifice, d'héroïsme, de foi ardente dans la réalisation de l'idéal de la patrie, libre et indépendante,

qu'ils voyaient dans leurs rêves et que les générations polonaises contemporaines ont recouvré.

Outre les Polonais, parmi ces médecins et ces pharmaciens dévoués, nous voyons un certain nombre de citoyens étrangers qui, enthousiasmés par la fraternité des armes et par le mot réciproque: „pour votre et pour notre liberté“, prenaient place dans les rangs polonais, prodiguant avec dévouement leur sang, leur vie, leur liberté.

Honneur et gloire!

Ce livre est loin d'être idéalement complet et précis, aussi bien pour ce qui est des personnes, que pour les circonstances de certains faits. La liste des médecins, comme aussi celle des étudiants en médecine, des pharmaciens, des infirmiers, n'est point du tout complète, et ne peut l'être, vu le manque de documents dans les archives qui, pendant de longues années étaient entre les mains des envahisseurs.

Ce n'est qu'aujourd'hui, et peu à peu, qu'on est rentré en possession de ceux, qui n'ont été, ni perdus, ni détruits. Bien des sources encore, ne sont pas mises en ordre, et même, peut-être ces documents, ne sont ils pas encore tirés de leur cachette ou de l'oubli.*) D'autres documents et souvenirs historiques ont été perdus à jamais, dans le trouble des révoltes et des guerres en Pologne. Aussi, vu leur manque, combien de faits figurant dans ce livre, proviennent de mémoires, de notices éparses ou de souvenirs personnels, par conséquent avant-coureurs, trompant souvent la mémoire.

C'est de ces fragments sauvés, qu'ont été choisies les données, à ce qu'il semble, les plus rapprochées de la réalité. Elles sont insérées dans ce livre, en souvenir des nôtres et des étrangers, avec l'assurance qu'elles seront accueillies avec indulgence, vu ce genre de recherches et de perquisitions, si hérissé de difficultés et de doutes.

---

*) Le Comité d'organisation du IV Congrès international de médecine et de pharmacie militaire fit deux fois appel à la société polonaise — au mois d'avril en 1926 et au mois de janvier en 1927 — avec prière de faire connaître divers documents nécessaires à ce livre.

I

EPOKA NAPOLEOŃSKA.

1. LEGJONY WŁOSKIE GENERAŁA HENRYKA DĄBROWSKIEGO.

1797 — 1806.

Po upadku insurekcji kościuszkowskiej i niepodległości Rzeczypospolitej Polskiej mnóstwo Polaków wojskowych wszystkich stopni wyemigrowało za granicę, zwłaszcza do Włoch i Francji. Triumfy, które odnosił oręż francuski w wojnach z koalicją, mianowicie z państwami rozbiornymi — Prusami i Austrią, — budziły w wychodźcach polskich nadzieję odbudowania Ojczyzny z pomocą Francji. Widząc jedyną drogę do zadokumentowania swych dążeń niepodległościowych w walce z bronią w ręku, emigranci skupili się około osoby generała Dąbrowskiego, który upoważniony przez Napoleona Bonapartego, zawarł z rządem lombardzkim układ, na którego podstawie powstały we Włoszech legjony polskie, jako wojsko posiłkowe w wojnie z Austrią.

Legjony zachowały komendę i umundurowanie narodowe, natomiast otrzymały trójkolorową kokardę francuską, naramienniki zaś krojem włoskim z napisem: „Gli uomini liberi sono fratelli”. Odtąd legjony, uzupełniane ochotnikami i jeńcami Polakami z szeregów koalicji, walczyły pod hasłem: „za waszą” a zatem i „za naszą wolność”, ponosząc ciężkie ofiary, aż do swej ostatecznej likwidacji, która nastąpiła około r. 1806. Nie wywalczyły one niepodległości Polski, lecz rozniosły po Europie protest przeciwko gwałtowi rozbiorów.

W walkach legjonów wzięli udział liczni lekarze Polacy i obcy, a uniesieni zapalem patriotycznym, nietylko pełnili służbę zdrowia, lecz chwyтали często sami za broń i stawali w szeregach. Męstwo swe niejedni z nich przypłacił życiem.

ÉPOQUE NAPOLÉONNIENNE.

1. LÉGIONS ITALIENNES DU GÉNÉRAL HENRI DĄBROWSKI. 1797—1806.

Après la fin malheureuse de l'insurrection de Kościuszko et de l'indépendance de la République Polonaise, un grand nombre de militaires de tous grades émigrèrent à l'étranger surtout en Italie et en France. Le triomphe remporté par les armées françaises, dans les guerres avec la coalition, surtout avec les états qui divisèrent la Pologne, la Prusse et l'Autriche, éveilla parmi les émigrants polonais, l'espérance de la restauration de leur patrie, avec l'aide de la France. Ne voyant d'autre moyen de marquer leur désir d'indépendance, que dans un combat, l'arme à la main, les émigrés se réunirent autour de la personne du général Dąbrowski qui, autorisé par Napoléon Bonaparte, conclut avec le gouvernement lombard un traité, permettant la formation des Légions polonaises comme armée auxiliaire, dans la guerre avec l'Autriche. Les Légions conservèrent le commandement et l'uniforme national; toutefois ils reçurent la cocarde française tricolore, mais les épaulettes de forme italienne avec l'inscription „Gli uomini liberi sono fratelli“. Dès lors, les Légions complétées par les volontaires et les prisonniers polonais des armées de la coalition, combattirent au nom de: „Pour votre et pour notre liberté“, supportant de lourds sacrifices, jusqu'à la dissolution finale, qui eut lieu vers l'an 1806. Elles ne conquièrent pas l'indépendance, mais elles répandirent en Europe la protestation contre les violences du partage de la Pologne.

Dans les batailles, parmi les légionnaires, prirent part aussi, un grand nombre de médecins polonais et étrangers, qui, soulevés par une ardeur patriotique, non seulement remplirent leur service sanitaire, mais encore prenant les armes, prirent place dans les rangs. Plus d'un paya son courage de sa vie.

CHIRURDZY. — CHIRURGIENS.

1. BOLLATI (Włoch) — chirurg 1 kl. legji pierwszej — poległ w boju.

BOLLATI (Italien) — chirurgien de 1re cl. à la première légion — mort sur le champ de bataille.

2. RITTER — chirurg naczelny w pułku kawalerji legji pierwszej — zmarł z ran otrzymanych w bitwie pod Trata 1798 r.

RITTER — chirurgien en chef au régiment de cavalerie de la première légion — mort des blessures reçues à la bataille de Trata en 1798.

3. VALENTINI (Włoch) — chirurg 2 kl. legji pierwszej — poległ w boju.

VALENTINI (Italien) — chirurgien de 2 cl. à la première légion — mort sur le champ de bataille.

2. KSIĘSTWO WARSZAWSKIE.

1807 — 1814.

Po rozbiciu ostatecznem armji prusko-rosyjskiej pod Friedlandem przez Napoleona I, zawarty został pokój w Tylży, którego wynikiem było utworzenie Księstwa Warszawskiego z niewielkiej części dawnego obszaru Rzeczypospolitej Polskiej.

Księstwo otrzymało odrębną konstytucję i posiadało własną siłę zbrojną, zorganizowaną na wzór francuski. Ta niewielka i ograniczona w swym rozwoju formacja polityczna nie mogła zadowolnić Polaków i dlatego to, ufni w szczęśliwą gwiazdę i genjusz Napoleona, jako pogromcy państw zaborczych, nie przestawali oni wiązać z jego planami zdobyczemi swych nadziei odbudowania Polski w jej granicach historycznych. I oto wojsko Księstwa Warszawskiego bierze wytrwale udział we wszystkich ówczesnych wojnach napoleońskich: pułki polskie widzimy walczące nie tylko na ziemi ojczyściej, lecz obok pułków francuskich w Hiszpanji, Austriji, Rosji, Prusach i Francji; wierne Napoleonowi do końca oddziały nasze towarzyszyły mu na Elbę, nie opuściły go też w tragicznych chwilach pod Waterloo.

Polacy i tym razem nie zdobyli niepodległości w rozmiarach wymarzonych, lecz znów dowiedli świata swej żywotności, zdolności do ofiar i poświęcenia dla idei wolności, braterstwa i równości i zyskali odtąd wiernego sprzymierzeńca we Francji, z którą braterstwo broni łączy nas dotychczas.

Jak w legionach włoskich, tak też i w wojsku Księstwa Warszawskiego lekarze, chirurdzy i farmaceuci złożyli dowody nietylko wiedzy zawodowej, lecz poświęcenia, odwagi i patriotyzmu.

2. LE DUCHÉ DE VARSOVIE.

1807 — 1814.

Après l'entière défaite de l'armée russo-prussienne sous Friedland par Napoléon I, la paix fut signée à Tilsit; le résultat fut la création du Duché de Varsovie, d'une partie de l'ancienne étendue de la République Polonaise. Le Duché reçut une constitution particulière, et eut son armée organisée sur le modèle français. Cette petite formation politique, limitée dans son développement, ne pouvait satisfaire les Polonais, et c'est pourquoi, confiants dans l'heureuse étoile et le génie de Napoléon, comme vainqueur des pays conquérants, ils ne cessaient de joindre à ses plans de conquête, l'espérance en la restauration de la Pologne dans ses frontières historiques. Voilà donc l'armée du Duché de Varsovie prenant une part persévérante dans toutes les guerres napoléoniennes de ces temps; nous voyons les régiments polonais combattant, non seulement sur la terre de la patrie, mais encore côte à côte avec les régiments français, en Espagne, en Autriche, en Russie, en Prusse et en France; fidèles à Napoléon jusqu'à la fin, nos détachements l'accompagnent sur l'Elbe, et, ne l'abandonnent pas aussi, dans les moments tragiques de Waterloo. Et cette fois encore, les Polonais ne conquièrent pas l'indépendance dans les mesures rêvées, mais ils prouvèrent au monde leur vitalité, leurs capacités de sacrifices et de dévouement pour l'idée de liberté, de fraternité, d'égalité. Dès lors la France fut une alliée fidèle; la fraternité des armes nous unit jusqu'à aujourd'hui. Comme dans les légions italiennes, ainsi que dans l'armée du Duché de Varsovie, les médecins, les chirurgiens et les pharmaciens donnèrent des preuves, non seulement de leur savoir, mais encore, de leur dévouement, de leur courage et de leur patriotisme.

LEKARZE I CHIRURDZY — MÉDECINS ET CHIRURGIENS

4. BAUM (Bauhm) KAROL FRYDERYK — chirurg 2 kl. w 9 p. piech. W latach 1808 — 1812 odbył kampanje napoleońskie w Hiszpanji i w Rosji. *Ranny* w r. 1809 pod Ocana i w 1812 nad Berezyną.

BAUM (Bauhm) CHARLES FRÉDÉRIC — chirurgien de 2e cl. au 9e d'infant. De 1808 — 1812 prit part aux guerres de Napoléon I en Espagne et en Russie. *Blessé* aux batailles: d'Ocana en 1809 et de la Bérésina en 1812.

5. BAZANT EMANUEL (ze Śląska) — urz. zdr. 3 kl. w 12 p. p. *Zmarł* 1812 z ran.

BAZANT ÉMANUEL (né en Silésie) — officier de santé de 3e cl. au 12e d'infant. *Mort* des blessures de guerre en 1812.

6. BERGER KAROL (rodem z Wrocławia) — chirurg 3 kl. w 13 p. p. Przebył oblężenie Zamościa. Po kapitulacji tej twierdzy w r. 1813 dostał się do niewoli rosyjskiej, w której pozostawał 160 dni.

BERGER CHARLES (né à Breslau) — chirurgien de 3e cl. au 13e d'infant. Subit le siège de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière fait prisonnier de guerre par les Russes, resta en captivité pendant 160 jours.

7. BERNHARD HENRYK (Saksończyk) — chirurg 3 kl. w 8 p. p. Podczas kampanji rosyjskiej w r. 1812 dostał się pod Wilnem do niewoli, w której przebył 3 lata.

BERNHARD HENRI (Saxon) — chir. de 3e cl. au 8e d'infant. Pendant la campagne de 1812 en Russie a été fait prisonnier de guerre à Wilno. Ne recouvra sa liberté que 3 ans après.

Lekarz, chirurg i farmaceuta wojska polskiego Księstwa Warszawskiego.
Médecin, chirurgien et pharmacien de l'armée polonaise du Duché de
Varsovie.

Pinx. B. Gembarzewski

8. BERTHOLDT (Bertoldt) JAN (rodem z Krakowa) — chir. 2 kl. w 16 p. jazdy. Odbył kampanję przeciw Austrii 1809 i przeciw Rosji 1812 r. Pod Mirem *ranny* kulą karabinową w głowę i w nogę. Podczas odwrotu Wielkiej Armji otrzymał pod Wilnem *kontuzję* w plecy kulą armatnią i dostał się do niewoli, w której przebył 21 miesięcy. Odznaczony Krzyżem złotym polskim.

BERTHOLDT (Bertoldt) JEAN (né à Cracovie) — chir. de 2e cl. au 16e de cavalerie. Prit part aux guerres contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. À la bataille de Mir blessé à la tête et au pied par balle de fusil. Pendant la retraite de la Grande Armée, *contusionné* au dos par obus à la bataille de Wilno, fut fait prisonnier de guerre et ne recouvra sa liberté que 21 mois après. Décoré de la Croix d'or polonaise.

9. BORGONI WŁADYSŁAW (Czech) — chir. 2 kl. w 3 p. ułanów. W r. 1812 pod Mirem *ranny* pałaszem w głowę i pchnięty w bok lancą, dostał się do niewoli, w której przebył 21 miesięcy.

BORGONI LADISLAS (nationalité Tchèque) — chir. de 2e cl. au 3e d'uhlands. En 1812, à la bataille de Mir *blessé* par coup de sabre à la tête et piqué au flanc par coup de lance, fut fait prisonnier de guerre et ne recouvra la liberté qu'après 21 mois.

10. BRAZDZIŃSKI JÓZEF (JAN) (ze Śląska) — pod lekarz w 2 p. ułanów. Odbył kampanje w r. 1813 i 1814 przeciw koalicji. *Ranny* pod Lipskiem w łopatkę i pod Laon w lewą rękę.

BRAZDZIŃSKI JOSEPH (JEAN) (né en Silésie) — méd. aide-major au 2e d'uhlands. Prit part aux campagnes de 1813 et 1814 contre les alliés. *Blessé* à la bataille de Leipzig à l'omoplate et à la bataille de Laon à la main gauche.

11. BREDZSNAJDER SAMUEL (rodem z Poznańskiego) — urz. zdr. 3 kl. w 11 p. p. Odbył oblężenie w Gdańsku 1813 r. i dostał się do niewoli, z której powrócił 1814 r.

BREDZSNAJDER SAMUEL (de Poznan) — offic. de santé de 3e cl. au 11e d'infant. Subit le siège de Gdansk en 1813 et fut fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté en 1814.

12. BRZUCHAŃSKI JAN (rodem z Warszawy) — urz. zdr. 2 kl. w 11 p. jazdy. Wzięty do niewoli rosyjskiej 1812 r.

BRZUCHAŃSKI JEAN (né à Varsovie) — offic. de santé de 2 cl. au 11e de cavalerie. Fut fait prisonnier de guerre pendant la campagne de 1812.

13. BRZYSKI (Brzeski) ALOIZY — urz. zdr. 3 kl. w garnizonie Zamość. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

BRZYSKI (Brzeski) ALOÏSE — offic. de santé de 3e cl. à la garnison de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière en 1813 fait prisonnier de guerre par les Russes. Il recouvra la liberté après 160 jours.

14. CELLARY STANISŁAW (rodem z Miechowskiego — Ks. Warszawskie) — pod lekarz w 10 p. huzarów. W kampanji 1812 pod Krasnem *raniony* w rękę lewą i w plecy pika, dostał się do niewoli, w której przebył 3 lata.

CELLARY STANISLAS (né au district de Miechow — Duché de Varsovie) — médecin aide-major au 10e de hussard. Pendant la campagne de 1812, à la bataille de Krasne, *blesé* d'un coup de lance à la main gauche et au dos et fait prisonnier de guerre. Il recouvra la liberté après 3 ans.

15. CHACHULSKI WOJCIECH, (rodem z Krakowa) — urz. zdr. 2 kl. w 1 p. p. W kampanji przeciw sprzymierzonym w r. 1813 był *kontuzjowany* pod Lebau w nogę kulą działową, a pod Stolpen — *raniony* w lewą nogę kulą karabinową.

CHACHULSKI ALBERT (né à Cracovie) — offic. de santé de 2e cl. au 1er d'infant. Pendant la campagne de 1813 contre les alliés *contusionné* à la bataille de Lebau au pied droit par obus, et *blesé* à la bataille de Stolpen à la jambe gauche par balle de fusil.

16. CHYTREUS JÓZEF (ze Śląska) — urz. zdr. 2 kl. w 4 p. p. Brał udział w kampanjach 1809 — 1811 w Hiszpanji, 1812 w Rosji, 1813 przebył oblężenie Gdańska. W r. 1812 *kontuzjowany* w prawą nogę.

CHYTREUS JOSEPH (né en Silésie) — offic. de santé de 2e cl. au 4e d'infant. Prit part aux guerres de 1809—1811 en Espagne et de 1812 en Russie et subit le siège de Gdansk en 1813. En 1812 *contusionné* à la jambe droite.

17. CZACHOWSKI MAURYCY (rodem z Krakowa) — urz. zdr. 3 kl. ambulansu główn. warszawskiego. W wojnie 1812 r. ranny był pod Berezyną kulą karabinową w rękę i dostał się do niewoli, w której przebył 22 miesiące.

CZACHOWSKI MAURICE (né à Cracovie) — offic. de santé de 3e cl. à l'ambulance principale de Varsovie. Pendant la campagne

de 1812 blessé à la bataille de la Bérésina à la main par balle de fusil, et fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté après 22 mois.

18. DASZEWSKI WAWRZYNIEC (rodem z Kaliskiego) — urz. zdr. 1 kl. w 2 p. ułanów. W wojnie 1812 r. pod Borysowem dostał się do niewoli, w której przebył 22 miesiące.

DASZEWSKI LAURENT (né au district de Kalisz) — offic. de santé de 1re cl. au 2e d'uhlans. Pendant la campagne de 1812 fait prisonnier de guerre à la bataille de Borysow; recouvra sa liberté après 22 mois.

19. DEPLACE LUDWIK (Francuz) — chir. 1 kl. w polskim pułku lekkokonnym (szwoleżerów) gwardji napoleońskiej. W r. 1810 *poległ* w Hiszpanji pod Quintallino. Odznaczony Legją Honorową.

DEPLACE LOUIS (Français) — chir. de 1re cl. au régiment de cheveau-légers polonais de la garde de Napoléon I. En 1810 *mort* sur le champ de bataille à Quintallino en Espagne. Décoré de la Légion d'Honneur.

20. DOBROWOLSKI JAN — urz. zdr. 3 kl. W kampanji 1812 r. pod Borysowem wzięty do niewoli, w której przebył 5 miesięcy.

DOBROWOLSKI JEAN—offic. de santé de 3e cl. Pendant la campagne de 1812 fut fait prisonnier de guerre à la bataille de Borysow. Recouvra sa liberté après 5 mois.

21. DOLIŃSKI JÓZEF (z Podola) — urz. zdr. 3 kl. w 9 p. p. Odbił kampanje w r. 1809, 1812 i 1813. W kampanji przeciw sprzymierzonym w r. 1813 wzięty do niewoli pod Lipskiem.

DOLIŃSKI JOSEPH (de la Podolie) — offic. de santé de 3e cl. au 9e d'infanterie. Prit part aux campagnes de 1809, 1812 et 1813. Pendant la campagne de 1813, contre les alliés, fut fait prisonnier de guerre à la bataille de Leipzig.

22. EXLER KRZYSZTOF (rodem z Warszawy) — chir. 2 kl. w 2 p. p. Brał udział w 11 bitwach. W r. 1812 pod Borysowem dostał się do niewoli, w której przebył 27 miesięcy. Za kampanję rosyjską 1812 r. odznaczony Krzyżem złotym polskim.

EXLER CHRISTOPHE (Varsovien) — chir. de 2e cl. au 2e d'infant. Prit part à 11 batailles. Pendant la campagne de 1812 a été fait prisonnier de guerre à la bataille de Borysow. Ne recouvra sa liberté qu'après 27 mois. Pour la guerre de 1812 décoré de la Croix d'or polonaise.

23. FILLING MAKSYMILJAN (rodem z Badenji) — urz. zdr. 2 kl. w 7 p. p. W wojnie 1812 r. wzięty pod Wilnem do niewoli, w której przebył 18 miesięcy.

FILLING MAXIMILIEN (Badois) — offic. de santé de 2e cl. au 7e d'infant. Pendant la guerre de 1812 fut fait prisonnier de guerre à la bataille de Wilno. Recouvra sa liberté après 18 mois.

24. FLEYCZEROWSKI (Fleyszerowski) TOMASZ (z Warszawy) urz. zdr. 2 kl. w 3 p. p. Brał udział w kampanjach przeciw Austrii 1809, przeciw Rosji 1812 r. i przeciw sprzymierzonym w 1813 r. Pod Borysowem *ranny* kulą karabinową w prawą nogę.

FLEYCZEROWSKI (Fleyszerowski) THOMAS (Varsovien) — offic. de santé de 2e cl. au 3e d'infant. Prit part aux guerres contre l'Autriche en 1809, contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. À la bataille de Borysow *blessé* à la jambe droite par balle de fusil.

25. FRIESE PIOTR (rodem z Prus Wsch.) — urz. zdr. 2 kl. w 8 p. p. odbył kampanje przeciw Prusom 1807, Austrii 1809 i Rosji 1812 r. Nad Berezyną *kontuzjowany* w lewą nogę, dostał się do niewoli.

FRIESE PIERRE (né en Prusse) — offic. de santé de 2e cl. au 8e d'infant. Prit part aux campagnes contre la Prusse en 1807, contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. *Blessé* à la bataille de la Bérésina au pied gauche et fait prisonnier de guerre.

26. GEYSLER KAROL (rodem z Krakowa) — urz. zdr. 3 kl. w 3 p. jazdy. W r. 1812 pod Możajskiem *ranny* w pierś kulą karabinową; pod Orszą tegoż roku — kulą karabinową i piką w bok. Wzięty do niewoli, w której przebył 18 miesięcy.

GEYSLER CHARLES (né à Cracovie) — offic. de santé de 3e cl. au 3e de cavalerie. En 1812 à la bataille de Mojaysk *blessé* à la poitrine par balle de fusil. À la bataille d'Orsza *blessé* au flanc par balle de fusil et par coup de lance. Fait prisonnier de guerre; resta en captivité 18 mois.

27. GIEŁCZEWSKI KAROL (z Warszawy) — urz. zdr. 3 kl. w 6 p. jazdy. Brał udział w wojnach 1809, 1812 i 1813 r. W r. 1813 pod Lipskiem dostał się do niewoli rosyjskiej. Odznaczony Krzyżem srebrnym polskim.

GIEŁCZEWSKI CHARLES (Varsovien) — offic. de santé de 3e cl. au 6e de cavalerie. Prit part au guerres de 1809, 1812 et 1813. En 1813 à la bataille de Leipzig tomba entre les mains de l'ennemi. Décoré de la Croix d'argent polonaise.

28. GIRARDOT FRANCISZEK (Francuz) — urz. zdr. 1 kl. w pulku polskich szwoleżerów gwardji. W 1813 r. pod Cerny, opatrując rannych, został ciężko *zraniony* w nogę, którą mu amputowano. Kawaler Legji Honorowej i Krzyża wojskowego polskiego.

GIRARDOT FRANÇOIS (Français) — offic. de santé de 1re cl. au régiment de chevau-légers polonais. En 1812 à la bataille de Cerny grièvement *blessé* à la jambe au moment où il faisait les pansements; subit l'amputation de cette dernière. Chevalier de la Légion d'Honneur et de la Croix milit. polonaise.

29. GORAJSKI JAKÓB (rodem z Krakowa) — urz. zdr. 2 kl. w 4 p. p. W kampanji 1812 pod Wilnem *rannony* i wzięty do niewoli.

GORAJSKI JACQUES (Cracovien) — offic. de santé de 2e cl. au 4e d'infant. Pendant la campagne de 1812 *blessé* à la bataille de Wilno et fait prisonnier de guerre.

30. GRILLE (Gryll?) — lek. w 11 p. ułanów. W r. 1809 *polegl* w Hiszpanji pod Yowenes. Odznaczony Legją Honorową.

GRILLE (Gryll?) — médec. au 11e d'uhłans. En 1809 *mort* sur le champ de bataille à Yowenes (Espagne). Décoré de la Légion d'Honneur.

31. HARASIŃSKI IGNACY (rodem z Olkuskiego) — pod lekarz 3 p. ułanów. Odbyl kampanje w Rosji (1812), w Niemczech (1813) i we Francji (1814). Pod Lipskiem 1813 r. *rannony* granatem w bok lewy.

HARASIŃSKI IGNACE (né au district d'Olkusz) — médec. auxiliaire au 3e d'uhłans. Prit part aux campagnes en Russie (1812), en Allemagne (1813), en France (1814). A la bataille de Leipzig en 1813 *blessé* au flanc gauche par éclat d'obus.

32. HUSBECK FERDYNAND (ze Śląska) — urz. zdr. w 7 p. ułanów. Odbyl kampanje przeciw Prusom 1807, przeciw Austriji 1809 i przeciw Rosji 1812 r. W tej ostatniej kampanji dostał się do niewoli podczas opatrywania rannych.

HUSBECK FERDINAND (né en Silésie) — offic. de santé au 7e d'uhłans. Prit part aux guerres contre la Prusse (1807), contre l'Autriche (1809) et contre la Russie (1812). Pendant cette dernière a été fait prisonnier de guerre au moment, où il donnait ses soins aux blessés.

33. ILIŃSKI — urz. zdr. 2 kl. w 6 p. p. Przebył w r. 1813 oblężenie Zamościa. Po kapitulacji tej twierdzy wzięty do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

ILIŃSKI — offic. de santé de 2e cl. au 6e d'infant. Subit le siège de la forteresse de Zamosc en 1813. Après la capitulation fut fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

34. JAMORD — urz. zdr. dywizji. *Poległ* lub *zmarł* w niewoli. (Los nieznaný).

JAMORD — offis. de santé divisionnaire. *Tué* sur le champ de bataille ou bien *mort* en captivité. (Sort inconnu).

35. JĘDRZEJEWSKI KLEMENS (rodem z Kazimierza n. Wisłą) — podchirurg w 15 p. p. Był w 14 bitwach 1812, 1813 i 1814 r. Pod Możajskiem w Rosji *ranny* w szyję. Odznaczony Krzyżem srebrnym wojskowym polskim.

JĘDRZEJEWSKI CLÉMENT (né à Kazimierz sur Vistule) — chir. aide-major au 15e d'infant. Prit part à 14 batailles de 1812, 1813 et 1814. À la bataille de Mojaysk, en Russie, *blessé* au cou. Décoré de la Croix d'argent milit. polonaise.

36. JUNGER AUGUST (rodem z Poznańskiego) — urz. zdr. 2 kl. w 10 p. p. Odcbył kampanje przeciw Austriji 1809 i przeciw Rosji 1812 r. 1 raz był *ranny* i 2 razy wzięty do niewoli.

JUNGER AUGUSTE (de Poznan) — offic. de santé de 1re cl. au 10e d'infant. Prit part aux guerres contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. Une fois *blessé* et deux fois fait prisonnier de guerre.

37. JURZYŃSKI JÓZEF (rodem z Poznańskiego) — sztabz-lekarz w I p. ułanów. Brał udział w 15 bitwach 1812, 1813 i 1814 r. Pod Medyną *ranny* w bok.

JURZYŃSKI JOSEPH (de Poznan) — méd. major de 1re cl. au 1er d'uhłans. Prit part à 15 batailles en 1812, 1813 et 1814. À la bataille de Medine *blessé* au flanc.

38. KARWACKI JAN (rodem z Lublina) — urz. zdr. 3 kl. w sztabie 18 dywizji. Odcbył kampanję przeciw Rosji 1812 r. *Raniony* w lewą rękę.

KARWACKI JEAN (né à Lublin) — offic. de santé de 3e cl. à l'état major de la 18 division. Prit part à la campagne de 1812 contre la Russie. *Blessé* à la main gauche.

39. KEIL WILHELM — urz. zdr. 3 kl. w garnizonie twierdzy Zamosć. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej.

KEIL GUILLAUME—offic. de santé de 3e cl. à la garnison de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière en 1813, a été fait prisonnier de guerre par les Russes.

40. KEŹCKI JAN (z Warszawy) — urz. zdr. 3 kl. w 4 p. p. Był w 17 bitwach od 1809 — 1814 r. W Hiszpanji otrzymał *kontuzję* w prawą nogę. Odznaczony Legją Honorową.

KEŹCKI JEAN (Varsovien) — offic. de santé de 3e cl. au 4e d'infant. Prit part aux guerres de 1809 — 1814, en somme à 17 batailles. En Espagne *contusionné* au pied droit. Décoré de la Légion d'Honneur.

41. KIEL -- urz. zdr. 3 kl. przebył w r. 1813 obleżenie Zamościa. Po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

KIEL -- offic. de santé de 3e cl. Subit le siège à la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière, a été fait prisonnier de guerre par les Russes. Recouvra sa liberté après 160 jours.

42. KISS — chirurg sztabowy legji nadwiślańskiej. W bitwie pod Saragossą w Hiszpanji kula działowa urwała mu obie nogi, podczas gdy opatrywał ranionego pułkownika (następnie generała) Chłopińskiego. *Zmarł* wskutek tego ciężkiego zranienia.

KISS — chir. major à la légion de la Vistule. À la bataille de Saragosse en Espagne, un obus lui arracha les deux pieds au moment où il faisait le pansement au colonel Chłopiński (nommé ensuite général). *Mort* de cette grave blessure.

43. KŁOSOWSKI MIKOŁAJ (z Rawskiego) — urz. zdr. 3 kl. w 13 p. jazdy. Odbył kampanje przeciw Austrii, Rosji i sprzymierzonym. W bitwie pod Czarykowem w Rosji *raniony* kulą karabinową w prawą nogę.

KŁOSOWSKI NICOLAS (né au district de Rawa). Offic. de santé de 3e cl. au 13e de cavalerie. Prit part aux guerres contre l'Autriche, contre la Russie et contre les alliés. A la bataille de Tcharykow, en Russie, *blessé* au pied droit par balle de fusil.

44. KOCH JAN (rodem z Kwidzyna) — urz. zdr. 3 kl. w 3 p. jazdy. Przebył kampanje 1806, 1807, 1809 i 1812 r. Pod Wartą 1807 r. *cięty* pałaszem w głowę. Odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim.

KOCH JEAN (né à Kwidzyn—en Prusse)—offic. de santé de 3e cl. au 3e de cavalerie. Prit part aux campagnes de 1806, 1807, 1809 et

1812. À la bataille de Warta en 1807 *blessé* à la tête par coup de sabre. Décoré de la Croix d'or milit. polonaise.

45. KOMBERT (Kumbert) LUDWIK (rodem z Galicji) — lek. bataljonowy w 12 p. p. Brał udział w bitwach przeciw Rosji i sprzymierzonym. 1813 r. pod Lipskiem *ranny* w lewą rękę i w nogę kulami karabinowymi i wzięty do niewoli.

KOMBERT (Kumbert) LOUIS (né en Galicie) — médecin. major de 2e cl. au 12e d'infant. Prit part aux batailles contre la Russie et contre les alliés. En 1813 à la bataille de Leipzig *blessé* à la main gauche et au pied par balles de fusil. Fait prisonnier de guerre.

46. KOSTRZEWSKI JAN (z Warszawy) — chirurg 3 kl. w 8 p. jazdy. Podczas kampanji z Rosją był w 7 bitwach. W r. 1813 w cofaniu się z pod Kalisza był wzięty do niewoli i przebył w niej 2 lata.

KOSTRZEWSKI JEAN (Varsovien) — chir. de 3e cl. au 8e de cavalerie. Pendant la campagne contre la Russie prit part à 7 batailles. Au moment de la retraite de Kalisz a été fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté après 2 ans.

47. KOZŁOWSKI JÓZEF (z Warszawy) — lek. bat. w 2 p. jazdy. Przebył kampanje przeciw Austrii, Rosji i sprzymierzonym. W r. 1813 w Saksonji był wzięty do niewoli rosyjskiej.

KOZŁOWSKI JOSEPH (Varsovien) — médecin. major de 2e cl. au 2e de cavalerie. Prit part aux campagnes contre l'Autriche, contre la Russie et contre les alliés. En 1813 en Saxe fut fait prisonnier de guerre par les Russes.

48. KUROWSKI STANISŁAW (z Krakowa) — lek. batal. w 15 p. jazdy. Odbył kampanje przeciw Rosji w r. 1812 i przeciw sprzymierzonym 1813 r. W bitwie pod Krasnem *ranny* kulą karabinową w kark i odłamkami granatu „cztery razy“ w prawą nogę, dostał się do niewoli.

KUROWSKI STANISŁAS (Cracovien) — médecin. major. de 2e cl. au 15e de cavalerie. Prit part à la campagne contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. A la bataille de Krasne *blessé* à la nuque par balle de fusil et quatre fois au pied droit par éclat d'obus, fut fait prisonnier de guerre.

49. LAFONTAINE LEOPOLD (ze Szwabji) — naczelny chirurg wojska polskiego. Brał udział w kampanjach w r. 1809 przeciw Austrii i w r. 1812 przeciw Rosji. W r. 1812 dostał się do niewoli, w której zmarł w Mohylowie tegoż roku. Odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim i Legją Honorową.

Dr. Leopold Lafontaine
Protochirurg W. P. Ks. Warszawskiego
Chirurgien en chef de l'armée polonaise du Duché de Varsovie

LAFONTAINE LÉOPOLD (d'origine Souabe) — chirurgien en chef de l'armée polonaise. Prit part aux campagnes de 1809 contre l'Autriche et de 1812 contre la Russie. En 1812 fut fait prisonnier de guerre et mourut à Mohyłow la même année. Décoré de la Croix d'or milit. polonaise et de la Légion d'Honneur.

50. LEYDA KAROL (rodem z Królewca) — chir. 3 kl. w 6 p. p. Odbył kampanje 1809 i 1812 r. Raniony, dostał się do niewoli rosyjskiej.

LEYDA CHARLES (né à Königsberg) — chir. de 3e cl. au 6e d'infant. Prit part aux guerres de 1809 et 1812. Blessé et fait prisonnier de guerre par les Russes.

51. LIPNICKI KAROL (z Krakowa) — urz. zdr. 2 kl. w 15 p. p. Podczas kampanji 1812 r. dostał się do niewoli pod Borysowem.

LIPNICKI CHARLES (Cracovien) — offic. de santé au 15e d'infant. Pendant la campagne de 1812 fait prisonnier de guerre à la bataille de Borysow.

52. LISOWIECKI JÓZEF (z Zamojszczyzny) — naczelny lekarz-inspektor szpitali wojskowych w twierdzy Zamość. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej; uwolniony po 160 dniach.

LISOWIECKI JOSEPH (né au district de Zamosc) — méd. inspecteur général des hôpitaux milit. de la forteresse de Zamosc. En 1813 après la capitulation de cette forteresse fut fait prisonnier de guerre par les Russes. Recouvra sa liberté après 160 jours.

53. LUBELSKI FILIP (rodem z Zamościa) — urz. zdr. 1 kl. sztabu głównego Księstwa Warszawskiego. Brał udział w kampanji 1812 r. w Rosji i przeciw sprzymierzonym 1813 i 1814 r. W bitwie pod Lipskiem raniony w prawą rękę kulą karabinową. Odznaczony Legją Honorową.

LUBELSKI PHILIPPE (né à Zamosc) — offic. de santé de 1re cl. à l'état major du Duché de Varsovie. Prit part aux campagnes de 1812 contre la Russie et de 1813—1814 contre les alliés. À la bataille de Leipzig blessé à la main droite par balle de fusil. Décoré de la Légion d'Honneur.

54. LÜHE AUGUSTYN (rodem z Warmji) — chir. 2 kl. w 6 p. p. Odbył kampanje w 1809 przeciw Austrii, w 1812 przeciw Rosji. Poległ w boju.

LÜHE AUGUSTE (né en Warmja)—chir. de 2e cl. au 6e d'infant. Prit part aux campagnes de 1809 contre l'Autriche et de 1812 contre la Russie. *Mort* sur le champ de bataille.

55. LÜHE LEOPOLD (ur. w Berlinie) — sztabslek. w 6 p. p. Był w 6 bitwach w r. 1809 i 1812. Pod Borysowem trzykrotnie *ranny* w rękę kulą karabinową, dostał się do niewoli, w której przebył 16 miesięcy.

LÜHE LÉOPOLD (né à Berlin) — méd. major de 1re cl. au 6e d'infant. Prit part à 6 batailles en 1809 et 1812. À la bataille de Borysow *blessé* trois fois à la main par balle de fusil, fut fait prisonnier de guerre; recouvra sa liberté après 16 mois.

56. ŁUCZYNSKI JAN (z Warszawy) — urz. zdr. 2 kl. w 8 p. p. Brał udział w 9 bitwach w kampanjach 1807 — 1813 roku. W bitwie pod Lipskiem wzięty do niewoli. Odznaczony złotym Krzyżem wojsk. polskim.

ŁUCZYŃSKI JEAN (Varsovien) — offic. de santé de 2e cl. au 8e d'infant. Prit part à 9 batailles de 1807 — 1813. À la bataille de Leipzig a été fait prisonnier de guerre. Décoré de la Croix d'or milit. polonaise.

57. MAŁUSKI FRANCISZEK (z Warszawy) — urz. zdr. 2 kl. w 13 p. p. Przebył oblężenie Zamościa. Po kapitulacji wzięty do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

MAŁUSKI FRANÇOIS (Varsovien) — offic. de santé de 2e cl. au 13e d'infant. Subit le siège de la forteresse de Zamosc. Après capitulation, fait prisonnier de guerre par les Russes. Recouvra sa liberté après 160 jours.

58. NIEMYSKI MARCIN — urz. zdr. 3 kl. w 2 p. p. *Poległ* w boju 1814 r.

NIEMYSKI MARTIN — offic. de santé de 3e cl. au 2e d'infant. En 1814 *mort* sur le champ de bataille.

59. OSTROWSKI FELIKS (ze Lwowa) — urz. zdr. 2 kl. w 1 p. p. nadwiślańskim. Przebył kampanje przeciw Austrii, Rosji i sprzymierzonym; wziął udział w 10 bitwach. Pod Lipskiem *kontuzjowany* w głowę. Odznaczony Legią Honorową.

OSTROWSKI FÉLIX (né à Lwow)—offic. de santé de 2e cl. au 1er d'infant. de la Vistule. Prit part aux campagnes contre l'Autriche, contre la Russie et contre les alliés, en somme à 10 batailles. À la bataille de Leipzig *contusionné* à la tête. Décoré de la Légion d'Honneur.

60. PESZKE SAMUEL (rodem z Budziszyna) — sztabschirurg 10 p. jazdy. Brał udział w kampanji przeciw Rosji 1812 r. Pod Możajskiem *kontuzjowany* w pierś odłamem granatu, dostał się do niewoli, w której przebył do 1814 r.

PESZKE SAMUEL (né à Budisyn) — chir. major de 1re cl. au 10e de cavalerie. Prit part à la guerre contre la Russie en 1812. À la bataille de Mojaysk *contusionné* à la poitrine par éclat d'obus et fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté en 1814.

61. POMORSKI PIOTR (z Warszawy) urz. zdr. 2 kl. w 16 p. p. Podczas kampanji z Rosją 1812 r. *raniony* odłamem granatu w prawą nogę, został wzięty do niewoli i wysłany do gub. tobolskiej, skąd powrócił do kraju 1813 r.

POMORSKI PIERRE (Varsovien) — offic. de santé de 2e cl. au 16e d'infant. Pendant la campagne de 1812 contre la Russie *blessé* au pied droit par éclat d'obus et fait prisonnier de guerre. Déporté au gouvernement de Tobolsk (Sibérie); il recouvra sa liberté en 1813.

62. PREUSS FERDYNAND (ze Śląska) — urz. zdr. 1 kl. w 1 p. jazdy. Odbył kampanję przeciw Austrii w 1809 i przeciw Rosji 1812 r. Był w 18 bitwach. W 1812 r. dostał się do niewoli, z której powrócił w r. 1814. Za kampanję 1812 r. odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim.

PREUSS FERDINAND (Silésien) — offic. de santé de 1re cl. au 1er de cavalerie. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812, en somme à 18 batailles. En 1812 fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté en 1814. Décoré de la Croix milit. d'or polonaise pour la campagne de 1812.

63. PRZEDWIELIŃSKI JAN (rodem z Lublina) — urz. zdr. 3 kl. w 5 p. strzelców. Wziął udział we wszystkich kampanjach 1807 — 1812 r., w 9 bitwach. Pod Krasnem *raniony* kulą karabinową w kark i cztery razy granatem w prawą nogę, dostał się do niewoli, w której przebył 2 lata.

PRZEDWIELIŃSKI JEAN (né à Lublin) — offic. de santé de 3e cl. au 5e de chasseurs. Prit part à toutes les campagnes de 1807 — 1812, en somme à 9 batailles; à la bataille de Krasne *blessé* à la nuque par balle de fusil et quatre fois au pied droit par éclat d'obus. Fait prisonnier de guerre, resta 2 ans en captivité.

64. PRZYBYLSKI JÓZEF (z Warszawy) — lekarz dywizji strzelców konnych. Odbył kampanje przeciw Austrii 1809 i przeciw Rosji

1812 r. W r. 1812 dostał się do niewoli, z której powrócił w r. 1814. Odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim.

PRZYBYLSKI JOSEPH (Varsovien) — médecin principal de 1-re cl. à la division des chasseurs à cheval. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. En 1812 fut fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté en 1814. Décoré de la Croix milit. d'or polonaise.

65. PUCIATA — dr. med. urz. zdr. 1 kl. w garnizonie Zamościa. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

PUCIATA — dr. en médecine, offic. de santé de 1-re cl. à la garnison de Zamosc. En 1813 après la capitulation de cette forteresse, a été fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

66. RADKE JAN KAROL LUDWIK (rodem z Poznańskie-go) — urz. zdr. kl. 1 w 10 p. p. Przy kapitulacji Gdańska 1814 r. dostał się do niewoli.

RADKE JEAN CHARLES LOUIS (de Poznan) — offic. de santé de 1-re cl. au 10-e d'infant. En 1814 après la capitulation de Gdansk a été fait prisonnier de guerre.

67. RAWENNE (Ravené) KAROL (ur. w Berlinie) — urz. zdr. 1 kl. 16 p. p. Podczas kampanji z Rosją w 1812 r., pozostawiony w szpitalu wojsk. w Smoleńsku przez naczelnego lekarza armji polskiej Lafontaine'a, w czasie cofania się Wielkiej Armji dostał się do niewoli. Los nieznan.

RAWENNE (Ravené) CHARLES (né à Berlin) — offic. de santé de 1-re cl. au 16-e d'infant. Pendant la campagne de 1812 contre la Russie fut laissé par ordre de Lafontaine, médecin-chef de l'armée polonaise, à l'hôpital milit. à Smolensk; fait prisonnier de guerre après la retraite de la Grande Armée. Sort inconnu.

68. ROGALI (Regali) — urz. zdr. 3 kl. w garnizonie Zamościa w 1813 r. Po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

ROGALI (Regali) — offic. de santé de 3-e cl. à la garnison de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière a été fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

69. RYCHTER KAROL — urz. zdr. 2 kl. w garnizonie Zamościa. Po kapitulacji twierdzy 1813 r. dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

RYCHTER CHARLES — offic. de santé de 2e cl. à la garnison de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière, a été fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité pendant 160 jours.

70. SADOWSKI WALENTY (z Krakowa) — chir. batalj. w 12 p. p. Odbył kampanje przeciw Austrii 1809 r. i przeciw Rosji 1812. W bitwie pod Możajskiem *raniony* w nogę; nad Berezyną dostał się do niewoli, w której przebył 22 miesiące.

SADOWSKI VALENTIN (Cracovien) — chir. de bataillon au 12e d'infant. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. À la bataille de Mojaysk *blessé* au pied et fait prisonnier de guerre à la Bérésina. Recouvra sa liberté après 22 mois.

71. SALOMON (Salamon) JAN (z Poznania) — urz. zdr. 2 kl. w 9 p. ułanów. Odbył kampanje w r. 1809 i 1812. *Raniony* w lewą nogę.

SALOMON (Salamon) JEAN (né à Poznan) — offic. de santé de 2e cl. au 9e d'uhlans. Prit part aux guerres de 1809 et de 1812. *Blessé* à la jambe gauche.

72. SERAF LUDWIK — urz. zdr. 3 kl. W kampanji z Rosją 1812 r. dostał się do niewoli.

SERAF LOUIS—offic. de santé de 3e cl. Pendant la campagne contre la Russie en 1812 a été fait prisonnier de guerre.

73. SOBKIEWICZ JAN (rodem z Galicji) — urz. zdr. 2 kl. w 12 p. p. Odbył kampanję 1812 r. w Rosji, biorąc udział w 6 bitwach. *Raniony* w głowę i ramię pałaszem, w udo prawe kartaczem. Po bitwie pod Smoleńskiem podany do krzyża złotego polskiego, po bitwie pod Możajskiem do krzyża Legji Honorowej.

SOBKIEWICZ JEAN (né en Galicie)—offic. de santé de 2e cl au 12e d'infant. Prit part à la campagne de 1812 en Russie, en somme à 6 batailles. *Blessé* à la tête et au bras par coup de sabre et à la cuisse par éclat d'obus. Après la bataille de Smolensk proposé pour la Croix d'or polonaise et après la bataille de Mojaysk pour la Légion d'Honneur.

74. SOBOLEWSKI FERDYNAND (z Warszawy) — pod lekarz w 10 p. jazdy. W kampanji przeciw Rosji 1812 r. w bitwie pod Mirem *pchnięty* lancą w lewą łopatkę.

SOBOLEWSKI FERDINAND (Varsovien) — *médec. aide-major* au 10e de cavalerie. Pendant la campagne contre la Russie en 1812 à la bataille de Mir, *blessé* à l'omoplate gauche par coup de lance.

75. SPISBACH KRYSTJAN (Saksończyk) — urz. zdr. 1 kl. 5 p. jazdy. W kampanjach 1812 r. przeciw Rosji, 1813 przeciw sprzymierzonym i 1814 we Francji wziął udział w 8 bitwach. *Ranny* 2 razy w głowę pałaszem, 5 razy *pchnięty* lancą w nogę.

SPISBACH CHRÉTIEN (Saxon) — *offic. de santé* de 1re cl. au 5e de cavalerie. Prit part aux campagnes contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813 et 1814, en somme à 8 batailles. *Blessé* deux fois à la tête par coup de sabre et 5 fois à la jambe par coup de lance.

76. STACKEBRANDT KAROL WILHELM LUDWIK (rodem z Wrocławia) — urz. zdr. 2 kl. w pułku artyl. konnej. Odbył kampanję przeciw Rosji 1812 r. i przeciw sprzymierzonym 1813 r. Pod Możajskiem *raniony* kartaczem w krzyż, pod Lipskiem dostał się do niewoli rosyjskiej.

STACKEBRANDT CHARLES GUILLAUME LOUIS (né à Breslau) — *offic. de santé* de 2e cl. au régim. d'artillerie à cheval. Prit part aux campagnes contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. À la bataille de Mojausk *blessé* aux reins par éclat d'obus et à la bataille de Leipzig fait prisonnier de guerre par les Russes.

77. STAROHORSKI JAN (ur. na Węgrzech) — sztabslekarz w 9 p. jazdy. Odbył kampanje przeciw Prusom 1807, przeciw Austrii 1809 i przeciw Rosji 1812 r. Pod Borysławem, będąc *ranionym* w lewą nogę i kontuzjowanym w ramię kulą armatnią, dostał się do niewoli, w której przebył 3 lata i 1 miesiąc.

STAROHORSKI JEAN (né en Hongrie) — *médec. major* de 1re cl. au 9e de cavalerie. Prit part aux campagnes contre la Prusse en 1807, contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. À la bataille de Borysow *blessé* au pied gauche et contusionné au bras par éclat d'obus. fut fait prisonnier de guerre. Ne regagna sa liberté, qu'après 3 ans et 1 mois de captivité.

78. STEINICKE AUGUST (rodem z Warmji) — urz. zdr. 3 kl. w 1 p. p. Odbył kampanje przeciw Austrii 1809 i przeciw Rosji 1812 r. Pod Borysowem *raniony* w prawą nogę kulą karabinową, dostał się do niewoli, w której przebył 2 lata 1 miesiąc.

STEINICKE AUGUSTE (né en Warmja) — offic. de santé de 3e cl. 1er d'infant. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. À la bataille de Borysow *blessé* au pied droit par balle de fusil fut fait prisonnier de guerre; recouvra sa liberté après 2 ans et 1 mois.

79. STRYCKI ANTONI (rodem z Poznańskiego) — urz. zdr. 3 kl. w artylerji. Brał udział w kampanji 1812 r. Podczas cofania się Wielkiej Armji pod Wilnem dostał się do niewoli, w której przebył 2 lata.

STRYCKI ANTOINE (de Poznan) — offic. de santé de 3e cl. à l'artillerie. Prit part à la campagne de 1812. Pendant la retraite de la Grande Armée, a été fait prisonnier de guerre à Wilno. Recouvra la liberté après 2 ans.

80. STUMMER JAN (rodem z Krakowa) — lekarz naczelny korpusu polskiego w r. 1813. Brał udział w kampanjach 1809 r. przeciw Austrii i w 1813 r. przeciw sprzymierzonym. W bitwie pod Lipskiem 1813 r. dostał się do niewoli rosyjskiej. Po powrocie z niewoli w r. 1815 został naczelnym lekarzem wojska polskiego, Królestwa Kongresowego.

STUMMER JEAN (Cracovien) — médecin-chef du corps polonais en 1813. Prit part aux campagnes de 1809 contre l'Autriche et de 1813 contre les alliés. À la bataille de Leipzig 1813 a été fait prisonnier de guerre par les Russes. Après avoir recouvré sa liberté en 1815, fut nommé médecin en chef de l'armée polonaise du Royaume de Pologne.

81. SZABŁOWSKI PIOTR (z Wilna) — urz. zdr. 3 kl. w 11 p. p. W kampanji 1812 r. podczas odwrotu Wielkiej Armji pod Kownem dostał się do niewoli, w której przebył 17 miesięcy.

SZABŁOWSKI PIERRE (né à Wilno) — offic. de santé de 3e cl. au 11e d'infant. En 1812 pendant la retraite de la Grande Armée fut fait prisonnier de guerre à Kowno. Recouvra sa liberté après 17 mois de captivité.

82. SZCZYCIŃSKI ANTONI (rodem z Łaskarzewa — Ks. Warszawskie) — urz. zdr. 3 kl. w 1 p. p. Odbył kampanje 1809 r. przeciw Austrii, 1812 przeciw Rosji i 1813 i 1814 przeciw sprzymierzonym. Był w 17 bitwach. Podczas odwrotu Wielkiej Armji *raniony* w lewe udo odłamem granatu. Pod Mediną pchnięty lancą w głowę i w plecy.

SZCZYCIŃSKI ANTOINE (né à Łaskarzew—Duché de Varsovie) — offic. de santé de 3e cl. au 1er d'uhlans. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809, contre la Russie en 1812 et contre les

alliés en 1813 et 1814. Pendant la retraite de la Grande Armée blessé à la cuisse gauche par éclat d'obus. À la bataille de Medine blessé à la tête et au dos par coup de lance.

83. SWENCKI FRYDERYK GOTTLIEB (rodem z Saksonji) — chir. 1 kl. w 2 p. p. Brał udział w kampanjach przeciw Rosji 1812 i przeciw sprzymierzonym 1813 r. Pod Lipskiem dostał się do niewoli pruskiej, w której przebył 11 miesięcy, pełniąc obowiązki lekarza w szpitalu wojskowym w Halli. Odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim.

SWENCKI FRÉDÉRIC GOTTLIEB (né en Saxe) — chir. de 1re cl. au 2e d'infant. Prit part aux guerres contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. À la bataille de Leipzig a été fait prisonnier de guerre par les Prussiens, qui l'ont fait travailler comme médecin à l'hôpital militaire de Halle pendant 11 mois. Décoré de la Croix milit. d'or polonaise.

84. TUSZYŃSKI KAROL (rodem z Prus) — urz. zdr. 2 kl. w p. jazdy krakusów. W kampanji przeciw sprzymierzonym w Niemczech w r. 1813, opatrując rannych pod Fuldą, dostał się do niewoli rosyjskiej.

TUSZYŃSKI CHARLES (né en Prusse) — offic. de santé de 2e cl. au régim. de cavalerie craeovienne. Prit part à la campagne contre les alliés en 1813; fut fait prisonnier de guerre par les Russes à Fulda, au moment, où il pansait les blessés.

85. VOIGLET FRYDERYK KAROL — urz. zdr. 1 kl. w 14 p. jazdy. *Poległ w boju.*

VOIGLET FRÉDÉRIC CHARLES — offic. de santé de 1re cl. au 14e de cavalerie. *Mort sur le champ de bataille.*

86. WAGNER FERDYNAND (rodem z Poznańskiego) — urz. zdr. 3 kl. w 9 p. p. W kampanji przeciw Rosji 1812 r. pod Borysowem dostał się do niewoli, w której przebył 20 miesięcy.

WAGNER FERDINAND (de Poznan) — offic. de santé de 3e cl. au 9e d'infant. Pendant la campagne de 1812 contre la Russie, à la bataille de Borysow, fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté après 20 mois de captivité.

87. WAŚOWICZ ANDRZEJ (z Grodzieńskiego) — urz. zdr. 3 kl. w 11 p. jazdy. Odczył kampanje w r. 1809 i w 1812. Pod Borysowem *ranny* w lewą rękę i w głowę pałaszem i pchnięty lancą w nogę, dostał się do niewoli, w której przebył 18 miesięcy.

WAŚOWICZ ANDRÉJ (né au district de Grodno)—offic. de santé de 3e cl. au 11e de cavalerie. Prit part aux campagnes de 1809 et de 1812. À la bataille de Borysow *blessé* à la tête par coup de sabre et à la jambe par coup de lance, a été fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté après 18 mois de captivité.

88. WEYCHHOLTZ ALEKSANDER (rodem z Saksonji) — lek. sztab. w 6 p. jazdy. Brał udział w bitwach przeciw Austrii 1809, przeciw Rosji 1812 i przeciw sprzymierzonym w 1813 i 1814 r. Nad Berezyną *raniony* lancą w plecy. Ozdobiony krzyżem Legji Honorowej.

WEYCHHOLTZ ALEXANDRE (Saxon) — méd. major de 1re cl. au 6e de cavalerie. Prit part aux guerres contre l'Autriche en 1809, contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813 et 1814. À la bataille de la Bérésina *blessé* au dos par coup de lance. Décoré de la croix de la Légion d'Honneur.

89. WILSKI JAN (rodem z Poznańskiego) — podchirurg w 8 p. jazdy. Odbył kampanje w Rosji 1812 i przeciw sprzymierzonym 1813 r. W bitwie pod Hanau *raniony* kulą karabinową w nos i w nogę, dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 2 l. 6 mies.

WILSKI JEAN (de Poznan) — chir. aide-major au 8e de cavalerie. Prit part aux campagnes contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. À la bataille d'Hanau *blessé* au nez et à la jambe, fait prisonnier de guerre par les Russes; ne recouvra sa liberté qu'après 2 ans et 6 mois de captivité.

90. WODNICKI JAN (rodem z Galicji) — fizyk powiatowy, „użyty“ w szpitalu wojskowym w Zamościu w r. 1813. Po kapitulacji tej twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

WODNICKI JEAN (né en Galicie) — médecin cantonal, occupé à l'hôpital militaire de la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière en 1813, a été fait prisonnier de guerre par les Russes; resta en captivité 160 jours.

91. WOLFF — urz. zdr. 3 kl. w garnizonie Zamościa. 1813 r. po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

WOLFF — offic. de santé de 3e cl. à la garnison de Zamosc. En 1813 après la capitulation de cette forteresse, a été fait prisonnier de guerre par les Russes; resta en captivité 160 jours.

92. ZAHORSKI WALENTY (rodem z Kozienic) — pod lekarz w 3 p. p. W kampanji 1812 r. przeciw Rosji w bitwie pod Smoleńskiem dostał się do niewoli.

ZAHORSKI VALENTIN (né à Kozienice) — méd. aide-major au 3e d'infant. Pendant la campagne de 1812 contre la Russie a été fait prisonnier de guerre à la bataille de Smolensk.

93. ZALEWSKI KAROL (z Krakowa) — urz. zdr. 2 kl. w 3 p. p. Brał udział w kampanjach przeciw Prusom 1807 r. i przeciw Austrii 1809 r. Kilkakrotnie *ranny*.

ZALEWSKI CHARLES (Cracovien) — offic. de santé de 2e cl. au 3e d'infant. Prit part aux campagnes contre la Prusse en 1807 et contre l'Autriche en 1809. Plusieurs fois *blessé*.

94. ZAUPER KAROL (Czech) — urz. zdr. 2 kl. w 13 p. p. Odbył kampanje przeciw Austrii w 1809 i przeciw Rosji w 1812 r. W 1813 r. przebył oblężenie Zamościa i po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

ZAUPER CHARLES (de nationalité Tchèque) — offic. de santé de 2e cl. au 13e d'infant. Prit part aux campagnes contre l'Autriche en 1809 et contre la Russie en 1812. Subit le siège de la forteresse de Zamosc en 1813; après la capitulation a été fait prisonnier par les Russes. Resta en captivité 160 jours.

95. ŻERO WALENTY (z Poznańskiego) — urz. zdr. 3 kl. w 6 p. p. Odbył kampanje przeciw Prusom w 1807, przeciw Austrii w 1809 i przeciw Rosji w 1812 r. W bitwie pod Borysowem *ranny* — stracił lewe oko i dostał się do niewoli.

ŻERO VALENTIN (de Poznan) — offic. de santé de 3e cl. au 6e d'infant. Prit part aux campagnes contre la Prusse (1807), contre l'Autriche (1809) et contre la Russie (1812). À la bataille de Borysow perdit l'oeil gauche puis fut fait prisonnier de guerre.

96. ZIELIŃSKI JÓZEF (z Warszawy) — pod lekarz 10 p. p. Odbył kampanje przeciw Rosji 1812 r. i przeciw sprzymierzonym 1813 r. Pod Królewcem dostał się do niewoli, w której przebył 2 lata 8 miesięcy.

ZIELIŃSKI JOSEPH (Varsovien) — méd. aide-major au 10e d'infant. Prit part aux campagnes contre la Russie en 1812 et contre les alliés en 1813. À la bataille de Königsberg fait prisonnier de guerre. Recouvra la liberté après 2 ans et 8 mois.

97. ŻMUDZIŃSKI ANDRZEJ (z Warszawy) — urz. zdr. 3 kl. w korpusie artylerji pieszej. Odbył kampanje przeciw Austrii (1809),

przeciw Rosji (1812), przeciw sprzymierzonym (1813 — 1814). Był w 7 bitwach. W r. 1812 *raniony* w nogę prawą. Odznaczony Krzyżem Legji Honorowej.

ŻMUDZINSKI ANDRÉ (Varsovien) — offic. de santé de 3e cl. au corps d'artillerie à pied. Prit part aux campagnes contre l'Autriche (1809), contre la Russie (1812), contre les alliés (1813 — 1814) — en somme à 7 batailles. En 1812 *blessé* au pied droit. Décoré de la Croix de la Légion d'Honneur.

APTEKARZE. — PHARMACIENS.

[1] 98. CZYRYŁŁO LEON — apt. kl. 3 w twierdzy Zamość. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

CZYRYŁŁO LÉON — pharm. de 3e cl. à la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière en 1813, fut fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

[2] 99. ROKOSZEWSKI — apt. kl. 3 w twierdzy Zamość. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

ROKOSZEWSKI — pharm. de 3e cl. à la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière en 1813, fut fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

[3] 100. TARCZYŃSKI JAN (z Krakowa) — apt. kl. 3 w twierdzy Zamość. W r. 1813 po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

TARCZYŃSKI JEAN (Cracoiven) — pharm. de 3e cl. à la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière fut fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours.

[4] 101. TRACEWICZ KAJETAN (rodem z Sandomierza) — naczelny apt. 2 kl. w twierdzy Zamość. Po kapitulacji twierdzy dostał się do niewoli rosyjskiej, w której przebył 160 dni.

TRACEWICZ GAËTAN (né à Sandomierz) — pharm. en chef de 2e cl. à la forteresse de Zamosc. Après la capitulation de cette dernière fut fait prisonnier de guerre par les Russes et resta en captivité 160 jours:

[5] 103. WEYCHAN WALENTY (rodem z Poznańskiego) — z zawodu aptekarz, urz. zdr. 3 kl. Odbił kampanję 1812 r. przeciw Rosji

„przy opatrywaniu rannych“. Wziął udział w 5 bitwach. Pod Berezyną dostał się do niewoli, w której przebył 2 lata. Odznaczony Krzyżem złotym wojskowym polskim.

WEYCHAN VALENTIN (de Poznan) — pharmacien de profession, offic. de santé de 3e cl. Prit part à la campagne de 1812 contre la Russie „en faisant les pansements aux blessés“, — en somme à 5 batailles. À la Bérésina fut fait prisonnier de guerre; recouvra sa liberté après 2 ans. Décoré de la Croix d'or milit. polonaise.

[6] 103. ZALESKI FILIP JAKÓB — apt. kl. 2. W kampanji przeciw Rosji w 1812 r. dostał się do niewoli, z której powrócił 1814 r.

ZALESKI PHILIPPE JACQUES — pharm. de 2e cl. Pendant la campagne contre la Russie en 1812 fut fait prisonnier de guerre; recouvra sa liberté en 1814.

* * *

Z wymienionych powyżej 103 lekarzy, chirurgów i aptekarzy legjonów włoskich i wojska polskiego Księstwa Warszawskiego, t. j. w epoce napoleońskiej:

Poległo	10
Poległ lub zmarł w niewoli (bliźsze losy nieznane)	1
Ranionych	22
Ranionych i wziętych do niewoli	22
(razem ranionych 44)	
wziętych do niewoli bez zranienia	48
Razem	103

Z tej liczby:

Odznaczonych krzyżami: Legji Honorowej	7
„ „ polskimi	10
„ obydwooma krzyżami (podwójnie)	3
Razem	20

* * *

Parmi les ci-nommés 103 médecins, chirurgiens et pharmaciens de l'armée polonaise — dans les Légions en Italie et au Duché de Varsovie — à l'époque de Napoléon I il y avait:

Tombés sur le champ de bataille	10
Tué ou mort comme prisonnier de guerre (sort inconnu)	1
Blessés	22
Blessés et devenus prisonniers de guerre	22
(en somme blessés 44)	
Prisonniers de guerre sans blessures	48
Total	<u>103</u>

De ce nombre furent décorés:

De la Légion d'Honneur	7
De la Croix milit. polonaise	10
De la Légion d'Honneur et de la Croix milit. polonaise	<u>3</u>
Total	20

II

POWSTANIE LISTOPADOWE 1830 — 1831.

(Wojna polsko-rosyjska).

Kongres Wiedeński w r. 1815 utworzył Królestwo Polskie, w którego skład weszło Księstwo Warszawskie, lecz w granicach znacznie uszczuplonych. Kraków z okręgiem uznano za miasto wolne pod opieką Austrii, Prus i Rosji. Królestwo Polskie połączone zostało z cesarstwem rosyjskiem unją prawie personalną, oraz otrzymało własną konstytucję, nadaną przez cesarza Aleksandra I, liberalniejszą nawet od konstytucji Księstwa Warszawskiego. Wojsko polskie, liczące w czasie pokoju do 40.000 ludzi, miało charakter całkowicie narodowy. Z początku cesarz Aleksander I, jako król polski, okazywał dużo sympatji dla dążeń narodowych Polaków i szanował konstytucję. Jednakże stopniowo, pod wpływem ducha reakcji, która ogarnęła podówczas całą Europę i pod wpływem biurokratycznych rosyjskich sfer urzędniczych, niechętnie patrzących na swobody konstytucyjne w Polsce, których cesarstwo było pozbawione,—rozpoczęło się gwałcenie swobód narodowych, zagwarantowanych konstytucją. Zaprowadzono cenzurę pism, zniesiono nietykalność osobistą, tłumiono wszelkie objawy patriotyzmu, otoczono mieszkańców, nie wyłączając wojska, całą siecią szpiegów. Naród polski wobec tego podjął obronę swoich praw nie tylko na drodze legalnej, lecz i na drodze konspiracyjnej. Gdy po wstąpieniu na tron Mikołaja I, prześladowania dosięgły szczytu, Polacy w obronie praw konstytucyjnych i dla wskrzeszenia wolnej i niepodległej Rzeczypospolitej wywołali powstanie, zdeponizowali Mikołaja, jako króla polskiego i podjęli wojnę z Rosją. Wojna ta, trwająca 8 miesięcy, została niestety przez Polskę prze-

grana, poczem Królestwo Polskie uległo wcieleniu do cesarstwa rosyjskiego, jako jego część integralna, z zachowaniem jedynie samego tytułu. obrońcy swobód konstytucyjnych potraktowani zostali jak zwykli buntownicy.

Lekarze i farmaceuci wojska polskiego w powstaniu 1830 — 31 r. odznaczyli się chlubnie na polu walk, składając dowody odwagi i patriotyzmu. Podlegali też prześladowaniom za udział w powstaniu narówni z całym wojskiem.

INSURRECTION DE NOVEMBRE 1830 — 1831.

(Guerre polono-russe).

Le Congrès de Vienne de 1815 créa le Royaume de Pologne, composé du Duché de Varsovie, mais dont les frontières furent fort restreintes. La ville de Cracovie, y compris l'arrondissement, fut reconnue ville libre sous le protectorat de l'Autriche, de la Prusse et de la Russie. Le Royaume de Pologne fut lié avec l'empire russe par une union presque personnelle et obtint du tzar, Alexandre I, une constitution, il faut l'avouer, plus libérale, que l'ancienne constitution du Duché de Varsovie. L'armée polonaise, comptant 40.000 hommes en temps de paix, possédait un caractère tout à fait national. Au commencement l'empereur Alexandre I, devenu roi de Pologne, témoignait beaucoup de sympathie aux aspirations nationales des Polonais, respectant leur constitution. Cependant, avec le temps, sous l'influence d'un esprit de réaction, qui s'empara de toute l'Europe et sous l'influence de la bureaucratie russe, mal disposée envers la liberté constitutionnelle, dont la Russie était alors privée, le tzar débuta par la violation de cette liberté. On introduisit la censure de la presse, on abolit la liberté individuelle, on étouffa chaque manifestation patriotique, on dressa enfin autour des habitants et même autour de l'armée, un filet d'espionnage. En vue de cette politique, les Polonais entreprirent la défense de leurs droits non seulement par voie légale, mais aussi par conspiration. Après l'avènement au trône de Nicolas I, les persécutions dans le Royaume de Pologne parvinrent à leur zénith. Les Polonais, pour défendre les droits de leur constitution et pour rétablir leur liberté et leur indépendance, détrônèrent Nicolas I comme roi de Pologne et proclamèrent la

guerre à la Russie. Mais, hélas, cette guerre qui dura 8 mois, fut néfaste aux Polonais et le Royaume de Pologne ne gardant que son titre, fut annexé à l'empire russe. Les défenseurs de la liberté furent traités comme de simples rebelles.

Les médecins et les pharmaciens de l'armée polonaise se distinguèrent glorieusement pendant l'Insurrection de 1830 — 31 par leur courage et leur patriotisme; aussi comme tous les combattants furent-ils persécutés.

Oficer korpusu sanitarnego z czasów Królestwa Polskiego.
Officier de santé de l'armée polonaise du Royaume de Pologne.

Pinx. B. Gembarzewski

LEKARZE, MEDYCY I CHIRURDZY.

MÉDECINS, ÉTUDIANTS EN MÉDECINE ET CHIRURGIENS.

1. ANDRZEJOWSKI ANTONI (rodem z Krakowa).—W r. 1831 jako młody lekarz przybył do Warszawy dla braku środków na galarach z flisakami i zgłosił się do szeregów wojska polskiego. Mianowany lekarzem bataljonowym i asystentem w szpitalu wojskowym w Szkole Aplikacyjnej. Ranny był w nogę. Po powstaniu osiadł w Kielce. Odznaczony Krzyżem *Virtuti Militari*.

ANDRZEJOWSKI ANTOINE (né à Cracovie).—En 1831, comme jeune médecin pauvre, arriva à Varsovie avec les floteurs, et se présenta dans les rangs polonais. Nommé médecin de bataillon et médecin auxiliaire à l'hôpital militaire de l'École d'Application. Blessé au pied. Après l'insurrection il s'établit à Kielce. Décoré de la Croix *Virtuti Militari*.

2. DOMAŃSKI WAWRZYNIEC — lekarz asystent w szpitalu wojskowym koszar gwardji w Warszawie. Umieszczony na liście wygnańców za szczególny udział w powstaniu 1830 — 31 r.

DOMAŃSKI LAURENT — médecin auxiliaire à l'hôpital militaire de la caserne de la garde à Varsovie. Figure sur la liste des exilés pour participation particulière à l'insurrection de 1830 — 31.

3. DWORZACZEK FERDYNAND — lekarz cywilny. W r. 1831 pełnił służbę lekarską w szpitalu koszar gwardji w Warszawie i położył zasługi przy zwalczaniu cholery w wojsku. Po upadku powstania zmuszony był opuścić kraj i udał się do Niemiec i Francji, gdzie przebył 4 lata, poczem powrócił do Warszawy i został naczelnym lekarzem Szpitala Ewangelickiego. Odznaczony Krzyżem złotym *Virtuti Militari*.

DWORZACZEK FERDINAND — médecin civil. En 1831 occupé dans l'hôpital milit. de la caserne de la garde à Varsovie. Rendre de grands services dans la lutte contre le choléra. Après la chute de l'insurrection, obligé de quitter le pays, il habita l'Allemagne et la France. Au bout de 4 ans il retourna à Varsovie et devint médecin-chef de l'hôpital Protestant. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

4. GAŁĘZOWSKI SEWERYN (1801 — 1878) — prof. chirurgji Uniwersytetu Wileńskiego. W r. 1831 przybył do Warszawy i powołany został przez naczelnego lekarza służby zdrowia, generał sztab-lekarza Kaczkowskiego, na stanowisko operatora w szpitalach wojskowych. Był też lekarzem dywizyjnym 4 dywizji piechoty. Po powstaniu zmuszony opuścić kraj, udał się do Niemiec, Ameryki, wreszcie do Paryża, gdzie osiadł na stałe. Wybitny lekarz i obywatel, współtwórca polskiej szkoły Batignolskiej. Odznaczony Krzyżem złotym Virtuti Militari.

GAŁĘZOWSKI SÉVERIN (1801 — 1878) — professeur de chirurgie à l'Université de Wilno. Arriva en 1831 à Varsovie et fut nommé par le médecin en chef de l'armée polonaise, le général Kaczkowski, chirurgien des hôpitaux militaires. Médecin principal de 2e cl. à la 4e division d'infanterie. Après la chute de l'insurrection, obligé de quitter le pays, il se rendit en Allemagne, puis en Amérique, enfin il s'établit à Paris. Éminent médecin et citoyen, un des fondateurs de l'École polonaise des Batignolles. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

5. GREGOROWSKI JÓZEF — pomocnik sztablekarza w pułku linjowym litewsko-wołyńskim ułanów. W czerwcu 1831 r. w czasie przejazdu do pułku, wpadł pod Sandomierzem w ręce nieprzyjaciela i został zesłany w głąb Rosji do gubernji wiatskiej.

GREGOROWSKI JOSEPH—médecin major de 2e cl. au régiment lithuano-wolhynien des uhlans. Au mois de juin 1831, pendant le trajet pour rejoindre son régiment, il tomba près de la ville de Sandomierz entre les mains de l'ennemi et fut déporté à l'intérieur de la Russie, au gouvernement de Wiatka.

6. JAKUBOWSKI MACIEJ—rodem z Krakowa. Lekarz bataljonowy w r. 1831. Po powstaniu zmuszony opuścić Królestwo Polskie, zamieszkał w Krakowie. Podczas ruchów rewolucyjnych w r. 1846 należał do narodowej straży bezpieczeństwa, w r. zaś 1848 był setnikiem gwardji. Udzielał pomocy rannym w pałacu „Pod baranami“. Skazany

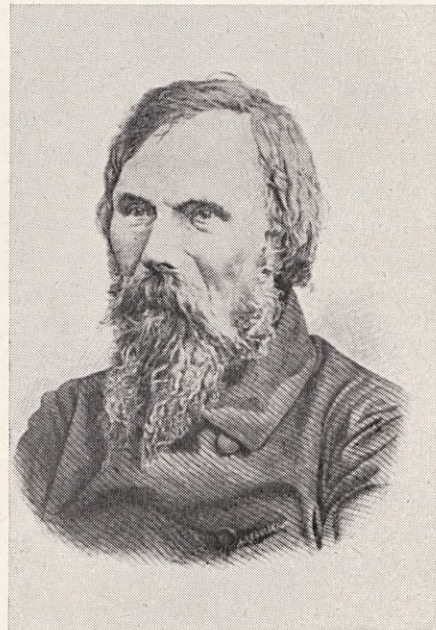
Dr. Jan Stummer

Dr. Fryderyk Swencki

Dr. Antoni Andrzejowski

Dr. Ferdynand Dworzaczek

na emigrację jako lekarz wojska polskiego. Odznaczony Krzyżem złotym *Virtuti Militari*.

JAKUBOWSKI MATHIAS—né à Cracovie. Médecin de bataillon en 1831. Après l'insurrection, obligé de quitter le Royaume de Pologne, s'établit à Cracovie. Pendant les mouvements révolutionnaires en 1846 il appartint à la garde nationale de sécurité, en 1848 nommé capitaine de la garde. Il donna ses soins aux blessés au palais „Pod baranami“. Comme médecin de l'armée polonaise, condamné à l'exil. Décoré de la Croix d'or *Virtuti Militari*.

7. KACZKOWSKI KAROL (1797—1867) — prof. terapii Uniwersytetu Warszawskiego. Z chwilą wybuchu powstania 29 listopada 1830 r. wstąpił jako prosty szeregowiec do artylerji. 3 lutego 1831 r. powołany na stanowisko naczelnego lekarza (generał — sztabslekarza) wojska polskiego. Odznaczył się wybitnie na polu organizacji służby zdrowia. Twórca patroli sanitarnych polskich (brankardjerów). Ranny w udo odłamem granatu podczas szturm Paskiewicza na Warszawę. Wyszedł z kraju z wojskiem do Prus, wyprowadziwszy 2000 chorych i rannych, którymi opiekował się dalej w Elblągu do samego końca. Po uzyskaniu prawa powrotu od rządu rosyjskiego, osiadł na Wołyniu. Podejrzany o udział w ruchu powstańczym 1863 — 64 r., został wysłany w głąb Rosji do gubernji woroneżskiej. Umarł w Chersoniu 1867 r. Odznaczony złotym Krzyżem i Krzyżem Kawalerskim *Virtuti Militari*.

KACZKOWSKI CHARLES (1797—1867)—professeur de thérapeutique à l'Université de Varsovie; au premier moment de l'insurrection, le 29.XI.30, il s'engagea dans les rangs de l'artillerie, comme simple soldat. Le 3 Février 1831 nommé médecin en chef de l'armée polonaise. Se distingua comme éminent organisateur du service de santé. Créa les patrouilles des brancardiers militaires polonais. Blessé à la cuisse par éclat d'obus pendant l'assaut de la ville de Varsovie par Paskiewicz. Il passa avec l'armée polonaise en Prusse, emmenant avec lui 2000 malades et blessés, qu'il soigna à Elbing, jusqu'à la fin. Ayant obtenu de la part du gouvernement russe la permission de retourner au pays, il s'établit en Wolhynie. Suspect de participation au mouvement révolutionnaire polonais en 1863—64, il fut déporté à l'intérieur de la Russie au gouvernement de Woronège. Mort à Cherson en 1867. Décoré de la Croix d'or et de la Croix de Chevalier *Virtuti Militari*.

8. KAPUŚCINSKI MACIEJ—stud. med. Uniw. Jagiellońskiego. W r. 1831 wstąpił do szeregów wojska polskiego. W bitwie pod Grochowem walczył jako oficer sztabowy w korpusie gen. Krukowieckiego.

Przebył ciężki dur brzuszny. Zmuszony opuścić kraj, udał się zagranicę. Ukończył medycynę we Wrocławiu. Praktykował w Księstwie Poznańskim.

KAPUŚCIŃSKI MATHIAS — étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. En 1831 se présenta dans les rangs de l'armée polonaise. Prit part à la bataille de Grochow, en qualité d'officier d'état-major au corps du général Krukowiecki. Tomba grièvement malade de la fièvre typhoïde. Obligé de quitter le pays, il partit à l'étranger. Termina ses études de médecine à l'Université de Breslau, exerça ensuite la médecine au Duché de Poznan.

9. KIEŁCZEWSKI JAN — pod lekarz w 6 p. p. Pod Łukowem w r. 1831 raniony w udo kulą karabinową, dostał się do niewoli, z której powrócił przy końcu 1832 r.

KIEŁCZEWSKI JEAN — médec. aide major de 2e cl. au 6e d'infanterie. Au combat de Lukow en 1831 blessé à la cuisse par balle de fusil, fut fait prisonnier de guerre. Recouvra sa liberté à la fin de 1832.

10. KLUCZYCKA (v. Rostkowska) JÓZEFA — starszy chirurg 10 p. p. linj. Raniona w prawą nogę. Odznaczona srebrnym Krzyżem Virtuti Militari.

KLUCZYCKA (v. Rostkowska) JOSÉPHINE (femme) — chirurgien major de 1re cl. au 10e d'infanterie. Blessée à la jambe droite. Décorée de la Croix d'argent Virtuti Militari.

11. KOJSIEWICZ (Koiszewicz) JAN — sztabs-lekarz w 5 p. p. Pod Międzyrzecem 1831 r. dostał się do niewoli; zesłany na mieszkanie w orenburskie stepy, skąd powrócił 1833 r. Odznaczony Krzyżem złotym Virtuti Militari.

KOJSIEWICZ (Koiszewicz) JEAN — médec. maj. de 1re cl. au 5e d'infant. Au combat de Miedzyrzec a été fait prisonnier de guerre. Déporté aux steppes d'Orenbourg, retourna au pays en 1833. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

12. KONTRYM — lekarz w 1 p. ułanów. Wzięty do niewoli, zesłany został do gub. wiatkiej.

KONTRYM — médecin au 1er d'uhlans. Fait prisonnier de guerre et déporté au gouvernement de Wiatka.

13. KWAŚNIEWSKI JAN — sztabs-lekarz w 6 p. p. W bitwie pod Ostrołęką 26. V. 1831 r. został ciężko ranny. Leczył się u wód w Krzeszowicach pod Krakowem. Wyzdrowiał. Odznaczony złotym Krzyżem Virtuti Militari.

Dr. Karol Kaczkowski
General sztabs-lekarz W. P. w 1831 r.
Médecin en chef de l'armée polonaise en 1831.

KWAŚNIEWSKI JEAN — médecin major de 1re cl. au 6e d'infant. A la bataille d'Ostroleka le 26.V. 1831 grièvement blessé. Fut soigné a Krzeszowice près de Cracovie. Guérit. Décoré de le Croix d'or Virtuti Militari.

14. LE GALLOIS (Francuz — lekarz cywilny). W r. 1831 pracował w szpitalach wojskowych w Warszawie. Zmarł, zaraziwszy się „zgnilą gorączką“.

LE GALLOIS (médecin civil français). En 1831 occupé dans les hôpitaux militaires à Varsovie. Mort, ayant contracté une „fièvre putride“.

15. MAHIR GUSTAW (Bawarczyk) — dr. med. i chirurgji. W r. 1831 przybył do Warszawy, aby przeprowadzić badania nad grasującą w wojsku polskiem cholera. Po śmierci lekarza sztabowego w 10 p. piechoty, w którym ukazała się cholera, objął po nim zastępstwo. Kiedy ta epidemia wybuchła w 22 p. piechoty, Mahir zdecydował się przyjmując zastępstwo lekarza sztabowego również i w tym pułku. Po drodze do tego ostatniego dostał się do niewoli rosyjskiej.

MAHIR GUSTAVE (Bavarois) — dr. en médecine et en chirurgie. Arriva en 1831 à Varsovie pour étudier le choléra, qui sévissait à cette époque dans les rangs polonais. Après la mort du médecin-major au 10e d'infanterie, où se montra le choléra, il le remplaça. Quand cette épidémie éclata au 22e d'infanterie, Mahir se décida de remplacer aussi le médecin-major de ce régiment. Mais en route au régiment il tomba entre les mains de l'ennemi russe.

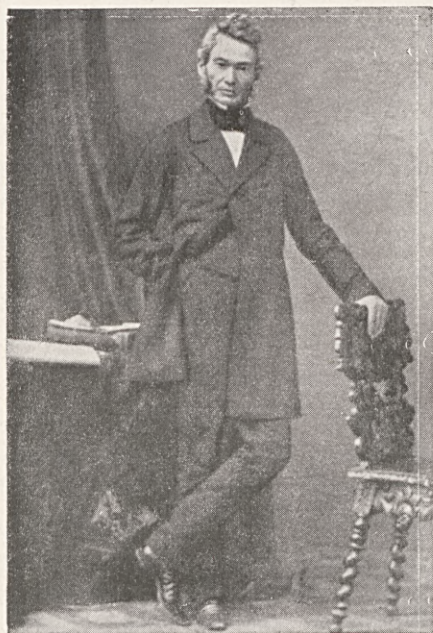
16. MAJER JÓZEF (1808 — 1899). — Przybył z Krakowa na początku lutego 1831, po świeżo uzyskanym dyplomie, jako lekarz-ochotnik do szeregów wojska polskiego. Mianowany lekarzem bataljonowym w 5 baterji artylerji konnej, przebył całą kampanję do końca i przeszedł z wojskiem do Prus. Internowany w Elblągu. Powrócił do Krakowa z początkiem 1832 r. Długoletni następnie profesor fizjologii i antropologii na Uniwersytecie Krakowskim; opierał się stale wykładom w języku niemieckim. Kilkakrotnie był wybierany na stanowisko rektora. Pierwszy prezes Akademji Umiejętności. Poseł na sejm galicyjski i członek izby panów. Autor licznych dzieł lekarskich.

MAJER JOSEPH (1808 — 1899). — Arriva de Cracovie au commencement de février en 1831, aussitôt après avoir fini ses études à l'Université. Médecin — volontaire dans les rangs de l'armée polonaise. Nommé médecin-major de 2e cl. à la 5e batterie d'artillerie à cheval; il prit part à la campagne jusqu'à sa fin et passa avec l'armée

en Prusse. Interné à Elbing. Retourna à Cracovie au commencement de 1832. Ensuite professeur de physiologie et d'anthropologie à l'Université; il s'opposa constamment à l'enseignement en langue allemande; plusieurs fois élu récteur. Premier président de l'Académie des Sciences de Cracovie. Député à la diète de Galicie et membre de la haute chambre d'Autriche. Auteur des nombreuses oeuvres scientifiques.

17. MARCINKOWSKI KAROL (1800 — 1846). — W r. 1822, jako młody student wydziału lekarskiego Uniwersytetu Berlińskiego, więziony przez władze pruskie przez 10 miesięcy za należenie do stowarzyszenia patrijotycznego młodzieży polskiej p. t. „Polonia“. Wkrótce po wybuchu powstania w Warszawie 1830 r., przybywa z Poznania do Królestwa i walczy z początku jako prosty ułan, następnie w stopniu oficera, w pułku jazdy poznańskiej. Wydobyty, wbrew swej woli, z szeregów walczących przez naczelnego lekarza wojska, Kaczkowskiego, mianowany został zastępcą lekarza dywizyjnego i chirurgiem-operatorem przy sztabie głównym. Podczas wyprawy korpusu generała Chłapowskiego na Litwę bierze udział w tej wyprawie jako lekarz-współwalczący. Przez czas pewien pełni obowiązki szefa sztabu, powołany przez Chłapowskiego na to stanowisko dla swej prawości, obowiązkowości i patrijotyzmu. Przechodzi z korpusem po nieudanej wyprawie do Prus, wyprowadzając 400 rannych. Z rozkazu władz pruskich zwalczą cholere w obozie niemieckim dla jeńców polskich i w Kłajpedzie. Zmuszony do emigrowania, wyjeżdża do Szkocji, następnie do Paryża. W powrotnej drodze w r. 1834 aresztowany w Berlinie jako skompromitowany politycznie, oraz więziony przez 5 miesięcy. W r. 1835 powrócił do swego rodzinnego Poznania. W r. 1837 więziony był po raz trzeci przez 3 miesiące w twierdzy za samowolne przejście granicy pruskiej w r. 1830. Wielki lekarz, obywatel i partjota, twórca wielu instytucyj społecznych, filantropijnych i kulturalnych w Poznaniu. Odznaczony złotym Krzyżem *Virtuti Militari*.

MARCINKOWSKI CHARLES (1800—1846). — En 1822, jeune étudiant en médecine à l'Université de Berlin, il était détenu en prison pendant 10 mois par les autorités prussiennes pour avoir participé à la société patriotique des jeunes gens polonais „Polonia“. Peu de temps après l'éruption de la Révolution à Varsovie en 1830, il arriva de Poznan au Royaume de Pologne et prit part aux combats d'abord comme simple uhlan, ensuite comme officier. Extrait du milieu des combattants, contre sa volonté, par ordre du médecin en chef de l'armée polonaise, Kaczkowski, il fut nommé médecin principal de 2e classe et chirurgien-opérateur à l'état-major général. Il prit part à l'expédition du général Chłapowski en Lithuanie, comme médecin-combattant,

Dr. Seweryn Gałeczowski

Dr. Maciej Jakubowski

Dr. Karol Marcinkowski

*Dr. Karol Marcinkowski
na wyjeździe do powstania 1830 r.*

remplissant pendant un certain temps les fonctions du chef de l'état major du corps d'armée. Après l'issue fatale de l'expédition, il passa avec son corps d'armée en Prusse, emmenant avec lui 400 blessés. Sur l'ordre des autorités militaires prussiennes, il participa à la lutte contre le choléra au camp allemand, destiné pour les soldats polonais internés et à Memel. Obligé d'émigrer, il alla en Écosse, ensuite à Paris. De retour en 1834, politiquement compromis, il fut arrêté à Berlin et séjourna pendant 5 mois en prison. En 1835 il retourna à sa ville natale de Poznań. Deux ans après, il fut emprisonné la troisième fois, pendant 3 mois, pour avoir passé arbitrairement la frontière prussienne en 1830. Grand médecin, citoyen et patriote, fondateur des plusieurs institutions sociales, philanthropiques et scientifiques à Poznań. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

18. RACIBORSKI ADAM. — Jako student 4 roku medycyny Uniw. Warszawskiego po wybuchu powstania 1830 — 31 r. mianowany lekarzem bataljonowym w 4 p. p. linj. („czwartaków”), z którym odbył całą kampanję do końca. Zmuszony po powstaniu opuścić kraj, udał się za granicę. 1834 r. uzyskał dyplom doktora med. w Paryżu, gdzie mieszkał do końca życia. Mąż nauki i wybitny lekarz. Uniwersytet Jagielloński napróżno starał się go pozyskać na katedrę w Krakowie z powodu oporu władz opiekuńczych. Był jednym z założycieli Towarzystwa Paryskiego Lekarzy Polskich. Odznaczony złotym Krzyżem Virtuti Militari i Legją Honorową.

RACIBORSKI ADAM. — Étudiant en médecine de quatrième année à l'Université de Varsovie; il fut nommé après l'éruption de l'insurrection médecin major de 2e cl. au 4e d'infanterie, avec lequel il fit toute la campagne jusqu'à la fin. Obligé de quitter le pays après la chute de l'insurrection, il émigra à l'étranger. En 1834 il obtint le diplôme de docteur en médecine à Paris, où il s'installa à demeure. Homme des sciences et éminent médecin. L'Université de Cracovie lui offrait la chaire, mais en vain, à cause de la résistance des autorités protectrices. Fut un des fondateurs de la Société Médicale Polonaise à Paris. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari et de la Légion d'Honneur.

19. RETTEYN KAROL (z pochodzenia Morawianin). — Lek. sztab. w 10 p. p. W r. 1831 zmarł na cholere, grasującą w szeregach polskich.

RETTEYN CHARLES (Morave). — Médec. major de 1re cl. au 10e d'infant. En 1831 mort de choléra, qui sévissait dans les rangs polonais.

20. RURBASZA EZECHIEL — lekarz w 5 p. p. Wzięty do niewoli i zesłany do gub. wiatkiej.

RURBASZA ESECHIEL — médecin au 5e d'infant. Fait prisonnier de guerre et déporté au gouvernement de Wiatka.

21. SKOBEL FRYDERYK (1806 — 1876). — Przybył z Krakowa, jako świeżo ukończony lekarz, do szeregów polskich na początku lutego 1831 r. Mianowany lekarzem bataljonowym w artylerji, przebył całą kampanję do końca. Przeszedł z wojskiem do Prus. Internowany przez Prusaków najpierw w obozie, następnie skazany na pobyt w małej wsi pod Elblągiem. Z początkiem 1832 r. powrócił do Krakowa. Od 1834 r. profesor Uniwersytetu Krakowskiego na katedrze patologji i terapii ogólnej, farmakologji i farmakognozji. Był wybrany rektorem Uniwersytetu w r. 1870. Autor licznych dzieł lekarskich.

SKOBEL FRÉDÉRIC (1806— 1876). — Après avoir fini ses études médicales, il arriva de Cracovie au commencement de février 1831 et s'enrola dans les rangs polonais. Nommé médec. major de 2e cl. à l'artillerie, il prit part à toute la campagne jusqu'à sa fin. Il passa avec l'armée en Prusse. Fut interné par les Prussiens d'abord au camp, ensuite dans un petit village près d'Elbing. Au commencement de 1832 il retourna à Cracovie. Depuis 1834 professeur de pathologie, de thérapeutique générale, de pharmacologie et de pharmacie à l'Université. Fut élu récteur de l'Université en 1870. Auteur de nombreuses oeuvres médicales.

22. SZCZAPIŃSKI PIOTR — lek. w 23 p. p. Przed powstaniem 1830 r. służył jako lekarz w armji rosyjskiej. Po wybuchu powstania na Litwie w 1831 r. przekradł się do wojska polskiego. Zmuszony opuścić kraj, wyemigrował do Francji, następnie do Szwajcarji. Odznaczony srebrnym Krzyżem *Virtuti Militari*.

SZCZAPIŃSKI PIERRE — médec. au 23e d'infant. Avant l'insurrection de 1830 médecin militaire de l'armée russe. Après l'éruption de l'insurrection de 1831, déserta de l'armée russe pour passer dans les troupes polonaises. Obligé ensuite de quitter le pays, il émigra en France et en Suisse. Décoré de la Croix d'argent *Virtuti Militari*.

23. SZOKALSKI FRANCISZEK KSAWERY — lekarz, rodem z Ukrainy. Za udział w powstaniu 1831 r. zesłany do wojska w Omsku, gdzie należał wspólnie z księdzem Sierocińskim do rokoszu, mającego na celu uwolnienie Polaków z wygnańców i wszystkich politycznych przestępców, następnie oderwanie Syberji od Rosji i utworzenie oddzielnego państwa. Spisek został wykryty, a Szokalski ratował się

Dr. Wiktor Szokalski

ucieczką, lecz został pojmany i skazany na karę 7000 pałek (?), którą wytrzymał tylko dzięki temu, że lekarz wojskowy Szaniawski (Polak?), kazał go bić żołnierzom lekko. Skazany następnie w r. 1837 do kopalń nerczyńskich. Tam odebrał sobie życie w 1844 roku.

SZOKALSKI FRANÇOIS XAVIER — médecin né en Ukraine. Pour avoir pris part à l'insurrection de 1831 il fut incorporé dans l'armée russe à Omsk (Sibérie), où avec le prêtre Sierociński il appartint au complot, qui avait pour but la libération des Polonais exilés et de tous les criminels politiques et ensuite la séparation de la Sibérie de l'empire russe, pour en former un état particulier. Le complot fut découvert, Szokalski se sauva, mais rattrapé fut condamné à la peine de 7000 coups de bâtons (?). Il ne supporta cette peine, que grâce à ce fait, qu'un certain médecin militaire, nommé Szaniawski (Polonais?) ordonna aux soldats de le frapper légèrement. Il fut déporté ensuite en 1837 aux mines de Nerczynsk, où il se suicida en 1844.

24. SZOKALSKI WIKTOR (1811 — 1891). — Jako 19-letni student medycyny Uniwersytetu Warszawskiego bierze udział w powstaniu 1830—31 r. najpierw jako szeregowiec w bataljonie akademickim, następnie jako lekarz bataljonowy w 13 p. p. W czasie kampanji, lecząc chorych, sam się zaraża i przebywa ciężki tyfus brzuszny. Zmuszony opuścić kraj z wojskiem polskim, przebywał najpierw w Niemczech, gdzie uzyskał dyplom lekarski, następnie we Francji przez 22 lata, t. j. do roku 1853, kiedy władze rosyjskie pozwoliły mu nareszcie wrócić do kraju. Słynny okulista. Naczelnny lekarz Instytutu Oftalmicznego i profesor Akademji Medyko-Chirurgicznej i Szkoły Głównej w Warszawie. Członek wielu towarzystw naukowych i społecznych. Autor dzieł treści fizjologicznej, oftalmologicznej i filozoficznej. Odznaczony złotym Krzyżem Wirtuti Militari.

SZOKALSKI VICTOR (1811 — 1891) — Jeune étudiant en médecine (19 ans) à l'Université de Varsovie, prit part à l'insurrection de 1830 — 31 d'abord comme soldat à la légion des étudiants, ensuite comme médecin-major de 2e cl. au 13e d'infant. Pendant la campagne, en soignant les malades, fut atteint d'une grave fièvre typhoïde. Obligé de quitter le pays avec l'armée polonaise, se fixa en Allemagne, où il acquit son diplôme de médecin. Puis il s'installa en France où il séjourna 22 ans, jusqu'à 1853, quand il obtint enfin du gouvernement russe la permission de retourner au pays natal. Célèbre ophthalmologue. Médecin chef de l'Institut Ophtalmique, professeur d'ophtalmologie à l'Académie Médico-Chirurgicale et à l'École Supérieure de Varsovie. Membre de plusieurs sociétés scientifiques et

philanthropiques. Auteur des oeuvres de matière physiologique, ophthalmologique et philosophique. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

25. TORAŃSKI JÓZEF — lek. sztab. w 2 baterji artyl. pieszej. Przeszedł z wojskiem do Prus, gdzie został internowany. Na rozkaz władz pruskich urządził lazaret dla żołnierzy polskich internowanych w Królewcu. Wrócił do kraju w r. 1832. Odznaczony złotym Krzyżem Virtuti Militari.

TORAŃSKI JOSEPH — méd. major de 1re cl. à la 2e batterie d'artillerie à pied. Il passa avec l'armée en Prusse, où il fut interné. Sur l'ordre des autorités prussiennes il organisa l'hôpital pour les soldats polonais internés à Königsberg. Remis en liberté en 1832. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

26. WASILEWSKI FRANCISZEK. — Lek. bataljonowy w 8 p. p. W bitwie na okopach Woli dostał się do niewoli. Wysłany do Mińska Litewskiego, skąd powrócił w 1832 r.

WASILEWSKI FRANÇOIS. — Médec. major de 2e cl. au 8e d'infanterie. A la bataille aux retranchements de Wola (Varsovie), fait prisonnier de guerre. Déporté à Minsk-Litewski. Retourna au pays en 1832.

27. WESOŁOWSKI ANTONI (rodem z Warszawy). — W r. 1818 wstąpił do wojska polskiego w stopniu kapitana na stanowisko lekarza bataljonowego w 2 p. p. linjowej. Następnie został przydzielony do 3 p. strzelców pieszych, w r. 1827 — do 3 p. ułanów, w r. zaś 1829 — do 4 komp. artyl. lekkiej. W r. 1831 awansowany na sztabs-lekarza (majora) w 16 p. p. linjowej. Podczas powstania dwukrotnie ranny na polach bitew: nieco lżej w dłoń i ciężiej — w bok. W czasie bitwy pod Grochowem, gdy zajęty był opatrywaniem rannych, napadnięty został przez nieprzyjaciela, wobec czego zrobił użytek z broni bocznej, obrotniejszy rannego i siebie. Pod koniec powstania mianowany podpułkownikiem. Odznaczony złotym Krzyżem Virtuti Militari.

WESOŁOWSKI ANTOINE (né à Varsovie). — En 1818 il s'engagea dans l'armée polonaise et fut nommé médecin de bataillon au 2e d'infanterie au grade de capitaine. Ensuite il passa au 3e de chasseurs à pied, en 1827 — au 3e d'uhlans et en 1829 à la 4e comp. d'artillerie légère. En 1831 il fut nommé médecin-major de 1re classe au 16e d'infanterie. Pendant l'insurrection deux fois blessé: légèrement à la main et plus gravement au flanc. A la bataille de Grochow au moment où il faisait les pansements, il fut attaqué par l'ennemi, alors il tira son sabre, et protégea ainsi le blessé et soi-même. À la fin de l'insurrection

Dr. Józef Majer

Dr. Adam Raciborski

Dr. Fryderyk Skobel

Dr. Antoni Wesołowski

il fut nommé médecin principal de 2e classe. Décoré de la Croix d'or Virtuti Militari.

28. WOLFSON WILHELM — lek. sztab. w 4 p. strzelc. pieszych. 19.II. 1831 r. dostał się do niewoli i został zesłany do gubernji wiatskiej. Powrócił do kraju w r. 1833.

WOLFSON GUILLAUME — méd. major de 1re cl. au 4e des chasseurs à pied. Le 19 Février 1831 fait prisonnier de guerre. Déporté au gouvernement de Wiatka, retourna au pays en 1833.

29. WYSOCKI FELIKS — lekarz wojskowy (?), wymieniony w liście wygnańców za szczególny udział w „rokoszu“ 1830 — 31 r.

WYSOCKI FÉLIX — médecin militaire (?), cité sur la liste des exilés pour avoir pris une part particulière à l'insurrection de 1830 — 31.

30. ZAWADZKI MELCHIOR — podlekarz w 2 p. strzelc. pieszych. Wzięty do niewoli, zesłany do gubernji wiatskiej. Powrócił w 1832 r.

ZAWADZKI MELCHIOR — médecin aide-major au 2e de chasseurs à pied. Fait prisonnier de guerre et déporté au gouvernement de Wiatka. Retourna au pays en 1832.

31. ZIELIŃSKI PIOTR — lek. bataljonowy w 6 p. p. Ugodzony kulą armatnią, kiedy opatrywał rannych, poległ pod Rachowem 16.IX. 1831 r.

ZIELIŃSKI PIERRE — médecin major de 2e cl. au 6 d'infant. Au combat de Rachow le 16 septembre 1831 fut atteint par un obus, au moment où il pansait les blessés. Mort au champ d'honneur.

32. ZIENKIEWICZ WITALIS — starszy chirurg w 3 p. p. (w 2 p. strzelców pieszych ?). Wzięty do niewoli i zesłany do gubernji wiatskiej.

ZIENKIEWICZ GUY — chirurgien major au 3e d'infant. (au 2e de chasseurs à pied ?). Fait prisonnier de guerre et déporté au gouvernement de Wiatka.

APTEKARZE — PHARMACIENS.

[1] 33. KLAN TEODOR — aptekarz. Za udział w powstaniu 1830 — 31 r. zesłany do gubernji wiatskiej.

KLAN THÉODORE — pharmacien. Pour avoir pris part à l'insurrection de 1830 — 31, déporté au gouvernement de Wiatka.

[2] 34. WRÓBLEWSKI ADAM — podaptekarz w ambulansach. W r. 1831 dostał się do niewoli i został zesłany do gubernji wiatskiej.

WRÓBLEWSKI ADAM — pharmacien aide-major aux ambulances. En 1831 fait prisonnier de guerre et déporté au gouvernement de Wiatka.

* * *

Z wyżej przytoczonych lekarzy, medyków, chirurgów i aptekarzy, którzy wzięli udział w powstaniu 1830 — 31 r.:

Zginął na polu walk	1
Rannych było	5
Zmarłych od chorób zakaźnych	2
Wziętych do niewoli i zesłanych w głąb Rosji	13
Więziony	1
Zmuszonych emigrować	9
Internowanych* w państwach obcych sąsiednich	3
Razem	34

Z tej liczby:

odznaczonych Krzyżem Virtuti Militari 14

Prócz tego do 30 lekarzy i farmaceutów opuściło kraj ze swemi korpusami (Rybińskiego, Giełguda, Chłapowskiego, Ramoriny, Różyckiego), które przekroczyły granice Królestwa i zmuszone były złożyć broń na terytorjum Prus lub Austrii. Większość tego personelu powróciła następnie do kraju.

Wreszcie około 40 lekarzy, medyków, chirurgów i aptekarzy, służących w wojsku linjowem i pracujących w szpitalach wojskowych polskich, wyemigrowało po upadku powstania za granicę dobrowolnie, nie mogąc pogodzić się z myślą o utracie niepodległości i z nowym porządkiem rzeczy, przyczem około $\frac{1}{3}$ część z pośród nich nie chciała korzystać z amnestji, udzielonej przez rząd rosyjski.

* * *

Parmi les ci = nommés médecins, chirurgiens, étudiants en médecine et pharmaciens, qui prirent part à l'insurrection de 1830 — 31, il y avait:

Mort sur le champ de bataille	1
Blessés	5
Morts de maladies infectieuses	2
Prisonniers de guerre et déportés à l'intérieur de la Russie	13
Emprisonné	1
Obligés d'émigrer	9
Internés aux pays voisins	3
Total	<u>34</u>

De ce nombre:

furent décorés de la Croix Virtuti Militari 14

Outre ceux-là jusqu'à 30 médecins et pharmaciens quittèrent le pays avec les corps d'armée des généraux: Rybiński, Giełgud, Chłapowski, Ramorino, Różycki, obligés de passer la frontière et de se soumettre au désarmement en Prusse ou en Autriche. La majorité de ce personnel retourna ensuite en Pologne.

Enfin une quarantaine de médecins, de chirurgiens et de pharmaciens de l'armée et des hôpitaux militaires polonais émigrèrent volontairement à l'étranger après la chute de la Révolution, ne pouvant se concilier avec la perte de la liberté et avec le nouveau régime; à peu près une troisième partie de ce nombre ne voulut pas profiter de l'amnistie, qui fut attribuée par le gouvernement russe.

III

SPISKI I RUCHY REWOLUCYJNE W OKRESIE PO POWSTANIU LISTOPADOWEM I W LATACH 1846 — 1848.

Ci z Polaków, którzy po upadku powstania listopadowego nie stracili nadziei odzyskania niepodległości Polski, wyemigrowali do Francji i zawiązali tam komitety i towarzystwa, mające na celu agitację na rzecz zorganizowania nowego powstania, opartego na masach ludowych. Jednakowoż próby różnych wypraw partyzanckich do wszystkich trzech zabranych dzielnic Polski zakończyły się szeregiem klęsk, naraziwszy ich uczestników na srogie prześladowania ze strony rządów zaborczych (wyprawy Zaliwskiego, Zawiszy i innych). Pomimo to emigracja nie opuściła rąk, zwłaszcza Towarzystwo Demokratyczne we Francji, które przygotowywało w dalszym ciągu powstania zbrojne. Gdy, dzięki zabiegom partjoty włoskiego Mazziniego, zawiązała się międzynarodowa organizacja p. t. „Młoda Europa“, mająca za zadanie wywalczenie ludom podbitym niepodległości, Polacy weszli do tej organizacji, utworzywszy w niej „Młodą Polskę“. Jednym z najgorętszych emisariuszy Polaków był Szymon Konarski, który wciągnął do spisku powstańczego obywateli, młodzież uczącą się, nawet kobiety, agitując na Wołyniu, Podolu, Ukrainie i Litwie; schwytany przez władze rosyjskie, został rozstrzelany w Wilnie 1839 r. Wszystkie te ruchy konspiracyjne przygotowały wybuchy powstań na ziemiach polskich trzech zaborów w r. 1846, a następnie w Galicji i W. Księstwie Poznańskim w r. 1848 — równocześnie z rewolucją wiedeńską i berlińską, lecz zakończone zupełną przegraną. W tym czasie w zaborze rosyjskim nie

przestawali Polacy organizować spisków powstańczych (np. przez braci Dalewskich na Litwie), lecz spiski te wykrywano, a winnych skazywano na wygnanie, kary cielesne, na więzienie i ciężkie roboty, nawet na karę śmierci.

Pomiędzy ofiarami mściwego wroga było też wielu lekarzy i farmaceutów, uczestników pracy konspiracyjnej i wybuchów powstańczych.

COMLOTS ET MOUVEMENTS RÉVOLUTIONNAIRES APRÈS L'INSURRECTION DE NOVEMBRE ET EN 1846 ET 1848.

Les Polonais, qui après la chute de l'insurrection de novembre ne perdirent pas l'espérance de restaurer la Pologne, émigrèrent en France, où ils créèrent des comités et des sociétés, ayant pour but l'organisation d'une nouvelle insurrection, basée sur des masses populaires. Plusieurs expéditions des insurgés polonais, entreprises dans les provinces polonaises annexées, eurent une fin tragique, les combattants ayant été exposés aux dures persécutions des gouvernements conquérants (les expéditions de Zaliwski, de Zawisza et des bien d'autres). Cependant l'émigration polonaise et surtout la Société Démocratique ne resta pas oisive, préparant toujours de nouvelles insurrections. Quand sous l'influence du grand patriote italien Mazzini, se forma une organisation internationale, la „Jeune Europe“, ayant pour but la libération des peuples subjugués, les Polonais s'y joignirent sous le nom de „Jeune Pologne“. Un des plus ardents et des plus braves émissaires polonais fut Simon Konarski, qui entraîna au complot des citoyens, des jeunes étudiants, même des femmes de la Wolhynie, de la Podolie, de l'Ukraine et de la Lithuanie. Fait prisonnier par les Russes, il fut fusillé à Wilno en 1839. Tous ces mouvements conspirés préparèrent les insurrections dans les diverses provinces de la Pologne en 1846, puis en Galicie et au Grand Duché de Poznan en 1848, quand eurent lieu les révolutions de Vienne et de Berlin, mais ils échouèrent. Dans le même temps les citoyens en Pologne russe ne cessèrent d'organiser des complots (par exemple les frères Dalewski en Lithuanie), qui furent tous éventés, et

les malheureux coupables condamnés à l'exil, à la peine corporelle, à la prison, aux travaux forcés, même à la mort.

Parmi les victimes de la vengeance ennemie se trouva une quantité de médecins, d'étudiants en médecine et de pharmaciens polonais, participants aux travaux de conspirations et aux mouvements révolutionnaires.

LEKARZE I MEDYCY.

MÉDECINS ET ÉTUDIANTS EN MÉDECINE.

1. ADAMOWSKI JÓZEF — dr. medycyny; za udział w sprzysiężeniu Szymona Konarskiego zesłany w żołdactwo do Tomsku (na Syberji). W Tomsku zyskał sobie taką popularność, że biedni udawali się do niego jak do cudownego obrazu.

ADAMOWSKI JOSEPH — docteur en médecine; pour avoir pris part à la conjuration de Simon Konarski déporté au service militaire en qualité de simple soldat à Tomsk (en Sibérie), où sa popularité fut telle, que les pauvres le fréquentaient comme une image miraculeuse.

2. BEAUPRÉ ANTONI JÓZEF — dr. med. z Krzemieńca, za udział w sprzysiężeniu Szymona Konarskiego skazany na powieszenie. Będąc już pod szubienicą w Kijowie, został ułaskawiony i zesłany do kopalń w Nerczyńsku, dokąd przybył w r. 1840.

BEAUPRÉ ANTOINE JOSEPH — docteur en médecine de Krzemieniec; pour avoir pris part à la conjuration de Simon Konarski, condamné à la pendaison. Au moment où il se trouvait déjà sous le gibet, il obtint sa grâce et fut déporté aux mines de Nerczynsk en 1840

3. CHAŁUBCZYŃSKI [ADAM?] — lekarz z Kozienic. Za udział w spisku 1848 r. skazany na 2 lata kazamat w Zamościu, potem na dozór policyjny.

CHAŁUBCZYŃSKI [ADAM?] — médecin de Kozienice. Pour avoir pris part au complot de 1848 condamné pour 2 ans à la casemate de la forteresse de Zamosc et ensuite à la surveillance de la police.

4. FEINBERG ROBERT — lekarz z Mitawy. Za czynny udział w rewolucji berlińskiej 1848 r., wydany został przez Prusaków Rosjanom; więziony przez parę lat w cytadeli warszawskiej, w r. 1850 zesłany do ciężkich robót w Ekaterińsku pod Tarą na Syberji. W Ekaterińsku przebywał stale z wygnańcami Polakami. Po ich wyjeździe do kraju, nie został uwolniony i wskutek zupełnego osamotnienia i tęsknoty wpadł w obłąkanie. Z Tary przeniesiony został do Tobolska, gdzie zmarł w lazarecie 1860 r.

FEINBERG ROBERT — médecin de Mitawa (Mitau). Pour avoir pris une part active à la révolution de Berlin en 1848, il fut livré par les Prussiens aux mains des Russes. Emprisonné pendant deux ans à la citadelle de Varsovie, fut ensuite déporté en 1850 aux travaux forcés à Ekaterinsk, près de la ville de Tara en Sibérie. Là il séjourna toujours en compagnie des exilés polonais. Quand ces derniers recouvrèrent leur liberté et se repatrièrent, lui fut retenu et à cause de la solitude et du mal du pays il tomba en démence. Transporté de Tara à Tobolsk, mourut à l'hôpital en 1860.

5. KRUNIEWICZ PAWEŁ — doktor medycyny; za udział w spisku braci Dalewskich w Wilnie, zesłany w r. 1849 w żołdacy do orenburskich bataljonów. Po uwolnieniu praktykował w Petersburgu. Podupadłszy na zdrowiu, przeniósł się do Pizy we Włoszech, gdzie zmarł 1871 r.

KRUNIEWICZ PAUL — docteur en médecine; pour avoir pris part au complot des frères Dalewski à Wilno, fut déporté en 1849 au service militaire en qualité de simple soldat à Orenbourg (Russie). Après avoir recouvré la liberté, il pratiqua comme médecin à Petersburg. A cause de sa santé, il émigra à Pise, en Italie, où il mourut en 1871.

6. KLECZKOWSKI MAURYCY STANISŁAW — jako student Uniw. Kazańskiego za należenie do związku młodzieży polskiej patrio-tycznej był więziony w Wilnie. Następnie skazany na 8 lat w żołdacy do Orenburga.

KLECZKOWSKI MAURICE STANISLAS — étudiant en médecine à l'Université de Kazan, fut emprisonné à Wilno pour avoir pris part à l'association patriotique des jeunes gens polonais. Puis il fut condamné à 8 ans de service militaire à Orenbourg en qualité de simple soldat.

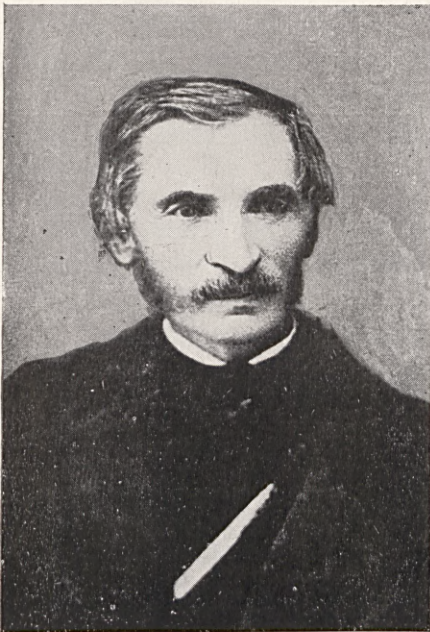
7. ŁOWICKI MACIEJ — lekarz wojskowy armji rosyjskiej. Za udział w sprawie Szymona Konarskiego zesłany na Syberję. Po po-

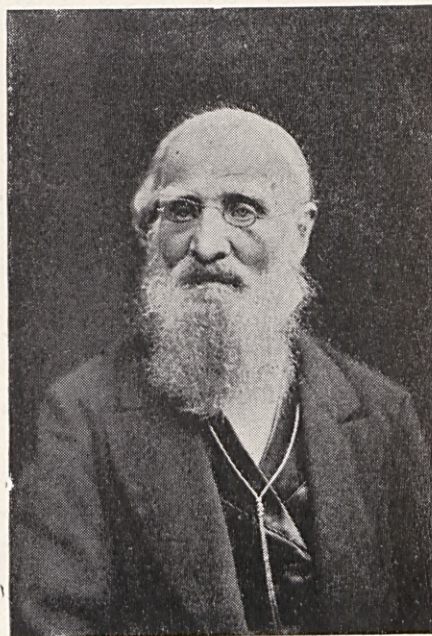
Dr. Antoni Beaupré

Dr. Maurycy Kleczkowski

Dr. Maciej Łowicki

Dr. Anicety Renier

wrocie osiadł w Wysokiem Litewskiem. Autor kilku dzieł uczonych. Przed śmiercią poczynił zapisy na cele filantropijne i społeczne.

LOWICKI MATHIAS — médecin militaire de l'armée russe. Pour avoir pris part à la conjuration de Simon Konarski, déporté en Sibérie. Après avoir recouvré sa liberté, il demeura à Wysokie Litewskie. Auteur de nombreuses oeuvres scientifiques. Avant sa mort, il fit des legs philanthropiques et sociaux.

8. MACKIEWICZ ALEKSANDER — dr. med. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w głąb Rosji.

MACKIEWICZ ALEXANDRE — docteur en médecine. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski, déporté à l'intérieur de la Russie.

9. MALEWSKI MIECZYŚLAW — lekarz wileński. Za udział w spisku Konarskiego zesłany na Kaukaz (?).

MALEWSKI MIECZISLAS — médecin de Wilno. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski déporté au Caucase (?).

10. MIŁKOWSKI STANISŁAW — lekarz z Wołynia. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w żołdacy na Kaukaz.

MIŁKOWSKI STANISLAS — médecin de la Wolhynie. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski, déporté au service militaire au Caucase en qualité de simple soldat.

11. PIETRASZKIEWICZ JÓZEF — dr. med. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w głąb Rosji.

PIETRASZKIEWICZ JOSEPH — docteur en médecine. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski, déporté à l'intérieur de la Russie.

12. RAPCZYŃSKI KAZIMIERZ — lekarz. Za udział w spisku Konarskiego w r. 1839 zesłany w żołdacy do bataljonów orenburskich. Zmarł na wygnaniu.

RAPCZYŃSKI CASIMIR — médecin. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski, déporté en 1839 au service militaire en qualité de simple soldat à Orenburg. Mort en exil.

13. RENIER (Renié, Reniger) ANICETY — doktor med. z Wilna. Brał udział w powstaniu 1831 r. w korpusie Rohlanda. Za utrzymanie stosunków z emigracją polską i współdziałanie z emisariuszami

mi rewolucyjnymi Reerem i Słomczewskim, zesłany w r. 1846 do ciężkich robót pod Irkuckiem. Działacz społeczny wśród młodzieży szkolnej. Bibliotekarz Wileńskiego Towarzystwa Lekarskiego przez 35 lat. Zmarł w 1877 r.

RENIER (Renié, Reniger) ANICÈTE — docteur en médecine à Wilno. Prit part à l'insurrection de 1831 au corps du général Rohland. Pour relations avec l'émigration polonaise et pour coopération avec les émissaires révolutionnaires Reer et Słomczewski, déporté en 1846 aux travaux forcés à Irkoutsk. Participa au mouvement social des étudiants. Pendant 35 ans bibliothécaire de la Société Médicale à Wilno. Mort en 1877.

14. SAWICZ FRANCISZEK—student Akademji Medyko-Chirurgicznej w Wilnie. Za udział w sprzysiężeniu Szymona Konarskiego zesłany w żołdacy do stepów orenburskich, skąd uciekł i pod cudzem nazwiskiem zamieszkał na Ukrainie, zajmując się leczeniem wśród biednego ludu. Tam umarł.

SAWICZ FRANÇOIS — étudiant à l'Académie Médico-Chirurgicale de Wilno. Pour avoir pris part à la conjuration de Simon Konarski, déporté en qualité de simple soldat aux steppes d'Orenbourg, d'où il s'évada et ayant adopté un autre nom, il s'établit en Ukraine, où il soigna la population pauvre. Là il mourut.

15. SURZYCKI TOMASZ — lekarz z Maciejowic. Za udział w spisku 1848 r. skazany na 2 lata kazamat w twierdzy Zamość, potem pod dozór policji.

SURZYCKI THOMAS — médecin de Maciejowice. Pour avoir pris part au complot de 1848 condamné pour 2 ans à le casemate de la forteresse de Zamosc, ensuite à la surveillance de la police.

16. WERMINSKI ALEKSANDER — lekarz, wychowaniec Akademji Medyko-Chirurgicznej w Wilnie. Za udział w spisku Szymona Konarskiego zesłany w żołdacy 1839 roku na Kaukaz.

WERMIŃSKI ALEXANDRE — médecin, élève de l'Académie Médico-Chirurgicale de Wilno. Pour avoir pris part à la conjuration de Simon Konarski, déporté en 1839 en qualité de simple soldat au Caucase.

APTEKARZE. — PHARMACIENS.

[1.] 17. KADENACY JÓZEF — aptekarz z Wilna. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w żołdacy do stepów orenburskich.

KADENACY JOSEPH — pharmacien de Wilno. Pour participation à la conjuration de Konarski déporté au service militaire en qualité de simple soldat aux steppes d'Orenbourg.

[2.] 18. KARHANO MIKOŁAJ — prowizor z Mińska. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w głąb Rosji (na Kaukaz?).

KARHANO NICOLAS — pharmacien de Minsk. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski déporté à l'intérieur de la Russie (au Caucase?).

[3.] 19. PSARSKI ALEKSANDER — uczeń farmacji. Za udział w spisku Konarskiego zesłany w głąb Rosji (na Kaukaz?).

PSARSKI ALEXANDRE — étudiant en pharmacie. Pour avoir pris part à la conjuration de Konarski déporté à l'intérieur de la Russie (au Caucase ?).

* * *

Prócz wyżej przytoczonych, różne dokumenty, wspomnienia osobiste i luźne notatki z owej epoki wymieniają następujących lekarzy-zesłańców, co do których brak narazie dokładnych szczegółów, za jakie przestępstwa polityczne zostali skazani:

JARASZEWICZ JULJAN — zesłany do Permu.

MACKIEWICZ (Teofil?) — zesłany do gubernji orenburskiej.

OLSZEWSKI zesłany z żoną do Czystopola gub. orenburskiej.

OKRASIŃSKI — zesłany w żołdacy w stepy orenburskie.

SIKORSKI — zesłany na mieszkanie w okolice Orenburga.

SZANIAWSKI KACPER — zesłany do gubernji tomskiej.

SZCZEŚNIEWSKI — zesłany do Tomsku.

* * *

Outre les ci-nommés, divers documents, mémoires personnels et notices éparses de l'époque citent quelques médecins déportés, sans détails plus précis jusqu'à présent, pour quels motifs politiques ils furent condamnés:

JARASZEWICZ JULES — déporté à Perm.

MACKIEWICZ (Théophile?) — déporté au gouvernement d'Orenbourg.

OLSZEWSKI -- déporté avec sa femme à Czystopol au gouvernement d'Orenbourg.

OKRASINSKI — déporté au service militaire en qualité de simple soldat aux steppes d'Orenbourg.

SIKORSKI — déporté à demeure aux environs d'Orenbourg.

SZANIAWSKI GASPARD — déporté au gouvernement de Tomsk.

SZCZEŚNIEWSKI — déporté à Tomsk.

IV

POWSTANIE STYCZNIOWE

1863 — 1864.

Ruchy rewolucyjne w różnych krajach Europy w połowie XIX wieku wzmogły powszechną reakcję, która najsilniej dotknęła Polskę pod absolutystycznymi, bezwzględными rządami cesarza Rosji Mikołaja I. Traktat wiedeński odnośnie do Polaków został unicestwiony, rozpoczął się najcięższy ich ucisk i prześladowanie, a plan wskrzeszenia niepodległego państwa polskiego przestał mieć narazie widoki jakiegokolwiek powodzenia. Po śmierci Mikołaja I w r. 1855 i po wstąpieniu na tron Aleksandra II rząd rosyjski poczynił w Królestwie Polskiem pewne nieznaczne ustępstwa, lecz te nie odpowiadały oczekiwaniom. Prądy rewolucyjne, stale nurtujące społeczeństwo polskie, nie wygasły całkowicie i oto rozpoczęła się na nowo praca konspiracyjna, dążąca do powstania. Poprzedziły ją manifestacje patriotyczne, energicznie tłumione przez władze rosyjskie, tak że dochodziło do rozlewu krwi. Wreszcie, gdy ogłoszono w Królestwie Polskiem pobór do wojska rosyjskiego (w którym służba trwała wówczas 25 lat), ażeby usunąć z kraju żywioły burzliwe przez wysłanie ich do pułków w głębi Rosji, młodzież uciekła przed branką do lasów i przyspieszyła wybuch przygotowującego się powstania. Zaczęło się ono w nocy z dnia 22 na 23 stycznia 1863 r., a kierownictwo nad niem ujął w swe ręce konspiracyjny Rząd narodowy. Powstanie to objęło nie tylko Królestwo Polskie, lecz i inne prowincje dawnej Polski, zwłaszcza kresy wschodnie (Litwę, Wołyń i Podole) i pod względem wojskowym było wojną partyzancką. Powstańcy nie byli dostatecznie uzbrojeni; podzieleni na drobne oddziały, nie posiadali podstawy operacyjnej i stale byli roz-

bijani przez regularną 400-tysięczną armję rosyjską. Uczestnicy powstania (zarówno organizatorowie, jak walczący i wspierający ich) uważani byli za buntowników i podlegali najcięższym prześladowaniom: karano ich więzieniem, wygnaniem, skazywano na ciężkie roboty na Syberji, rozstrzeliwano i wieszano. Np. ostatniego naczelnika Rządu narodowego Romualda Traugutta wraz z czterema jego towarzyszami powieszono w cytadeli warszawskiej. Jednak dopiero po 2 latach walk zdołali Rosjanie zgnieść powstanie polskie i, mszcząc się w sposób brutalny, znieśli ostatnie ślady odrębnej administracji w Królestwie Polskiem, usunęli język polski z urzędów i szkół i rozpoczęli system rusyfikacyjny. Ciężka niewola zapanowała nad Polakami w zaborze rosyjskim.

W powstaniu 1863 — 64 r. wzięło udział kilkuset lekarzy, medyków i farmaceutów polskich i to w znakomitej swej większości występujących w charakterze współwalczących lub organizatorów powstania; stąd tyle ofiar, które ponieśli oni w swych bohaterskich wysiłkach, zmierzających do odzyskania niepodległości Ojczyzny, tembardziej, że niesienie pomocy lekarskiej rannym i chorym „buntownikom” powstańcom, Rosjanie poczytywali za przestępstwo polityczne, zasługujące na ciężkie kary.

INSURRECTION DE JANVIER

1863 — 1864.

Vers le milieu du XIXe siècle, des mouvements révolutionnaires eurent lieu dans certains pays d'Europe. Ils accrurent la réaction universelle qui atteignit le plus la Pologne, sous le gouvernement impérial, despotique et sans égards du tzar Nicolas I. Le traité de Vienne fut annulé, en ce qui concernait la Pologne, et commença alors, pour les Polonais, la plus dure oppression et persécution; le plan de la restauration de la Pologne indépendante cessa d'être vital. Après la mort de Nicolas I en 1855, et l'avènement au trône d'Alexandre II, le gouvernement russe accorda au Royaume de Pologne certaines concessions, peu importantes, et qui ne répondirent pas à l'attente des Polonais. Les idées révolutionnaires qui tourmentaient constamment la société polonaise, n'étaient pas complètement éteintes, et, de nouveau recommencèrent les conspirations ayant pour but l'insurrection. Elles furent précédées de manifestations patriotiques, énergiquement étouffées par les autorités russes, qui allèrent même jusqu'à répandre le sang. Le service dans l'armée russe durait alors 25 ans. Afin d'éloigner du pays, les éléments orageux, en les envoyant dans les régiments aux confins de la Russie, on publia, dans le Royaume de Pologne, la levée des soldats pour l'armée russe; la jeunesse alors, pour éviter le recrutement, s'enfuit dans les forêts et hâta l'insurrection. Elle commença dans la nuit du 22 au 23 janvier 1863, sous la direction du Gouvernement national conspirateur. Cette insurrection se développa non seulement dans le Royaume de Pologne, mais encore dans les provinces autrefois polonaises, c'est-à-dire, aux confins de l'Est (en Lithuanie, en Wolhynie et en Podolie); sous le rapport militaire, ce fut une guerre de partisans. Les insurgés n'étaient pas suffisamment armés; divisés

en petites compagnies, ils ne possédaient pas une base d'opération et, étaient continuellement battus par les 400.000 soldats de l'armée régulière russe. Les participants de l'insurrection, aussi bien les organisateurs, les combattants, comme aussi ceux qui les secouraient, étaient regardés comme rebelles et soumis aux plus dures persécution: — à la prison, à l'exil, aux travaux forcés en Sibérie, ou encore fusillés ou pendus. Par ex: le dernier chef du Gouvernement national Romuald Traugutt fut pendu dans la citadelle de Varsovie, avec quatre de ses compagnons. Ce ne fut cependant, qu'après 2 ans de combats, que les Russes parvinrent à écraser l'insurrection polonaise. Se vengeant alors d'une manière brutale, ils détruisirent les dernières traces de l'administration spéciale, accordée, en son temps, au Royaume de Pologne: ils substituèrent la langue russe à la langue polonaise dans la magistrature et dans les écoles, et commencèrent un système de russification. Un lourd esclavage régna sur les Polonais, sujets de la Russie.

Quelques centaines de médecins, d'étudiants en médecine, de pharmaciens polonais, prirent part à l'insurrection de 1863—1864. Le plus grand nombre d'entre eux furent des combattants ou des organisateurs de l'insurrection. Aussi, combien de victimes comptèrent ils parmi eux. Dans leurs efforts héroïques pour reconquérir l'indépendance de la patrie, ils eurent d'autant plus à souffrir, qu'alors, porter des secours médicaux aux blessés et aux malades „rebelles“, était regardé par les Russes, comme un crime politique, méritant une lourde peine.

Dr. BIERKOWSKI   Dr. WOŁEK
Lekarze wojska powstańczego polskiego 1863 — 1864 r.
Médecins des insurgés polonais de 1863 — 1864.

Pinx. B. Gembarzewski

LEKARZE, MEDYCY I SANITARJUSZE.
MÉDECINS, ÉTUDIANTS EN MÉDECINE ET INFIRMIERS.

1. ANDRZEJOWSKI JAN. — Za udział w powstaniu internowany przez Austriaków w Czechach.

ANDRZEJOWSKI JEAN. — Pour avoir pris part à l'insurrection interné par les Autrichiens en Bohême.

2. ANTONIEWICZ ALEKSANDER — z Radomskiego. Zesłany na osiedlenie do gubernji krasnojarskiej. Zmarł na Syberji.

ANTONIEWICZ ALEXANDRE — de Radom. Déporté à demeure au gouvernement de Krasnoïarsk, mort en Sibérie.

3. ANTONIEWICZ KONSTANTY — z Wilna. Więziony w fortecy dynaburskiej, następnie zesłany na osiedlenie do gub. jenijskiej, gdzie umarł.

ANTONIEWICZ CONSTANTIN — de Wilno. Emprisonné à la forteresse de Dunabourg, déporté ensuite à demeure au gouvernement de Iénisséisk (Sibérie) où il mourut.

4. ARAMOWICZ KORONAT — z Litwy. Za udział w powstaniu więziony przez 2 lata. Wskutek męczarni, które przeżył w więzieniu, rozchorował się nieuleczalnie.

ARAMOWICZ CORONAT — de la Lithuanie. Pour avoir pris part à l'insurrection fut emprisonné pendant 2 ans. À la suite des tourments, subis en prison, il tomba malade pour ne plus guérir.

5. BAGIEŃSKI JÓZEF — z Kurlandji. Zesłany do gub. nowgorodzkiej. Powrócił do kraju i mieszkał w Warszawie.

BAGIEŃSKI JOSEPH — de la Courlande. Déporté au gouvernement de Nowgorod. De retour au pays, il s'installa à Varsovie.

6. BARANOWSKI ANTONI z Góry Kalwarji pod Warszawą. Naczelnik powstańczy obwodu. Pozbawiony wszystkich praw stanu i zesłany na Syberję.

BARANOWSKI ANTOINE de Góra Kalwarja (environs de Varsovie). — Chef des insurgés d'un district. Privé des droits civilis fut déporté en Sibérie.

7. BIAŁOBRZESKI JULJAN (z Warszawy) — Student medycyny. Pod Krzywosądzem raniony, wzięty do niewoli i skazany na zesłanie do Minusińska na Syberji.

BIAŁOBRZESKI JULES (de Varsovie). — Étudiant en médecine. Blessé à Krzywosadz, fait prisonnier et déporté à Minusinsk en Sibérie.

8. BIEDRZYCKI LEOPOLD. — Był lekarzem w Witebszczyźnie. Skazany na 12 lat katorgi do kopalń syberyjskich. Zmarł w Tobolsku 1864 r.

BIEDRZYCKI LÉOPOLD. — Médecin praticien dans le gouvernement de Witebsk. Condamné à 12 ans de travaux forcés dans les mines de Sibérie. Il mourut en 1864 à Tobolsk.

9. BIRFREIND JAN. — Skazany do katorgi w Usolju pod Irkuckiem, gdzie trudnił się praktyką lekarską.

BIRFREIND JEAN. — Condamné aux travaux forcés à Usolie sous Irkoutsk, où il s'occupa de la pratique médicale.

10. BIERKOWSKI WŁODZIMIERZ (rodem z Krakowa). — Brał czynny udział w powstaniu jako lekarz obozowy. Raniony w bitwie pod Miechowem.

BIERKOWSKI VLADIMIR (né à Cracovie). — Prit une part active à l'insurrection en qualité de médecin de camp. Blessé au combat de Miechow.

11. BŁAŻEJEWSKI RYSZARD. — Student uniwersytetu. Więziony w twierdzy petropawłowskiej, następnie zesłany na Syberję, gdzie przebył na wygnaniu 10 lat.

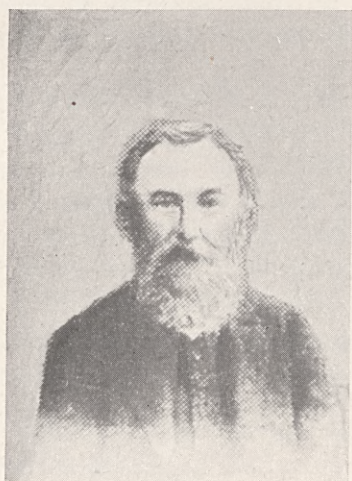
BŁAŻEJEWSKI RICHARD. — Étudiant en médecine. Emprisonné à la forteresse de Petropawłowsk, ensuite déporté en Sibérie, où il demeura en exil pendant 10 ans.

Dr. Antoni Baranowski

Dr. Jan Birfreind

Dr. Jan Bobek

Dr. Teodor Borysowicz

12. BŁAŻEWICZ (Błażejewicz) z Litwy. — Walcząc w oddziale partyzanta Kołyszki, poległ w r. 1863 pod Straszunami wojew. augustowskiego.

BŁAŻEWICZ (Błażejewicz) de la Lithuanie. — Combattant au détachement du partisan Kołyszko, tué en 1863 à la bataille de Straszuny, arrondissement d'Augustow.

13. BOBEK JAN. — Walczył w oddziale Dunajewskiego. Aresztowany i skazany na więzienie.

BOBEK JEAN. — Combattit au détachement de Dunajewski. Arrêté et condamné à la prison.

14. BORYSIK (Borysek Roch?). — Student Akademji Med. i Chirurg. w Warszawie. Należał do tajnego towarzystwa Zygmunta Kaczkowskiego. Zamierzał otruć gazem arsenikowym dygnitarzy rosyjskich, zebranych na nabożeństwie w cerkwi w Warszawie. Został zdradzony, aresztowany i skazany na powieszenie. Karę tę zamieniono mu na pozbawienie wszystkich praw stanu i na 12 lat ciężkich robót w Syberji Wschodniej. Po uwolnieniu przebywał jakiś czas na Syberji. Kilkakrotnie zdawał egzaminy na dyplom bez powodzenia. Dopiero jako starzec 70-letni uzyskał stopień lekarza w Warszawie.*).

BORYSIK (Borysek-Roch?).—Étud. à l'Académie Médico-Chirurgicale de Varsovie. Prit part à la société secrète de Sigismond Kaczkowski; se proposait d'empoisonner par gaz arsenical les dignitaires russes, réunis pour office à l'église orthodoxe à Varsovie. Il fut trahi, arrêté et condamné à la pendaison. Cette peine fut commuée à 12 ans de travaux forcés en Sibérie Orientale. Après sa délivrance il séjourna pendant un certain temps en Sibérie. Tâcha plusieurs fois de subir ses examens de diplôme, mais en vain. Vieillard de 70 ans, il obtint enfin le grade de médecin à Varsovie.

15. BORYSSOWICZ TEODOR (z Litwy). — Jako student walczył w partji Dąbrowskiego. Więziony 1863 r. w Słucku i Bobrujsku, następnie wysłany do Czedrynia gub. permskiej. Powrócił do kraju 1868 r. i osiadł w Warszawie. Zmarł 1915 r.

BORYSSOWICZ THÉODORE (de la Lithuanie). — Comme étudiant il combattit au détachement de Dąbrowski. Emprisonné en 1863 à Sluck et à Bobrouïsk, déporté ensuite à Tchadrine, gouvernement de Perm. De retour au pays en 1868, il s'installa à Varsovie. Mourut en 1915.

---

*) Prof. Dybowski twierdzi, że otrzymał dyplom lekarza w Kazaniu. (Czy jedna i ta sama osoba?).

16. BORZOBOCHATY WŁADYSŁAW (z Litwy). — Był komisarzem pow. nowogródzkiego. Skazany najpierw na ciężkie roboty, które mu zamieniono na osiedlenie w Warnawinie, gub. kostromskiej, gdzie trudnił się praktyką lekarską.

BORZOBOCHATY LADISLAS (de la Lithuanie). — Commissaire au district de Nowogrodek. Condamné d'abord aux travaux forcés, mais ensuite à demeure à Warnawin, gouvernement de Kostroma, où il pratiqua comme médecin.

17. BRODOWSKI (z Wołynia). — Pomocnik naczelnika wojennego powstańczego powiatu Łuckiego. Zesłany do gub. kostromskiej.

BRODOWSKI (de la Wolhynie) — Aide du commissaire militaire de l'insurrection dans l'arrondissement de Łuck. Déporté au gouvernement de Kostroma.

18. BRZOZOWSKI ALEKSANDER. — Walczył w partji Narbutta. Poległ 1863 r. pod Dubiczami w pow. lidzkim.

BRZOZOWSKI ALEXANDRE. — Combattit au détachement de Narbutt. Tué en 1863 à la bataille de Dubicze, district de Lida.

19. BURHARDT MICHAŁ (z Litwy). — Za ukrywanie powstańców i ich leczenie, więziony w twierdzy dynaburskiej, następnie zesłany do Ufy z pozbawieniem prawa praktyki lekarskiej. Tam zarabiał jako nauczyciel rysunków. Powrócił 1878 r.

BURHARDT MICHEL (de la Lithuanie). — Pour avoir caché et soigné des insurgés blessés, fut emprisonné à la forteresse de Dunabourg, ensuite déporté à Ufa et privé du droit de la pratique médicale. Il gagna son pain en donnant des leçons de dessin. Il retourna au pays en 1878.

20. CHMIELEWSKI KONRAD (z Litwy). — W 1863 r. aresztowany za udział w organizowaniu powstania, osadzony został w twierdzy w Dynaburgu, następnie zesłany do Wierchnieudińska, Tobolska i Tomaska. Powrócił do kraju 1869 r. Był jednym z założycieli, potem dyrektorem zakładu leczniczego w Nałęczowie.

CHMIELEWSKI CONRAD (de la Lithuanie). — En 1863 arrêté pour avoir pris part à l'organisation de l'insurrection. Emprisonné à la forteresse de Dunabourg, fut ensuite déporté à Wierchnieudinsk, Tobolsk et Tomsk (en Sibérie). Il retourna au pays en 1869. Un des fondateurs, ensuite directeur de l'établissement de santé à Nałeczow (en Pologne).

Dr. Władysław Borzobochaty

Dr. Teofil Chudziński

Dr. Celestyn Ciechanowski

Dr. Konrad Chmielewski

21. CHUDZIŃSKI TEOFIL (z Grodna). — Student wydziału przyrodniczego, następnie lekarskiego. Walczył w szeregach. Ścigany przez władze rosyjskie wyemigrował do Francji, gdzie pracował u prof. Broca. Następnie poświęcił się antropologii. W Paryżu żył w nader ciężkich warunkach materialnych. Zasłynął na polu antropologii. Umarł w Paryżu w r. 1897.

CHUDZIŃSKI THÉOPHILE (de Grodna). — Étudiant en sciences naturelles ensuite en médecine. Il combattit dans les rangs des insurgés. Persécuté par les Russes il émigra en France et travailla chez le professeur Broca. Ensuite il s'occupait d'anthropologie. A Paris il souffrit beaucoup de la misère. Devenu célèbre en anthropologie. Mourut à Paris en 1897.

22. CHWIEĆKOWSKI JÓZEF (z Grodzieńszczyzny). — Zesłany do Tomsku, gdzie przebył 4 lata.

CHWIEĆKOWSKI JOSEPH (de Grodna).—Déporté à Tomsk, où il séjourna 4 ans.

23. CIECHANOWSKI CELESTYN (z Grodzieńszczyzny). — Podczas niesienia pomocy rannym powstańcom aresztowany i uwięziony w Grodnie. Miał być skazany na śmierć przez rozstrzelanie, kara ta została mu złagodzona na 20 lat katorgi pod Irkuckiem. Wkrótce powierzono mu opiekę nad chorymi więźniami. Zmarł w Irkucku 1906 r.

CIECHANOWSKI CÉLESTIN (de Grodna). — Fut arrêté pendant qu'il donnait ses soins aux insurgés blessés, puis emprisonné à Grodna. Il devait être fusillé, mais la peine fut commuée à vingt ans de travaux forcés à Irkoutsk (Sibérie). Là il fut bientôt chargé de donner ses soins aux prisonniers malades. Mourut à Irkoutsk en 1906.

24. CWIRKO — lekarz z Uniwersytetu Kijowskiego. Zesłany na osiedlenie do gub. tomskiej.

CWIRKO — médecin de l'Université de Kief. Déporté à demeure au gouvernement de Tomsk.

25. CYNGER (ze Świsłoczy). — W r. 1863 pojmany przez moskali nie chciał im wskazać miejsca pobytu partji powstańczej. Za obcięto mu obie ręce i powieszono go w lesie pod Prużanami.

CYNGER (de Swislocz). — En 1863 arrêté par les Russes, refusa d'indiquer le lieu de séjour d'un détachement d'insurgés; il fut pendu au bois de Prużany après avoir eu les deux bras coupés.

26. CZARKOWSKI WŁADYSŁAW, lekarz z Łosic (Siedleckie).— Walczył na czele własnego oddziału. Wreszcie mianowany naczelnikiem

powstańczym powiatu Bielskiego. Gdy przebrany za chłopą, przewoził ważne papiery, został schwyty i skazany na śmierć. Wyrok wykonano w lipcu 1863 r. w Siedlcach.

CZARKOWSKI LADISLAS, médecin de Losice (distr. de Siedlce). — Combattait comme chef de son propre détachement d'insurgés, puis fut nommé chef de l'insurrection à Biala. Pendant qu'il transportait, déguisé en paysan, quelques documents importants, il fut arrêté et condamné à mort. L'exécution eut lieu à Siedlce.

27. CZEKOTOWSKI PIOTR (z Mohylowszczyzny). — Był naczelnikiem w Mińsku. Skazany na pozbawienie praw i zesłanie do Usolja pod Irkuckiem. Przed wyjazdem, będąc już zakuty w łańcuchy, w więzieniu w Wilnie wziął ślub z p. Bulewską, która poszła za nim dobrowolnie na wygnanie. Powrócił do kraju po 12 latach.

CZEKOTOWSKI PIERRE (de Mohylow). — Chef de l'insurrection à Minsk. Privé des droits civils fut déporté à Usolie près d'Irkoutsk. Avant le départ, étant déjà enchainé, il épousa à la prison de Wilno m-lle Bulewski, qui le suivit volontairement en exil. Il retourna au pays après 12 ans.

28. CZERKAWSKI STANISŁAW, austriacki poddany. — W bitwie pod Radziwiłłowem wzięty do niewoli i zesłany na Sybir.

CZERKAWSKI STANISLAS, sujet autrichien. — À la bataille de Radziwillow fut fait prisonnier et déporté en Sibérie.

29. CZERMIŃSKI WALENTY (z Wołynia). — Zesłany na osiedlenie w głąb Rosji.

CZERMIŃSKI VALENTIN (de la Wolhynie). — Déporté à demeure à l'intérieur de la Russie.

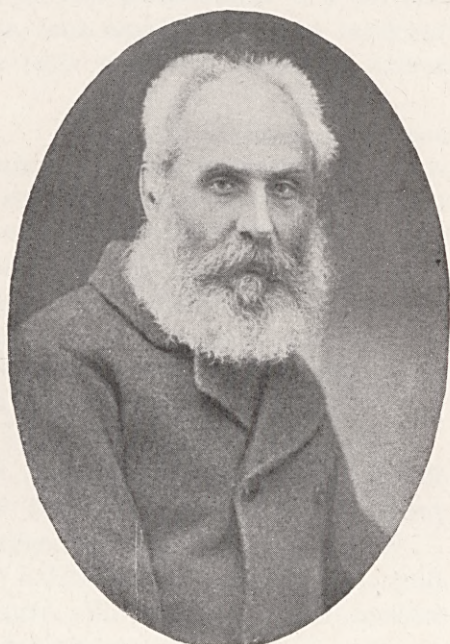
30. CZERWIŃSKI GRACJAN — lekarz współwalczący. Pod Mińkowicami na Wołyniu wzięty do niewoli w chwili, gdy opatrywał rannych powstańców. Zesłany na 6 lat ciężkich robót do krainy Zabajkalskiej.

CZERWIŃSKI GRATIEN — médecin combattant. À Mińkowie en Wolhynie fut fait prisonnier au moment où il faisait les pansements aux insurgés blessés. Déporté pour 6 ans de travaux forcés, dans le pays de Zabaïkalie (Sibérie).

31. DANIŁOWSKI WŁADYSŁAW. — Bardzo czynny w powstaniu, był pewien czas członkiem Rządu narodowego i brał udział w bitwie Mierosławskiego pod Krzywosądem. Pod koniec powstania

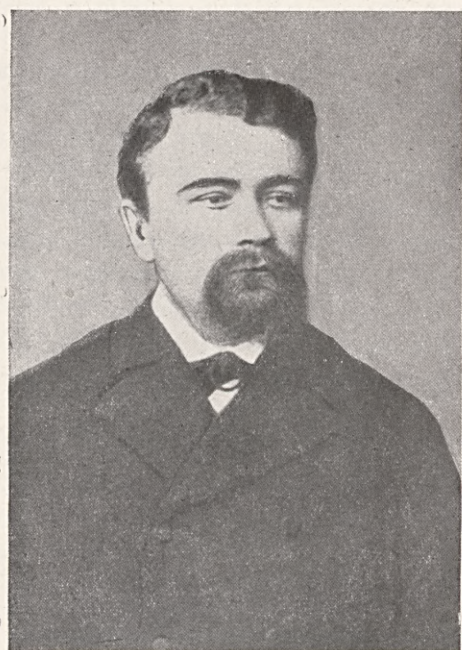
*Dr. Bolesław Dłuski
w czasie powstania 1863 r.*

*Dr. Bolesław Dłuski
w wieku podeszłym*

Dr. Leon Goldsobel

Dr. Kazimierz Jaworowski

wyjechał za granicę. W 1865 r. sprowadzony został podstępnie do Warszawy, zdradzony i ujęty przez władze rosyjskie. Zesłany do Minusińska, gub. jeniseyskiej, skąd po 4 latach do gub. kazańskiej. W r. 1872 powrócił do kraju i osiadł w Warszawie, lecz namiestnik Berg rozkazał mu opuścić stolicę Polski, na skutek tego wyjechał do Rosji. Umarł w Petersburgu.

DANIŁOWSKI LADISLAS. — Très actif pendant l'insurrection; pendant un certain temps membre du Gouvernement national. Prit part à la bataille de Krzywosadz sous le commandement de Mierosławski. A la fin de l'insurrection il émigra à l'étranger. En 1865 rappelé par ruse à Varsovie, fut trahi et arrêté par les autorités russes, puis déporté à Minusinsk au gouvernement de Iénisséïsk et après 4 ans—au gouvernement de Kazan. En 1872 retourna à Varsovie, mais le gouverneur russe Berg lui ordonna de quitter la capitale de Pologne, après quoi il partit en Russie. Mourut à St. Pétersbourg.

32. DĄBROWSKI WINCENTY — lekarz z Tomaszowa Lubelskiego. Podczas rzezi w tym mieście 1863 r., został wyprowadzony przez żołnierzy rosyjskich ze swego mieszkania na ulicę i tu zabity.

DĄBROWSKI VINCENT — médecin de Tomaszow, arrond. de Lublin. Pendant le massacre de cette ville en 1863, il fut conduit par les soldats russes de sa demeure dans la rue, et tué.

33. DŁUSKI BOLESŁAW (pseud. Jabłonowski) rodem z Litwy. — Mając 15 lat życia, posadzony o udział w spisku S. Konarskiego, został zesłany w żołdactwo na Kaukaz, gdzie dosłużył się stopnia kapitana. Po wyjściu z wojska studjował w Akademji sztuk pięknych w Petersburgu, następnie ukończył wydział lekarski w Moskwie. Rozpoczął praktykę na Litwie, lecz po wybuchu powstania, wziął w niem czynny udział i zorganizował własną partję, na której czele walczył ze zmiennem szczęściem. W końcu, przegrawszy bitwę pod Pajurzem, rozwiązał swój oddział i sam uszedł za granicę. Przebywał czas jakiś w Paryżu, potem w Londynie. Mając sobie zakazany powrót na Litwę, osiadł pod Krakowem, gdzie leczył bezinteresownie okolicznych włościan. Po kilku latach przeniósł się do Krakowa i do końca życia był bibliotekarzem w muzeum im. Baranieckiego, trudniąc się równocześnie malarstwem. Umarł 1905 r. *)

DŁUSKI BOLESŁAS (pseudonyme Jabłonowski) de la Lithuanie. — A l'âge de 15 ans, incorporé dans l'armée russe comme simple

---

*) W czasie pobytu Dłuskiego w Krakowie, Jan Matejko uprosił go do pozowania do postaci komtura elbląskiego na obrazie: „Bitwa pod Grunwaldem“.

soldat pour avoir pris part au complot de S. Konarski, il fut envoyé au Caucase, où il arriva au grade de capitaine. Après avoir quitté l'armée il fit ses études à l'École des Beaux-Arts à Pétersbourg et à la faculté de médecine à Moscou. Il commença à exercer la médecine en Lithuanie, mais dès l'éclosion de l'insurrection polonaise de 1863, il y prit part et organisa un détachement des volontaires, qu'il commandait lui-même. Après avoir subi des alternatives de succès et de défaites, il finit par perdre le combat de Pańurze. Il liquida alors son détachement et passa à l'étranger. Séjourna à Paris et à Londres. Le retour en Lithuanie lui ayant été interdit, — il se fixa près de Cracovie, où il soigna gratuitement les paysans malades. Au bout de quelques années il s'installa à Cracovie, où il fut bibliothécaire du muséum de Baraniecki jusqu'à la fin de sa vie, s'occupant en même temps de la peinture. Il mourut en 1905. *)

34. DOMANOWSKI (z Pińszczyzny). — Lekarz partji Traugutta. 1863 r. pod Kołodnem, pow. pińskiego, zginął na polu bitwy.

DOMANOWSKI (de Pinsk). — Médecin au détachement de Traugutt. Il tomba au champ d'honneur en 1863, à Kolodno, district de Pinsk.

35. DOWGIEŁŁO (ze Staszowa). — Zamordowany 1863 r. we dworze w Jurkowicach przez moskali.

DOWGIEŁŁO (de Staszow). — Fut assassiné par les soldats russes au château de Jurkowiec.

36. DROBNER JAKÓB. — Skazany przez sąd wojenny austriacki w Krakowie na utratę stopnia akademickiego i na 2 lata więzienia.

DROBNER JACQUES. — Condamné à Cracovie par le conseil de guerre autrichien à la perte du grade académique et à 2 ans de prison.

37. DYBEK WŁODZIMIERZ, prof. patologji w Szkole Głównej. — Członek Komisji lekarskiej przy Rządzie narodowym, następnie dyrektor spraw wewnętrznych w Rządzie Traugutta. Skazany najpierw na bardzo ciężkie więzienie, następnie zesłany na osiedlenie do Ufy, skąd powrócił po 6 latach.

DYBEK VLADIMIR, professeur de pathologie à l'École Supérieure de Varsovie.—Membre du Comité médical du Gouvernement na-

---

*) Pendant le séjour de Dłuski à Cracovie, le peintre Jean Matejko le pria de poser pour la figure du chevalier d'Elbing du tableau „La bataille de Grünwald“.

Dr. Józef Chwiećkowski

Dr. Piotr Czekotowski

Dr. Władysław Daniłowski

Dr. Włodzimierz Dybek

tional, puis directeur des affaires intérieures du Gouvernement de Trau-
gutt. Condamné d'abord à une très dure prison, fut ensuite déporté
à Ufa, d'où après 6 ans il retourna au pays.

38. DYBOWSKI BENEDYKT z Mińszczyzny. — Studjował pier-
wotnie medycynę. Od r. 1862 profesor-adjunkt zoologii w Szkole Głó-
wnej. Brał czynny udział w organizowaniu powstania na Rusi; w jego
pracowni zoologicznej urzędował powstańczy sekretarjat stanu.
1864 r. aresztowany, skazany na pozbawienie wszystkich praw stanu
i na zesłanie do ciężkich robót na lat 12 na Syberję nad Bajkał. Tam
oddał się badaniom naukowym. 1877 r. powrócił do Warszawy, lecz
wkrótce wyjechał na Kamczatkę dla dalszych badań. Pracami swemi
zdobył europejską sławę. Od r. 1882 profesor zoologii na Uniwersy-
tecie Lwowskim. Żyje dotychczas w wieku 94 lat i pracuje naukowo.

DYBOWSKI BENOÎT de Minsk. — Fit premièrement ses
études en médecine. Depuis 1862 professeur-adjoint de zoologie
à l'École Supérieure de Varsovie. Prit part à l'organisation de
l'insurrection dans les provinces de l'Est. Dans son laboratoire de
zoologie fonctionna le secrétariat révolutionnaire. En 1864 il fut
arrêté, privé des droits civils et condamné à 12 ans de travaux forcés
à Baïkal en Sibérie, où il s'occupa beaucoup de travaux scientifiques.
En 1877 il retourna à Varsovie, mais bientôt il partit à Kamtchatka
pour prolonger ses explorations zoologiques, et fut célèbre en
Europe grâce à ses travaux scientifiques. Depuis 1882 — professeur
de zoologie à l'Université de Lwow. Vit jusqu'à présent, âgé de 94 ans,
et travaille scientifiquement.

39. DYCZAKOWSKI WŁADYSŁAW. — Student medycyny
Uniwersytetu Kijowskiego. Wzięty do niewoli, zesłany został na 10 lat
do gubernji irkuckiej.

DYCZAKOWSKI LADISLAS. — Étudiant en médecine
à l'Université de Kief. Fait prisonnier et déporté pour 10 ans au gou-
vernement d'Irkoutsk.

40. DWORZACZEK JÓZEF lekarz z Łęczycy. — Zorganizo-
wał oddział z 400 ludzi i sam poprowadził go do walki. Pod Łodzią
został pobity i dostał się do niewoli. Zesłany do Akatui na Syberji,
stamtąd w r. 1866 — do kraju Jakutów. 1868 r. umarł.

DWORZACZEK JOSEPH médecin à Leczyca. — Organisa
et commanda un détachement de 400 insurgés. À la bataille de Lodz

fut vaincu et tomba aux mains de l'ennemi. Déporté à Akutua en Sibérie, puis en 1866 — au pays des Jakoutes. Mourut en 1868.

41. EDELSTEIN ALEKSANDER. — Student Akadem. Med. Chir. w Warszawie. Walczył w oddziałach Mierosławskiego, Bończy i Chmieleńskiego. Poległ.

EDELSTEIN ALEXANDRE. — Étudiant à l'Académie Méd. Chirurg. de Varsovie. Combattit aux détachements de Mierosławski, Bończa et Chmieleński. Mort au champ d'honneur.

42. ETGENS JÓZEF. — Student med. Uniwersytetu Jagiellońskiego. Walczył w oddziale Krukowieckiego. Ciężko ranny pod Imbramowicami.

ETGENS JOSEPH. — Étudiant en médecine à l'Université de Cracovie Combattit au détachement de Krukowiecki. Grièvement blessé au combat d'Imbramowice.

43. EYSMONT AUGUST. — Za udział w powstaniu internowany w Czechach.

EYSMONT AUGUSTE. — Pour avoir pris part à l'insurrection, interné en Bohême.

44. FONBERG MATEUSZ. — Za czynny udział w powstaniu zesłany na Syberję. Powrócił do Warszawy około r. 1870.

FONBERG MATHIAS. — Pour participation active à l'insurrection, déporté en Sibérie. Retourna à Varsovie vers 1870.

45. FRĄCKIEWICZ KONSTANTY. — W r. 1863 zesłany do Tambowa, gdzie przebywał do r. 1879.

FRĄCKIEWICZ CONSTANTIN. — En 1863 déporté à Tambow, où il resta jusqu'à l'année 1879.

46. GARWOLIŃSKI BRONISŁAW. — Po bitwie pod Miechowem aresztowany i skazany na 8 miesięcy więzienia.

GARWOLIŃSKI BRONISLAS. — Après la bataille de Miechow arrêté et condamné à 8 mois de prison.

47. GLINDZICZ z Litwy. — Był naczelnikiem powstańczym powiatu Wołkowyskiego, następnie służył w oddziale powstańczym jako lekarz i sam dowodził oddziałem. Zesłany w głąb Rosji.

Dr. Benedykt Dybowski
w r. 1868

Prof. Dr. Benedykt Dybowski
w r. 1883

GLINDZICZ de la Lithuanie. — Chef de l'insurrection du district de Wolkowysk, servit ensuite au détachement comme médecin et comme commandant. Déporté à l'intérieur de la Russie.

48. GOLDSOBEL LEON rodem z Warszawy. — Wychowaniec Akademji Medyko-Chirurgicznej w Warszawie. W czasach przedpowstańowych należał do pracy konspiracyjnej. Po wybuchu powstania werbował młodzież do szeregów i organizował pomoc sanitarną dla powstańców. W r. 1863 skazany został do Orenburga do bataljonów dyscyplinarnych, którą to karę zamieniono mu na więzienie w twierdzy Zamość.

GOLDSOBEL LÉON né à Varsovie. — Élève de l'Académie Médico-Chirurgicale de Varsovie. Avant l'insurrection, prit part au travail conspirateur. L'insurrection commencée, il recrutait les jeunes gens pour l'armée et organisait le service sanitaire aux insurgés. En 1863 il fut condamné aux bataillons disciplinaires à Orenbourg, mais cette peine fut commuée en prison dans la forteresse de Zamosc.

49. GRABOWSKI MIECZYŚLAW. — Zginął pod Isajkami w oddziale Zielińskiego.

GRABOWSKI MIECZISLAW. — Tué à Isajki au détachement de Zieliński.

50. GROCHOWSKI ALEKSANDER. — Za udział w powstaniu dwukrotnie więziony w Lublinie.

GROCHOWSKI ALEXANDRE. — Pour avoir pris part à l'insurrection, emprisonné 2 fois à Lublin.

51. GRUDZIŃSKI z Inflant. Wygnany w głąb Rosji.

GRUDZIŃSKI de la Livonie. — Exilé à l'intérieur de la Russie.

52. GUMIŃSKI ALEKSANDER. — Stud. med. Uniw. Moskiewskiego. Walczył na Litwie. Wzięty do niewoli, był pędzony na Sybir. Zmarł w drodze.

GUMIŃSKI ALEXANDRE. — Étudiant en médecine à l'Université de Moscou. Combattait en Lithuanie. Fait prisonnier et déporté en Sibérie. Mort en route.

53. GUMOWSKI. — Medyk. Zesłany do gub. penzeńskiej. Wkrótce zmarł na wygnaniu.

GUMOWSKI. — Étudiant en médecine. Déporté au gouvernement de Penza. Mourut bientôt en exil.

54. HAJDAMOWICZ z Litwy. — Zesłany na Sybir, po drodze utonął podczas przeprawy przez rzekę Ob.

HAJDAMOWICZ de la Lithuanie. — Déporté en Sibérie, se noya pendant le passage de la rivière Ob.

55. HANDELSMAN JÓZEF. — W roku 1863 pracował w organizacji powstańczej i był naczelnikiem powiatu Gostyńskiego. Skazany na 3 miesiące twierdzy w kazamatach Dębina.

HANDELSMAN JOSEPH. — En 1863 il était occupé dans l'organisation de l'insurrection et fut chef du district de Gostynin. Condamné à 3 mois de prison à la casemate de la forteresse de Deblin.

56. HENSZEL KONSTANTY. — Naczelnik powstańczy powiatu Lidzkiego. Aresztowany i zesłany do gub. permskiej, skąd zbiegł do Paryża.

HENSZEL CONSTANTIN. — Chef de l'insurrection dans le district de Lida. Arrêté et déporté au gouvernement de Perm, d'où il s'évada à Paris.

57. HOSZARD FRANCISZEK. — Był naczelnikiem powstańczym w Bochni. Więziony w Krakowie.

HOSZARD FRANÇOIS. — Chef de l'insurrection à Bochnia. Emprisonné à Cracovie.

58. HUTOROWICZ z Borysowszczyzny. — Dwukrotnie zesłany: do Orenburga i do Tomsku.

HUTOROWICZ de Borysow. — Deux fois exilé: à Orenbourg et à Tomsk.

59. JACHIMOWICZ. — Za udział w powstaniu więziony w Kijowie.

JACHIMOWICZ. — Pour avoir pris part à l'insurrection, emprisonné à Kief.

60. JAKUBOWSKI SATURNIN z Litwy. — Naczelnik powiatu poniewieskiego, następnie dowódca własnego oddziału. Pod Medejkami raniony, dostał się do niewoli. Zesłany do ciężkich robót na Syberji do Usolja pod Irkuckiem. Powrócił 1877 r.

JAKUBOWSKI SATURNIN de la Lithuanie. — Chef de l'insurrection du district de Poniewiez, ensuite chef de son propre détachement.

chement. À la bataille de Medejki blessé et fait prisonnier. Déporté aux travaux forcés à Ussolie près d'Irkoutsk. Retourna en 1877.

61. JANKOWSKI z Kiejdan. — Zesłany do Ufy.
JANKOWSKI de Kiejdany. — Déporté à Ufa.

62. JANOWSKI (pseud. „Sabo“). — Lekarz z Wołynia. Brał udział w wyprawie Horodyńskiego na Radziwiłłów jako szeregowiec. Wzięty do niewoli, zesłany został na Sybir.

JANOWSKI (pseudonyme „Sabo“). — Médecin en Wolhynie. Il prit part à l'expédition de Horodyński à Radziwiłłow en qualité de simple soldat. Fait prisonnier et déporté en Sibérie.

63. JAROCKI (Oktawian?). — Zesłany do Ussolja pod Irkuck.
JAROCKI (Octave?). — Déporté à Ussolie près d'Irkoutsk.

64. JASIENSKI. — W r. 1864 zesłany do Tobolska.
JASIENSKI. — En 1864 déporté à Tobolsk (Sibérie).

65. JAWOROWSKI KAZIMIERZ. — Brał udział w powstaniu na Litwie i w Królestwie. Aresztowany w Łomży i wyrokiem sądu w Grodnie zesłany do ciężkich robót na Syberję pod Irkuck.

JAWOROWSKI CASIMIR. — Prit part à l'insurrection en Lithuanie et au Royaume de Pologne. Arrêté à Lomza; par décret du jugement fut condamné aux travaux forcés à Irkoutsk en Sibérie.

66. JENDEL IGNACY MARJAN. — Student medycyny. W bitwie pod Miechowem został ranny. Po wyzdrowieniu aresztowany w Krakowie.

JENDEL IGNACE MARIE. — Étudiant en médecine. Blessé au combat de Miechow. Après sa guérison, arrêté à Cracovie.

67. JODŁOWSKI JAN STANISŁAW. — Student wydz. lekarskiego w Warszawie. Porucznik w oddziale Padlewskiego, Bończy i Taczanowskiego. Ranny bagnietem w rękę, 3 kulami w prawy bok i od uderzenia kolbą miał złamaną szczękę. Za waleczność awansowany na kapitana. Pod Kruszyną dostał się do niewoli. Zesłany został na Syberję na 7 lat. Po powrocie osiadł w Krakowie.

JODŁOWSKI JEAN STANISLAS. — Étudiant en médecine à Varsovie. Lieutenant aux détachements de Padlewski de Bończa et de Taczanowski. Blessé par coup de baïonnette à la main et par 3 coups

de fusil au flanc droit, subit encore une fracture de la mâchoire par coup de crosse. Fait prisonnier à Kruszyna et déporté pour 7 ans en Sibérie. Après son retour il habita Cracovie.

68. KACZOROWSKI. — Medyk. Polecł w bitwie pod Glanowem w pow. olkuskim.

KACZOROWSKI. — Étudiant en médecine. Tué au combat de Glanow, district d'Olkusz.

69. KALIŃSKI TYTUS (z Wołynia). — Zesłany na Syberję. W drodze utonął podczas przeprawy przez rzekę Ob.

KALIŃSKI TITUS (de la Wolhynie). — Déporté en Sibérie. Il se noya pendant le passage de la rivière Ob.

70. KĘPA — sanitariusz w oddziale Langiewicza. Polecł w Szydłowcu, przeszyty kulą w chwili, kiedy pomagał doktorowi opatrywać rannych.

KĘPA — brancardier militaire au détachement de Langiewicz; tué par coup de fusil à Szydłowiec, au moment, où il aidait le médecin à panser les blessés.

71. KIERNOŻYSKI KONSTANTY — lekarz w partji Maszewskiego, rozbitej w pow. ihumeńskim 1863 r. Wzięty do niewoli, został zesłany do katorgi na Sybir do Usolja pod Irkuckiem.

KIERNOŻYSKI CONSTANTIN — médecin au détachement de Maszewski. Le détachement étant dispersé dans l'arrondissement d'Ihumen, il fut fait prisonnier et déporté aux travaux forcés en Sibérie à Usolle près d'Irkoutsk.

72. KLIMONTOWICZ (z Litwy). — Zesłany w głąb Rosji.

KLIMONTOWICZ (de la Lithuanie). — Déporté à l'intérieur de la Russie.

73. KLIMOWICZ (z Litwy). — Więziony w Wilnie, potem zesłany do Omska.

KLIMOWICZ (de la Lithuanie). — Emprisonné à Wilno, puis déporté à Omsk (Sibérie).

74. KLUCZYŃSKI WITOLD WINCENTY — stud. medycyny, praktykant lekarski w pułku żuawów. Ranny pod Grochowiskami.

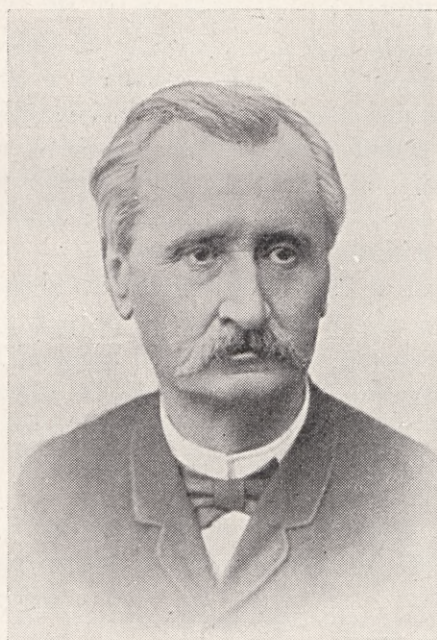
KLUCZYŃSKI WITOLD VINCENT — étudiant; médecin adjoint au régiment des zouaves. Blessé à la bataille de Grochowiska.

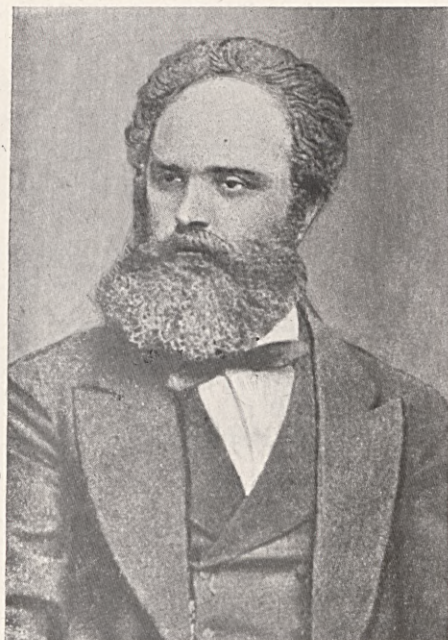
Dr. Konstanty Kiernożyski

Dr. Knothe

Dr. Izidor Kopernicki

Dr. Józef Kościalkowski

75. KNOTHE (z Podola). — Zesłany na osiedlenie do Rosji.
KNOTHE (de la Podolie). Déporté à demeure en Russie.

76. KOLLER BOLESŁAW. — Walczył w bitwie pod Miechowem, gdzie został ranny w głowę.

KOLLER BOLESŁAS. — Blessé à la tête au combat de Miechow.

77. KOŁDRONSKI. — Student Akademji Med. Chirurg. w Warszawie. Poległ w bitwie pod Głanowem.

KOŁDRONSKI. — Étudiant à l'Académie Med.-Chir. de Varsovie. Tué à la bataille de Głanow.

78. KONDRACKI EUGENJUSZ (z Podola). — Student wydz. lek. w Warszawie. Schwytany, został zesłany do gubernii tobołskiej.

KONDRACKI EUGÈNE (de la Podolie). — Étudiant en médecine à Varsovie. Arrêté et déporté au gouvernement de Tobolsk.

79. KONOPACKI STEFAN (z Wołynia). — Zesłany do ciężkich robót w Usolju. Zmarł na wygnaniu 1908 r.

KONOPACKI ÉTIENNE (de la Wolhynie). Déporté aux travaux forcés à Usolie; mourut en exil en 1908.

80. KOPERNICKI IZYDOR (rodem z Ukrainy). — Prosektor anatomji na uniwersytecie Kijowskim. Po wybuchu powstania 1863 r. udał się w Kaliskie, gdzie niósł pomoc chirurgiczną rannym powstańcom. Zmuszony emigrować, udał się do Paryża. Powrócił w 1871 r. i osiadł w Krakowie. Słynny antropolog polski. Profesor Uniwersytetu Jagiellońskiego. Pozostawił bogate zbiory antropologiczne, darowane Akademji Umiejętności w Krakowie.

KOPERNICKI ISIDORE (né en Ukraine). — Prosecteur d'anatomie à l'Université de Kief. L'insurrection commencée en 1863, il partit au district de Kalisz, où il portait secours aux insurgés blessés. Obligé d'émigrer, il vint à Paris; retourna au pays en 1871 et s'établit à Cracovie. Célèbre anthropologue polonais. Professeur à l'Université de Cracovie. Il assembla une riche collection anthropologique, qu'il offrit à l'Académie des Sciences de Cracovie.

81. KOSTECKI. — Medyk, porucznik w oddziale Traugutta. Po przybyciu z Trauguttem do Warszawy, aresztowany i zesłany na Sybir.

KOSTECKI. — Étudiant en médecine, lieutenant au détachement de Traugutt. Après son arrivée avec Traugutt à Varsovie, fut arrêté et déporté en Sibérie.

82. KOŚCIAŁKOWSKI JÓZEF (z Litwy). — Komisarz województwa kowieńskiego, walczył w oddziale Sierakowskiego. Po klęsce pod Birzami wzięty do niewoli i zesłany do Omska.

KOŚCIAŁKOWSKI JOSEPH (de la Lithuanie). — Commissaire de l'insurrection dans l'arrondissement de Kowno; il combattit au détachement de Sierakowski. Après la défaite de Birze fut fait prisonnier et déporté à Omsk.

83. KOWALSKI LEON. — Za udział w powstaniu zesłany do Wołogdy.

KOWALSKI LÉON. — Pour avoir pris part à l'insurrection déporté à Wologda.

84. KOZŁOWSKI IGNACY. — Walczył w oddziale Kozieli na Litwie. Poległ w r. 1863 pod Dźwinosami.

KOZŁOWSKI IGNACE. — Combattit au détachement de Koziello en Lithuanie. Tué à la bataille de Dzwinosé en 1863.

85. KRAETSZMER FELIKS. — Medyk. Za udział w organizowaniu powstania aresztowany i więziony przez Austriaków.

KRAETSZMER FÉLIX. — Étudiant en médecine. Pour avoir pris part à l'organisation de l'insurrection fut arrêté et emprisonné par les Autrichiens.

86. KRAJEWSKI WŁADYSŁAW. — Student Akad. Med. Chir. w Warszawie. Zesłany do Ufy, gdzie spędził 6 lat.

KKAJEWSKI LADISLAS. — Étudiant à l'Acad. Méd. Chir. de Varsovie. Déporté à Ufa, où il resta pendant 6 ans.

87. KRASICKI. — Stud. med. Uniwersytetu Kijowskiego. Walczył w oddziale Krysińskiego. Zesłany do Irkucka. W więzieniu tamtejszem operował rannych podczas walk Szaramowicza nad Bajkałem.

KRASICKI. — Étudiant en médecine à l'Université de Kief. Il combattit au détachement de Krysiński; fut déporté à Irkoutsk. Dans cete ville il opérerait à la prison les blessés des combats de Szaramowicz sur le Baïkal.

*Dr. August Kwaśnicki
jako powstaniec 1863 r.*

*Dr. August Kwaśnicki
jako lekarz armji tureckiej*

88. KRASZEWSKI STEFAN. — Dowódca oddziału kosynierów. W 1863 r., prowadząc oddział do natarcia pod Minkowicami w pow. zasławskim, zginął od kuli na polu walki.

KRASZEWSKI ÉTIENNE. — Chef d'un détachement, armé de faux. En 1863, conduisant son détachement à l'attaque à la bataille de Minkowice, blessé par balle de fusil, succomba au champ d'honneur.

89. KROMER JÓZEF. — Medyk. Walczył w oddziałach Mierosławskiego i Waligórskiego. Pod Igołomią raniony kulą karabinową, został wzięty do niewoli i więziony przez 6 tygodni.

KROMER JOSEPH. — Étud. en médecine. Combattit aux détachements de Mierosławski et Waligórski. Blessé à Igołomia par balle de fusil, fut prisonnier pendant 6 semaines.

90. KRÓLIKOWSKI CZESŁAW. — Walczył w oddziałach Langiewicza, Romockiego, Denisewicza i Junoszy. Raniony lancą w głowę.

KRÓLIKOWSKI CZESŁAS. — Combattait aux détachements de Langiewicz, de Romocki, de Denisewicz et de Junosza. Piqûre de lance à la tête.

91. KUNCEWICZ ADOLF z Mińszczyzny. — W powstaniu organizował oddziały sanitarne, gromadził materiał opatrunkowy i należał do organizacji powstania na Ukrainie. Aresztowany, był więziony w Kijowie razem z Adamem Pługiem (Antonim Pietkiewiczem), następnie zesłany na osiedlenie do gub. woroneżskiej.

KUNCEWICZ ADOLPHE de Minsk. — Pendant l'insurrection organisa des formations sanitaires, rassembla le matériel pour les pansements, et prit part à l'organisation de l'insurrection en Ukraine. Arrêté, fut emprisonné à Kief avec Adam Pług (célèbre écrivain polonais) et ensuite déporté à demeure au gouvernement de Woronège.

92. KWAŚNICKI AUGUST — rodem z Ukrainy. Jako uczeń gimnazjum w Żytomierzu podejrzany o ułatwienie ucieczki kolegom, więzionym za udział w manifestacjach narodowych w r. 1862, uciekł do Rumunji. Stamtąd w r. 1863 po wybuchu powstania przedarł się do Królestwa Polsk. i walczył w partji Jeziorańskiego. Ścigany przez Rosjan zmuszony był opuścić kraj i udał się do Turcji, gdzie był przez 6 lat lekarzem wojskowym w armji tureckiej. Po powrocie z wygnania zamieszkał w Krakowie. Żyje dotychczas, ma lat 88.

Odznaczony Krzyżem Walecznych.

KWAŚNICKI AUGUSTE de l'Ukraine. — Comme collègue au gymnase de Żytomierz, suspect d'avoir facilité la fuite des camarades emprisonnés pour participation aux manifestations nationales en 1862, s'évada en Roumanie, d'où il arriva au Royaume de Pologne l'insurrection commencée en 1863, et combattit au détachement de Jeziorański. Persécuté par les Russes, il s'évada en Turquie, où il fut médecin de l'armée turque pendant 6 ans. De retour au pays il s'établit à Cracovie, où il vit jusqu'à présent, âgé de 88 ans.

Décoré de la Croix des Vaillants.

93. LANDOWSKI PAWEŁ. — Za czynny udział w powstaniu skazany na śmierć. Karę tę zamieniono na dwadzieścia lat katorgi. Po 10 latach zbiegł do Paryża.

LANDOWSKI PAUL. — Pour participation active à l'insurrection fut condamné à mort; cette peine fut commuée à 20 ans de travaux forcés. S'évada après 10 ans et vint à Paris.

94. LASKOWSKI ZYGMUNT — ur. w Warszawie. W powstaniu brał wybitny udział; był naczelnikiem powstańczym m. Warszawy. Aresztowany i osadzony w cytadeli. Dzięki przyjaciółom ratował się ucieczką za granicę. Słynny następnie profesor anatomji na Uniwersytecie Genewskim. Żyje dotychczas w wieku 87 lat. Odznaczony za zasługi położone w powstaniu 1863—64 r. orderem „Odrodzenia Polski“.

LASKOWSKI SIGISMOND né à Varsovie.—Prit une part éminente à l'insurrection. Chef de l'insurrection de la ville de Varsovie. Arrêté et emprisonné à la citadelle. Aidé par ses amis, il s'évada à l'étranger. Devint célèbre professeur d'anatomie à l'Université de Genève. Il vit jusqu'à présent, âgé de 87 ans. Décoré de l'ordre „Polonia Restituta“ pour les mérites pendant l'insurrection de 1863—64.

95. LASOCKI WACŁAW z Wołynia. — Brał czynny udział w powstaniu. Po ujęciu skazany na dożywotnie ciężkie roboty, lecz wyrok zamieniono na 10 lat twierdzy w Usolju pod Irkuckiem. Powrócił do kraju 1873 r. Pod koniec życia mieszkał w Nałęczowie. Za zasługi w powstaniu odznaczony orderem „Odrodzenia Polski“.

LASOCKI VENCESLAS de la Wolhynie. — Prit une part active à l'insurrection. Arrêté, il fut condamné à perpétuité aux travaux forcés. Cette peine grave fut commuée à 10 ans de prison à la forteresse d'Usolie près d'Irkoutsk. Retourna au pays en 1873. À la fin de sa vie demeura à Nałeczow (Pologne). Pour les mérites pendant l'insurrection décoré de l'ordre „Polonia Restituta“.

96. LEBIEDZIŃSKI ANTONI z Białostockiego. — Zesłany na Daleki Wschód. Powrócił do kraju 1867 r.

LEBIEDZIŃSKI ANTOINE de Białystok. — Déporté à l'Extrême Orient. Il retourna au pays en 1867.

97. LENCZEWSKI JÓZEF. — Student wydz. lek. Szkoły Głównej w Warszawie; walczył w partjach Duchyńskiego, Ejtminowicza i Wróblewskiego. W r. 1864 aresztowany w Galicji i skazany na więzienie w Czechach.

LENCZEWSKI JOSEPH. — Étudiant en médecine à l'École Supérieure de Varsovie; combattit aux détachements de Duchyński. Ejtminowicz et Wróblewski. En 1864 arrêté en Galicie, fut condamné à la prison en Bohême.

98. LIPSKI — były lekarz armji rosyjskiej. Następnie służył jako lekarz w partji D-ra Dłuskiego. Zginął pod Draginiami na Litwie w 1863 r.

LIPSKI — médecin militaire de l'armée russe, ensuite médecin au détachement du Dr. Dłuski. Tué en 1863 à Draginie, en Lithuanie.

99. LISIECKI. — Zesłany do gub. jensejskiej.

LISIECKI. — Déporté au gouvernement d'Iénisséisk.

100. LUDKIEWICZ FELIKS z Litwy. — Student wydz. lekarskiego w Warszawie. Walczył w partji Sierakowskiego. Pod Usiliszkami raniony w kolano. Zesłany w głąb Rosji.

LUDKIEWICZ FÉLIX de la Lithuanie. — Étudiant en médecine à Varsovie; combattit au détachement de Sierakowski. A Usiliszki blessé au genou. Déporté à l'intérieur de la Russie.

101. ŁAGOWSKI JÓZEF (Ignace?) — z Wołynia. Zesłany do Usolja, przebywał potem w Tiumeniu, nakoniec w Irkucku, gdzie umarł 1870 r. Słynął jako znakomity chirurg.

ŁAGOWSKI JOSEPH (Ignace?) — de la Wolhynie. Déporté à Usolie, ensuite à Tiumen, enfin à Irkoutsk, où il mourut en 1870. Célèbre chirurgien.

102. ŁAZOWSKI EDWARD — z Litwy. Walczył w partji Miładowskiego. Zesłany do Usolja pod Irkuckiem.

LAZOWSKI ÉDOUARD — de la Lithuanie. Combattit au détachement de Miładowski. Déporté à Usolje près d'Irkoutsk.

103. MACH SEBASTJAN. — Student medycyny; jako szeregowiec walczył w oddziale słynnego partyzanta Czachowskiego. Ranny pod Potoczkiem został wzięty do niewoli i zesłany do rot aresztanckich, a następnie na osiedlenie na Syberji.

MACH SÉBASTIEN. — Étudiant en médecine; combattit comme simple soldat au détachement du célèbre partisan Czachowski. Blessé à Potoczek, fut fait prisonnier et déporté aux compagnies des détenus, ensuite fixé à demeure en Sibérie.

104. MACKIEWICZ BRONISŁAW — z Litwy. Za czynny udział w powstaniu zesłany w okolice Irkucka. Po amnestji przebywał w Ufie i Niżnim Nowgorodzie.

MACKIEWICZ BRONISLAS — de la Lithuanie. Pour participation active à l'insurrection fut déporté aux environs d'Irkoutsk. Après l'amnistie séjourna à Ufa et à Nijni Novgorod.

105. MACUDZIŃSKI WALERJAN. — Student med. Uniwersytetu Krakowskiego. Walczył w partjach Kurowskiego i Czachowskiego. Pod Rybnicą dostał się do niewoli i był więziony.

MACUDZIŃSKI VALÉRIEN. — Étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Combattit aux détachements de Kurowski et de Czachowski. A Rybnica fait prisonnier.

106. MALESZEWSKI JÓZEF. — Za udział w powstaniu zesłany do Troicka gub. orenburskiej.

MALESZEWSKI JOSEPH. — Pour avoir pris part à l'insurrection, déporté à Troïck au gouvernement d'Orenbourg.

107. MAŁECKI WŁADYSŁAW. — Aresztowany i osadzony w więzieniu Kijowskiem.

MAŁECKI LADISLAS. — Arrêté et condamné à la prison de Kief.

108. MASZADRO. — Lekarz w partji Lewandowskiego na Podlasiu. Poległ w potyczce pod Różą 1863 r.

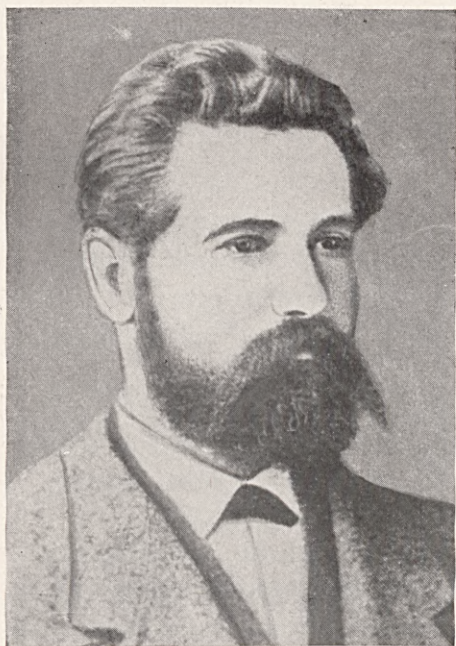
MASZADRO. — Médecin au détachement de Lewandowski en Podlasie. En 1863 tomba au champ d'honneur à la bataille de Roza.

*Władysław Krajewski
w mundurze studenta Akad. Med. Chir.*

Dr. Adolf Kuncewicz

Dr. Paweł Landowski

Dr. Wacław Lasocki

109. MASZEWSKI — z pow. słuckiego. W powstaniu dowodził partją t. zw. Nieświeską. Poległ w jednej z potyczek.

MASZEWSKI — du district de Sluck. Pendant l'insurrection il commanda le détachement, nommé „Nieswieski“. Tomba sur la champ de bataille.

110. MATUSZEWICZ — z Kowieńszczyzny. Zesłany do Penzy.
MATUSZEWICZ — de Kowno. Déporté à Penza.

111. MAZURKIEWICZ DYONIZY. — Jako uczeń gimnazjum we Lwowie walczył w partji Lelewela. Ranny w jednej z potyczek w województwie lubelskiem. Następnie aresztowany we Lwowie. Po powstaniu skończył wydział lekarski.

MAZURKIEWICZ DÉNIS. — Comme écolier du gymnase à Lwow il combattit au détachement de Lelewel. Fut blessé à un des combats dans l'arrondissement de Lublin, ensuite arrêté à Lwow. Après l'insurrection acheva ses études en médecine.

112. MICHALSKI JAN — z Grodzieńskiego. Zesłany na Syberję. Po zwolnieniu był lekarzem seminarjum duchownego w Barnaule.

MICHALSKI JEAN — de Grodno. Déporté en Sibérie. Après sa libération fut médecin au séminaire ecclésiastique à Barnaul.

113. MICHAŁOWSKI DYONIZY — z Kijowa. Zesłany na osiedlenie do Rosji.

MICHAŁOWSKI DÉNIS — de Kief. Déporté à demeure en Russie.

114. MICHNIEWICZ KAZIMIERZ — nadworny lekarz Tyzenhauzów. Zesłany do gub. ołonieckiej.

MICHNIEWICZ CASIMIR — médecin de la famille aristocratique de Tyzenhauz. Déporté au gouvernement d'Oloniec (Russie).

115. MICKIEWICZ JULJAN — z Litwy. Komisarz województwa kowieńskiego. Aresztowany i wyrokiem sądu wojsk. skazany na śmierć przez powieszenie. Wyrok wykonano w Kownie 1864 r.

MICKIEWICZ JULES — de la Lithuanie. Commissaire de l'insurrection dans l'arrondissement de Kowno. Arrêté et par décret du conseil de guerre pendu à Kowno en 1864.

116. MIGURSKI LUCJAN. — Zesłany do Usolja pod Irkuck. Pracował w szpitalach pomiędzy Tobolskiem i Tomskiem.

MIGURSKI LUCIEN. — Déporté à Usolie près d'Irkoutsk, travaillait aux hôpitaux entre Tobolsk et Tomsk.

117. MISSUNA FRANCISZEK — z Kijowszczyzny. Zesłany do Usolja.

MISSUNA FRANÇOIS — de Kief. Déporté à Usolie.

118. MONTAIGUE. — Francuz. W bitwie pod Bodzechowem w oddziale generała Hauka-Bosaka został raniony.

MONTAIGUE. — Français. Blessé à la bataille de Bodzechow au détachement du général Hauke-Bosak.

119. MORCZYŃSKI. — Za udział w powstaniu więziony w kazamatach w Kijowie.

MORCZYŃSKI. — Pour avoir pris part à l'insurrection emprisonné à la casemate de Kief.

120. MURZYNOWSKI ALEKSANDER — ur. w Kodniu. Jako uczeń gimnazjum w Lublinie, walczył w partji Zdanowicza. Wzięty do niewoli, więziony w Lublinie. Uwolniony z powodu młodego wieku. Po powstaniu ukończył medycynę.

MURZYNOWSKI ALEXANDRE — né à Koden. Écolier du gymnase à Lublin, combattit au détachement de Zdanowicz. Fut fait prisonnier à Lublin Libéré à cause de son jeune âge. Après l'insurrection acheva ses études en médecine.

121. NAGÓRSKI WALENTY. — Słuchacz medycyny — zesłany na Sybir.

NAGÓRSKI VALENTIN. — Étudiant en médecine. Déporté en Sibérie.

122. NECZAJ JAN. — Rusin z pochodzenia. Lekarz z Dubienki wojew. lubelskiego. Zorganizował partję z 400 ludzi, na czele której walczył. W bitwie pod Żalinem w Chełmszczyźnie dostał się do niewoli. Wyrokiem sądu został rozstrzelany.

NECZAJ JEAN. — D'origine Ruthène. Médecin à Dubienka (arrond. de Lublin). Organisa un détachement de 400 insurgés, comme chef duquel il combattit. A la bataille de Żalin, district de Chełm, fut fait prisonnier. Fusillé par décret du conseil de guerre.

0
↓

*Zygmunt Laskowski
w mundurze studenta Akad. Med. Chir.*

Prof. Dr. Zygmunt Laskowski w. r. 1916

0
↑

123. NIESZKOWSKI JAN. — W 1865 r. za udział w powstaniu zesłany do Orenburga, gdzie zmarł 1866 r.

NIESZKOWSKI JEAN. — En 1865 pour participation à l'insurrection fut déporté à Orenbourg, où il mourut en 1866.

124. NIEWIADOMSKI JUWENAL. — Podczas opatrywania rannych powstańców w Turkowicach, w pow. hrubieszowskim, został napadnięty przez oddział wojska rosyjskiego, który wymordował wszystkich rannych, nie oszczędziwszy i Niewiadomskiego.

NIEWIADOMSKI JUVÉNAL. — Au moment où il faisait des pansements aux insurgés blessés à Turkowice, district de Hrubieszow, fut surprit par un détachement de l'armée russe et assassiné ainsi que tous les blessés.

125. NIKLEWSKI JÓZEF STANISŁAW — z Jarocina (Ks. Poznańskie). Za udział w powstaniu więziony przez Prusaków przez cały czas procesu, toczącego się w Berlinie przeciw powstańcom polskim w r. 1864.

NIKLEWSKI JOSEPH STANISLAS — de Jarocin (Duché de Poznan). Pour participation à l'insurrection emprisonné par les Prussiens pendant le procès contre les insurgés polonais à Berlin en 1864.

126. NOWICKI FORTUNAT — z Wołynia. Już w 1861 r. wywieziony do Tambowa, potem przebywał w Lipecku. Powrócił do kraju 1877 i zamieszkał w Nałęczowie.

NOWICKI FORTUNAT — de la Wolhynie. Déporté à Tambow (Russie) déjà en 1861, séjourna à Lipeck. De retour au pays en 1877 s'installa à Nałeczow (Pologne).

127. NOWICKI FRANCISZEK (z Litwy). — Komisarz powstańczy w Ihumeniu. Aresztowany i skazany na 20 lat ciężkich robót. Karę tę złagodzano i skazano go na więzienie w Tobolsku. 1877 r. powrócił do kraju.

NOWICKI FRANÇOIS (de la Lithuanie). — Commissaire de l'insurrection à Ihumen. Arrêté, fut condamné à 20 ans de travaux forcés, mais la peine fut commuée à prison à Tobolsk. Retourna au pays en 1877.

128. NOWODWORSKI ZENON (z Nowogródka). — Zesłany do Tiumenia, do Usolja, wreszcie do Krasnojarska.

NOWODWORSKI ZÉNON (de Nowogródek). Déporté à Tiumen, à Usolie et enfin à Krasnoïarsk (Sibérie).

129. D'OBERMAYER JÓZEF WŁADYSŁAW. — Medyk. Pięćkrotnie ranny w bitwie pod Nową-Wsią. Przewieziony na leczenie do Księstwa Poznańskiego, został aresztowany przez Prusaków i osadzony na 1 rok więzienia w Poznaniu. W 1866 r. służył we Włoszech pod Garibaldim jako zastępca lekarza wojskowego. W r. 1870—71 walczył we Francji pod Bosakiem-Hauke.

D'OBERMAYER JOSEPH LADISLAS. — Étudiant en médecine. Cinq fois blessé à la bataille de Nowa-Wies. Transporté pour cure au Duché de Poznan, fut arrêté par les Prussien et condamné à 1 an de prison à Poznan. En 1866 il servit en Italie sous Garibaldi comme remplaçant le médecin militaire. En 1870—71 combattit en France sous le commandement de Bosak-Hauke.

130. OGIŃSKI. — Medyk. Za udział w organizacji powstania aresztowany w Krakowie.

OGIŃSKI. — Étudiant en médecine. Pour avoir pris part à l'organisation de l'insurrection arrêté à Cracovie.

131. OKINCZYC ALEKSANDER (z Litwy). Za niesienie pomocy rannym powstańcom skazany na 12 lat katorgi. W drodze na Sybir zbiegł w Tomsku i udał się do Paryża; uzyskał tam stopień doktora medycyny i praktykował w Villepreux. Ożenił się z córką poety Bohdana Zaleskiego. Umarł 1886 r.

OKINCZYC ALEXANDRE (de la Lithuanie). Pour le secours qu'il portait aux insurgés blessés, fut condamné à 12 ans de travaux forcés. Pendant le trajet en Sibérie, à Tomsk, il s'évada et gagna Paris, où il obtint le titre de docteur en médecine. Pratique à Villepreux. Il épousa la fille du célèbre poète polonais Dieudonné Zaleski. Mort en 1886.

132. OKULICZ KONSTANTY. — Zesłany do Krasnojarska.

OKULICZ CONSTANTIN. — Déporté à Krasnoïarsk.

133. OPOLSKI WIKTOR. — Medyk. Za udział w organizacji, aresztowany w Krakowie. Po wypuszczeniu na wolność walczył w oddziałach Tetery, Lelewela i Cwieka. Pod Panasówką kontuzjowany w głowę.

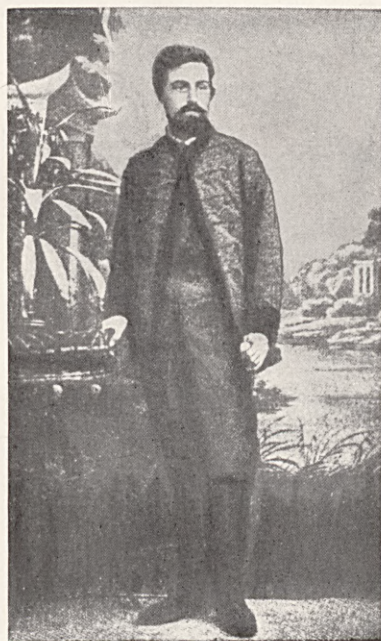
OPOLSKI VICTOR. — Étud. en médecine. Pour avoir participé à l'organisation, fut arrêté à Cracovie. Après délivrance combattit aux détachements de Tetera, de Lelewel et de Cwiek. Contusionné à la tête à Panasowka.

Dr. Bronisław Mackiewicz

Dr. Franciszek Missuna

Dr. Jan Neczaj

Dr. Fortunat Nowicki

134. ORŁOWSKI JÓZEF. — Lekarz szpitali polowych w oddziałach Kurowskiego, Grekowicza, Mossakowskiego i Oksińskiego. Pod Konieczpolem raniony kulą w lewe udo, dostał się do niewoli i internowany był w Bodzentynie.

ORŁOWSKI JOSEPH. — Médecin des ambulances aux détachements de Kurowski, de Grekowicz, de Mossakowski et d'Oksiński. Au combat de Konieczpol blessé par balle de fusil à la cuisse gauche, fait prisonnier et interné à Bodzentyn.

135. ORŁOWSKI FRANCISZEK (z Warszawy). — 1864 r. za udział w powstaniu zesłany na Syberję do kopalń Nerczyńskich, gdzie pełnił obowiązki felczera. Powrócił do Warszawy ok. r. 1875. Zmarł na gruźlicę 1879 r.

ORŁOWSKI FRANÇOIS (de Varsovie). — En 1864 pour participation à l'insurrection déporté en Sibérie aux mines de Nerczynsk, où il accomplissait les devoirs d'un officier de santé; retourna à Varsovie vers 1875; mourut de tuberculose en 1879.

136. ORZESZKO FLORENTY z Litwy. — Lekarz oddziałów powstańczych. Aresztowany i zesłany do gub. tomskiej. Majątek jego został skonfiskowany. Umarł w Tomsku 1905 r.

ORZESZKO FLORENTIN de la Lithuanie. — Médecin aux détachements des insurgés. Arrêté et déporté au gouvernement de Tomsk (Sibérie), où il mourut en 1905. Son bien fut confisqué.

137. OSIPOWICZ KAZIMIERZ — zesłany do Solikamska gub. permskiej.

OSIPOWICZ CASIMIR — déporté à Solikamsk au gouvernement de Perm.

138. OSKIERKA MICHAŁ. — Komisarz województwa mińskiego. Aresztowany i wyrokiem sądowym rozstrzelany w Mohyłowiu 1864 r.

OSKIERKA MICHEL. — Commissaire de l'insurrection dans l'arrondissement de Minsk. Fut arrêté et par décret du conseil de guerre fusillé en 1864.

139. PAŁECZKA FRANCISZEK. Medyk. — Poległ pod Jaworznikiem w Krakowskiem.

PAŁECZKA FRANÇOIS. Étudiant en médecine. — Tué au combat de Jaworznik, arrondissement de Cracovie.

140. PASZKOWSKI MIKOŁAJ (STANISŁAW?). Lekarz z Kijowa. Zesłany do Kadaï nad granicę Mongolską, następnie na osiedlenie do Irkucka.

PASZKOWSKI NICOLAS (STANISLAS?). Médecin de Kief. — Déporté à Kadaïa à la frontière de Mongolie, ensuite à demeure à Irkoutsk.

141. PAWŁOWSKI KALIKST. — Za udział w powstaniu zesłany do Irkucka. Po powrocie z wygnania osiadł w Warszawie.

PAWŁOWSKI CALIXTE. — Déporté à Irkoutsk pour participation à l'insurrection. De retour au pays, il s'établit à Varsovie.

142. PAWŁOWSKI PAWEŁ z Kobrynia. — Służył w partji Traugutta. Poległ w r. 1863 pod Horkami pow. Kobryńskiego.

PAWŁOWSKI PAUL de Kobryn. — Servit au détachement de Traugutt. Tué en 1863 au combat de Horki, district de Kobryn.

143. PIASECKI CYPRJAN z Lidy. — Walczył w partji Narbutta na Litwie. Pod Dubiczami 1863 r. trzy razy ranny w piersi i okrutnie zbity kolbami dostał się do niewoli. Z niewyleczonemi ranami zesłany na Sybir, zmarł w Tobolsku w r. 1864.

PIASECKI CYPRIEN de Lida. — Combattit au détachement de Narbutt en Lithuanie. À Dubicze, en 1863, blessé trois fois à la poitrine et cruellement battu à coups de crosse, il fut fait prisonnier. Ses blessures non guéries, il fut déporté en Sibérie et mourut à Tobolsk en 1864.

144. PIEKARSKI JÓZEF z Mińszczyzny. — Brał bardzo czynny udział w powstaniu w partji Świętorzeckiego; aresztowany, osadzony w więzieniu, a następnie zesłany do Irkucka.

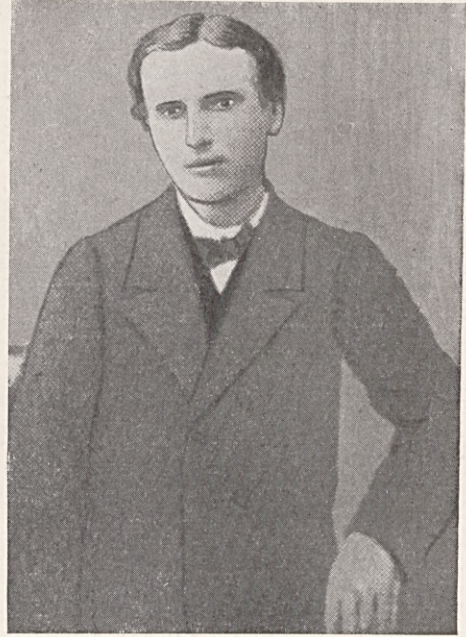
PIEKARSKI JOSEPH de Minsk. — Prit une part très active à l'insurrection au détachement de Świętorzecki. Arrêté, fut emprisonné et déporté à Irkoutsk.

145. PIECHOSIŃSKI JAN z Tarnowa. — Służył w oddziale hr. Komorowskiego. Poległ 1864 r. w bitwie pod Starą Wsią w obwodzie hrubieszowskim.

PIECHOSIŃSKI JEAN de Tarnow. — Servit au détachement du comte Komorowski. Tomba au champ d'honneur en 1863 à la bataille de Stara Wies, arrondissement de Hrubieszow.

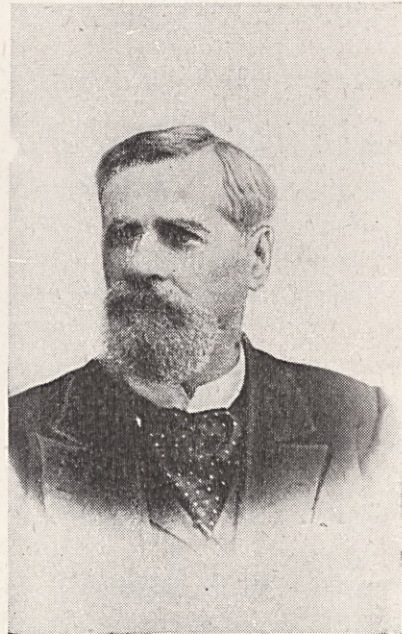
Dr. Franciszek Nowicki

Dr. Michał Oskierka

Dr. Mikołaj Paszkowski

Dr. Kalikst Pawłowski

146. PIOTROWSKI ANTONI z Równego. — Aresztowany i zesłany na osiedlenie do gub. jenisejskiej, gdzie praktykował później jako lekarz.

PIOTROWSKI ANTOINE de Rowne (Wolhynie). — Arrêté, il fut déporté à demeure au gouvernement d'Iénisséisk, où il pratiqua ensuite comme médecin.

147. PLUCIŃSKI MICHAŁ z Brześcia. — Student Uniw. Kijowskiego. Walczył w partji akademików pod dowództwem Świącickiego. Wzięty do niewoli, 15 miesięcy przesiedział w więzieniu w Kijowie, poczem skazany został na osiedlenie na Syberji. W r. 1868 powrócił do kraju.

PLUCIŃSKI MICHEL de Brzesc. — Étudiant à l'Université de Kief, combattit au détachement des étudiants sous le commandement de Świącicki. Fut fait prisonnier et détenu à Kief pendant 15 mois, ensuite déporté à demeure en Sibérie. Retourna au pays en 1868.

148. PŁACHCIŃSKI WŁADYSŁAW. — Stud. Akad. Med. Chir. w Warszawie. Walczył w oddziale Dworzaczka. Poległ w bitwie pod Dobrą w Łęczykiem.

PŁACHCIŃSKI LADISLAS. — Étudiant à l'Académie Med. Chir. de Varsovie. Il combattit au détachement de Dworzaczek. Tomba sur le champ de bataille à Dobra, district de Leczyca.

149. POLIKOWSKI EDWARD, z Wołynia. — Za udział w powstaniu był na wygnaniu w głębi Rosji.

POLIKOWSKI ÉDOUARD de la Wolhynie. — Exilé à l'intérieur de la Russie pour participation à l'insurrection.

150. PONSET de SANDON (Francuz z pochodzenia) lekarz ze Slucka. — Brał czynny udział w powstaniu jako naczelnik organizacji powiatu Sluckiego. Zesłany do Tiumentia na Syberję.

PONSET de SANDON (d'origine Français) médecin de Sluck. — Prit une part active à l'insurrection en qualité de chef de l'organisation du district de Sluck. Déporté à Tiumen en Sibérie.

151. PRZEBOROWSKI WITOLD. — Za udział w powstaniu zesłany na Syberję.

PRZEBOROWSKI WITOLD. — Déporté en Sibérie pour participation à l'insurrection.

152. PRZESMYCKI LUDWIK z Wołynia. — Student medycyny Szkoły Głównej Warszawskiej. W jednej z potyczek pod Warszawą ciężko ranny. Wyzdrowiał. Po ukończeniu nauk praktykował na Ukrainie i Wołyniu.

PRZESMYCKI LOUIS de la Wolhynie.—Étudiant en médecine à l'École Supérieure de Varsovie. À un des combats près de Varsovie grièvement blessé. Guérit. Ses études finies, il pratiqua en Ukraine et en Wolhynie.

153. PRZESMYCKI STANISŁAW. — Zesłany do Ufy za udział w powstaniu.

PRZESMYCKI STANISLAS. — Déporté à Ufa pour participation à l'insurrection.

154. PRZYBYCIEN HIPOLIT. — Stud. med. Uniwersytetu Krakowskiego. Ranny śmiertelnie pod Jurkowicami, zmarł w szpitalu dla rannych w Klimontowie.

PRZYBYCIEN HIPPOLYTE. — Étud. en médecine à l'Université de Cracovie. Grièvement blessé à la bataille de Jurkowice, mourut de ses blessures à l'hôpital militaire de Klimontow.

155. PRZYSTAŃSKI ALEKSANDER z Warszawy. — 1863 r. zesłany do Troicka gub. orenburskiej, gdzie przebył 5 lat. Po powrocie osiadł w Warszawie.

PRZYSTAŃSKI ALEXANDRE de Varsovie. — En 1863 déporté à Troïck, gouvernement d'Orenbourg, où il séjourna pendant 5 ans. De retour il s'établit à Varsovie.

156. RAKOWSKI TADEUSZ z Kijowszczyzny. — Walczył w oddziale Krzyżanowskiego. W bitwie pod Bułajem w r. 1863 ranny, uniknął niewoli i uciekł do Kijowa. Aresztowany po pewnym czasie i z wyroku sądu wojskowego rozstrzelany.

RAKOWSKI THADÉE de Kief. — Combattant au détachement de Krzyżanowski. En 1863, à la bataille de Bulaj, fut blessé, mais évita de se faire prendre prisonnier et s'évada à Kief, où il fut arrêté et par décret du conseil de guerre fusillé.

157. RAMLOW SALADYN WIKTOR z Wąchocka. — Student med. Szkoły Głównej. Aresztowany za udział w organizacji narodowej 1862 r. i wysłany na Syberję. Zbiegł z Tobolska i przez Turcję dostał się do Paryża. Po wybuchu powstania 1863 r. powrócił i walczył

Dr. Józef Piekarski

*Wiktor Saladyn Ramlow
student Szkoły Głównej*

Dr. Karol Samujło

Dr. Antoni Sankiewicz

w szeregach; należał do sztabu Mierosławskiego. Po powstaniu dokończył studia lekarskie w Paryżu. W czasie wojny francusko-pruskiej był lekarzem wojskowym i przeżył oblężenie Metz. Zmarł 1882 r. w Panamie.

RAMLOW SALADYN VICTOR de Wachock (Pologne). — Étudiant en médecine à l'École Supérieure de Varsovie. Arrêté pour participation à l'organisation nationale en 1862, fut déporté en Sibérie. S'évada de Tobolsk et par la Turquie arriva à Paris. L'insurrection commencée en 1863, retourna au pays et se présenta dans les rangs; officier à l'état major de Mierosławski. Après la chute de l'insurrection, compléta ses études à Paris. Pendant la guerre franco-prusse en 1870 — 71 fut appelé aux rangs comme médecin militaire et supporta le siège de Metz. Mourut à Panama en 1882.

158. RAŚIŃSKI ALEKSANDER. — Za udział w powstaniu zesłany do Irkucka, gdzie zmarł 1905 r.

RAŚIŃSKI ALEXANDRE. — Pour participation à l'insurrection fut déporté à Irkoutsk et y mourut en 1905.

159. RÓŻYŃSKI LUCJAN. — Dymisjonowany lekarz marynarki rosyjskiej. Brał czynny udział w powstaniu. Ujęty, oddany został pod sąd polowy za to, że był naczelnikiem powstańczym w Kałuszynie, że dostarczał powstańcom amunicję i odzież i że kazał powiesić żyda Korenfelda. Skazany został na pozbawienie rangi, orderów i wszystkich praw stanu i zesłany na Syberję do Jenisejska.

RÓŻYŃSKI LUCIEN. — Médecin démissionné de la marine russe. Prit une part active à l'insurrection. Arrêté, fut traduit devant le conseil de guerre pour avoir fourni des munitions et des vêtements aux insurgés et pour avoir ordonné la pendaison d'un certain juif, nommé Korenfeld. Dégradé et privé de décorations et de droits civils fut déporté à Iénisséisk en Sibérie.

160. RYCHLIŃSKI FELIKS. — Stud. med. Uniwersytetu Kijowskiego. Za udział w powstaniu zesłany do katorgi na Syberję. Zmarł w Kamyszłowie w r. 1864.

RYCHLIŃSKI FÉLIX. — Étud. en médecine à l'Université de Kief. Pour avoir prit part à l'insurrection déporté aux travaux forcés en Sibérie. Mort en 1864 à Kamyszłow.

161. SAMOJŁO KAROL. — Zesłany na Syberję do Usolja pod Irkuckiem za udział w powstaniu.

SAMOJŁO CHARLES. — Déporté à Usolie en Sibérie pour participation à l'insurrection.

162. SANKIEWICZ ANTONI z Klecka w Mińszczyźnie. — Lekarz-kombatant i dowódca partji. Po przegranej bitwie, ratując się przed ścigającymi go kozakami, rzucił się do rzeki, lecz ugodzony kulą utonął.

SANKIEWICZ ANTOINE de Kleck (arrond. de Minsk). — Médecin-combattant et chef d'un détachement des insurgés. Après une bataille perdue, les cosaques le poursuivant, il se précipita dans la rivière, mais blessé par balle de fusil, il se noya.

163. SAVARY STANISŁAW z Krośniewic. — W r. 1863, w chwili opatrywania rannych powstańców w Dziecinowie pow. łukowskiego, został zamordowany.

SAVARY STANISLAS de Krosniewice. — Fut assassiné en 1863 au moment, où il donnait ses soins aux insurgés blessés.

164. SCHATTAUER ANTONI. — Rodem ze Wschodniej Małopolski. Medyk. Walczył w oddziale Wiśniewskiego i Lelewela. Wymigrował, lecz po powrocie do kraju został aresztowany i skazany na 12 miesięcy więzienia.

SCHATTAUER ANTOINE. Né en Galicie Orientale. Étudiant en médecine; combattit aux détachements de Wiśniewski et de Lelewel. Émigra. De retour au pays, arrêté, il fut condamné à 12 mois de prison.

165. SCHLOSSER IGNACY (Treszko Aloizy) felczer. — Walczył w oddziale Langiewicza. Raniony kulą w nogę pod Małogoszczą.

SCHLOSSER IGNACE (Treszko Aloïse) officier de santé. — Combattit au détachement de Langiewicz. À la bataille de Małogoszcz blessé à la jambe par coup de fusil.

166. SENATOR. — Stud. med. Szkoły Głównej w Warszawie. Za udział w powstaniu zesłany w żołdacy do Niżniego Nowgorodu.

SENATOR. — Étud. en médecine à l'École Supérieure de Varsovie. Pour avoir participé à l'insurrection, déporté au service militaire en qualité de simple soldat à Nijni-Nowgorod.

167. SERAFINOWICZ JÓZEF. — Aresztowany i zesłany w głąb Rosji za udział w powstaniu.

SERAFINOWICZ JOSEPH. — Arrêté et déporté à l'intérieur de la Russie pour participation à l'insurrection.

Dr. Władysław Stankiewicz w r. 1863

Dr. Władysław Stankiewicz w r. 1926

168. SIEMIRADZKI lekarz z Mińska. — Członek komitetu prowincjonalnego powstańczego w Mińsku. Zesłany do Niżniego Nowogrodu. W drodze otruł się.

SIEMIRADZKI médecin de Minsk. — Membre du comité d'insurrection à Minsk. Déporté à Nijni-Nowgorod. Pendant le trajet, s'empoisonna.

169. SIKORSKI. — Student Uniw. Kijowskiego zesłany do gub. Jenisejskiej za udział w powstaniu.

SIKORSKI. — Étudiant à l'Université de Kief. Déporté au gouvernement de Iénisséisk pour participation à l'insurrection

170. SKAWIŃSKI. — Wysłany do Tobolska i Tomska na Syberji za udział w powstaniu.

SKAWIŃSKI. — Déporté à Tobolsk et à Tomsk (Sibérie) pour participation à l'insurrection.

171. SKÓRKOWSKI. — Lekarz z Ukrainy. Zesłany do Tiumenia.

SKÓRKOWSKI. — Médecin de l'Ukraine. Déporté à Tioumen.

172. SOCZOŁOWSKI JULJAN. — Stud. med. Szkoły Głównej w Warszawie. Walczył w oddziałach Langiewicza, Grekowicza i innych partyzantów. Poległ śmiercią walecznych pod Radziwiłłowem.

SOCZOŁOWSKI JULES. — Stud. en médecine à l'École Supérieure de Varsovie. Combattit aux détachements de Langiewicz, de Grekowicz et d'autres partisans. Mort au champ d'honneur à la bataille de Radziwillow.

173. STANISŁAWSKI ADAM. — Walczył w partji Jeziorańskiego. W bitwie pod Kobylanką został ciężko ranny. Wkrótce zmarł z otrzymanych ran.

STANISŁAWSKI ADAM. — Combattit au détachement de Jeziorański. À la bataille de Kobylanka grièvement blessé, succomba bientôt des suites de ses blessures

174. STANKIEWICZ WŁADYSŁAW chirurg z Warszawy. — Naczelný lekarz sił powstańczych. Organizator pomocy chirurgicznej w polu. Wyjeżdżał często z Warszawy na prowincję celem operowania rannych powstańców. Prześladowany i ścigany przez władze rosyjskie wydalil się za granicę. Po powrocie do kraju był przez 7 lat pod dozorem policji. Żyje dotychczas i mieszka w Warszawie.

STANKIEWICZ LADISLAS chirurgien de Varsovie. — Médecin en chef des troupes d'insurgés. Organisateur du secours chirurgical au camp. Il quittait souvent Varsovie pour opérer les insurgés blessés. Persécuté par les Russes il s'évada à l'étranger. De retour il fut soumis pendant 7 ans à la surveillance de la police. Il vit encore et demeure à Varsovie.

175. STANKIEWICZ SZYMON. — Skazany do ciężkich robót za udział w powstaniu.

STANKIEWICZ SIMON. — Condamné aux travaux forcés pour participation à l'insurrection.

176. STRZEMIECZNY. — Za udział w powstaniu zesłany na Sybir.

STRZEMIECZNY. — Pour avoir prit part à l'insurrection déporté en Sibérie.

177. STROMFELDT ALEKSANDER. — Wychowaniec Szkoły Głównej. Lekarz w oddziale Zielińskiego, gdzie opatrywał rannych. Aresztowany i więziony. Po powstaniu był lekarzem szpitala w Mławie, następnie lekarzem miejskim w Warszawie.

STROMFELDT ALEXANDRE. — Élève de l'École Supérieure de Varsovie. Médecin au détachement de Zieliński, où il soignait les blessés. Arrêté et emprisonné. Après l'insurrection fut médecin à l'hôpital de Mława, ensuite médecin de ville à Varsovie.

178. STRZYŻOWSKI ANTONI z Podola. — Zesłany do gub. penzeńskiej w Rosji. Powrócił w r. 1868.

STRZYŻOWSKI ANTOINE de la Podolie. — Déporté au gouvernement de Penza en Russie. Retourna au pays en 1868.

179. SUCHECKI. — Walczył w partji Kozielly. Poległ w r. 1863 pod Władykami (pow. wilejski).

SUCHECKI. — Combattit au détachement de Koziello. Tué en 1863 à Władyki (district de Wilejka).

180. SUTLEWSKI WŁADYSŁAW. — Skazany do ciężkich robót na Sybir.

SUTLEWSKI LADISLAS. — Condamné aux travaux forcés en Sibérie.

181. SYPNIEWSKI WŁADYSŁAW z Litwy. — Za udział w powstaniu wygnany na Sybir.

Dr. Aleksander Stromfeldt

Dr. Józef Studziński

Dr. Jan Świda

Dr. Władysław Szymonowicz

SYPNIEWSKI STANISLAS de la Lithuanie. — Exilé en Sibérie pour participation à l'insurrection.

182. SZMIDT ŁUCJAN z Poznańskiego. — Walczył najpierw w oddziale Junga, potem był adjutantem pułk. Zielińskiego w stopniu porucznika. Poległ 1863 r. w bitwie pod Skoszewem w obwodzie Rawskim.

SZMIDT ŁUCIEN de Poznan. — Combattit d'abord au détachement de Jung, ensuite fut aide de camp du colonel Zieliński avec le grade de lieutenant. Tué à la bataille de Skoszew, arrondissement de Rawa.

183. SZYLLING ALEKSANDER lekarz = kombatan w partji d-ra Dłuskiego.—Poległ w r. 1863 pod Draginiami (pow. szawelski), dowodząc oddziałem kawalerji.

SZYLLING ALEXANDRE médecin = combattant au détachement du docteur Dłuski. — Comme chef du détachement de cavalerie tomba au champ d'honneur à Draginie (district de Szawle) en 1863.

184. SZYMONOWICZ (SYMONOWICZ) WŁADYSŁAW lekarz ze Słonima. — Naczelnik powstańczy m. Słonim. Aresztowany i z początku wywieziony do Ochańska, po pewnym czasie sprowadzony do Wilna. Po ponownem rozpatrzeniu sprawy, skazany na ciężkie roboty w Usolju. Po zwolnieniu otrzymał pozwolenie zamieszkania w Czelabińsku, gdzie umarł 1888 r.

SZYMONOWICZ (SYMONOWICZ) LADISLAS médecin de Slonim.— Chef de l'insurrection à Slonim. Arrêté, fut d'abord déporté à Ochansk, mais après un certain temps on le fit revenir à Wilno. On examina encore une fois sa cause, après quoi il fut condamné aux travaux forcés à Usolie (Sibérie). Après libération, obtint le permission d'habiter Tchelabinsk, où il mourut en 1888.

185. SZYSZŁO WINCENTY ze Świencian. — Naczelnik powstańczy powiatu Oszmiańskiego. Zesłany do miasta Norowczat gub. penzeńskiej. W r. 1868 powrócił do kraju i osiadł w Warszawie.

SZYSZŁO VINCENT de Swienciany (Lithuanie). — Chef de l'insurrection du district d'Oszmiana. Déporté à Norowczat, gouvernement de Penza (Russie). En 1868 de retour au pays, s'établit à Varsovie.

186. ŚNIEŻYŃSKI MIKOŁAJ. — Student Akademji Medyko-Chir. w Warszawie. Poległ w bitwie pod Siemiatyczanami w oddziale Zameczka.

ŚNIEŻYŃSKI NICOLAS. — Étud. à l'Académie Méd.-Chir. de Varsovie. Tué à Siemiatycze en combattant au détachement de Zameczek.

187. ŚWIDA JAN lekarz z Mińska. — Naczelnik powstańczy powiatu Borysowskiego. Skazany pierwotnie na osiedlenie w głębi Rosji. Na rozkaz Murawjewa sprawa jego została rozpatrzona powtórnie, poprzedni wyrok cofnięto i skazano go na śmierć, lecz karę tę zamieniono na 12 lat katorgi. Drogę na Sybir odbył pieszo. 3 lata spędził w katordze, następnie do r. 1874 był na osiedleniu w Irkucku; wkrótce potem wskutek amnestji powrócił do kraju.

ŚWIDA JAN médecin de Minsk. — Chef de l'insurrection du district de Borysow. D'abord condamné à demeure à l'intérieur de la Russie. Sur l'ordre du général-gouverneur Mouravief, sa cause examinée encore une fois, on le condamna à mort, mais cette peine fut commuée à 12 ans de travaux forcés. Il fit la route de Sibérie à pied. Après 3 ans de travaux forcés, fut déporté à demeure à Irkoutsk. Grâce à l'amnistie, retourna au pays vers 1874.

188. ŚWIĘTORZECKI APOLINARY. — Student Akademji wojskowo-medycznej w Petersburgu i uniwersytetu w Moskwie. Walczył w partji Dybowskiego — Zaremby. Aresztowany i skazany na wygnanie.

ŚWIĘTORZECKI APOLLINAIRE. — Étud. à l'Académie médico-milit. de Pétersbourg et à l'Université de Moscou; combattit au détachement de Dybowski—Zaremba. Arrêté et exilé.

189. TELISZEWSKI z pod Krakowa. — Za udział w powstaniu zesłany na Syberję.

TELISZEWSKI des environs de Cracovie. — Déporté en Sibérie pour participation à l'insurrection.

190. TERAJEWICZ CEZARY z Wileńszczyzny. — Zesłany do Taryńska, potem do Tary.

TERAJEWICZ CÉSAR de Wilno. — Déporté à Tarynsk puis à Tara (Sibérie).

191. TOMKOWICZ IGNACY lekarz z Ukrainy. — Zesłany na Syberję do Irkucka.

TOMKOWICZ IGNACE médecin de l'Ukraine. — Déporté à Irkoutsk en Sibérie.

192. TOMKOWICZ JAN. — Stud. med. Uniwersytetu Krakowskiego. Poległ pod Miechowem w oddziale „żuwawów Śmierci“ Rochebrunne'a.

TOMKOWICZ JEAN. — Étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Combattit au détachement des „zouaves de la Mort“ de Rochebrunne. Tué à bataille de Miechow.

193. TOPOLSKI J. — Student Akademji Medyko-Chir. w Warszawie. Walcząc w oddziale Dworzaczka, poległ w bitwie pod Dobrą pow. łeczyckiego.

TOPOLSKI J. — Étudiant à l'Académie Médico-Chir. de Varsovie. Combattant au détachement de Dworzaczek. Tomba sur le champ de bataille à Dobra — district de Leczyca.

194. TRACHTENBERG ADOLF lekarz z Wołynia. — Za żywy udział w powstaniu więziony przez 4 lata w kazamatach fortecy Kijowskiej, gdzie silnie podupadł na zdrowiu.

TRACHTENBERG ADOLPHE médecin de la Wolhynie. — Pour avoir pris une part ardente à l'insurrection, fut emprisonné pendant 4 ans à la casemate de la forteresse de Kief, où sa santé déclina sérieusement.

195. TRZASKOWSKI IGNACY z Wilna. — Walczył w oddziale Sierakowskiego, jako kombatant i kasjer. W bitwie pod Birzami dostał się do niewoli. Sąd polowy skazał go na pozbawienie praw stanu i na 5 lat katorgi. Pracował najpierw w warzelnii soli w Usolju. W r. 1866 skazany na osiedlenie do Czeremchowa pod Irkuckiem. 1870 r. przywrócono mu prawa stanu i praktyki. Umarł w Irkucku 1874.

TRZASKOWSKI IGNACE de Wilno. — Médecin combattant et caissier au détachement de Sierakowski. À la bataille de Birze fut fait prisonnier. Le conseil de guerre russe le condamna à la perte des droits civils et à 5 ans de travaux forcés. Il travailla d'abord à Usolie. En 1866 fut déporté à Tcheremchow près d'Irkoutsk. En 1870 regagna les droits civils et le droit de la pratique médicale. Mort à Irkoutsk en 1874.

196. ULANOWSKI WŁADYSŁAW z Inflant Polskich. — Student medycyny. Za udział w powstaniu zesłany do Kunguru gub. permskiej, następnie przeniesiony do Pskowa. Zwolniony w r. 1871, udał się na dokończenie nauk do Krakowa i tu w r. 1872 zmarł na cholere.

ULANOWSKI LADISLAS de la Livonie Polonaise. — Étudiant en médecine. Pour participation à l'insurrection fut déporté à

Kungur au gouvernement de Perm, ensuite à Pskow. Il recouvra la liberté en 1871 et partit à Cracovie pour achever ses études. mort choléra en 1872.

197. WALICKI LUDWIK lekarz z Mińska. — W organizacji brał czynny udział. Aresztowany i zesłany na osiedlenie do gub. jarosławskiej.

WALICKI LOUIS médecin à Minsk. — Prit une part active à l'organisation de l'insurrection. Arrêté et déporté au gouvernement de Jaroslaw (Russie).

198. WĄGROWSKI KAROL ur. w Wieliczce. — Brał czynny udział w powstaniu. Członek oddziału inspekcji inwalidów. Więziony w Krakowie.

WĄGROWSKI CHARLES né à Wieliczka. — Prit une part active à l'insurrection. Membre de la Section de l'inspection des invalides. Emprisonné à Cracovie.

199. WEJZENBLAT LEOPOLD. — Student Akademji Medyko-Chir. w Warszawie. Skazany na 3 miesiące twierdzy.

WEJZENBLAT LÉOPOLD. — Étudiant à l'Académie Médico-Chirurgicale de Varsovie. Condamné à 3 mois de forteresse.

200. WIGANI (Vigani) (Włoch). — Lekarz w oddziale Sokołowskiego. Poległ pod Małogoszczą w r. 1863.

WIGANI (Vigani) (Italien). — Médecin au détachement de Sokołowski. Tomba au champ d'honneur à Małogoszcz.

201. WILCZEWSKI WALERJAN z Nowogrodzkiego. Lekarz w Słonimiu. Pomocnik naczelnika powstańczego powiatu słonimskiego. Lekarz w partji Łukaszewicza. Po ujęciu zesłany najpierw do Ufy, lecz po 9 miesiącach przewieziony z powrotem do Wilna. Nowym wyrokiem skazany na osiedlenie w Minusińsku gub. jensejskiej. Podróż na Sybir odbył etapem. Po 7 latach powrócił do kraju i osiadł w Kaliszu.

WILCZEWSKI VALÉRIEN de Nowogrodek. — Médecin à Slonim. Aide du chef de l'insurrection du district de Slonim. Médecin au détachement de Łukaszewicz. Fait prisonnier et d'abord déporté à Ufa, mais après 9 mois fut transporté de retour à Wilno. D'après un nouveau décret condamné à demeure à Minusinsk au gouvernement de Iénisséisk, fit le chemin de Sibérie en étape. Après 7 ans remis en liberté, retourna au pays et s'établit à Kalisz.

202. WILSON RYSZARD z Lublina. — Brał udział w wielu bitwach w Lubelskiem, pod Dąbiem dwukrotnie ranny — w głowę i bok. Za zasługi bojowe w powstaniu 1863—64 r. odznaczony Krzyżem Walecznych dwukrotnie.

WILSON RICHARD de Lublin. — Prit part aux plusieurs combats dans l'arrondissement de Lublin. Au combat de Dabie deux fois blessé à la tête et au flanc. Pour les mérites de guerre décoré deux fois de la Croix des Vaillants.

203. WIŚNIEWSKI — zesłany do Usolja pod Irkuckiem.

WIŚNIEWSKI — déporté à Usolie près d'Irkoutsk.

204. WIŚNICKI JAN. — Stud. med. Uniwersytetu Kijowskiego. Walczył jako oficer-kapitan kosynierów. Poległ w jednej z bitew w Sejneńskiem.

WIŚNICKI JEAN. — Étud. en médecine à l'Université de Kief. Combattit comme officier avec le grade le capitaine au détachement, armé de faux. Mort au champ d'honneur à l'une des batailles du district de Sejny.

205. WISZNIEWSKI CEZARY, lekarz z Kijowszczyzny. — Wzięty do niewoli i zesłany jako buntownik w głąb Rosji.

WISZNIEWSKI CÉSAR, médecin du gouvernement de Kief. Fait prisonnier et déporté comme rebelle à l'intérieur de la Russie.

206. WITKOWSKI ALEKSANDER, lekarz z Pińska. — Poległ pod Paszkowskim Ostrowem.

WITKOWSKI ALEXANDRE, médecin de Pinsk. — Tué au combat de Paszkowski Ostrow.

207. WOJCIECHOWSKI. — Student Akademji Med. & Chir. w Warszawie. Organizował oddziały Warra i Zameczka. Walczył w szeregach i dosłużył się stopnia rotmistrza. Ciężko ranny w jednej z bitew w Płockiem, zmarł z ran.

WOJCIECHOWSKI. — Étudiant à l'Académie Médico-Chir. de Varsovie; organisa les détachements de Warr et de Zameczek. Combattit dans les rangs et fut promu au grade de capitaine de cavalerie. Grièvement blessé à l'une des batailles du district de Plock, mourut de sa blessure.

208. WOŁEK WOJCIECH rodem z Krakowa. — Lekarz obozowy. Aresztowany w Krakowie za udział w organizacji powstańczej.

WOŁEK ALBERT né à Cracovie. — Médecin de camp. Arrêté à Cracovie pour participation à l'organisation de l'insurrection.

209. WOŹNIACKI — chirurg szpitala Bonifratrów w Lublinie. Zesłany do Pietrowska do katorgi.

WOŹNIACKI — chirurgien à l'hôpital des Bonifratres à Lublin (Pologne). Déporté à Pietrowsk aux travaux forcés.

210. WRONOWSKI NAPOLEON — z Lubelskiego. Student medycyny Szkoły Głównej. Wzięty do niewoli i zesłany na osiedlenie we Wschodniej Syberji. Tam jako parobek zarabiał na życie. Po ciężkim pobycie, powróciwszy do kraju, uzyskał dyplom lekarza w Krakowie, wyjechał następnie do Turcji i osiadł w Adrianopolu.

WRONOWSKI NAPOLÉON — de Lublin. Étudiant en médecine à l'École Supérieure. Fait prisonnier et déporté en Sibérie Orientale; gagna sa vie comme simple valet de ferme. De retour au pays, acquit son diplôme de médecin à Cracovie, émigra en Turquie et s'établit à Adrianople.

211. WRÓBLEWSKI IGNACY z Witebszczyzny. — Za udział w powstaniu rozstrzelany.

WRÓBLEWSKI IGNACE de Witebsk. — Fusillé pour participation à l'insurrection.

212. WYSOCKI MARCELI b. lekarz wojskowy armji rosyjskiej — Skazany został na 8 lat katorgi do Usolja pod Irkuckiem.

WYSOCKI MARCEL ancien médecin militaire de l'armée russe. — Condamné pour 8 ans de travaux forcés à Usolie près d'Irkoutsk.

213. WYSZYŃSKI WŁADYSŁAW z Ukrainy. — Zesłany do Tobolska. Przebywał potem w gub. permskiej. W r. 1882 powrócił do kraju i osiadł w Warszawie.

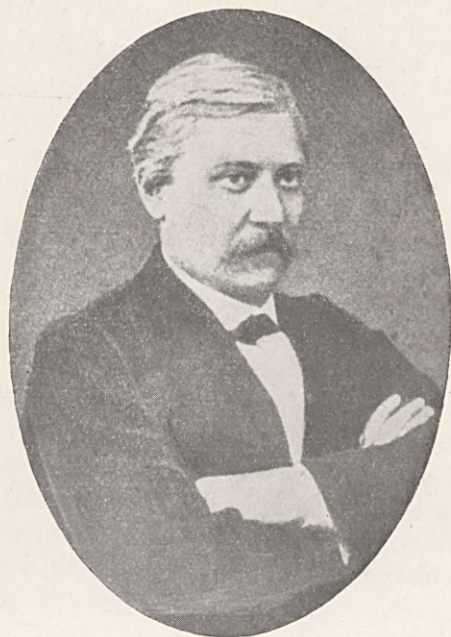
WYSZYŃSKI LADISLAS de l'Ukraine. Déporté à Tobolsk. Demeura ensuite dans le gouvernement de Perm. En 1882 de retour au pays s'établit à Varsovie.

214. ZABIELSKI EDWARD. — Stud. medycyny Uniw. Petersburskiego i Akad. Medyko-Chir. w Warszawie. Poległ w bitwie pod Gręzówką pod Łukowem.

ZABIELSKI ÉDOUARD. — Étud. en médecine à l'Université de Pétersbourg et à l'Académie Med.-Chir. de Varsovie. Tomba au champ d'honneur à la bataille de Gręzówka près de Łukow.

Dr. Wincenty Szyszło

Dr. Ignacy Trzaskowski

*Dr. Adam Zagórski
w mundurze weterana 1863 r.*

Dr. Tadeusz Żuliński

215. ZADORA — lekarz w oddziale Jastrzębskiego. Poległ pod Czystą Budą w Augustowskiem.

ZADORA — Médecin au détachement de Jastrzębski. Tué à Czysta Buda, district d'Augustow.

216. ZAGÓRSKI ADAM ur. w pow. Grójeckim. — Student med. Szkoły Głównej Warszawskiej. Uczeń tajnej szkoły wojskowej w Warszawie. Brał udział w randze kapitana w 13 bitwach. Ranny dwa razy — pod Rawą i Rudowicami. Aresztowany przez Austrjaków, osadzony został w fortecy Hradec Králové (Czechy), skąd zbiegł do Szwajcarii, gdzie ukończył wydział lekarski. Za czyny bojowe odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*. Żyje dotąd i mieszka w Rzeszowie.

ZAGÓRSKI ADAM né au district de Grojec. — Étudiant en médecine à l'École Supérieure de Varsovie. Élève de l'école militaire polonaise conspirée à Varsovie. Prit part à 13 batailles en grade de capitaine. Blessé deux fois — aux combats de Rawa et de Rudowice. Arrêté par les Autrichiens fut emprisonné à Hradec Králové (en Bohême), d'où il s'évada en Suisse. Là il acheva ses études en médecine. Pour les mérites de guerre décoré de la croix *Virtuti Militari*. Vit jusqu'à présent.

217. ZAHORSKI BRONISŁAW z Grodzieńszczyzny. — Podczas powstania niósł z żoną pomoc powstańcom, dostarczał im lekarstw, opatrunków, żywności i amunicję, oraz ukrywał ściganych. Jeździł do partji z pomocą lekarską. Z rozkazu Murawjewa państwo Zahorscy zostali oboje zesłani do Ufy. W r. 1890 powrócił do Wilna. Zmarł 1893 r.

ZAHORSKI BRONISLAS de Grodno. — Pendant l'insurrection lui et sa femme portaient secours aux insurgés, leur fournissant des médicaments, des matériels de pansement, des aliments, des munitions et leur donnaient ses soins. Par ordre de Mouravief furent déportés à Ufa. En 1890 de retour au pays, Zahorski s'établit à Wilno; mourut en 1893.

218. ZALESKI FELIKS — lekarz pułkowy armji rosyjskiej. Przeszedł do powstania. W 1863 r. zesłany został na Syberję. Za ułatwienie ucieczki doktorowi Landowskiemu deportowany został dalej na Wschód do Kireńska na Lenie.

ZALESKI FÉLIX — médecin d'un régiment de l'armée russe; passa aux insurgés. En 1863 fut déporté en Sibérie. Pour avoir facilité la fuite au docteur Landowski fut déporté plus loin, à l'Orient, à Kirensk sur la Léna.

219. ZAREMBA WACŁAW. — Służył w oddziałach Garczyńskiego i Mieleckiego. Więziony przez rząd pruski.

ZAREMBA LADISLAS — Servit aux détachements de Garczyński et de Mielecki. Emprisonné par le gouvernement prussien.

220. ZDZARSKI STANISŁAW. — Skazany na osiedlenie w Syberji z pozbawieniem praw.

ZDZARSKI STANISLAS. Condamné à demeure en Sibérie avec perte des droits civils.

221. ZENGTELLER LUCJAN. — Medyk. Walczył w oddziałach Mieleckiego, Zeyfryda, Oborskiego, Włodka i Sokołowskiego. Ranny pod Dobrosolowem.

ZENGTELLER LUCIEN — Étudiant en médecine; combattait aux détachements de Mielecki, de Zeyfryd, d'Oborski, de Włodek et de Sokołowski. Blessé au combat de Dobrosolow.

222. ZIELENIEWSKI. — Medyk. Poległ na Mazowszu.

ZIELENIEWSKI. — Étudiant en médecine. Mort au champ d'honneur en Mazovie.

223. ZIOŁECKI ROGER z Poznańskiego (Kościan). — Walczył w powstaniu 1863 — 64 r. pod Jungiem i Oborskim. Pod Uniejowem ranny w nogę. Powołany w r. 1870 do wojska pruskiego, jako lekarz, zginął pod Metz w chwili, gdy opatrywał rannych.

ZIOŁECKI ROGER de Poznan (Koscian). — Combattit en 1863—64 aux détachements de Joung et d'Oborski. Au combat d'Uniejow fut blessé au pied. En 1870 appelé dans les rangs prussiens comme médecin, fut tué à la bataille de Metz au moment, où il faisait des pansements aux blessés.

224. ZUBERBIER, lekarz w oddziale Kiersnowskiego. — Zginął z bronią w ręku pod Waliłami w wojew. grodzieńskim w r. 1863.

ZUBERBIER médecin au détachement de Kiersnowski. — Mort au champ d'honneur en 1863 à la bataille de Waliły, arrond. de Grodno.

225. ŻELKOWSKI WOJCIECH — lekarz z Tomaszowa Lubelskiego. Podczas rzezi w tem mieście w 1863 r., został zamordowany przez żołnierzy rosyjskich we własnem mieszkaniu.

ZELKOWSKI ALBERT — médecin à Tomaszow, arrond. de Lublin. Pendant le massacre de cette ville en 1863, fut assassiné dans sa demeure par des soldats russes.

226. ŻULIŃSKI TADEUSZ — lekarz krakowski. W r. 1863 był mianowany sekretarzem wydziału Rządu narodowego na Galicję Zachodnią. Uwięziony przez władze austriackie, a następnie wydalony z kraju, udał się do Francji. Powrócił do Lwowa 1871 r. (Był jednym z 5 braci Żulińskich, uczestników powstania, z których Roman, członek Rządu narodowego, został powieszony na stokach cytadeli w r. 1864).

ŻULIŃSKI THADÉE — médecin de Cracovie. En 1863 fut nommé secrétaire du département du Gouvernement national de l'insurrection en Galicie Occidentale. Emprisonné par les autorités autrichiennes fut ensuite exilé du pays et partit en France. Retourna à Lwow en 1871. (Un des 5 frères Żuliński, qui prirent tous part à l'insurrection. Un d'eux, Roman, membre du Gouvernement national, fut pendu dans la citadelle de Varsovie en 1864.).

APTEKARZE — PHARMACIENS.

[1.] 227. ALEKSANDROWICZ ADOLF z Krakowa. Wybitny specjalista i obywatel. Za udział czynny w powstaniu po wyprawie miechowskiej był więziony przez władze austriackie 9 miesięcy na Wawelu i 12 miesięcy w Ołomuńcu.

ALEKSANDROWICZ ADOLPHE de Cracovie. Éminent spécialiste et citoyen. Pour participation à l'insurrection fut emprisonné par les autorités autrichiennes, après l'expédition de Miechow, pendant 9 mois à Wawel et pendant 12 mois à Olomuc (Olmütz).

[2.] 228. ANCYPA rodem z Mohylowszczyzny. Za udział w powstaniu skazany na osiedlenie we Wschodniej Syberji.

ANCYPA du gouvernement de Mohylow. Pour participation à l'insurrection, déporté à demeure en Sibérie Orientale.

[3.] 229. BILIŃSKI JÓZEF z Galicji. Walczył w oddziale Mierosławskiego. Był w 8 bitwach. W stopniu sierżanta dostał się do niewoli i był więziony w Lublinie i w Warszawie.

BILIŃSKI JOSEPH de la Galicie. Combattit au détachement de Mierosławski et prit part à 8 batailles. En grade de sergent fut fait prisonnier et tenu en prison à Lublin et à Varsovie.

[4.] 230. BOGUSŁAWSKI WIKTOR z Królestwa Polskiego. Za udział w powstaniu skazany do rot aresztanckich w Kazaniu. Ponieważ nie chciał wykonać przysięgi na wierność, został zesłany do ciężkich robót do Usolja na Syberji. Jeden ze znakomitszych farmaceutów, człowiek bardzo wykształcony, uczynny, wspierający potrzebujących pomocy.

BOGUSŁAWSKI VICTOR du Royaume de Pologne. Pour participation à l'insurrection fut incorporé dans les bandes d'insurgés à Kazan. Pour avoir refusé de prêter serment de fidélité, déporté aux travaux forcés à Usolie en Sibérie. Un des plus célèbres pharmaciens, très instruit, serviable et ne refusant jamais son aide et son secours.

[5.] 231. BUCHOWSKI, podaptekarz z Szydłowca. Walczył w oddziałach Langiewicza i Jasińskiego. Poległ pod Szydłowcem (województwo sandomierskie) w 1863 r.

BUCHOWSKI aide pharmacien de Szydłowiec. Combattit aux détachements de Langiewicz et de Jasiński. En 1863 tué à la bataille de Szydłowiec (arrondissement de Sandomierz).

[6.] 232. BURSA STANISŁAW z Kołomyji (Małop. Wsch.) Magister farmacji. Walczył jako podoficer pierwszej kompanji strzelców Czachowskiego. Ranny pod Grochowiskami.

BURSA STANISLAS de Kołomyja (Galicie Orientale). Maître ès arts de pharmacie, combattit comme sous-officier de la 1re compagnie de chasseurs de Czachowski. Blessé à Grochowiska.

[7.] 233. CHARCZOWSKI vel CHARKOWSKI. Student farmacji z Warszawy. Walczył w oddziałach Langiewicza i Waligórskiego. W r. 1863 zginął pod Borowem.

CHARCZOWSKI vel CHARKOWSKI. Étudiant en pharmacie à Varsovie, combattit aux détachements de Langiewicz et de Waligórski. Tué en 1863 à Borow.

[8.] 234. CHROMICKI WŁADYSŁAW prowizor farmacji. Za udział w organizacji powstańczej zesłany w głąb Rosji.

CHROMICKI LADISLAS commis pharmacien. Pour participation à l'organisation de l'insurrection fut déporté à l'intérieur de la Russie.

[9.] 235. CHRÓŚCICKI ZDZISŁAW z Wilna. Pod zarzutem wyrabiania prochu i materiałów bojowych, za urządzenie aptek polowych

0
v

Wiktor Bogusławski
Wybitny farmaceuta, powstaniec 1863 r.
Eminent pharmacien, insurgé de 1863.

i za należenie do żandarmerji narodowej zesłany do Galicza gub. kostromskiej. Powrócił do Kraju w 1869 r. bez prawa mieszkania w Wilnie.

CHRÓŚCICKI ZDZISLAS de Wilno. Pour fabrication de poudre et du matériel de guerre, pour arrangement des pharmacies de campagne et pour participation à la gendarmerie nationale, fut déporté à Galicz, gouvernement de Kostroma. Retourna au pays en 1869 sans droit d'habiter Wilno.

[10.] 236. CYLSKI KAZIMIERZ z Poznańskiego. Poległ pod Brdowem 1863 r.

CYLSKI CASIMIR de Poznan. Tué au combat de Brdow en 1863.

[11.] 237. DONAJSKI ALEKSANDER z Kieleckiego. Walczył w oddziale Langiewicza. Internowany przez władze austriackie, zbiegł z więzienia.

DONAJSKI ALEXANDER de Kielce, combattit au détachement de Langiewicz. Interné par les autorités autrichiennes, s'évada de la prison.

[12.] 238. DRAGOWSKI ZYGMUNT z Wołynia. Pracował w organizacji rewolucyjnej powiatu Dubieńskiego. Więziony i jako austriacki poddany, wydalony zagranicę.

DRAGOWSKI SIGISMOND de la Wolhynie. Prit part à l'organisation de l'insurrection au district de Dubno. Emprisonné, puis exilé à l'étranger comme sujet autrichien.

[13.] 239. FUSEK WILHELM. Student farmacji. Walczył w partji Zapałowicza. Ranny w nogę.

FUSEK GUILLAUME. Étudiant en pharmacie. Combattant au détachement de Zapałowcz. Blessé à la jambe.

[14.] 240. GABITIN BOLESŁAW, pomocnik aptekarski, poddany austriacki. Za udział w powstaniu zesłany na Sybir na osiedlenie.

GABITIN BOLESLAS aide-pharmacien, sujet autrichien. Pour participation à l'insurrection déporté à demeure en Sibérie.

[15.] 241. GORECKI. Za udział w powstaniu zesłany do Irkucka.
GORECKI. Pour participation à l'insurrection déporté à Irkoutsk.

[16.] 242. HERBST EDWARD z gub. Kijowskiej, pomocnik aptekarski. Za udział w powstaniu zesłany do Kurska.

HERBST ÉDOUARD du gouvernement de Kief, aide-pharmacien. Pour participation à l'insurrection déporté à Kursk (Russie).

[17.] 243. KARO FERDYNAND z Brześcia n/B. Uczeń apteki Spiessa. Brał udział w pracach poczty narodowej i korespondencji pomiędzy członkami Rządu narodowego, — Trauguttem, Żulińskim, Jeziorańskim i innymi. Aresztowany, więziony był w cytadeli warszawskiej, następnie zesłany do ciężkich robót w głębi Rosji.

KARO FERDINAND de Brzesc sur Bug. Élève-pharmacien à la pharmacie de Spiess à Varsove. Prit part à la poste nationale et à l'organisation de la correspondance entre les membres du Gouvernement national — Traugutt, Żuliński, Jeziorański etc. Arrêté, fut emprisonné à la citadelle de Varsovie, puis condamné aux travaux forcés à l'intérieur de la Russie.

[18.] 244. KASZUBA ANTONI, uczeń aptekarski. Walczył w oddziale Wawra. Pod Kozerenkiem raniony w głowę i rękę. Pod Kowlem dostał się do niewoli i zesłany został do Irkucka. Po 3 latach powrócił do Kraju.

KASZUBA ANTOINE, élève-pharmacien, combattit au détachement de Wawer. Blessé à la tête et à la main au combat de Kozerenek, fait prisonnier à Kowel et déporté à Irkoutsk. Après 3 ans retourna au pays.

[19.] 245. KOCZWARSKI KORNELI. Należał do organizacji powstańczej, przechowywał dokumenty rewolucyjne i chorągwie. Zesłany na Sybir.

KOCZWARSKI CORNEILLE. Prit part à l'organisation de l'insurrection, garda les documents et les drapeaux révolutionnaires. Déporté en Sibérie.

[20.] 246. KOMASKI MARCELI z Marjampola. Walczył w oddziale Sztejn-Kellera. Zginął pod Osiem pow. pułtuskiego.

KOMASKI MARCEL de Marjampoł. Combattit au détachement de Sztejn-Keller. Tué à Osie, district de Pultusk.

[21.] 247. KORYCKI LUCJAN z Królestwa Polskiego. Pomocnik aptekarski, należał do organizacji powstańczej. Skazany na 8 lat katorgi na Sybir.

KORYCKI LUCIEN du Royaume de Pologne. Aide-pharmacien. Prit part à l'organisation de l'insurrection. Condamné à 8 ans de travaux forcés en Sibérie.

[22.] 248. KUROWSKI FRANCISZEK z Pomorza. Brał udział w wielu bitwach. Po wyparciu oddziału, w którym służył, do Prus, został aresztowany przez władze pruskie i więziony w Gnieźnie przez 3 lata.

KUROWSKI FRANÇOIS de Poméranie. Prit part à plusieurs combats. Après la défaite de son détachement en Prusse, fut arrêté par les autorités prussiennes et emprisonné à Gniezno pendant 3 ans.

[23.] 249. KURTOWSKI KAZIMIERZ, uczeń aptekarski. Walczył dzielnie w oddziale Lutticha, był ranny i dostał się do niewoli. Skazany na 3 lata rot aresztanckich.

KURTOWSKI CASIMIR élève-pharmacien. Combattit bravement au détachement de Luttich; blessé, fut fait prisonnier. Condamné pour 3 ans aux compagnies des détenus.

[24.] 250. KWAŚNIEWSKI WŁADYSŁAW, aptekarz z Ukrainy. Walczył w oddziale Sokołowskiego i Zameczka. Raniony w rękę. Wyemigrował zagranicę, do Monachjum, gdzie studjował medycynę i otrzymał dyplom lekarski. Po powrocie do kraju praktykował na Pomorzu.

KWAŚNIEWSKI LADISLAS, pharmacien de l'Ukraine. Combattit aux détachements de Sokołowski et de Zameczek'. Blessé à la main; émigra à Munich, où il étudia la médecine et obtint le doctorat. De retour au pays, pratiqua en Poméranie.

[25.] 251. MAKARSKI, uczeń aptekarski z Radomia. Zginął na początku powstania pod Wąchockiem w oddziale Langiewicza.

MAKARSKI, élève-pharmacien de Radom. Au commencement même de l'insurrection, combattant au détachement de Langiewicz, tomba au champ d'honneur à Wachock.

[26.] 252. MAŃKOWSKI ALEKSANDER. Walczył w oddziale Wysockiego, następnie pracował jako aptekarz polowy w oddziałach Lelwela i Ćwieka. Wzięty do niewoli, został wysłany do rot aresztanckich w Jarosławiu. Powrócił do Kraju 1866 r.

MANKOWSKI ALEXANDRE. Combattit au détachement de Wysocki, puis fut occupé en qualité de pharmacien de champ aux

détachements de Lelewel et de Ćwiek. Fait prisonnier et déporté aux compagnies des détenus à Iaroslaw (Russie). Retourna au pays en 1866.

[27.] 253. MAZURKIEWICZ WIKTOR z Olkuskiego. Student farmacji Szkoły Głównej w Warszawie. Walczył w oddziałach Kurowskiego i Gregorowicza. Pod Szklarami raniony. Nabawiwszy się silnego kataru płuc, opuścił szeregi dopiero po usilnych naleganiach lekarzy.

MAZURKIEWICZ VICTOR d'Olkusz. Étudiant en pharmacie à l'École Supérieure de Varsovie, combattait aux détachements de Kurowski et de Gregorowicz. À la bataille de Szklary fut blessé. Ayant contracté une inflammation catarrhale des poumons, quitta les rangs après de longues insistances des médecins.

[28.] 254. MAZURKIEWICZ, aptekarz z Lublina. Za udział czynny w powstaniu zesłany na Sybir.

MAZURKIEWICZ, pharmacien de Lublin. Pour participation active à l'insurrection déporté en Sibérie.

[29.] 255. MEZEŃSKI (MEZYŃSKI) WALERY, student wydziału farmaceutycznego Akademii Medycznej w Warszawie. Walczył w oddziale Mystkowskiego w Płockiem. Po bitwach doglądał chorych i opatrywał rannych. W bitwie pod Malkinią ugodzony kulą w głowę poległ. (Według innych zginął w bitwie pod Kietlanką 1863 r.).

MEZENSKI (MEZYNSKI) VALÉRIEN, étudiant en pharmacie à l'Académie Médicale de Varsovie; combattit au détachement de Mystkowski dans l'arrondissement de Plock. À l'une des batailles, blessé par coup de fusil à la tête, tomba au champ d'honneur. (D'après d'autres notices fut tué à la bataille de Kietlanka en 1863).

[30.] 256. MILCZARSKI WALENTY z Ostrowca. Uczeń aptekarski. Walczył w oddziałach Langiewicza, Grylińskiego, Czachowskiego, Zębowicza i Szandela w piechocie i kawalerji. Pod Bodzechowem ranny bagnietem w rękę. Był ścigany przez moskali i długo musiał się ukrywać.

MILCZARSKI VALENTIN d'Ostrowiec. Élève-pharmacien. Combattait aux détachements de Langiewicz, Gryliński, Czachowski, Zębowicz et Szandel à l'infanterie et à la cavalerie. A Bodzechow fut blessé à la main par coup de baïonette. Poursuivi par les Russes, fut obligé de se cacher longtemps.

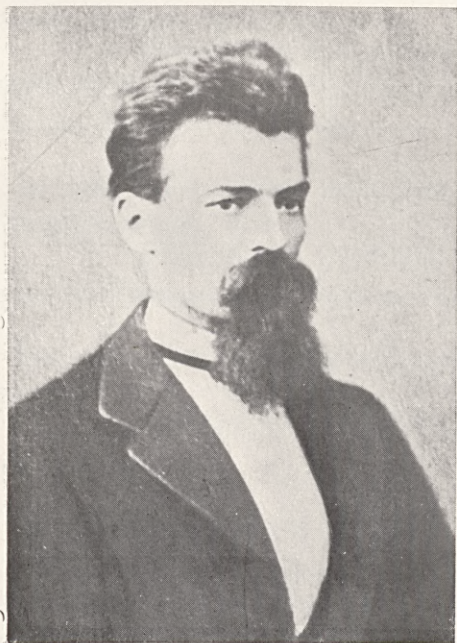
[31.] 257. MUKLANOWICZ JAN, zarządzający apteką Spiessa w Warszawie. Krewny Romana Żulińskiego. Brał bardzo czynny udział

*Wiktor Bogusławski
Farmaceuta
w Kultuku nad Bajkałem*

*Zdzisław Chrościcki
Farmaceuta*

*Górecki
Farmaceuta*

*Jan Muklanowicz
Farmaceuta*

w organizacji powstańczej. W aptece odbywała się ekspedycja najważniejszej korespondencji i urządzona była poczta powstańcza. Skazany został na 6 lat katorgi na Syberję do Usolja.

MUKLANOWICZ JEAN, administrateur de la pharmacie de Spiess à Varsovie. Prit une part très active à l'organisation de l'insurrection. À la pharmacie, qu'il dirigeait, eut lieu l'expédition de la plus importante correspondance et fut installée la poste révolutionnaire. Il fut condamné à 6 ans de travaux forcés en Sibérie à Usolie.

[32.] 258. NEUBURG JULJAN. Walczył jako podoficer w oddziałach Łopackiego i Czachowskiego. Brał udział w 7 bitwach od 11 kwietnia do 11 czerwca 1863 r. Ranny pod Bobrzą.

NEUBURG JULIEN. Combattait comme sous-officier aux détachements de Łopacki et Czachowski. Prit part à 7 combats, du 11 avril à 11 juin 1863. Blessé à Bobrza.

[33.] 259. OLSZAŃSKI ZYGMUNT. Walczył w oddziale Lelewela. Pod Panasówką, w wojew. lubelskiem, raniony w rękę.

OLSZAŃSKI SIGISMOND. Combattit au détachement de Lelewel. Blessé à la main à Panasowka, arrondissement de Lublin.

[34.] 260. ORŁOWSKI FRANCISZEK z Warszawy. Jako student farmacji Akademji Medyko-Chirurgicznej brał czynny udział w powstaniu. Zesłany na Sybir.

ORŁOWSKI FRANÇOIS de Varsovie. Étudiant en pharmacie à l'Académie Médico-Chirurgicale. Prit une part active à l'insurrection. Déporté en Sibérie.

[35.] 261. PEZAŃSKI WIKTOR z Poznańskiego. Walczył w partji Taczanowskiego. Poległ.

PEZAŃSKI VICTOR de Poznan. Combattit au détachement de Taczanowski Mort au champ d'honneur.

[36.] 262. PIOTROWSKI z Tomaszowa. Zginął podczas rzezi w tym mieście.

PIOTROWSKI de Tomaszow. Tué pendant le massacre de cette ville.

[37.] 263. POHLMAN HIPOLIT z Krynicy. Walcząc w oddziale Czachowskiego pod Grochowiskami, otrzymał 7 ciężkich ran. Wyleczywszy się z nich, należał w r. 1864 do Rządu narodowego, przewoził depesze i inne dokumenty; był ścigany przez władze austriackie.

POHLMAN HIPPOLYTE de Krynica. Combattant au détachement de Czachowski; 7 fois grièvement blessé à la bataille de Grochowiska. Après sa guérison, fut membre du Gouvernement national; transporta les dépêches et d'autres documents. Fut persécuté par les autorités autrichiennes.

[38.] 264. RADZYMIŃSKI PIOTR, pomocnik aptekarski z Kijowa. Za udział w powstaniu zesłany na Sybir na osiedlenie.

RADZYMIŃSKI PIERRE, aide-pharmacien de Kief. Pour participation à l'insurrection déporté à demeure en Sibérie.

[39.] 264. ROMASZKIEWICZ TADEUSZ z Kowieńszczyzny. Walczył pod dowództwem Mackiewicza. Ranny w nogę.

ROMASZKIEWICZ THADÉE de Kowno. Combattit au détachement de Mackiewicz. Blessé au pied.

[40.] 266. SIEKIERZYŃSKI FRANCISZEK KAROL z Piotrkowskiego. Brał udział w wielu bitwach powstańczych. Wzięty do niewoli, więziony był w Wieluniu, następnie w cytadeli warszawskiej. Skazany został na 1 rok rot aresztanckich w Wiatce, następnie na osiedlenie na Syberji w gub. jensejskiej. W r. 1868 powrócił do kraju.

SIEKIERZYŃSKI FRANÇOIS CHARLES de Piotrkow. Prit part à plusieurs batailles de l'insurrection. Fut emprisonné d'abord à Wielun, puis à la citadelle de Varsovie; fut condamné à 12 mois aux compagnies des détenus à Wiatka, ensuite déporté à demeure en Sibérie au gouvernement de Iénisséisk. Retourna au pays en 1868.

[41.] 267. SADKOWSKI EUGENJUSZ z Warszawy, pomocnik aptekarski. Walczył w oddziale Sierakowskiego. W jednej z bitew w powiecie Augustowskim był wzięty do niewoli. Skazany na osiedlenie we Wschodniej Syberji do gub. jensejskiej z pozbawieniem praw. Po 5 latach powrócił do kraju.

SADKOWSKI EUGÈNE de Varsovie, aide-pharmacien. Combattit au détachement de Sierakowski; fait prisonnier à l'une des batailles au district d'Augustow. Condamné à demeure au gouvernement de Iénisséisk (Sibérie Orientale) avec privation des droits civils. Retourna au pays après 5 ans.

[42.] 268. SCHMIDT ANTONI, prowizor apteki Karpińskiego w Warszawie. Brał czynny udział w zamachu na namiestnika Berga, przechowując u siebie bomby. Sprowadzał maszyny piekielne i granaty ręczne, przechowując je w domu, w którym mieszkał i którym zarzą-

dzał. 1863 r. przygotował płyn „Kakodyl“—truciznę, przeznaczoną dla zdrajców sprawy narodowej. Przechowywał broń i mundury powstańcze. Sąd polowy rosyjski skazał go na śmierć przez powieszenie. W ostatniej chwili Berg zmienił wyrok i podprowadzonego już pod szubienicę skazano na 20 lat katorgi na Syberji.

SCHMIDT ANTOINE commis à la pharmacie de Karpinski à Varsovie. Prit part à l'attentat contre le gouverneur Berg, cachant chez soi des bombes. Fit venir des machines explosives et des obus à main, les gardant dans la maison, dont il était l'administrateur. En 1863 prépara un fluide, nommé „Cacodyl“, poison destiné pour les traites à la cause nationale, cacha des armes à feu et des uniformes pour les insurgés. Condamné à mort par pendaison par le conseil de guerre russe; au dernier moment le gouverneur Berg changea le décret et condamna le malheureux, déjà sous le gibet, à 20 ans de travaux forcés en Sibérie.

[43.] 269. SMYJEWSKI JAN. Skazany na więzienie w twierdzy w Modlinie.

SMYJEWSKI JEAN. Condamné à la prison de la forteresse de Modlin.

[44.] 270. STROŃSKI STANISŁAW, zarządzający apteką rządową w Warszawie. Za czynny udział w organizowaniu powstania, ukrywanie powstańców, przechowywanie pieniędzy ze skarbcza narodowego i t. p. więziony i torturowany przez dłuższy czas w cytadeli warszawskiej, wreszcie skazany na śmierć, lecz ulaskawiony i zesłany na Syberję do ciężkich robót na lat 15.

STROŃSKI STANISLAS — administrateur de la pharmacie du gouvernement russe à Varsovie. Pour participation active à l'organisation de l'insurrection, pour avoir caché les insurgés et conservé l'argent du trésor national etc. fut longuement emprisonné et torturé à la citadelle de Varsovie, puis condamné à mort, mais amnistié et déporté en Sibérie pour 15 ans, aux travaux forcés.

[45.] 271. STRYBEL EDMUND z Warszawy. Walczył w oddziale Kurowskiego. W bitwie pod Miechowem ranny szabłą w lewą dłoń.

STRYBEL EDMOND de Varsovie. Combattit au détachement de Kurowski. À la bataille de Miechow blessé à la main gauche par coup de sabre.

[46.] 272. SUCHORZEWSKI ADOLF poległ pod Miechowem 1863 r.

SUCHORZEWSKI ADOLPHE tué à la bataille de Miechow en 1863.

[47.] 273. SUREWICZ SZYMON. Walczył w partji Wrońskiego. W potyczce z kozakami pod Czystą Budą ranny w plecy.

SUREWICZ SIMON. Combattit au détachement de Wroński. Au combat contre les cosaques à Czysta Buda fut blessé au dos.

[48.] 274. SZULC MARCIN z Ukrainy. W bitwie pod Koszorotą wzięty do niewoli i więziony najpierw w Kijowie przez 16 miesięcy, następnie zesłany na Sybir do gub. jenijskiej, gdzie przebył 5 lat.

SZULC MARTIN de l'Ukraine. Fait prisonnier au combat de Koszorota. D'abord emprisonné à Kief pendant 16 mois, fut ensuite déporté en Sibirie dans le gouvernement de Iénisséisk, où il séjourna pendant 5 ans.

[49.] 275. TREPKA FELIKS, aresztowany pod Łobzowem, gdy udawał się do partji.

TREPKA FÉLIX, se rendant à son détachement, fut arrêté à Lobzow.

[50.] 276. WENIORSKI JAN. Walczył w oddziałach Łopockiego, Czachowskiego i Wysockiego. Był w 5 bitwach. Ranny pod Białobrzegami.

WENIORSKI JEAN. Combattait aux détachements de Łopocki, Czachowski et Wysocki. Prit part à 5 combats. Blessé à Białobrzegi.

[51.] 277. WITOSŁAWSKI NIECZUJA KAZIMIERZ BRONISŁAW z Kolomyji. W r. 1863 walczył w oddziale Orzechowskiego. Pod Nakłem ranny w plecy i w brodę.

WITOSŁAWSKI NIECZUJA CASIMIR BRONISLAS de Kolomyja. En 1863 combattit au détachement d'Orzechowski. Blessé au dos et au menton à Naklo.

[52.] 278. WOJNOWSKI EUGENJUSZ, walczył w oddziale Neczaja. W potyczce pod Rutką otrzymał kilkanaście ran od bagnetów i został uwięziony. Zbiegł ze szpitala.

WOJNOWSKI EUGÈNE, combattit au détachement de Neczaj. Au combat de Rutka plusieurs fois blessé par coup de baïonnette, fut fait prisonnier; s'évada de l'hôpital.

Ferdynand Karo
Farmaceuta—w mund. weterana 1863 r.

Lucjan Korycki
Farmaceuta

Franciszek Siekierzyński
Farmaceuta—w mund. weterana 1863 r.

Kazimierz Witosławski
Farmaceuta—w mundurze powstańca

[53.] 279. WOŁOWSKI ADOLF z Ostrowca. Brał czynny udział w organizacji. Aresztowany.

WOŁOWSKI ADOLPHE d'Ostrowiec. Prit une part active à l'organisation de l'insurrection. Fut arrêté.

[54.] 280. ZALESKI STEFAN, student farmacji. Służył w oddziale Jeziorańskiego. Zginął pod Skałą w r. 1863.

ZALESKI ÉTIENNE, étudiant en pharmacie. Combattit au détachement de Jeziorański. Tué à Skala en 1863.

[55.] 281. Z. S. panna 19 l., aptekarka obozowa. W potyczce pod Batorzem otrzymała liczne rany ciężkie, klóte i postrzałowe, nadto żołdactwo moskiewskie znęcało się nad nią.

Z. S. demoiselle de 19 ans, pharmacienne de camp. Au combat de Bator reçu une quantité de blessures par coups de sabre, par piqûres et par armes à feu, outre cela les soldats russes la traitèrent cruellement.

[56.] 282. ZIEMIŃSKI LEONARD z Warszawy. Walczył w partji Jurkowskiego. Uwięziony w Płocku, został zesłany do gub. nowgorodzkiej.

ZIEMIŃSKI LÉONARD de Varsovie. Combattit au détachement de Jurkowski. Emprisonné à Plock, puis déporté au gouvernement de Nowgorod (Russie).

[57.] 283. ŻELECHOWSKI TADEUSZ ze Żmudzi. Walczył w partji Wysłoucha i ciężko zachorował naskutek trudów wojennych. Po wyzdrowieniu należał do Rządu narodowego wydziału Litwy i brał czynny udział w organizowaniu powstania. Prześladowany i ścigany przez moskali, uciekł za granicę i emigrował do Brazylji.

ŻELECHOWSKI THADÉE de la Samogitie. Combattit au détachement de Wyslouch. Tomba grièvement malade à cause de fatigue de guerre. Après guérison prit une part active à l'organisation de l'insurrection en qualité de membre du Gouvernement national au département de la Lithuanie. Persécuté et poursuivi par les Russes, il s'évada à l'étranger et émigra en Brésil.

* * *

Z wyżej wymienionych lekarzy, medyków i sanitariuszy w liczbie ogólnej 226-ciu było:

Poległych i zmarłych z ran	35	
Schwytanych i zamordowanych bez sądu	6	
Straconych z wyroku sądu	6	
Rannych lecz nie ujętych	15	
Skazanych na ciężkie roboty (do katorgi)	20	} Wielu z nich było rannych lub uprzednio aresztowanych i więzionych.
Zesłanych w głąb Rosji i na Syberję	108	
Więzionych	30	
Ściganych i wygnanych z kraju	6	
Razem	226	

Z aptekarzy i studentów farmacji w liczbie ogólnej 57 było:

Poległych i zmarłych z ran	9
Rannych, nie ujętych	15
Skazanych na ciężkie roboty (do katorgi)	8
Zesłanych w głąb Rosji i na Sybir	15
Więzionych	9
Wygnany z kraju	1
Razem	57

Prócz tej liczby bardzo wielu lekarzy i farmaceutów emigrowało dobrowolnie zagranicę, chroniąc się przed prześladowaniem władz rosyjskich.

* * *

Parmit les ci-nommés *médecins, étudiants en médecine et infirmiers*, au nombre de 226 personnes il y avait:

Morts sur le champ de bataille ou des blessures de guerre	35
Captivés et exécutés sans jugement	6
Exécutés par décret du conseil de guerre	6
Blessés, non captivés	15

Condamnés aux travaux forcés	20	} Grand nombre de ceux-ci fu- rent blessés ou arrêtés et em- prisonnés.
Déportés à l'intérieur de la Russie ou en Sibérie	108	
Emprisonnés	30	
Persécutés et exilés du pays	6	
Total	226	

Parmi les *pharmaciens et étudiants en pharmacie* au nombre de 57 personnes, il y avait:

Morts sur le champ de bataille ou des blessures de guerre	9
Blessés non eaptivés	15
Condamnés aux travaux forcés	8
Déportés à l'intérieur de la Russie ou en Sibérie	15
Emprisonnés, ...	9
Exilé du pays	1
Total , ...	57

Outre ceux là un grand nombre de médecins et de pharmaciens émigrèrent à l'étranger, évitant les persécutions des autorités russes.

V

LEGJONY I INNE FORMACJE OCHOTNICZE POLSKIE.

1914 — 1918

A. L E G J O N Y.

Po okresie akcji rewolucyjnej w zaborze rosyjskim w latach 1905—1906 u działacza rewolucyjnego Józefa Piłsudskiego zrodziła się myśl stworzenia kadr regularnego wojska polskiego, które mogłoby stanąć w odpowiedniej chwili do walki o niepodległość Polski. Myśl ta znalazła swe urzeczywistnienie wśród pewnych odłamów społeczeństwa naszego, zwłaszcza od roku 1908, kiedy miał miejsce poważny zatarg pomiędzy Austrią i Rosją, grożący wybuchem wojny. Zatarg ten został narazie zlikwidowany, lecz plan przygotowywania się do wystąpienia zbrojnego, w razie potrzeby, nie został ponieschany ze strony pewnych polskich ugrupowań społeczno-politycznych. Rozpoczęła się więc żywsza praca wojskowa w Krakowie i we Lwowie, w dwóch głównych środowiskach, skupiających młodzież polską z różnych zaborów, mianowicie — w strzelcu i w drużynach strzeleckich.

Z tych dwóch pierwotnych organizacyj wojskowych, z chwilą wybuchu wojny wszechświatowej, powstało polskie wojsko ochotnicze — legjony, a fakt, że Rosja posiadała największą część ziem polskich w swem władaniu i że okazała się największą tępiciełką swobód obywatelskich, skierował młodzież legjonową do stanięcia we własnych szeregach po stronie państw centralnych, z nadzieją, że ta droga, z bronią w rękę, przyczyni się do odzyskania niepodległości. Na

początku z oddziałów strzeleckich powstała I brygada, a która pod dowództwem komendanta brygadiera Piłsudskiego brała udział w bohaterskich bojach na terenie — najpierw zaboru rosyjskiego, następnie w Galicji. Wkrótce potem zorganizowała się II brygada legionów pod dowództwem brygadiera, generała armji austriackiej, Trzaski-Durskiego, która dla zaciętych walk, stoczonych z Rosjanami w Karpatach, została nazwana „Żelazną brygadą karpacką“. Wreszcie nieco później utworzona została III brygada, walcząca z nie mniejszym powodzeniem nawschodnio-południowym froncie państw centralnych.

Wszystkie trzy brygady na jesieni 1915 r. połączyły się pod wspólnym dowództwem na polach Wołynia, ponosząc bardzo ciężkie ofiary i przyczyniając się swą walecznością i bohaterskimi wysiłkami do zwycięstw nad wschodnim zaborcą Polski.

Legjony nie dały się jednak użyć jako powolne narzędzie w rękach państw centralnych, mając jedyny cel na widoku t. j. wywalczenie niepodległości Ojczyzny. Dlatego po wyparciu Rosjan daleko na kresy dawnej Rzeczypospolitej, legjony, przy których udziale się to stało, domagać się zaczęły stworzenia rządu narodowego polskiego w Warszawie. Lecz państwa centralne, chociaż proklamowały niepodległość Polski, to jednak poprzestały na utworzeniu tylko Tymczasowej Rady Stanu. Pozwoliły też na tworzenie z legionów, wycofanych z frontu, wojska polskiego, ale pod opieką i pod naczelnym dowództwem prusko-austriackim, pozbawiając je możności samodzielnego rozwoju. Wobec tego komendant Piłsudski, położył nacisk na rozwój tajnej polskiej organizacji wojskowej i rozpoczął bierny opór w stosunku do władz okupacyjnych. Gdy wreszcie generał-gubernator niemiecki von Beseler zażądał w r. 1917 od legionów przysięgi na wierność cesarzom niemieckiemu i austriackiemu, legjoniści w przeważającej swej liczbie odpowiedzieli oporem, za co zostali rozbrojeni, a wodza ich duchowego, komendanta Piłsudskiego aresztowano, wywieziono do Magdeburga i osadzono w więzieniu. Po dokonaniem rozbrojenia pułki legionowe zostały rozbite: byłych poddanych rosyjskich internowano do końca wojny światowej w obozach dla jeńców, przyczem oficerów w Benjaminowie, a szeregowych w Szczybroni i Łomży; poddanych zaś austriackich — wcielono do polskiego korpusu posiłkowego, do dyspozycji władz wojskowych austriackich, które wielu z pomiędzy legjonistów wyprawiły niezwłocznie na front włoski. (Z niewielkiej garstki legjonistów, którzy nie sprzeciwili się przysiędze, utworzona została przez Niemców t. zw. polska siła zbrojna — Polnische Wehrmacht; z niej to powstały następnie pierwsze kadry współczesnego wojska polskiego).

Sporo też członków polskiej organizacji wojskowej zostało uwięzionych i internowanych.

Po zawarciu odrębnego pokoju pomiędzy państwami centralnymi i Rosją w Brześciu (w lutym 1918 r.), którego mocą miał się dokonać nowy rozbiór Polski, w polskim korpusie posiłkowym, składającym się przeważnie z II brygady legjonów i stacjonowanym na Bukowinie, powstało wrzenie, które wcieliło się w czyn zbrojny. Mianowicie, korpus postanowił przejść granicę rosyjską i połączyć się z polskimi korpusami wschodnimi, utworzonymi samorzutnie z Polaków wojska rosyjskiego, również dla walki o niepodległość Polski w decydującym momencie. Zamiar ten nie powiódł się w całej rozciągłości. Tylko część korpusu pod dowództwem pułkownika Józefa Hallera zdołała przedrzeć się przez miejscowość Rarańczę pod Sadagórzą na Ukrainę, okupowaną wówczas przez wojsko niemieckie, a połączony się z II korpusem polskim wschodnim, stoczyła niepomyślną walkę pod Kaniowem z będącymi w liczebnej przewadze Niemcami, nie chcącymi wogóle dopuścić do rozwoju wojska polskiego. Druga część korpusu została otoczona przez Austriaków, wzięta do niewoli, internowana na Węgrzech i oddana pod sąd wojenny. Po przegranej pod Kaniowem część legjonistów, po rozbrojeniu, Niemcy wywieźli do obozów koncentracyjnych, reszta — rozproszyła się, udając się bądź w głąb Rosji, bądź do Francji, by dalej tworzyć wojsko polskie do walki z państwami zaborczymi. Legjony przestały istnieć, ale tradycyjna idea walk o wolność, przez nich podjęta, trwała dalej. Polacy nie ustąpili, dopóki nie odzyskali niepodległego państwa.

Legjony polskie wchłonęły w siebie bardzo wiele inteligentnych żywiołów, a wśród nich znaczną liczbę lekarzy, medyków i farmaceutów. Wszyscy oni dzielili wytrwale wspólny los legjonowy do końca, niosąc pomoc sanitarną lub walcząc w szeregach, a nawet dowodząc całymi oddziałami walczących. Legjonowa służba zdrowia, złączona silnymi węzłami koleżeństwa z całością, ożywiona wspólnym duchem wywalczenia niepodległości Polski za cenę krwi własnej, złożyła ciężkie ofiary na ołtarzu Ojczyzny.

Następne karty — niechaj mówią same za siebie.

LÉGIONS ET AUTRES FORMATIONS DE VOLONTAIRES POLONAIS

1914 — 1918

A. L É G I O N S.

Après la révolution de 1905—1906 dans les provinces polonaises soumises à la domination russe, Joseph Piłsudski, promoteur social, eut l'idée de former des cadres pour une armée polonaise régulière, qui, à un moment favorable, pourrait combattre pour l'indépendance de la Pologne. Cette idée prit corps parmi une certaine fraction de la société polonaise, surtout depuis 1908, alors qu'eurent lieu entre l'Autriche et la Russie, de graves dissensions qui pouvaient amener une guerre. La mésentente une fois liquidée, le plan de combattre en cas de besoin, ne fut pas abandonné par certains groupes politiques de la société. Alors commença un travail militaire intensif à Cracovie et à Lwow, les deux principaux centres réunissant la jeunesse polonaise des pays soumis, dans les chasseurs et dans les milices de chasseurs. C'est de ces deux premières organisations militaires, qu'au moment où éclata la guerre mondiale, surgit l'armée polonaise: — légions de volontaires; et le fait, quo la Russie possédait la plus grande partie du territoire polonais, et qu'elle était la plus grande ennemie des libertés nationales, décida la jeunesse légionnaire à placer son armée auprès de celle des puissances centrales, espérant ainsi, l'arme à la main, reconquérir son indépendance. C'est de ces détachements de chasseurs, qu'au commencement fut formée la I brigade qui, sous les ordres du commandant brigadier Piłsudski prit part aux combats héroïques d'abord sur les terres usurpées par les Russes, ensuite en Galicie. Bientôt

la II brigade fut organisée sous le commandement du brigadier, général de l'armée autrichienne, Trzaska-Durski; pour les combats qu'elle livre aux Russes dans les Karpathes, nommée „La brigade de fer des Karpathes”. Enfin, un peu plus tard, fut nommée la III brigade; elle combattit aussi, sur le front sud-est des pays centraux. En automne 1915, ces trois brigades se réunirent sous le même commandement, dans les campagnes de la Wolhynie; elles supportèrent de très grands sacrifices, contribuant par leur valeur à la victoire sur l'éternel ennemi des Polonais à l'est.

Les légions ayant pour but unique, de combattre pour l'indépendance de la patrie, ne se laissèrent pas employer par les pays centraux comme un instrument docile. Aussi, les Russes repoussés jusqu'aux confins de l'ancienne République Polonaise elles exigèrent la formation du gouvernement national polonais, à Varsovie.

Mais quoique les puissances centrales proclamassent l'indépendance de la Pologne, ils ne consentirent qu'à la formation provisoire d'un Conseil d'État. Ils permirent aussi la formation d'une armée polonaise des légions, revoquées du front, mais sous la protection et sous le commandement prusso-autrichien, leur ôtant la possibilité d'un développement indépendant. Le commandant Piłsudski s'occupait alors, surtout de l'organisation secrète de l'armée polonaise, et d'une résistance passive dans les relations avec les autorités occupantes. Quand, enfin en 1917, le général-gouverneur allemand von Beseler exigea le serment de fidélité aux empereurs allemand et autrichien, le plus grand nombre des légionnaires répondirent par la résistance; ils furent alors désarmés et leur commandant Piłsudski arrêté, emmené à Magdebourg où il fut mis en prison. Après leur désarmement, les légions furent dispersées; les ci-devant sujets russes furent internés jusqu'à la fin de la guerre mondiale, dans les camps, comme prisonniers de guerre: les officiers à Benjaminow, les soldats à Szczypiorno et à Lomża; quant aux sujets autrichiens, ils furent incorporés dans le corps auxiliaire polonais et mis à la disposition des autorités militaires autrichiennes; celles-ci envoyèrent immédiatement beaucoup de ces légionnaires sur le front italien. (Du petit nombre des légionnaires, qui se soumièrent „au serment“, les Allemands formèrent, une force armée polonaise — Polnische Wehrmacht; — de cette formation sont sortis les premiers cadres de l'armée polonaise actuelle).

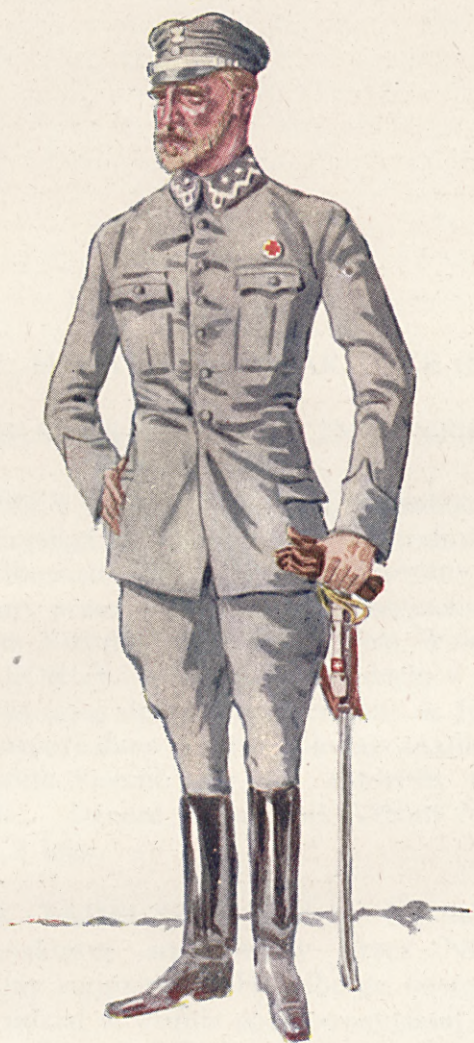
Un grand nombre de membres de l'organisation militaire polonaise fut emprisonné ou interné.

La paix séparée entre les pays centraux et la Russie fut conclue à Brzesc en février 1918, d'après laquelle devait avoir lieu un nouveau partage de la Pologne. Dans le corps auxiliaire polonais stationnant en

Bukovine, en contenant principalement les combattants de la II brigade des légions, ce fut une effervescence qui s'incarna bientôt en une prise d'armes; le corps décida de passer la frontière et de se joindre aux troupes polonaises de l'est, formées spontanément par les Polonais de l'armée russe; car, eux aussi, au moment venu, voulaient combattre pour l'indépendance polonaise. Cette intention ne réussit pas dans toute son étendue. Une partie seulement de la troupe, sous le commandement du colonel Joseph Haller parvint à pénétrer par Rarancza près de Sadagora en Ukraine, occupée alors par l'armée allemande; elle se joignit, au II corps polonais de l'est et livra aux Allemands, plus nombreux et qui ne voulaient pas permettre à l'armée polonaise de se développer, une bataille malheureuse près de Kaniow. L'autre partie du corps ne réussit pas de traverser la frontière; elle fut entourée et faite prisonnière par les Autrichiens, ensuite internée en Hongrie et livrée au conseil de guerre. Après la défaite près de Kaniow, une partie des légionnaires désarmés furent conduits dans des camps de concentration; quant aux autres, ils se dispersèrent, se rendant soit dans l'intérieur de la Russie soit en France, pour former encore une armée polonaise, afin de combattre les pays usurpateurs. Les légions cessèrent d'exister, mais l'idée traditionnelle de combats pour la liberté, entreprise par eux, dura toujours et ne cessa que, lorsque les Polonais reconquirent l'indépendance de leur pays.

Les légions polonaises comptaient parmi leurs rangs beaucoup d'hommes intelligents, et parmi ceux-ci, un nombre important de médecins, d'étudiants en médecine et de pharmaciens. Ils partagèrent courageusement, jusqu'à la fin, le sort commun des légionnaires, portant le secours sanitaire, combattant dans les rangs, et même commandant des détachements entiers de combattants. Le service de santé des légions, uni à tout, par un sentiment très fort de fraternité, pénétré d'un commun esprit de combat pour l'indépendance de la Pologne, au prix de son sang, sacrifia bien des victimes sur l'autel de la patrie.

La liste suivante le prouvera.

Lekarz legjonów polskich 1914—1917 r.
Médecin des légions polonaises 1914—1917

Pinx. J. Kochanowski

LEKARZE, MEDYCY, SANITARJUSZE (SZKI).

MÉDECINS, ÉTUDIANTS EN MÉDECINE, INFIRMIERS(ÈRES)

1. BABECKI JERZY — ppor. lek. w III brygadzie legj. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 aresztowany w Bolechowie, następnie internowany przez władze wojsk. austriackie na Węgrzech. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* i Krzyżem Walecznych 2 razy.

BABECKI GEORGE — sous-lieut. médecin à la III brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, incorporé dans le corps polonais auxiliaire. En 1918 arrêté à Bolechow ensuite interné par les autorités militaires autrichiennes en Hongrie. Décoré de la croix *Virtuti Militari* et de la Croix des Vaillants 2 fois.

2. BARTOSZEK TADEUSZ — medyk. Za należenie do polskiej organizacji wojskowej aresztowany przez Niemców w Mławie 1917 r. i więziony najpierw w Havelbergu następnie w fortecy Modlin. Brał potem udział w wojnie polsko-rosyjskiej (bolszewickiej). Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

BARTOSZEK THADÉE — étudiant en médecine. Pour avoir pris part à l'organisation militaire polonaise arrêté par les Allemands en 1917 à Mława et emprisonné d'abord à Havelberg, puis à la forteresse de Modlin. Prit part ensuite à la guerre polono-russe. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

3. BIELAWSKI KAZIMIERZ — chorąży sanitarny II bryg. legj. 1917 r. wcielony do polskiego korp. posiłk. po niezłożeniu przysięgi na rzecz państw centralnych. W r. 1918 pod Sadagorą dostał się do

niewoli austriackiej. Internowany na Węgrzech w Marmaros-Sziget przez 8 miesięcy. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2 razy.

BIELAWSKI CASIMIR — adjudant sanit. à la II brig. des légions. En 1917 incorporé dans le corps auxiliaire polonais après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales. En 1918 à Sadagóra fait prisonnier par les Autrichiens. Interné en Hongrie à Marmaros-Sziget pendant 8 mois. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

3. BOBAK STEFAN — medyk z Krakowa. Chorąży sanit. w II bryg. legj. Odznaczał się wielką brawurą i nieraz zastępował oficerów linjowych. W r. 1915 pod Bielgowem, na Wołyniu, dostał się do niewoli rosyjskiej wraz z innymi sanitarjuszami. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

BOBAK ÉTIENNE — étudiant en médecine à Cracovie. Adjudant sanit. à la II brig. des légions. Il se distinguait par un courage extraordinaire et remplaçait souvent les officiers de ligne. En 1915 à Bielgow, en Wolhynie, fait prisonnier de guerre avec plusieurs brancardiers. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

5. BORTNOWSKI WŁADYSŁAW — medyk. Porucznik, dowódca plutonu w I bryg. legionów. W r. 1914 raniony w szczękę pod Łowczówkiem. W r. 1917 za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych internowany przez Niemców w Benjaminowie. Obecnie pułkownik S. G. Odznaczony pochwałą za bój pod Łowczówkiem, krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem Walecznych 3-krotnie, oraz orderami: Iotewskim *Lacplexis*, belgijskim Leopolda i Odrodzenia Polski.

BORTNOWSKI LADISLAS — étudiant en médecine. Lieutenant, chef de peloton à la I brig. des légions. En 1914 au combat de Łowczówek blessé à la mâchoire. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, interné par les Allemands à Benjaminow. Actuellement colonel de l'état major. Récompensé par une citation à l'ordre du jour pour le combat de Łowczówek et décoré: de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des Vaillants 3 fois, d'ordres: letton *Lacplexis*, belge de Léopold et Polonia Restituta.

6. BRODOWSKI MIECZYŚLAWSKI MIECZYŚLAWSKI — medyk z Krakowa. Porucznik, dowódca kompanji w I bryg. legionów. W r. 1915 poległ pod Klimontowem, prowadząc kompanję do natarcia. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

BRODOWSKI MIECZYŚLAWSKI MIECZISLAS — étudiant en médecine, de Cracovie. Lieutenant à la I brig. des légions. En 1915

tué au combat de Klimontow au moment, où il conduisait sa compagnie à l'assaut. Décoré de la croix Virtuti Militari.

7. CHILEWSKI MARJAN—medyk Uniw. Krakowskiego. Podporucznik w I bryg. legjonów. W r. 1915 w walkach nad Styrem raniony kulą karabinową w klatkę piersiową. W r. 1919 w walkach o Lwów ranny powtórnie w klatkę piersiową oraz w obie kończyny dolne. Obecnie pułkownik — komendant Szkoły Podchorążych Piechoty. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych 4-krotnie i orderem łotewskim Lacplešis.

CHILEWSKI MARIE—étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Sous-lieutenant à la I brig. des légions. En 1915 à la campagne du Styr blessé à la poitrine par balle de fusil. En 1919 aux combats de Lwow blessé pour la seconde fois à la poitrine et aux deux extrémités inférieures. Actuellement colonel, commandant de l'École d'Infanterie. Décoré de la croix Virtuti Militari, de la Croix des Vaillants 4 fois et de l'ordre letton Lacplešis.

8. CZYŻEWICZ ANTONI—chor. sanit. w II bryg. legj. W r. 1917 wcielony do polskiego korpusu posiłk. po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych. W r. 1918 pod Sadagórą zagarnięty do niewoli austriackiej. Internowany przez 8 miesięcy w Marmaros-Sziget na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

CZYŻEWICZ ANTOINE — adjudant sanit. à la II brig. des légions. En 1917 incorporé dans le corps auxil. polonais après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales. En 1918 à Sada-gora fait prisonnier par les Autrichiens. Interné pendant 8 mois en Hongrie à Marmaros-Sziget. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

9. DŁUGOSZOWSKI WIENIAWA BOLESŁAW—lekarz. Walczył jako oficer linjowy w I bryg. legj. W r. 1917 za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych i za opór władzy, aresztowany w Warszawie, następnie zdegradowany i osadzony w więzieniu w Krakowie. W r. 1918, przebywając w Rosji z ramienia P. O. W., był więziony w niewoli u bolszewików. Obecnie oficer linjowy. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

DŁUGOSZOWSKI WIENIAWA BOLESŁAS — médecin. Combattit en qualité d'officier de ligne à la I brigade des légions. En 1917 pour avoir refusé le serment de fidélité aux puissances centrales et pour résistance aux autorités, il fut arrêté à Varsovie, ensuite dégradé et emprisonné à Cracovie. En 1918 comme émissaire de l'orga-

nisation milit. polonais fut emprisonné par les bolchéviks . Actuellement par les Autrichiens et internée en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants.

10. GERMANOWA ZOFJA—sanitarjuszka w legionach polskich, następnie w polskim korpusie posiłkowym. W r. 1918 pod Sadagorą wzięta do niewoli przez Austriaków i internowana na Węgrzech. Odznaczona Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

GERMAN SOPHIE—infirmière dans les légions polonaises, ensuite dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora faite prisonnière par les Autrichiens et internée en Hongrie. Décorée de la Croix des Vaillants 3 fois.

11. GROSS EDMUND—kpt. lek. II bryg. legjonów. W czasie kampanji wołyńskiej w r. 1916 dostał się podczas walk o „Polską Górę“ pod Wołczeckiem do niewoli, w której przebył do r. 1918. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

GROSSA EDMOND—capit. médecin à la II brig. des légions. Pendant la campagne de la Wolhynie en 1916 fut fait prisonnier de guerre au combat de „Polska Gora“ à Wolczech. Retourna au pays en 1918. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

12. GRYLOWSKI — sanitariusz I bryg. legj. Poległ pod m. Rarańcza w Bessarabji 1915 r., ugodzony szrapnelem podczas opatrywania rannych.

GRYLOWSKI brancardier milit. à la II brig. des légions. En 1915 au combat de Rarańcza en Bessarabie tué par balle de schrapnel au moment où il faisait les pansements aux blessés.

13. HALSKI STEFAN—absolwent medycyny Uniw. Lwowskiego. Komendant patrolu sanitarnego w I bryg. legj. W r. 1915 zmarł w Lipnicy Murowanej (Małopolska Zachodnia), zaraziwszy się dudem brzuszny na froncie.

HALSKI ÉTIENNE — candidat médecin à l'Université de Lwow. Chef de patrouille sanitaire à la I brig. des légions. Mort en 1915 à Lipnica Murowana (Galicie Occid.) de la fièvre typhoïde, qu'il contracta au front.

14. JUNGERMAN IZAAK—sierżant sanitarny I bryg. legj. Poległ w 1915 r. Odznaczony po śmierci krzyżem Virtuti Militari.

JUNGERMAN ISAAC—sergent sanitaire à la I brig. des légions. Tué en 1915. Décoré après sa mort de la croix Virtuti Militari.

15. KACZANOWSKI — sanitariusz III bryg. legjonów. Zmarł z ran pod Jastkowem w 1915 r.

KACZANOWSKI — brancardier militaire à la III brig. des légions. Succomba des blessures à Jastkow en 1915.

16. KAPELNER-KAPLICKI MIECZYŚLAW — lekarz bataljonowy I brygady legjonów. W r. 1916 pod Piasecznem nad Styrem raniony w rękę. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

KAPELNER-KAPLICKI MIECZISLAW — médecin de bataillon à la I brig. des légions. En 1915 à la bataille de Piaseczno sur le Styr blessé à la main. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants.

17. KARLSBAD HENRYK — medyk. Podoficer sanitarny w I brygadzie legjonów. Za odmowę wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych internowany przez Niemców w obozach w Szczypiornie i Łomży. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

KARLSBAD HENRI — étudiant en médecine. Sous-officier à la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné par les Allemands dans les camps de Szczypiorno et de Lomza. Décoré de la Croix des Vaillants.

18. KASZUBSKI STANISŁAW (pseud. „Król“). — Medyk Uniwersytetu Krakowskiego, zwany „żelaznym medykiem“, rodem z Warszawy. Podporucznik, dowódca plutonu w I bryg. legjonów. W r. 1914 pod Łowczówkiem ciężko ranny dostał się do niewoli rosyjskiej, w której trzymany był w więzieniu. Po zabliznieniu ran stawiony przed sąd połowy i jako poddany rosyjski (do czego przyznał się dobrowolnie), skazany został „za zdradę“ na powieszenie. Znajdującemu się już pod szubienicą w Pilźnie (pod Tarnowem) odczytano dekret cara, dającego mu życie, o ileby wstąpił do szeregów rosyjskich. Ponieważ K. stanowczo odmówił, wyrok wykonano 25. II. 1915 r. Ażeby zatrzeć po nim ślady, sotnia kozaków rozdeptała jego mogiłę. Odznaczony po śmierci krzyżem Virtuti Militari.

KASZUBSKI STANISLAW (pseudonyme „Król“). — Étudiant en médecine à l'Université de Cracovie, nommé „étudiant de fer“, né à Varsovie. Sous-lieutenant, chef de peloton à la I brig. des légions. En 1914 au combat de Lowczowek grièvement blessé et fait prisonnier de guerre par les Russes. En captivité détenu en prison. Après guérison, traduit devant le conseil de guerre, il fut condamné en pendaison comme sujet russe (ce qu'il avoua spontanément), accusé „de trahison“.

Sous le gibet à Pilzno (près de Tarnow) on lui fit connaître la grâce du tzar à condition de réjoindre les rangs de l'armée russe. K. refusa avec fermeté et fut exécuté le 25. II. 1915. Pour effacer ses traces, les cosaques piétinèrent sa tombe par leurs chevaux. Décoré après sa mort de la croix Virtuti Militari.

19. KAWIŃSKI JAN—lekarz. Dowódca plutonu w 1 pułku ułanów I brygady legjonów. W r. 1915 ranny w udo kulą karabinową pod Bidzinami. W r. 1917 przeszedł do służby zdrowia. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

KAWIŃSKI JEAN — médecin. Chef de peloton au 1er d'uhlans à la I brig. des légions. En 1915 blessé à la cuisse par balle de fusil au combat de Bidziny. En 1917 passa au service de santé. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

20. KEPISZ STANISŁAW — (kobieta nauczycielka w męskim przebraniu—Daszkiewicz Ludwika). Sanitarzuszka w II brygadzie legjonów. Podczas walk na Wołyniu w r. 1915 dostała się do niewoli rosyjskiej wraz z całym punktem opatrunkowym II i III baonu 2 p. p. i 2 lekarzami. Powróciła z Rosji drogą wymiany w r. 1916. Odznaczona krzyżem Virtuti Militari.

KEPISZ STANISLAS (femme, institutrice en uniforme masculin). Infirmière à la II brig. des légions. Pendant la campagne de Wolhynie en 1915 faite prisonnier de guerre par les Russes en même temps que le personnel, 2 médecins y compris, du II et III bataillon du 2e d'infant. Retourna de la Russie au moment d'un échange des prisonnier de guerre en 1916. Décorée de la croix Virtuti Militari.

21. KNIZATKO EDWARD — sanitariusz w III brygadzie legjonów. Oślepl wskutek ran, otrzymanych w boju pod Jastkowem w r. 1915. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

KNIZATKO ÉDOUARD. Brancardier militaire à la III brig. des légions. Devenu aveugle à la suite des blessures, reçues au combat de Jastkow en 1915. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 3 fois.

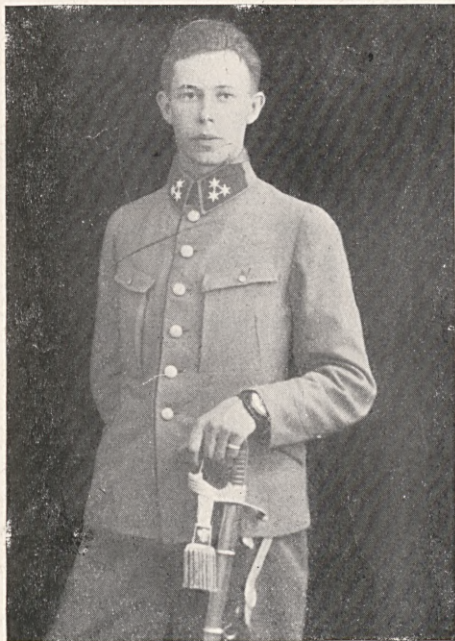
22. KOLLATAJ-SRZEDNICKI JAN — kpt. lekarz w III bryg. legjonów. Po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917, zdjął odznaki oficerskie, ażeby dzielić los szeregowych legjonistów i jako sierżant internowany został przez Niemców najpierw w obozie dla jeńców szeregowych w Szczypiornie. Gdy się to wykryło,

Mieczysław Brodowski

Stanisław Kaszubski (Król)

Adam Kossakowski

Bronisław Mansperl

za karę został aresztowany, uwięziony, następnie wysłany w głąb Niemiec do Havelberga, do Rastatt i Werl. Obecnie pułkownik, Szef Sanitarny O. K. 1. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem *Walecznych* i orderem *Odrodzenia Polski*.

KOŁŁATAJ SRZEDNICKI JEAN—*capitaine-médecin* à la III brig. des légions. Après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, ôta les insignes d'officier pour partager le sort de simples soldats légionnaires et fut interné par les Allemands d'abord à Szczypiorno, au camp des prisonniers de guerre. Après le dévoilement de ce fait, fut arrêté, emprisonné et puis deporté à l'intérieur de l'Allemagne à Havelberg, ensuite à Rastatt à Werl. Décoré de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des *Vaillants* et de l'ordre *Polonia Restituta*.

23. KONOPNICKI JAN. — por. lek. w I brygadzie legjonów. Za odmowę wykonania przysięgi w r. 1917 na rzecz państw centralnych internowany przez Niemców w Benjaminowie. Odznaczony Krzyżem *Walecznych* 2 razy.

KONOPNICKI JEAN — *lieutenant-médecin* à la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917, interné par les Allemands à Benjaminow. Décoré de la Croix des *Vaillants* 2 fois.

24. KONCZACKI ANDRZEJ — por. lekarz w II bryg. legjonów. W r. 1917 wcielony do polsk. korp. posiłk. za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych. W r. 1918 pod Sadagórą wzięty do niewoli austriackiej. Internowany przez 8 miesięcy w Marmaros-Sziget na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem *Walecznych*.

KONCZACKI ANDRÉ — *lieutenant-médecin* à la II brig. des légions. En 1917 incorporé dans le corps auxiliaire polonais après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales. En 1918 à Sadagora a été fait prisonnier par les Autrichiens. Interné pendant 8 mois à Marmaros-Sziget en Hongrie. Décoré de la Croix des *Vaillants*.

25. KOROLEWICZ BOLESŁAW — kapitan lekarz w II bryg. legjonów. W 1917 r. po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W 1918 r. wzięty do niewoli przez Austriaków pod Sadagórą, był internowany przez 8 miesięcy. Obecnie pułkownik, szef sanitarny O. K. 5. Odznaczony Krzyżem *Walecznych* 3-krotnie i złotym Krzyżem *Zasługi*.

KOROLEWICZ BOLESŁAS — *capitaine-médecin* à la II brig. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 fait pri-

sonnier par les Autrichiens à Sadagora et interné pendant 8 mois. Actuellement colonel, chef sanitaire du district milit. Nr. 5. Décoré de la Croix des Vaillants 3 fois et de la Croix d'or de Mérite.

26. KORZENIOWSKI LUCJAN—médyc, chor. sanit. w I brygadzie legjonów. Po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie.

KORZENIOWSKI LUCIEN—étudiant en médecine, adjudant sanit. à la I brig. des légions. Après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales fut interné à Benjaminow.

27. KOSSAKOWSKI ADAM—(pseud. „Orwid“)—absolwent medycyny ze Lwowa. Asystent prof. Z. Dmochowskiego przy katedrze anatomji patologicznej. Kapitan. Dowódca kompanji w II, następnie w I brygadzie legjonów. Poległ pod Kolkami na Wołyniu w 1915 r. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari.

KOSSAKOWSKI ADAM (pseudonyme „Orwid“) — candidat-médecin de Lwow. Assistant du Prof. Z. Dmochowski à la chaire d'anatomie pathologique. Capitaine. Chef de compagnie à la II, puis à la I brigade des légions. En 1915 tué au combat de Kolki en Wolhynie. Décoré de la croix Virtuti Militari.

28. KOSSOWSKA LUDWIKA (Antonina) — od r. 1914 sanitariuszka w legjonach polskich, następnie w polskim korpusie posiłkowym. W r. 1918 pod Sadagorą wzięta do niewoli przez Austriaków i internowana na Węgrzech. Odznaczona Krzyżem Walcznych 2-krotnie.

KOSSOWSKA LOUISE (Antoinette)—depuis 1914 infirmière aux légions polonaises, ensuite au corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora a été faite prisonnière par les Autrichiens et internée en Hongrie. Décorée de la Croix des Vaillants 2 fois.

29. KRUSZEWSKI JAN—absolwent medycyny. Dowódca kompanji w I brygadzie legjonów. W r. 1915 pod Przepiórowem (w Sandomierskiem) raniony w lewe udo z uszkodzeniem nerwu kulszowego. Po niezłożeniu przysięgi na rzecz państw centralnych w 1917 r. internowany w Benjaminowie. Obecnie pułkownik służby czynnej, oficer linjowy. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walcznych 4-krotnie, orderem lotewskim Lacplexis, Legją Honorową i orderem Odrodzenia Polski.

KRUSZEWSKI JEAN—candidat-médecin. Chef de compagnie à la I brig. des légions. En 1915 au combat de Przepiorow, au district de Sandomierz, blessé à la cuisse gauche avec lésion du nerf sciatique.

En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, interné à Benjaminow. Actuellement colonel, officier de ligne. Décoré de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des Vaillants 4 fois, de l'ordre letton *Lacpleisis*, de la Légion d'Honneur et de *Polonia Restituta*.

30. KRZYMUSKA ANTONINA — od r. 1914 sanitariuszka w legjonach polskich, następnie w polskim korpusie posiłkowym. W r. 1918 pod Sadagorą została wzięta do niewoli przez Austriaków i internowana na Węgrzech. Odznaczona Krzyżem Walecznych dwukrotnie.

KRZYMUSKA ANTOINETTE—depuis 1914 infirmière aux légions polonaises, ensuite au corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora a été faite prisonnière par les Autrichiens et internée en Hongrie. Décorée de la Croix des Vaillants deux fois.

31. KRZYWIEC JERZY—student medycyny Uniw. Dorpackiego, chorąży sanit. Służył w artylerji w I bryg. legjonów. Po niewykonaniu przysięgi w r. 1917 na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

KRZYWIEC GEORGE—étudiant en médecine à l'Université de Dorpat. Adjudant sanit. Servit dans l'artillerie de la I brig. des légions. Après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la Croix des Vaillants.

32. KUNZEK HENRYK—kpt. lek. w II bryg. legjonów. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 pod Sadagorą wzięty do niewoli przez Austriaków. Internowany na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

KUNZEK HENRI — capit. médecin à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora a été fait prisonnier par les Autrichiens. Interné en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants.

33. KURPIEL TADEUSZ—sierżant sanitarny w II bryg. legjonów. W r. 1915 poległ, raniony w kręgosłup. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

KURPIEL THADÉE — sergent sanitaire à la II brig. des légions. En 1915 blessé à la colonne vertébrale, mourut de cette blessure. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

34. KWAŚNIEWSKI MIKOŁAJ — kapitan lekarz w I brygadzie legjonów. W r. 1917 za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie. Był wybrany skarbnikiem Benjaminowskiego Towarzystwa Lekarskiego, założonego w obozie przez lekarzy legjonowych internowanych. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* i Krzyżem Walecznych 4-rotnie.

KWAŚNIEWSKI NICOLAS—capitaine-médecin à la I brig. les légions. En 1917 pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, interné à Benjaminow. Fut élu trésorier de la Société Médicale de Benjaminow, créée au camp par les médecins légionnaires internés. Décoré de la croix *Virtuti Militari* et de la Croix des Vaillants 4 fois.

35. ŁAKOCINSKI TADEUSZ—por. sanit. II brygady legjonów. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do korpusu posiłkowego polskiego. W r. 1918 pod Sadagorą wzięty do niewoli przez Austriaków, internowany w Marmaros-Sziget na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

ŁAKOCINSKI THADÉE—lieuten.-sanit. à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaires polonais. En 1918 à Sadagora a été fait prisonnier par les Autrichiens. Interné à Marmaros-Sziget en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

36. ŁUNIEWSKI WITOLD—lekarz. Za udział w polskiej organizacji wojskowej aresztowany w r. 1917 przez Niemców i internowany w Havelbergu.

ŁUNIEWSKI VITOLDE—médecin. Pour avoir pris part à l'organisation militaire polonaise arrêté en 1917 par les Allemands et interné à Havelberg.

37. MANSPEL-CHABER BRONISŁAW—medyk. Porucznik w I brygadzie legjonów. Zmarł z otrzymanych ran na punkcie opatrunkowym pod Kukłami nad Styrem. Oficer niezwyklej odwagi. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

MANSPEL-CHABER BRONISLAS—étudiant en médecine. Lieutenant à la I brig. des légions. Mort des blessures au poste de secours à Kukle sur le Styr. Officier d'une audace extraordinaire. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

38. MARCZYŃSKI JÓZEF—medyk, chorąży sanitarny w I brygadzie legjonów. Po odmowie wykonania przysięgi na rzecz państw

centralnych w r. 1917 internowany w Benjaminowie. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

MARCZYŃSKI JOSEPH — étudiant en médecine. Adjudant sanitaire à la I brig. des légions. Après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

39. MASZADRO KSAWERY—por. lek. 1 p. ułanów w I brygadzie legjonów. Za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917 internowany przez Niemców w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem Virtuti militari i Krzyżem Walecznych.

MASZADRO XAVIER — lieutenant médecin au 1er d'uhlans de la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917 interné par les Allemands à Benjaminow. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants.

40. MATCZYŃSKI JASTRZĘBIEC WIKTOR — porucznik. Lekarz bataljonowy—kombatant w II brygadzie legj. W r. 1915 w lecie pod Rarańczą ranny ciężko kulą karabinową w rękę. Z raną niezabliźnioną powrócił na front legjonów i tegoż roku na jesieni dostał się do niewoli rosyjskiej pod Bielgowem na Wołyniu. W niewoli pracował jako sanitariusz w różnych formacjach służby zdrowia. W r. 1916 przedarł się przez front do armji niemieckiej pod Baranowiczami, poczem powrócił do legjonów. W r. 1918 wziął udział w walkach z Ukraińcami a następnie w wojnie polsko-rosyjskiej. Oficer lekarz niezwyklej odwagi i brawury. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

MATCZYŃSKI JASTRZĘBIEC VICTOR—lieutenant. Médecin de bataillon — combattant à la II brig. des légions. En été 1915 à Rarańcza grièvement blessé à la main par balle de fusil. Ses blessures pas encore cicatrisées, il revint au front des légions et la même année en automne a été fait prisonnier par les Russes à Bielgow en Wolhynie. En captivité il travailla comme infirmier dans des diverses formations sanitaires. S'évada près de Baranowicze à l'armée allemande et retourna ensuite aux légions. En 1918 prit part aux combats contre les Ruthènes à Lwow et à la guerre polono-russe. Officier-médecin d'une audace et bravoure extraordinaire. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

41. MÜLLER EDWARD — stud. medycyny Uniw. Jagiellońskiego. Sierżant sanit. w II bryg. legjonów. W r. 1915 pod Czerniowcami

wzięty do niewoli rosyjskiej. Jako podejrzany o poddaństwo rosyjskie, był więziony najpierw w Kijowie, następnie zesłany do Turkiestanu. Uwolniony po przeprowadzonym śledztwie, pracował w formacjach sanitarnych i towarzystwach pomocy dla jeńców polskich w Rosji. Powrócił w r. 1921. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

MÜLLER ÉDOUARD—étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Sergent sanit. à la II brig. des légions. En 1915 à Czernowitz fait prisonnier de guerre par les Russes. Suspect de sujétion russe, il fut emprisonné à Kief, puis deporté au Tourkestan en Asie. Libéré, il travailla aux formations sanitaires et aux sociétés de protection des prisonniers de guerre polonais. Retourna au pays en 1921. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

42. MENDE MICHAŁ — nauczyciel. Sanitarjusz w II bryg. legjonów. W r. 1914 ciężko ranny w bok, dostał się do niewoli rosyjskiej pod Nazawizowem w Stanisławowskiem.

MENDE MICHEL — instituteur. Brancardier militaire à la II brig. des légions. En 1914 grièvement blessé au flanc à Nazawizow, district de Stanislawow, et fait prisonnier de guerre par les Russes.

43. MIJAKOWSKI HUGO — medyk. Chorąży sanit. w I bryg. legj. Po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917 internowany w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

MIJAKOWSKI HUGO — étudiant en médecine. Adjudant sanitaire à la I brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

44. MIODUSZEWSKI BOLESŁAW — podpor. lekarz w I bryg. legjonów. Po odmowie wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917, internowany w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 3 razy.

MIODUSZEWSKI BOLESŁAS — souslieutenant-médecin à la I brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la Croix des Vaillants 3 fois.

45. NARAMOWSKI MIECZYŚLAW — chorąży sanit. w I bryg. legjonów. Za odmowę wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych internowany przez Niemców najpierw w obozie dla szeregowych legionistów w Szczypiornie, ponieważ dobrowolnie zdjął oznaki oficerz

skie. Gdy się to wydało, wywieziony został w głąb Niemiec do Rastatt i Werl. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

NARAMOWSKI MIECZISŁAS — adjudant sanit. à la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné par les Allemands d'abord au camp pour les soldats-légionnaires à Szczypiorno, après avoir ôté volontairement ses insignes d'officier. À la suite de cet acte il fut déporté à l'intérieur de l'Allemagne à Rastatt et à Werl. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

46. NORDWIND LUCJAN — chorąży sanit. (dentysta) w II brygadzie legjonów. Po niewykonaniu przysięgi w r. 1917 na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 pod Sadagorą wzięty do niewoli austriackiej, internowany w Marmaros-Sziget na Węgrzech.

NORDWIND LUCIEN — adjudant sanitaire (dentiste) à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora fait prisonnier par les Autrichiens et interné à Marmaros-Sziget en Hongrie.

47. NOWAKOWSKI STANISŁAW — medyk Uniw. Jagiellońskiego. Chorąży sanitarny w II bryg. legjonów. W r. 1914 w bitwie pod Mołotkowem po stracie przez kompanję wszystkich trzech oficerów, objął dowództwo, poprowadził kompanję do natarcia i poległ. Nagrodzony Krzyżem Walecznych.

NOWAKOWSKI STANISŁAS — étudiant en médecine à l'Université de Cracovie, adjudant sanitaire à la II brig. des légions. En 1914 à la bataille de Molotkow, après la perte de tous les officiers de la compagnie, il prit le commandement, conduisit la compagnie à l'assaut et tomba au champ d'honneur. Décoré de la Croix des Vaillants.

48. PACZESNY ANTONI — podpor. lek. w I bryg. legjonów. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

PACZESNY ANTOINE — sous-lieutenant-médecin à la I brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la Croix des Vaillants.

49. PEŁCZYŃSKI JÓZEF TADEUSZ — medyk. Por. w III bryg. legj. Za odmowę wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych

w r. 1917, internowany przez Niemców w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari* i Krzyżem *Walecznych* 4-krotnie.

PEŁCZYŃSKI JOSEPH THADÉE — étudiant en médecine. Lieutenant. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917, interné par les Allemands à Benjaminow. Décoré de la croix *Virtuti Militari* et de la Croix des *Vaillants* 4 fois.

50. PIESTRZYŃSKI EUGENJUSZ — kpt.-lek. w I bryg. legj. Po odmowie wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917 internowany w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem *Walecznych* 2-krotnie i Koroną Rumunji (*Coroana României*).

PIETRZYŃSKI EUGÈNE — capitaine-médecin à la I brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des *Vaillants* 2 fois et de la Couronne de Roumanie (*Coroana României*).

51. PIRO KAROL — chorąży sanit. w II bryg. legj. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polskiego korpusu posiłkowego. W r. 1918 pod Sadagórą wzięty do niewoli austriackiej i internowany w Marmaros-Sziget na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem *Walecznych* 2-krotnie.

PIRO CHARLES — adjudant sanitaire à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora fait prisonnier par les Autrichiens et interné à Marmaros-Sziget en Hongrie. Décoré de la Croix des *Vaillants* 2 fois.

52. PISCH JÓZEF — ppor. lek. w II bryg. legj. W r. 1917 po odmowie wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polskiego korpusu posiłkowego. W r. 1918 aresztowany w Bolechowie przez Austriaków, został internowany na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem *Walecznych* 2-krotnie.

PISCH JOSEPH — sous-lieut.-méd. à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxil. polonais. En 1918 arrêté à Bolechow par les Autrichiens et interné en Hongrie. Décoré de la Croix des *Vaillants* 2 fois.

53. POGODA ZYGMUNT — stud. med. Uniw. Jagiellońskiego. Plutonowy sanit. w II bryg. legj. W r. 1915 pod Czerniowcami dostał się do niewoli rosyjskiej, z której powrócił w r. 1921.

POGODA SIGISMOND — étud. en médecin à l'Université de Cracovie. Chef de peloton sanit. à la II brig. des légions. En 1915 à Czernowitz fait prisonnier de guerre par les Russes. Retourna au pays en 1921.

54. POLKOWSKI KAZIMIERZ — medyk. Por. w I bryg. legj. W r. 1914 w bitwie pod Łowczówkiem raniony w oba uda, w r. 1915 — pod Klimontowem w lewe ramię. W r. 1917 za odmowę wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie. Odznaczony krzyżem Virt. Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

POLKOWSKI CASIMIR — étudiant en médecine. Lieutenant à la I brig. des légions. En 1914 à la bataille de Lowczowek blessé aux deux cuisses et en 1915 à Klimontow — au bras gauche. En 1917 pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

55. RACHWAŁ STANISŁAW — kapral. Sanitarjusz w III bryg. legj. Poległ w r. 1915 pod Jastkowem podczas opatrywania rannego. Odznaczony Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

RACHWAŁ STANISŁAW — caporal. Brancardier milit. à la III brig. des légions. À la bataille de Jastkow en 1915 tué, au moment où il donnait ses soins à un blessé. Décoré de la Croix des Vaillants 3 fois.

56. RAJGRODZKI NORBERT — medyk. Za należenie do polskiej organizacji wojskowej aresztowany przez Niemców w r. 1917 i więziony w Havelbergu. Odznaczony Krzyżem Walecznych dwukrotnie.

RAJGRODZKI NORBERT — étudiant en médecine. Pour avoir pris part à l'organisation militaire polonaise en 1917 arrêté par les Allemands et emprisonné à Havelberg. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

57. REISSMAN LEON — sanitarjusz w II bryg. legj. Poległ, raniony w klatkę piersiową, pod Lissowem. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

REISSMAN LEON — brancardier milit. à la II brig. des légions. Blessé au combat de Lissow à la poitrine, mort au champ d'honneur. Décoré de la Croix des Vaillants.

58. RETTINGER ROMAN — medyk. Chorąży sanit. w I brig. legj. Po niewykonaniu przysięgi w r. 1917 na rzecz państw centralnych

internowany w Benjaminowie. Odznaczony Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

RETTINGER ROMAN — étudiant en médecine. Adjudant sanitaire à la I brig. des légions. Après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917 interné à Benjaminow. Décoré de la Croix des Vaillants 4 fois.

59. RITENBERG (RYTENBERG) LUDWIK — medyk. Dowódca plutonu w II bryg. legionów. W r. 1915, prowadząc pluton do walki na bagnety pod Zadobrówką na Bukowinie, został ciężko ranny w brzuch. Zmarł na skutek tego zranienia. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

RITENBERG (RYTENBERG) LOUIS — étudiant en médecine. Chef de peloton à la II brig. des légions. En 1915 au moment où il conduisait son peloton à l'assaut à la baïonnette près de Zadobrowka en Bukovine, fut grièvement blessé à l'abdomen. Mourut de cette grave blessure. Décoré de la Croix des Vaillants.

60. ROGALSKI WOJCIECH — szef sanitarny legionów. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polskiego korpusu posiłkowego. W r. 1918 wzięty do niewoli przez Austriaków pod Rarańczą i internowany na Węgrzech. Obecnie generał brygady. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych, orderem Odrodzenia Polski i Medalem Honorowym francuskim.

ROGALSKI ALBERT — chef sanitaire des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 fait prisonnier par les Autrichiens à Rarancza et interné en Hongrie. Actuellement général de brigade. Décoré de la croix Virtuti Militari, de la Croix des Vaillants, de l'ordre Polonia Restituta et de la Médaille d'Honneur française.

61. ROUPPERT STANISŁAW — kapitan-lekarz w I bryg. legionów. W r. 1917 za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych internowany przez Niemców przez 15 miesięcy w Benjaminowie. Był wybrany przewodniczącym Benjaminowskiego Towarzystwa Lekarskiego, założonego w obozie przez internowanych tam lekarzy legjonowych. Obecnie generał bryg. Szef Depart. Sanit. M. S. Wojsk. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari, Krzyżem Walecznych dwukrotnie, złotym Krzyżem Zasługi i orderem Odrodzenia Polski.

Ludwik Rytenberg

*Stanisław Zaleski
(Marja Błaszczyk)*

*Roman Koloszek
(Bulawa)*

*Leon Hufnagel
Bajończyk*

ROUPPERT STANISLAS — capitaine-médecin à la I brig. des légions. En 1917 pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, interné par les Allemands pendant 15 mois à Benjaminow. Fut élu président de la Société Médicale de Benjaminow créée au camp par les médecins légionnaires internés. Actuellement général de brigade. Chef du Département Sanitaire au ministère de la guerre. Décoré de la croix Virtuti Militari, de la Croix des Vaillants 2 fois, de la Croix d'Or de Mérite et de l'ordre Polonia Restituta.

62. RUDKE LEOPOLD — ppor. lek. w II bryg. legj. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 pod Sadagorą wzięty do niewoli przez Austriaków, internowany w Marmoros Sziget na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

RUDKE LÉOPOLD — sous-lieut.-médecin à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora fait prisonnier par les Autrichiens. Interné à Marmaros-Sziget en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants.

63. RYLL - NARDZEWSKI CZESŁAW — stud. med. z Dorpatu. Służył w 1 p. ułanów I bryg. legj. Za odmowę przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Szczypiornie i w Łomży. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

RYLL-NARDZEWSKI CZESŁAW — étud. en médec. à l'Université de Dorpat. Servit au 1er d'uhlans à la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Szczypiorno et à Łomża. Décoré de la Croix des Vaillants.

64. SAWICKI KAZIMIERZ — medyk Uniw. Krakowskiego. Por. 1 p. p. I bryg. legj. Dowódca kompanji. W r. 1914 pod Łowczówkiem ciężko ranny w okolicę stawu kolanowego. Obecnie pułkownik, oficer linjowy. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

SAWICKI CASIMIR — étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Lieutenant au 1er d'infant. à la I brig. des légions. Chef de compagnie. En 1914 à la bataille de Łowczówek grièvement blessé au genou. Actuellement colonel — officier de ligne. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 3 fois.

65. SEIFERT — prof. gimnazjum z Krakowa. Komendant patrolu sanitarnego w II bryg. legj. W r. 1914 ranny w nogę dostał się do niewoli.

SEIFERT — professeur de gymnase à Cracovie. Chef de patrouille sanitaire à la II brig. des légions. En 1914 blessé au pied et fait prisonnier de guerre.

66. SKŁADKOWSKI SŁAWOJ FELICJAN — kapitan-lekarz w I bryg. legjonów. Za odmowę złożenia przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917, internowany przez Niemców w Benjaminowie w przeciągu 15 miesięcy. Tam zorganizował posiedzenia naukowe Benjaminowskiego Towarzystwa Lekarskiego dla lekarzy i medyków internowanych i był wybrany na sekretarza tego Towarzystwa. Obecnie generał bryg. Minister spraw wewnętrznych. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem Walecznych 4-krotnie, złotym Krzyżem Zasługi, Legją Honorową i Orłem Białym Jugosłowiańskim.

SKŁADKOWSKI SŁAWOJ FÉLICIEN — capitaine-médecin à la I brig. des légions. Pur refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917, interné pendant 15 mois à Benjaminow. Là il organisa les séances scientifiques de la Société Médicale de Benjaminow pour les médecins et les étudiants en médecine internés. Fut élu secrétaire de cette Société. Actuellement général de brigade. Ministre de l'intérieur. Décoré de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des Vaillants 4 fois, de la Légion d'Honneur et de l'ordre de l'Aigle Blanc S. H. S.

67. SOTA — sanitarjusz w I bryg. legjonów. W r. 1916 poległ, rozszarpany przez granat pod „Polską Górą“ na Wołyniu.

SOTA — brancardier militaire à la I brig. des légions. En 1916 dilacéré par un obus à „Polska Gora“ en Wolhynie.

68. STELMACH ANTONI — sanitarjusz w II bryg. legjonów. Poległ pod Rarańczą w r. 1915, udając się przed placówkę po rannego. Odznaczony Krzyżem Walecznych dwukrotnie.

STELMACH ANTOINE — brancardier militaire à la II brig. des légions. En 1915 à la bataille de Rarancza tué au moment où il allait chercher un blessé devant les avant-postes. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

69. STĘPOWSKI BRONISŁAW — ppor. lek. w III brygadzie legjonów. Za odmowę wykonania przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917, internowany przez Niemców w Benjaminowie.

STĘPOWSKI BRONISŁAS — sous-lieutenant-médecin à la III brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales en 1917, interné par les Allemands à Benjaminow

Benjaminowskie Towarzystwo Lekarskie 1917 — 1918

La Société médicale de Benjaminow 1917 — 1918

Przewodniczący kpt. lek. S. Rouppert — po środku grupy

Skarbnik kpt. lek. M. Kwaśniewski — na prawo od kpt. Roupperta

Sekretarz kpt. lek. S. Składkowski — w pierwszym rzędzie po środku

70. STROŃSKI BRONISŁAW — lek. w II bryg. legj. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych, wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 aresztowany przez Austriaków w Bolechowie, następnie internowany na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

STROŃSKI BRONISŁAW — médecin à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales, incorporé dans le corps auxil. polonais. En 1918 arrêté par les Autrichiens à Bolechow et ensuite interné en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

71. SUFFCZYŃSKI JERZY -- stud. med. Uniwers. Krakowskiego. Chorąży sanit. w I bryg. leg. Za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Benjaminowie.

SUFFCZYŃSKI GEORGE — étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Adjudant sanitaire à la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Benjaminow.

72. SWACZYNA JAN — medyk z Krakowa. Szeregowiec artylerji konnej w I bryg. legjonów. Za odmowę złożenia przysięgi na rzecz państw centralnych internowany w Szczypiornie. Następnie w drodze do obozu w Łomży zbiegł. Podczas wojny polsko-rosyjskiej pracował w szpitalu dla zakaźnych w Chełmie, gdzie zmarł w r. 1919, zaraziwszy się durement od chorego.

SWACZYNA JEAN — étudiant en médecine de Cracovie. Soldat à l'artillerie à cheval de la I brig. des légions. Pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales interné à Szczypiorno. En route au camp de Lomza il s'évada. Pendant la guerre polono-russe il travailla à l'hôpital des maladies infectieuses à Chelm. Mourut en 1919, ayant contracté la fièvre typhoïde.

73. SZAFIARSKI JÓZEF — chorąży sanit. w I bryg. legj. Za niewykonanie przysięgi na rzecz państw centralnych w r. 1917 wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. Pod Sadagórá w r. 1918 wzięty do niewoli austriackiej. Internowany na Węgrzech.

SZAFIARSKI JOSEPH — adjudant sanit. à la I brig. des légions. En 1917 pour refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. À Sadagora en 1918 fait prisonnier par les Autrichiens. Interné en Hongrie.

74. SZPIL WŁADYSŁAW — medyk. Podoficer sanit. w II bryg. legj. W r. 1915 pod Kirli Babą ranny w nogę w czasie opatrywania rannych. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

SZPIL LADISLAS — étudiant en médecine. Sous-officier sanit. à la II brig. des légions. En 1915 à Kirli Baba blessé au pied au moment où il donnait ses soins aux blessés. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

75. TALAPKA TADEUSZ — medyk z Krakowa. Podporucznik. Lekarz bataljonowy w II bryg. legjonów. W r. 1915 poległ w okopach w bitwie pod Rarańczą w chwili, gdy udzielał pomocy rannemu.

TALAPKA THADÉE — étudiant en médecine à Cracovie. Sous-lieutenant. Médecin de bataillon à la II brig. des légions. En 1915 tué aux tranchées de Rarancza au moment, où il donnait ses soins à un blessé.

76. TATKOWSKI RUDOLF — lekarz w II bryg. legj. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych, wcielony do polsk. korpusu posiłk. W r. 1918 pod Sadagórą wzięty do niewoli przez Austriaków i internowany na Węgrzech. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

TATKOWSKI RODOLPHE — médecin. à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora fait prisonnier par les Autrichiens et interné en Hongrie. Décoré de la Croix des Vaillants.

77. TOKARZEWSKI KARASIEWICZ MICHAŁ TADEUSZ. — medyk Uniwersytetu Krakowskiego. Kapitan. Dowódca baonu w I bryg. legj. W r. 1914 ranny w płuco w bitwie pod Laskami pod Dębli-
nem. Obecnie generał służby czynnej. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*, Krzyżem Walecznych 4-krotnie, orderem Odrodzenia Polski, Legją Honorową i orderem Orła Białego S. H. S.

TOKARZEWSKI KARASIEWICZ MICHEL THADÉE — étudiant en médecine à l'Université de Cracovie. Capitaine. Commandant de bataillon à la I brig. des légions. En 1914 au combat de Laski près de Deblin blessé au poumon. Décoré de la croix *Virtuti Militari*, de la Croix des Vaillants 4 fois, de l'ordre Polonia Restituta, de la Légion d'Honneur et de l'ordre de l'Aigle Blanc S. H. S.

78. WARCHAŁOWSKI (Roman?) — sanitarjusz w II bryg. legj. Zginął pod Jastkowem 1915 r. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

WARCHAŁOWSKI (Roman?) — brancardier milit. à la II brig. des légions. Tué à la bataille de Jastkow en 1915. Décoré de la croix Virtuti Militari.

79. WELFLE TADEUSZ — medyk. Za należenie do polskiej organizacji wojskowej aresztowany w r. 1917 przez Niemców i więziony w Havelbergu.

WELFLE THADÉE — étudiant en médecine. Pour avoir pris part à l'organisation militaire polonaise, arrêté en 1917 par les Allemands et emprisonné à Havelberg.

80. WERTHEIM EDWARD — lek. bat. w II bryg. legj. W r. 1915 pod Kościuchnówką na Wołyniu dostał się do niewoli rosyjskiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

WERTHEIM ÉDOUARD — médecin de bataillon à la II brig. des légions. En 1916 à Kosciuchnowka en Wolhynie fait prisonnier de guerre par les Russes. Décoré de la Croix des Vaillants 4 fois.

81. WIERZBICKI STEFAN — medyk, służył w I bryg. legj. W r. 1915 ranny pod Jastkowem.

WIERZBICKI ÉTIENNE étud. en médecine, servit à la I brig. des légions. En 1915 blessé à la bataille de Jastkow.

82. WOŁOSZYŃSKI ALFRED — (kobieta w przebraniu męskim, Marja Wołoszyńska) — sanitariuszka w II brygadzie legionów. Ranna w r. 1916 pod Gałuzią na Wołyniu. Bardzo odważna i fachowo uzdolniona. Odznaczona Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

WOŁOSZYŃSKI ALFRÈDE — (femme en uniforme masculin, Marie Wołoszyńska) — infirmière à la II brig. des légions. En 1916 blessée à Galuzia en Wolhynie. Très courageuse et expérimentée dans son métier. Décorée de la Croix des Vaillants 3 fois.

83. WOWKONOWICZ MARJAN — lek. batal. w II bryg. legj. Podczas walk na Wołyniu w r. 1916, ranny ciężko w twarz. Nagrodzony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

WOWKONOWICZ MARIE — médecin de bataillon à la II brig. des légions. Pendant la campagne de la Wolhynie en 1916 grièvement blessé à la face. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 4 fois.

84. ZALESKI STANISŁAW — (kobieta — Błaszczyk Marja — w przebraniu męskim), sanitariusz w II bryg. legj. W r. 1915 w bitwie

pod Bielgowem na Wołyniu poległa raniona ciężko w brzuch kulą karabinową, spiesząc z pomocą rannemu.

ZALESKI STANISLAS — (femme — Marie Błaszczyk — en uniforme masculin) brancardier milit. à la II brig. des légions. En 1915 au combat de Bielgow en Wolhynie grièvement blessée à l'abdomen par balle de fusil, tomba sur le champ de bataille, au moment, où elle se précipitait au secours d'un blessé.

85. ZAMOJSKI EUGENJUSZ — lek. bat. w I bryg. legj. W r. 1915 raniony w udo pod Jastkowem. Odznaczony Krzyżem Walecznych 4-krotnie.

ZAMOJSKI EUGÈNE — médecin de bataillon à la I brig. des légions. En 1915 au combat de Jastkow blessé à la cuisse. Décoré de la Croix des Vaillants 4 fois.

86. ŻULIŃSKI TADEUSZ — (pseud. Roman Barski) lekarz, rodem ze Lwowa. Porucznik, oficer linjowy w I bryg. legj. Adjutant Komendanta Piłsudskiego w czasie wyruszania legjonów w pole 1914 r. Pierwszy naczelny komendant P. O. W. Brataniec braci Żulińskich, uczestników powstania 1863—64 r. (p. wyżej str. 105). W październiku 1914 r. przedziera się na rozkaz Komendanta Piłsudskiego do Warszawy, będącej jeszcze wówczas w rękach Rosjan, dla założenia i kierowania P. O. W. i budzenia opinji. Organizuje szereg zamachów na koleje, poczty i objekty wojskowe rosyjskie, równocześnie pracuje pod przybranem nazwiskiem w jednym ze szpitali warszawskich. Po wycofaniu się Rosjan z Królestwa Polskiego wraca na front legjonów, przyprowadziwszy ze sobą bataljon ochotników. Bierze czynny i gorący udział w walkach na Wołyniu. 29. X. 1915 r. ciężko ranny w brzuch pod Kamieniuchą nad Styrem, zmarł w szpitalu polowym 5.XI 1915 r. Odznaczony po śmierci krzyżem *Virtuti Militari*.

ŻULIŃSKI THADÉE — (pseudonyme Roman Barski) médecin de Lwow. Premier commandant en chef de l'organisation militaire polonaise. Lieutenant, officier de ligne à la I brig. des légions. Aide de camp du Commandant Piłsudski au moment où les légions entrèrent en campagne. En octobre 1914 parvint à franchir les lignes de l'ennemi et arriva à Varsovie, encore occupée par les Russes, pour organiser et diriger l'organisation milit polonaise et pour préparer l'opinion publique. Organisa des attentats aux chemins de fer, aux postes et sur divers objectifs militaires russes, travaillant en même temps sous un autre nom dans l'un des hôpitaux à Varsovie. Après la retraite des Russes du Royaume de Pologne, il revint au front des légions, emmenant avec lui un bataillon de volontaires. Il prit une part active à la campagne

*Tadeusz Żuliński
(Roman Barski)*

de Wolhynie. Le 29.X 1915 au combat de Kamieniucha sur le Styr, grièvement blessé à l'abdomen, expira à l'ambulance le 5.XI 1915. Décoré après sa mort de la croix Virtuti Militari.

FARMACEUCI. — PHARMACIENS.

[1.] 87. FILIPOWICZ FELIKS — właściciel apteki w Białymstoku. Członek P. O. W. Za wrogą agitację przeciwko Niemcom, w r. 1917 aresztowany i zesłany do obozu dla jeńców wojennych w Havelbergu. Następnie służył jako urzędnik służby zdrowia w wojsku polskiem w czasie wojny polsko-rosyjskiej.

FILIPOWICZ FÉLIX — propriétaire d'une pharmacie à Białystok. Membre de l'organisation milit. polonaise. En 1917 pour agitation hostile contre les Allemands, arrêté et déporté au camp pour prisonniers de guerre à Havelberg. Officier de santé de l'armée polonaise pendant la guerre polono- russe.

[2.] 88. HOMME WŁADYSŁAW — por. apt. w II bryg. legjonów. W r. 1917 po niewykonaniu przysięgi na rzecz państw centralnych wcielony do polsk. korpusu posiłkowego. W r. 1918 pod Sadagóra wzięty do niewoli przez Austriaków i internowany w Marmaros-Sziget na Węgrzech. Oficer wybitnej odwagi i ofiarności. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych 5-krotnie.

HOMME LADISLAS — lieutenant-pharmacien à la II brig. des légions. En 1917 après refus de prêter le serment de fidélité aux puissances centrales incorporé dans le corps auxiliaire polonais. En 1918 à Sadagora fait prisonnier par les Autrichiens et interné à Marmaros-Sziget en Hongrie. Officier d'un courage et dévouement extraordinaires. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants 5 fois.

[3.] 89. KOŁOSZEK ROMAN — (pseud. Buława) farmaceuta. Sanitarjusz w I brygadzie legjonów. Poległ w r. 1914 w bitwie pod Łowczówkiem, trafiony w serce kulą w chwili, gdy biegł z pomocą ranemu koledze legjoniście.

KOŁOSZEK ROMAN—(pseudonyme Buława) pharmacien. Brancardier militaire à la I brigade des légions Tué à la bataille de Lowczowek en 1914, atteint d'une balle au coeur au moment, où il se précipita au secours d'un camarade blessé.

[4.] 90. MŚCILEWSKI IGNACY—farmaceuta. Podoficer sanitarny w II bryg. legj. W r. 1914 ranny trzykrotnie, dostał się do niewoli.

MŚCILEWSKI IGNACE — pharmacien. Sous-officier sanitaire à la II brig. des légions. En 1914 trois fois blessé fut fait prisonnier de guerre.

[5.] 91. OBERHARD — magister farmacji. Sanitarjusz w I bryg. legj. W r. 1914 podczas walk na Podhalu wzięty do niewoli rosyjskiej.

OBERHARD—maître ès arts en pharmacie. Brancardier militaire à la I brig. des légions. En 1914 pendant les combats à Podhale (en Galicie) fait prisonnier de guerre par les Russes.

[6.] 92. SOKOLEWICZ WACŁAW — farmaceuta. W r. 1917 za bardzo czynny udział w polskiej organizacji wojskowej aresztowany i więziony przez Niemców. Następnie internowany w Szczypiornie i w obozie dla jeńców w Havelbergu. Za wojnę polską 1918 — 1920 odznaczony Krzyżem Walecznych.

SOKOLEWICZ VENCESLAS—pharmacien. En 1917 pour participation très active à l'organisation militaire polonaise arrêté et emprisonné par les Allemands. Ensuite interné à Szczypiorno et au camp pour les prisonniers de guerre à Havelberg. Pour la guerre polonaise de 1918 — 1920 décoré de la Croix des Vaillants.

* * *

Z wyżej przytoczonej liczby 92 lekarzy, medyków, farmaceutów i sanitariuszy (szek) w legjonach, było:

Poległych i zmarłych z ran na polu walk	18
Straconych przez Rosjan	1
Zmarłych od chorób zakaźnych w polu	1
Rannych	15
Rannych i wziętych do niewoli	3
Wziętych do niewoli bez zranienia	7
Internowanych i więzionych	47
	Razem 92

Z tej liczby zostało odznaczonych:

krzyżem Virtuti Militari	12
Krzyżem Walecznych	33
obydwoma temi krzyżami	25
	Razem 70

Z liczby 70 odznaczonych — 10-ciu otrzymało prócz tego jeszcze inne krzyże i ordery (złoty Krzyż Zasługi, Odrodzenia Polski, francuskie, rumuńskie, lotewskie, jugosłowiańskie).

* * *

Parmi les ci-nommés 92 médecins, étudiants en médecine, pharmaciens et infirmiers (ères) il y avait:

Succombés sur le champ de bataille et morts des blessures	18
Exécuté par les Russes	1
Mort d'une maladie contagieuse	1
Blessés	15
Blessés et faits prisonniers de guerre	3
Faits prisonniers de guerre sans blessures	7
Internés et emprisonnés	47

47
Total 92

De ce nombre furent décorés:

de la croix <i>Virtuti Militari</i>	12
„ „ Croix des Vaillants	33
de ces deux croix	25

25
Total 70

Parmi ce 70, il y avait 10, qui furent décorés d'autres croix et ordres (croix d'or de Mérite, Polonia Restituta, croix françaises, roumaines, lettones, S. H. S.).

B. INNE FORMACJE OCHOTNICZE.

1. BAJONCZYCY.

Na początku wojny wszechświatowej zapal patriotyczny Francuzów udzielił się i cudzoziemcom, zamieszkałym lub chwilowo przebywającym na gościnnej ziemi francuskiej. W imię walki o zagrożoną ideę wolności narodów zaczęli się oni zgłaszać jako ochotnicy do szeregów armji francuskiej. Pomiedzy tymi cudzoziemcami-ochotnikami było kilkuset Polaków, przewaznie z inteligencji, którzy wcieleni zostali do Legji cudzoziemskiej, jako osobna kompanja polska. Od miasta Bajonny, gdzie odbywalo się wyszkolenie wojskowe legji, ochotnicy ci znani są pod nazwą Bajończyków. Po dwumiesięcznych ćwiczeniach kompanja polska przybyła na front w Szampanji i odtąd przebywała stale w ogniu, składając dowody odwagi i bohaterstwa. W maju 1915 r. w krwawem natarciu pod Arras kompanja złożyła prawdziwą hekatombę na polu chwały: 30-tu poległo, dwa razy tyle było rannych. W następnych walkach kompanja topniała stale, tak, że w sierpniu 1915 r. pozostało z niej zaledwie kilkudziesięciu ludzi.

W tych ofiarnych bojach, podjętych przez polskich bajończyków w imię braterstwa broni i obrony wolności, oraz w imię wiary, że z krwawych zmagani wielkiej wojny powstanie wolna Polska, wzięli również udział lekarze - Polacy, nie szczędząc swych sił i zdrowia.

Jeden z nich HUFNAGEL LEON, lekarz bataljonowy Legji cudzoziemskiej, w bitwie pod Arras został ciężko ranny w klatkę piersiową kulą karabinową w czasie pełnienia swych obowiązków. Za odwagę swą odznaczony był Medalem Wojskowym i Krzyżem Wojennym francuskim.

B. AUTRES FORMATIONS DE VOLONTAIRES.

1. LES BAYONNAIS.

Au commencement de la grande guerre mondiale, l'enthousiasme patriotique des Français se communiqua aussi aux étrangers, établis en France ou se trouvant seulement de passage sur cette terre hospitalière. Au nom de la lutte pour l'idée de la liberté des nations, beaucoup d'entre eux se présentèrent comme volontaires dans les rangs de l'armée française. Parmi ces volontaires étrangers se trouvèrent quelques centaines de Polonais, appartenant surtout à la meilleure société, qui furent incorporés à la Légion Étrangère, comme une compagnie spéciale. De la ville de Bayonne, où s'accomplissait l'éducation militaire de la Légion Étrangère, elle reçut le nom de „Bayonnais“. Après deux mois d'exercices, la compagnie polonaise arriva sur le front en Champagne et dès lors elle resta constamment sous le feu, donnant des preuves de courage et d'héroïsme. Pendant la sanglante attaque d'Arras, en mai 1915, la compagnie polonaise laissa sur le champ de bataille une vraie hécatombe: 30 officiers et soldats morts, deux fois autant de blessés. Après plusieurs combats, qui se succédèrent, la compagnie décimée ne compta plus au mois d'août que quelques dizaines d'hommes.

Dans ces efforts pleins de sacrifice, entrepris par les volontaires polonais au nom de la fraternité d'armes, de la défense de la liberté et avec la foi, qu'ils contribueraient à la résurrection de l'indépendance de leur pays, — participèrent aussi des médecins polonais, dont l'action ne fut pas moins glorieuse.

Un de ces docteurs, HUFNAGEL LÉON, médecin de bataillon de la Légion Étrangère, fut grièvement blessé à la poitrine par balle de fusil au combat d'Arras, au moment où il remplissait son devoir. Pour son courage il fut décoré de la Médaille Militaire et de la Croix de Guerre.

2. FORMACJE OCHOTNICZE WSCHODNIE.

Wkrótce po wybuchu wojny wszechświatowej w r. 1914, wśród pewnego odłamu społeczeństwa polskiego w zaborze rosyjskim powstała myśl stworzenia własnego wojska z oparciem o aljantów. Podobnie jak organizatorowie legjonów po stronie państw centralnych, tak również inicjatorowie formacyj wojskowych polskich po stronie państw aljanckich, wychodzili ze zgodnego w gruncie rzeczy założenia, iż w czasie powszechnej wojny, sprawa odzyskania naszej niepodległości może wejść na drogę urzeczywistnienia przy udziale samych Polaków, lecz nie inaczej jak z bronią w ręku. Tak więc, z inicjatywy Komitetu narodowego z Romanem Dmowskim na czele, zaczęły powstawać oddziały ochotnicze polskie, które po wcieleniu ich do różnych korpusów rosyjskich wystąpiły do walki z Niemcami. Takim był legjon Puławski, nazwany tak od miasta Puław, gdzie się formował, który odznaczył się zaszczytnie w wielu walkach; taką była następnie dywizja strzelców polskich, która mężnie walczyła, zwłaszcza podczas kampanji w Galicji Wschodniej w r. 1917. Tymczasem w Rosji wybuchła rewolucja, co wywołało żywy prąd wśród bardzo licznych Polaków, służących w armji rosyjskiej, do wyłączenia się z niej i do utworzenia odrębnego, samodzielnego wojska polskiego. W tym celu odbył się cały szereg zjazdów Polaków - wojskowych, które wysunęły naczelną postulat urzeczywistnienia idei niepodległej zjednoczonej Polski i utworzenia wojska polskiego do osiągnięcia tego celu. Po uzyskaniu zgody ówczesnego liberalnego rządu rosyjskiego, utworzony został I korpus wschodni, którego ośrodkiem stała się dywizja strzelców polskich. Dowództwo nad korpusem powierzone zostało generałowi Dowbór - Muśnickiemu. W trakcie organizowania się korpusu na ziemiach białoruskich, doszli do władzy w Rosji bolszewicy, którzy zawarli rozejm z państwami centralnymi w Brześciu w grudniu 1917 r.

Od tej chwili bolszewicy postanowili rozbroić korpus polski, wymykający się z pod ich wpływów i nie dający gwarancji, czy nie wystąpi przeciwko Niemcom. Wywołało to cały szereg krwawych walk korpusu z bolszewikami, przeszkadzającymi jego koncentracji. Wobec przeważających sił bolszewickich, położenie korpusu stawało się coraz groźniejsze i z tego powodu generał Muśnicki, zwrócił się do Rady Regencyjnej, reprezentującej rząd polski w Warszawie, o uzyskanie możliwości powrotu całego korpusu do kraju. Lecz Niemcy, którzy sprawę polską chcieli ująć wyłącznie we własne ręce i uzależnili od siebie Radę Regencyjną, postawili warunek korpusowi oddania się pod komendę niemiecką. Pozostawało albo przyjęcie tego warunku, albo stoczenie rozpaczliwej walki z Niemcami. Po pertraktacjach i długich wahaniach, generał Dowbór-Muśnicki wybrał drogę pośrednią i zdecydował się korpus rozwiązać. Korpus został zdemobilizowany, a Polska straciła około 24.000 dobrze zaopatrzonego, wyćwiczonego, dzielnego, zahartowanego w bojach żołnierza.

Podczas, gdy I korpus walczył mężnie z bolszewikami i przeżywał ciężkie koleje losów, Polacy - wojskowi rozproszeni po różnych pułkach armji rosyjskiej frontu południowo-zachodniego i rumuńskiego, zorganizowali II korpus polski. Korpus ten po połączeniu się z II brygadą legjonów (z polskiego korpusu posiłkowego) na Ukrainie, pomaszzerował pod dowództwem brygadiera Józefa Hallera na wschód, celem połączenia się z korpusem polskim. Zamiar ten udaremnił Niemcy, rozbiwszy II korpus pod Kaniowem na Ukrainie w maju 1918 r. (p. wyżej str. 121). Korpusy polskie przestały istnieć, a rozproszeni oficerowie i żołnierze polscy stworzyli nowe ośrodki samodzielnych dywizyj wojska polskiego na Kubaniu, Murmanie, w Odesie i na Syberji. Brygadjer Haller przedarł się przez Murman do Paryża, gdzie stanął na czele organizującej się we Francji nowej armji polskiej przy udziale Komitetu narodowego polskiego.

Po rozbiciu korpusów, wojsko polskie na Wschodzie przechodzi różne koleje losów: tworzą się nowe dywizje, walczą, zostają rozpraszone po to, by znowu się skupiać, dopóki nie połączyły się z tworzącą się armją polską po skończonej wojnie wszechświatowej, ale już na ziemi ojczyściej, ażeby wreszcie osiągnąć cel ostateczny, t. j. wywalczyć granice niepodległej Polski.

Najdłużej, tocząc krwawe boje z bolszewikami, powracała do kraju polska 5 dywizja syberyjska pod wodzą pułkownika Czumy (oficera z II brygady legjonów). Zawiązana w lipcu 1918 r. w Samarze, składała się z Polaków-jeńców z armji niemieckiej i austriackiej, z byłych legionistów różnych brygad, wreszcie z wojskowych Polaków armji rosyjskiej. Przebijała się ona wzdłuż całej Syberji na wschód,

ponosząc bardzo ciężkie straty wśród nader nieprzyjaznych warunków klimatycznych, aprowizacyjnych i zdrowotnych. Dywizja topniała nie tylko w ogniu, lecz i od mrozów, niedostatku i duru plamistego, szerzącego się gwałtownie na Syberji. Wreszcie pod Krasnojarskiem, wyczerpana półtorarocznym marszem, dostała się częściowo do niewoli bolszewickiej w trakcie, kiedy osłaniała jako straż tylna sprzymierzone oddziały czesko-rosyjskie. Bolszewicy jeńców nie oszczędzili: jednych uwięzili, innych zapędzili do ciężkich robót w kopalniach. Jednak część dywizji przedarła się z bronią w rękę dalej na wschód do Władywostoku, tutaj wsiadła na okręt i przez Gdańsk powróciła do Polski, by wziąć zaraz udział w wielkiej bitwie o Warszawę w sierpniu 1920 r.

Tak walczyło wojsko polskie na Wschodzie o wolność Ojczyzny. Rozbrajano je, rozpraszano i tępiono, jednak trwało ono do końca i prawo Polski do samodzielnego bytu, z mieczem w dłoni, światu przypomniało, a jego służba zdrowia dzieliła z niem wspólną dolę i wspólne losy.

2. FORMATIONS DE VOLONTAIRES A L'EST.

A peine, en 1914, la guerre mondiale eut-elle éclaté, que parmi une certaine fraction de la société polonaise, des pays occupés par les Russes, on conçut la pensée de former, avec l'appui des alliés, une armée polonaise. Les organisateurs des légions dans les pays centraux, comme aussi les initiateurs des formations militaires polonaises dans les pays alliés, partageaient de cette idée fondamentale et unanime que, pendant la guerre universelle, seuls, les Polonais, l'arme à la main pouvaient reconquérir leur liberté. C'est ainsi que, d'après l'initiative du Comité national, ayant à sa tête, Roman Dmowski, se formèrent des troupes, composées de volontaires polonais, qui, après avoir été incorporées dans différents corps russes, entreprirent la guerre contre les Allemands. Telle fut la légion de Pulawy, ainsi nommée, comme ayant été formée dans la ville de ce nom, et, qui se distingua par sa valeur dans bien des batailles; il en fut de même de la division des chasseurs qui combattit vaillamment, pendant la campagne dans la Galicie Orientale en 1917. En attendant, la révolution éclata en Russie, ce qui provoqua un mouvement très vif, parmi les très nombreux Polonais servant dans l'armée russe, — celui de se séparer de cette armée et de former une armée polonaise spéciale. Dans ce but eurent lieu plusieurs assemblées de Polonais militaires, qui émirent comme premier postulat de réaliser l'idée de l'indépendance de la Pologne - unie, et de former une armée pour atteindre ce but. Après avoir obtenu le consentement du gouvernement libéral russe, d'alors, on forma le I corps de l'Est, dont le centre fut la division des chasseurs polonais. Le commandement de ce corps fut confié au général Dowbór - Muśnicki. Pendant l'organisation du corps sur les terres de la Russie Blanche (Bialorus), les bolchéviks, parvinrent en Russie au pouvoir; ils conclurent la paix avec les pays centraux à Brest (Brzesc) en décembre 1917. Dès lors,

les bolchéviks décidèrent de désarmer le corps polonais qui échappait à leur influence et qui ne donnait pas la garantie de ne pas marcher contre les Allemands. Cela provoqua une suite de combats sanglants, entre le corps polonais et les bolchéviks, ce qui empêchait sa concentration. Vu les forces plus considérables des bolchéviks, la position du corps devenait de plus en plus menaçante. C'est la cause, pour laquelle, le Général Muśnicki s'adressa au Conseil de la Régence, qui représentait le gouvernement polonais à Varsovie, afin d'obtenir, pour tout le corps, la possibilité du retour au pays. Mais les Allemands qui voulaient prendre exclusivement dans leurs mains la cause polonaise, et qui avaient mis sous leur dépendance le Conseil de la Régence, fixèrent comme condition, que le corps passerait sous le commandement allemand. Il ne restait donc, qu'à accepter cette condition, ou à livrer un combat désespéré aux Allemands. Après des pourparlers et de longues hésitations, le général Dowbór-Muśnicki, choisit un moyen intermédiaire: il décida de dissoudre le corps. Celui-ci fut donc démobilisé; la Pologne perdit environ 24.000 soldats bien équipés, bien exercés, braves, et aguerris dans les combats.

Tandis que le I corps combattait valeureusement les bolchéviks, et traversait de difficiles alternatives, les Polonais militaires dispersés dans différents régiments de l'armée russe, sur les fronts sud-occidental et roumain, organisèrent le IIe corps polonais. Ce corps, après s'être réuni à la IIe brigade des légions (corps auxiliaire polonais) en Ukraine, se rendit sous le commandement du brigadier, Joseph Haller, à l'Est, dans le but de se réunir au I corps polonais. Mais les Allemands rendirent vaine cette intention; ils battirent le II corps près de Kaniow en Ukraine en mai 1918 (voir page 124). Les corps polonais cessèrent d'exister; les officiers et les soldats dispersés formèrent des nouvelles divisions de l'armée polonaise à Kuban, Murman, Odessa et en Sibérie. Le brigadier Haller se fit un passage par Murman à Paris, où il fut placé à la tête d'une nouvelle armée polonaise, qui s'organisait avec le concours du Comité national polonais.

Après la défaite des corps, l'armée polonaise à l'Est, traversa bien des alternatives; on forma de nouvelles divisions qui combattirent, puis, qui dispersées, de nouveau se réunirent, jusqu'à ce qu'enfin elles purent rejoindre l'armée polonaise qui, la guerre mondiale terminée, se formait sur le sol de la patrie. Cette fois ce fut pour atteindre le but final, c'est-à-dire assurer les frontières de la Pologne indépendante.

Ce fut la 5e division sibérienne qui, sous le commandement du colonel Czuma, officier de la II brigade des légions, combattit le plus

longtemps, livrant des batailles sanglantes aux bolchéviks. Formée en Juillet 1918 à Samara, elle se composait des Polonais prisonniers de guerre des armées allemandes et autrichiennes, des ci-devant légionnaires de différentes brigades, enfin des militaires polonais de l'armée russe. Elle passa à travers toute la Sibérie, à l'Est, supportant de lourdes pertes, au milieu de défavorables conditions climatiques et hygiéniques, comme aussi dans l'approvisionnement. Non seulement les balles décimaient l'armée, mais encore les gelées, le manque des vivres et le typhus qui se répandait avec violence en Sibérie. Enfin près de Krasnoïarsk, épuisée par dix huit mois de marche, la division fut en partie faite prisonnière par les bolchéviks au moment où, comme arrière-garde elle couvrait les détachements alliés tcheco-russes. Les bolchéviks ne ménagèrent pas les prisonniers de guerre; les uns furent emprisonnés, les autres condamnés aux travaux forcés dans les mines de la Sibérie. Cependant une partie de la division, l'arme à la main, parvint plus loin à l'Est, à Vladivostok, d'où par bateau elle arriva à Gdansk (Danzig), pour rentrer en Pologne et prendre part immédiatement à la grande bataille sous Varsovie en Août 1920.

Ainsi combattit à l'Est, l'armée polonaise, pour l'indépendance de la patrie. Désarmée, dispersée, décimée, pourtant elle dura, l'arme à la main, jusqu'à la fin, rappelant au monde, le droit de la Pologne à l'indépendance de son existence. Le service de santé partagea fraternellement avec elle le destin commun.

LEKARZE, MEDYCY I SANITARJUSZE (SZKI).

MÉDECINS, ÉTUDIANTS EN MÉDECINE
ET INFIRMIERS (ÈRES).

1. BIAŁKOWSKA ALEKSANDRA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się ze szpitalem do niewoli bolszewickiej.

BIAŁKOWSKA ALEXANDRE — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière par les bolchéviks, l'hôpital y compris.

2. BOJANOWSKI JAN — sanitariusz szpitala polowego I korp. wschodniego. W r. 1918 zamordowany przez bolszewików przy obronie szpitala w Cichiniczach.

BOJANOWSKI JEAN — infirmier à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 assassiné à Cichinicze par les bolchéviks pendant la défense de l'hôpital.

3. BRANICKI STANISŁAW — starszy ordynator szpitala polowego 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

BRANICKI STANISLAS — chef de service à l'hôpital général de la 5 division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants.

4. CHEŁMOŃSKI MATEUSZ — ordynator szpitala dywizyjnego 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

CHEŁMOŃSKI MATHIAS — médecin traitant à l'hôpital divisionnaire de la 5e div. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

Oficer korpusu sanitarnego armji
polskiej gen. J. Hallera
Officier de santé de l'armée polonaise
du gén. J. Haller

Oficer korpusu sanitarnego armji
polskiej gen Dowbora-Muśnickiego.
Officier de santé de l'armée polonaise
du gén. Dowbor-Muśnicki.

Pinx. J. Kochanowski

5. CZAJKOWSKI WACŁAW — młodszy lek. 5 p. art. polowej, 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

CZAJKOWSKI VENCESLAS — médecin subalterne au 5e d'artillerie de campagne de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

6. CZUBALSKI STEFAN — młodszy lekarz w 2 p. strzelców 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

CZUBALSKI ÉTIENNE — médecin subalterne au 2e de chasseurs de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants 3 fois.

7. DĄBROWSKA STANISŁAWA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się ze szpitalem do niewoli bolszewickiej. Więziona w Mohylowie.

DĄBROWSKA STANISŁAS — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, y compris l'hôpital, par les bolchéviks, puis détenue à Mohyłow.

8. DOWGIAŁŁO JÓZEFINA — lekarz szpitala polowego w I korpusie wschodnim. W r. 1918 wzięta do niewoli przez bolszewików w Cichiniczach razem ze szpitalem i więziona w Mohylowie. Odznaczona Krzyżem Walecznych.

DOWGIAŁŁO JOSEPHINE — médecin à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, y compris l'hôpital, puis détenue à Mohyłow. Décoré de la Croix des Vaillants.

9. FILIPOWICZ PAWEŁ — młodszy lekarz w 5 p. art. polowej 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych 2-krotnie.

FILIPOWICZ PAUL — médecin subalterne au 5e d'artillerie de campagne de la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

10. FRONCZAK KONSTANTY — sanitariusz szpitala polowego I korp. wschodniego. W r. 1918 zamordowany przez bolszewików przy obronie szpitala w Cichiniczach.

FRONCZAK CONSTANTIN — infirmier à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 assassiné par les bolchéviks pendant la défense de l'hôpital à Cichinicze.

11. GASINAS ALEKSANDER — naczelny lekarz baonu litewskiego 5-ej dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

GASINAS ALEXANDRE — médecin-chef du bataillon lithuanien de la 5-e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

12. GOŁAWSKI STANISŁAW — nacz. lekarz 1 p. ułanów 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

GOŁAWSKI STANISŁAW — médecin chef du 1er d'uhlans de la 5-e div. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

13. GORCZYCKI WŁADYSŁAW — naczelny lekarz głównego punktu opatrunkowego 2 dywizji I korpusu wschodniego. Podczas przejazdu pociągiem z Zubcowa do Bobrujska aresztowany w Połocku z całym pociągiem przez bolszewików. W chwili, gdy był prowadzony przed czerezwyczałkę, zdołał zbiec i przez 48 godzin ukrywał się na strychu pewnej plebanji. Następnie powrócił do korpusu. Obecnie pułkownik, zastępca Szefa Depart. Sanit. M. S. Wojsk. Odznaczony złotym Krzyżem Zasługi i Medalem Interallié.

GORCZYCKI LADISŁAW — médecin chef du poste principal de secours à la 2e division du I corps de l'Est. Pendant le trajet en train de Zubcow à Bobrouïsk fait prisonnier par les bolchéviks, le train y compris. Au moment où il fut conduit à une espèce de conseil de guerre (tchresvytchaïka), il s'évada, et se cacha pendant 48 heures au grenier d'un presbytère; regagna ensuite le corps. Actuellement colonel, remplaçant du Chef du Départ. Sanitaire au ministère de la guerre. Décoré de la Croix d'or de Mérite et de la Médaille Interalliée.

14. GOŚCICKA JANINA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem. Więziona w Mohylowie.

GOŚCICKA JEANNE — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris; par les bolchéviks, puis détenue à Mohylov.

15. GURBSKI STANISŁAW — naczelny lekarz I korpusu wschodniego. Organizator służby zdrowia w korpucie. Wziął czynny udział w zdobywaniu Mińska Litewskiego. Aresztowany przez bolszewików.

Odnaczony Krzyżem Walecznych, złotym Krzyżem Zasługi oraz Medalem Interallié.

GURBSKI STANISLAS — médecin-chef du I corps de l'Est. Organisateur du service de santé au corps. Prit une part active à la prise de Minsk-Litewski. Arrêté par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants, de la Croix d'or de Mérite et de la Médaille Interalliée.

16. HAAS PIOTR — młodszy lekarz 2 p. strzelców 5 dyw. Syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

HAAS PIERRE—médecin—subalterne au 2e de chasseurs de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

17. HUBICKI ALEKSANDER — por. lekarz w baonie inżynieryjnym 5 dyw. Syberyjskiej. Wzięty do niewoli bolszewickiej pod Krasnojarskiem, zmarł na dur plamisty.

HUBICKI ALEXANDRE — lieutenant-médecin au bataillon de génie de la 5e div. sibérienne. Fait prisonnier de guerre par les bolchéviks à Krasnoïarsk. Mort en captivité, ayant contracté le typhus exanthématique.

18. HURYNOWICZ JANINA — ordynator szpitala powszechnego 5^eej dywizji Syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostała się do niewoli bolszewickiej.

HURYNOWICZ JEANNE—médecin—traîtant à la l'hôpital général de la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk faite prisonnier de guerre par les bolchéviks.

19. JADWIRSZYC KONSTANTY — młodszy lekarz 3 p. strzelców 5 dyw. Syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

JADWIRSZYC CONSTANTIN—médecin—subalterne au 3e de chasseurs de la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

20. JAKIELNICKA (Jadwiga?) — sanitariuszka czołówki Nr. 9 w 5^eej dywizji syberyjskiej. Wzięta do niewoli przez bolszewików, zmarła na dur plamisty w Krasnojarsku.

JAKIELNICKA (Hedvige?) — infirmière à l'ambulance avancée No 9 de la 5e division sibérienne. Faite prisonnière par les bolchéviks. Morte à Krasnoïarsk, ayant contracté le typhus exanthématique.

21. JASTRZĘBSKI WŁADYSŁAW (Czesław?) — kpt. lek. Ordynator szpitala powszechnego 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

JASTRZĘBSKI LADISLAS (Czeslas?) — capitaine-médecin. Chef de service à l'hôpital général de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

22. KAPŁAN ARKADJUSZ — ordynator szpitala dywizyjnego i lekarz sztabu 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

KAPŁAN ARCADIUS — médecin-chef de service à l'hôpital divisionnaire et médecin à l'état major de la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants.

23. KASPEROWICZ MICHAŁ — podpułk. lekarz. Starszy ordynator szpitala powszechnego Nr. 1 w 5^{-ej} dywizji syberyjskiej. Zmarł, zaraziwszy się tyfusem plamistym.

KASPEROWICZ MICHEL—lieutenant-colonel. Médecin-chef de service à l'hôpital général No 1 de la 5e divis. sibérienne. Il mourut, ayant contracté le typhus exanthématique.

24. KLINOS FRANCISZEK — sanitarjusz szpitala polowego I korp. wschodniego. W r. 1918 zamordowany przez bolszewików przy obronie szpitala w Cichiniczach.

KLINOS FRANÇOIS — infirmier à l'hôpital de campagne du I corps le l'Est. En 1918 assassiné par les bolchéviks pendant la défense de l'hôpital à Cichinicze.

25. KONSTANTYNOWICZ STANISŁAW — lekarz do zleceń przy szefie służby zdrowia 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

KONSTANTYNOWICZ STANISLAS — médecin - adjoint au chef du service de santé à la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

26. KRZYŻANOWSKA IRENA — sanitarjuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się razem ze szpitalem do niewoli bolszewickiej.

KRZYŻANOWSKA IRÈNE — infirmière à l'hôpital de campagne du l'corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière par les bolchéviks, l'hôpital y compris.

27. LANDSBERG ALEKSANDRA—sanitarjuszka w szpitalu polowym I korpusu wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem i więziona była w Mohylowie.

LANDSBERG ALEXANDRE—infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris, par les bolchéviki et détenue à Mohylow.

28. ŁATACZ ANTONI—lek. bataljonowy 16 p. strzelców II korpusu wschodniego. W r. 1918 pod Kaniowem dostał się do niewoli niemieckiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych 3-krotnie.

ŁATACZ ANTOINE — médecin de bataillon au 16e de chasseurs du II corps de l'Est. En 1918 à Kaniow fait prisonnier de guerre par les Allemands. Décoré de la Croix des Vaillants 3 fois.

29. ŁOPOTT STEFAN—chirurg głównego punktu opatrunkowego w 2 dywizji I korpusu wschodniego. Podczas przejazdu z Zubcowa do Bobrujska pociągiem, został zagarnięty przez bolszewików do niewoli. W chwili, gdy był prowadzony do czerezwyczałki, zdołał zbiec i powrócił do korpusu.

ŁOPOTT ÉTIENNE—médecin-chirurgien au poste principal de secours à la 2e division du I corps de l'Est. Pendant le trajet en train de Zubcow à Bobrouïsk fut fait prisonnier par les bolchéviki. Au moment où on le conduisait à une espèce de conseil de guerre (tchresvytchaïka), il s'évada et regagna le corps.

30. ŁUBIENSKI KAZIMIERZ — szef sanitarny 1 dyw. ułanów I korpusu wschodniego. Aresztowany dwukrotnie przez bolszewików—w styczniu i w lutym 1918 i więziony w Homlu i w Bochmaczu. Z więzienia zbiegł i powrócił do korpusu. Odznaczony Krzyżem Walecznych, Medalem Interallié i Komandorją Korony Rumuńskiej (Coroana României).

ŁUBIENSKI CASIMIR — médecin-chef de la 1re division d'uhlans du I corps de l'Est. Arrêté deux fois par les bolchéviki en 1918, au mois de janvier et de février et emprisonné à Homel et à Bochmacz. Il s'évada de la prison et regagna le corps. Décoré de la Croix des Vaillant, de la Médaille Interalliée et de l'ordre de la Couronne de la Roumanie (Coroana României).

31. MAZURKIEWICZ z RAWA ALEKSANDER (ze Lwowa) — były lekarz armji austriackiej; podczas wojny wszechświatowej dostał się do niewoli rosyjskiej. Kpt. lekarz w 1 p. strzelców im. Ta-

deusza Kościuszki 5 dyw. Syberyjskiej. Oficer niezwyklej odwagi i brawury. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej, gdzie zmarł na dur wysypkowy. Odznaczony krzyżem *Virtuti Militari*.

MAZURKIEWICZ-RAWA ALEXANDRE (de Lwow) — ancien médecin militaire de l'armée autrichienne; pendant la guerre mondiale fait prisonnier de guerre par les Russes. Capitaine-médecin au 1er de chasseurs de Thadée Kosciuszko de la 5e div. sibérienne. Officier d'un courage et d'une bravoure extraordinaires. A Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks et mort en captivité, ayant contracté le typhus exanthématique. Décoré de la croix *Virtuti Militari*.

32. MIŁODROWSKI STEFAN — szef sanitarny korpusów polskich połączonych. W r. 1918 pod Kaniowem dostał się do niewoli niemieckiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

MIŁODROWSKI ÉTIENNE — chef sanitaire des corps polonais réunis. En 1918 à Kaniow fait prisonnier de guerre par les Allemands. Décoré de la Croix des Vaillants.

33. MISIEWICZ MICHAŁ — por. lek. w 5 p. artyl. lekkiej 5 dyw. Syberyjskiej. Zmarł, zaraziwszy się dudem plamistym.

MISIEWICZ MICHEL — lieutenant-médecin au 5e d'artillerie légère de la 5e div. sibérienne. Mort, ayant contracté le typhus exanthématique.

34. MONCZUNSKI KAZIMIERZ — major. Nacz. lekarz 5 p. artylerji polowej 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

MONCZUNSKI CASIMIR — médecin-chef du 5e d'artillerie de campagne de la 5e division sibérienne. A Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Croix des Vaillants.

35. MROCZEK LUDWIK — lekarz naczelny szpitala polowego I korpusu wschodniego (Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej). 30.I. 1919, stając w obronie szpitala w Cichiniczach, zamordowany został przez bolszewików.

MROCZEK LOUIS — médecin-chef de l'hôpital de campagne du I corps de l'Est (du Comité Polonais de Secours Sanitaire). Le 30.I. 1919, en défendant l'hôpital, fut assassiné par les bolchéviks.

36. NAŁECKA ELEONORA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem. Więziona w Mohylowie.

Ludwik Mroczek

Aleksander Rawa-Mazurkiewicz

Marjan Tempka

Franciszek Toczyski

NALECKA ÉLEONORE --- infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris, par les bolchéviks, puis détenue à Mohylow.

37. NOWOTNY MARJAN — nacz. lekarz baonu kadrowego 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

NOWOTNY MARIE — médecin-chef du bataillon détaché de la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

38. PEŃSKI ERNEST — Ordynator szpitala wojsk. 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony Medalem Interallié.

PEŃSKI ERNEST — médecin-chef de service à l'hôpital milit. de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la Médaille Interalliée.

39. PSARSKI JÓZEF — lek. szpitala epidemicznego Polskiego Komitetu Pomocy Sanitarnej przy I korpusie wschodnim. Aresztowany i więziony przez bolszewików, miał być następnie skazany na śmierć, lecz w ostatniej chwili darowano mu życie.

PSARSKI JOSEPH — médecin à l'hôpital épidémique du Comité Polonais de Secours Sanitaire au I corps de l'Est. Arrêté et emprisonné par les bolchéviks, fut ensuite condamné à mort, mais au dernier moment on lui fit grâce.

40. SKIBNIEWSKA HELENA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem. Następnie pracowała w dywizji gen. Żeligowskiego. Odznaczona Krzyżem Walecznych 2 krotnie.

SKIBNIEWSKA HÉLÈNE — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière par les bolchéviks, l'hôpital y compris. Ensuite elle était occupée dans la division du général Żeligowski. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois.

41. SKOTNICKI JAN — por. młodszy lekarz w 1 p. strzelców im. Tadeusza Kościuszki w 5 dyw. syberyjskiej. Dostał się do niewoli bolszewickiej. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari.

SKOTNICKI JEAN—lieutenant-médecin subalterne au 1er de chasseurs de T. Kościuszko de la 5e divis. sibérienne. Fait prisonnier de guerre par les bolchéviks. Décoré de la croix Virtuti Militari.

42. SOKÓŁ WŁADYSŁAW — młodszy lekarz 1 p. ułanów 5 dyw. syberyjskiej. Lekarz-kombatant. W bitwie pod Tajgą został ciężko ranny i dostał się do niewoli, w której zmarł. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

SOKÓŁ LADISLAS — médecin-subalterne au 1er d'uhlans de la 5e division sibérienne. Médecin-combattant. À la bataille de Taïgha grièvement blessé, fut fait prisonnier de guerre par les bolchéviks; mort en captivité. Décoré de la Croix des Vaillants.

43. SZWOJNICKI ANTONI — lek. pułkowy II korpusu wschodniego w dywizji gen. Zielińskiego. W r. 1918 pod Kaniowem dostał się do niewoli niemieckiej, w której przebył 6 miesięcy. Odznaczony Krzyżem Walecznych i Medalem Interallié.

SZWOJNICKI ANTOINE — médecin-chef de régiment du II corps de l'Est à la division du général Zieliński. En 1918 à Kaniow fait prisonnier de guerre par les Allemands; resta en captivité pendant 6 mois. Décoré de la Croix des Vaillants et de la Médaille Interalliée.

44. ŚWIDERSKA MARJA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem. Więziona w Mohyłowiu.

ŚWIDERSKA MARIE—infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris, par les bolchéviks, puis détenue à Mohyłow.

45. TEMPKA MARJAN — kpt. lekarz bataljonu szturmowego tylnej straży 5 dyw. syberyjskiej. Poległ w bitwie pod Tajgą. Odznaczony Krzyżem Walecznych.

TEMPKA MARIE — capitaine-médecin au bataillon d'assaut d'arrière-garde de la 5e division sibérienne. Tué à la bataille de Taïgha. Décoré de la Croix des Vaillants.

46. TOCZYSKI FRANCISZEK (ze Lwowa) — były lekarz wojskowy armji austriackiej, wzięty do niewoli rosyjskiej podczas wojny wszechświatowej. Szef sanitarny 5 dywizji syberyjskiej. Pułkownik. W czasie walk odwrotowych dywizji zmarł w czołówce, zaraziwszy się dudem plamistym

TOCZYSKI FRANÇOIS (de Lwow) — Ancien médecin militaire de l'armée autrichienne, fait prisonnier de guerre par les Russes pendant la guerre mondiale. Colonel-médecin, chef sanitaire de la 5e division sibérienne. Pendant les combats de retraite de la division.

mort dans l'ambulance vancée, ayant contracté le typhus exanthématique.

47. TREMBINSKI WŁADYSŁAW — młodszy lekarz baonu kadrowego 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

TREMBINSKI LADISLAS — médecin subalterne au bataillon de dépôt de la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

48. TRZCIŃSKA ANNA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się razem ze szpitalem do niewoli bolszewickiej i była więziona w Mohylowie. Odznaczona Krzyżem Walecznych.

TRZCIŃSKA ANNE — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris, par les bolchéviks, puis detenue à Mohylow. Décorée de la Croix des Vaillants.

49. TUMULEWICZ WACŁAW — młodszy lek. 2 p. strzelców 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

TUMULEWICZ VENCESLAS — médecin subalterne au 2e de chasseurs à la 5e division sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

50. WAŃKOWICZ ZOFJA — sanitariuszka w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się do niewoli bolszewickiej razem ze szpitalem. Jedna z dzielniejszych sanitariuszek. Odznaczona Krzyżem Walecznych.

WAŃKOWICZ SOPHIE — infirmière à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière par les bolchéviks, l'hôpital y compris. Une des plus braves infirmières. Décorée de la Croix des Vaillants.

51. WINKLER JULJUSZ — nac. lekarz bataljonu inżynieryjnego w 5 dyw. syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

WINKLER JULES — médecin-chef du bataillon de génie à la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

52. WÓJCIK WACŁAW — komendant pociągu sanitarnego Nr. 9 5 dywizji syberyjskiej. Raniony w nogę na stacji kolejowej Zabajkałże w obronie pociągu. Odznaczony Krzyżem Walecznych dwukrotnie i Medalem Interallié.

WÓJCIK VENCESLAS — médecin-commandant du train sanitaire No 9 de la 5e division sibérienne. À la station de chemin de fer Zabaïkalie fut blessé à la jambe au moment, où il défendait le train. Décoré de la Croix des Vaillants 2 fois et de la Médaille Interalliée.

53. WOLBECK HENRYKA — starsza siostra szpitala polowego I korp. wschodniego. W r. 1918 w Cichiniczach dostała się razem ze szpitalem do niewoli bolszewickiej, więziona w Mohylowie.

WOLBECK HENRIETTE — infirmière supérieure à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 à Cichinicze faite prisonnière, l'hôpital y compris, par les bolchéviks, puis détenue à Mohylow.

54. WRÓBLEWSKI WŁADYSŁAW — kpt. lek. w rezerwie sił zdrowia 5 dywizji syberyjskiej. Pod Krasnojarskiem dostał się do niewoli bolszewickiej.

WRÓBLEWSKI LADISLAS — capitaine médecin de complément à la 5e divis. sibérienne. À Krasnoïarsk fait prisonnier de guerre par les bolchéviks.

55. ZALESKI TADEUSZ (ze Lwowa) — kpt. lek. w 3 p. strzelców im: gen. Henryka Dąbrowskiego 5 dyw. syberyjskiej. Zmarł, zaraziwszy się dudem plamistym.

ZALESKI THADÉE (de Lwow) — capitaine-médecin au 3e de chasseurs du général Henri Dąbrowski de la 5e divis. sibérienne. Mort, ayant contracté le typhus exanthématique.

56. ZAŁUSKA JAN — szef sanitarny I legjonu puławskiego, z którym przebył wszystkie boje legjonu. W r. 1917 jako naczelny lekarz rezerwowego pułku strzelców polskich został aresztowany przez bolszewików, wywieziony do Charkowa i uwięziony. Lekarz 1 dywizji strzelców I korp. wschodniego. Brał czynny udział w organizowaniu korpusu. Odznaczony krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych.

ZAŁUSKA JEAN — médecin-chef de la I légion de Puławy, avec laquelle il a fait toute la campagne. En 1917 médecin-chef du régiment de réserve des chasseurs polonais; arrêté par les bolchéviks, fut déporté à Charkow et emprisonné. Médecin de la 1re division du I corps de l'Est. Prit une part active à l'organisation du corps. Décoré de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants.

57. ZAREMBA JULJAN — sanitariusz szpitala polowego I korp. wschodniego. W r. 1918 zamordowany przez bolszewików przy obro- nie szpitala w Cichiniczach.

ZAREMBA JULES—*infirmier à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 assassiné par les bolchéviki pendant la dé- fense de l'hôpital à Cichinicze.*

58. ZIENKIEWICZ MARCJAN—Komendant szpitala w dywizji generała Żeligowskiego. Po wyjściu dywizji z Odessy pozostał w tem mieście, w porozumieniu z władzami wojskowemi francuskimi, wraz ze szpitalem. Podczas ostrzeliwania szpitala przez bolszewików, był ranny w lewą rękę. Odznaczony Krzyżem Walecznych i Medalem Interallié.

ZIENKIEWICZ MARTIAN — *commandant de l'hôpital à la division du général Żeligowski. Après le départ de la division d'Odessa, il resta dans cette ville, l'hôpital y compris, en entente avec les autorités militaires françaises. Pendant que les bolchéviki firent feu sur l'hôpital, il fut blessé à la main gauche. Décoré de la Croix des Vaillants et de la Médaille Interalliée.*

APTEKARZE — PHARMACIENS.

[1] 59. BOCZKOWSKI ANDRZEJ — kpt. = aptekarz w I korp. wschodnim. W r. 1918 za tworzenie oddziałów polskich aresztowany przez bolszewików i osadzony w więzieniu, z którego zbiegł i powró- cił do korpusu. Odznaczony Krzyżem Walecznych i Medalem Interallié.

BOCZKOWSKI ANDRÉ—*capitaine=pharmacien au I corps de l'Est. En 1918 pour avoir organisé des détachements polonais, arrêté par les bolchéviki et emprisonné. Il s'évada de la prison et retourna au corps. Décoré de la Croix des Vaillants et de la Médaille Interalliée.*

[2] 60. KRUPIŃSKI STEFAN — szef aprowizacji sanitarnej I korp. wschodniego. Walczył czynnie przy zdobywaniu Mińska Litew- skiego i organizował oddziały, idące na odsiecz Bobrujska. Areszto- wany przez bolszewików. Obecnie Szef wydziału zaopatrywania Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Odznaczony złotym Krzyżem Zasługi i Medalem Interallié.

KRUPINSKI ÉTIENNE — *chef de l'approvisionnement du I corps de l'Est. Combattit à la prise de Minsk Litewski et organisa des détachements de secours pour la ville de Bobrouïsk. Actuellement*

chef d'approvisionnement au Départ. Sanitaire du ministère de la guerre. Décoré de la Croix d'or de Mérite et de la Médaille Interalliée.

[3] 61. NEHREBECKI LEON — farmaceuta w szpitalu polowym I korp. wschodniego. W r. 1918 zamordowany przez bolszewików w Cichiniczach.

NEHREBECKI LÉON — pharmacien à l'hôpital de campagne du I corps de l'Est. En 1918 en défendant l'hôpital, fut assassiné par les bolchéviks.

* * *

Prócz tego było wiele strat w 5 dywizji syberyjskiej wśród farmaceutów, których nazwisk nie powiodło się ustalić.

Z wyżej przytoczonych 61 lekarzy, medyków, farmaceutów i sanitariuszy (szek) było:

Poległych, zamordowanych przez bolszewików, zmarłych z ran	8
Zmarłych w walce z chorobami zakaźnymi	7
Ranionych	2
Aresztowanych, wziętych do niewoli, więzionych	44
Razem	61

Z tej liczby zostało odznaczonych:

krzyżem Virtuti Militari	2
krzyżem Virtuti Militari i Krzyżem Walecznych	1
Krzyżem Walecznych	13
Krzyżem Walecznych i innymi orderami	6
Innymi krzyżami i orderami	3
Razem	25

* * *

Outre les nommés ci dessus il y avait beaucoup de pertes parmi les pharmaciens de la 5e division sibérienne, mais leur noms n'ont pas été établis.

Parmi les ci-nommés 61 médecins, pharmaciens et infirmiers (ères)
il y avait:

Tombés sur le champ de bataille, assassinés par les bolché-	
viks, morts des blessures	8
Morts des maladies infectieuses	7
Blessés	2
Arrêtés, captivés, emprisonnés	44
	<hr/>
Total	61

De ce nombre furent décorés:

de la croix Virtuti Militari	2
de la croix Virtuti Militari et de la Croix des Vaillants	1
de la Croix des Vaillants	13
de la Croix des Vaillants et d'autres ordres	6
d'autres croix et ordres	3
	<hr/>
Total	25

Księga ta zawiera 600 nazwisk lekarzy, medyków, farmaceutów
i sanitariuszy — ofiar walk o niepodległość Polski.

Ce Livre contient 600 noms des médecins, d'étudiants en médecine,
des pharmaciens et d'infirmiers — victimes des luttes pour l'in-
dépendance de la Pologne.

Oficer współczesnego korpusu
sanitarnego polskiego
Officier de santé de l'armée
polonaise contemporaine

Pinx. J. Kochanowski

VI

L I S T A.

Osób, które raczyły łaskawie dostarczyć do niniejszej Księgi cenne materiały w postaci notatek, wspomnień osobistych, pamiętników, portretów, fotografii i rysunków, oraz które służyły z całą gotowością swemi radami, wskazówkami i pomocą:

- ADAMSKI JAN. Dr. med. Warszawa.
AMEISEN ZOFJA. Urzędniczka Biblioteki Jagiellońskiej. Kraków.
ANDRZEJOWSKI JÓZEFAT. Prezes Macierzy Polskiej na Rusi. Warszawa.
BABECKI JERZY. Major dr. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
BAGIŃSKI HENRYK. Pplk. S. G. Warszawa.
BARANOWSKI KAZIMIERZ. Mjr. dr. Szefostwo Sanit. Ok. 1 Warszawa.
BARTHOŁOJOT MARIE. Nauczycielka. Warszawa.
BARTOSZEK TADEUSZ. Dr. med. Warszawa.
BEAUPRÉ ANTONI. Redaktor „Czasu”. Kraków.
BEAUPRÉ BARBARA. Nauczycielka. Warszawa.
BIAŁOKUR FRANCISZEK. Gen. bryg. dr. Warszawa (specjalnie opracowane notatki).
BORTNOWSKA MARJA. Kierowniczka Sekcji inform. P. C. K. Warszawa.
BORTNOWSKI WŁADYSŁAW. Płk. S. G. Warszawa.
BULAKOWSKA ZOFJA. Urzędniczka Muzeum Narodowego. Warszawa.
BÜTTNER ANDRZEJ. Urzędnik Tow. Ubezpiecz. Kraków.
CEGŁOWSKI BOLESŁAW. Dr. med. Kalisz.
CHILEWSKI MARJAN. Płk. Komendant Szkoły Podch. Piech. Ostrów.
CHMIEL ADAM. Dyrektor Archiwum miejsk. akt dawnych. Kraków.
CHMIELEWSKI ZYGMUNT. Warszawa.
CISZKIEWICZ HENRYK. Kpt. dr. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
CZARNIK TERESA. Lwów (specjalnie napisane notatki i inne dokumenty).
DANISZEWSKI MICHAŁ. Kpt. Kobryń (specjalnie napisane notatki).
DŁUSKA MARJA. Zast. inspektora szkół powsz. Kraków.
DOJAN SURÓWKA EDWARD. Pplk. Warszawa.

DYBOWSKI BENEDYKT. Dr. Prof. Uniwersytetu. Lwów (specjalnie napisane osobiste wspomnienia).

EMISARSKI PINDELA JAN. Kpt. Wyższa Szk. Woj. Warszawa.

GARBOWSKI JAN. Pplk. dr. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.

GEMBARZEWSKI BRONISŁAW. Plk. Dyrektor Muzeum Narodowego i Wojska. Warszawa (specjalnie wykonane barwne rysunki i łaskawe pozwolenie wykorzystania zbiorów Muzeum).

GIEDROYĆ FRANCISZEK. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Warszawa (cenna pomoc w zbieraniu materiałów).

GORCZYCKI WŁADYSŁAW. Plk. dr. Zastępca Szefa Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.

GURBSKI STANISŁAW. Gen. bryg. dr. Warszawa.

HUBICKI STEFAN. Plk. dr. Komendant Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.

HURYŃOWICZ JANINA. Dr. medycyny. Wilno.

JAKOWICKI WŁADYSŁAW. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Wilno (specjalne notatki).

JANCZEWSKI WŁADYSŁAW. Dr. med. Warszawa.

JANUSZ WIKTOR. Dr. med. Lwów.

KAPŁAN ARKADJUSZ. Dr. med. Warszawa.

KASZUBSKI TADJUSZ. Dr. med. Warszawa (notatki i inne dokumenty).

KAWIŃSKI JAN. Pplk. dr. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.

KLUKOWSKI ZYGMUNT. Dr. med. Szczecznyszyn (specjalnie opracowane notatki).

KOCHANOWSKI JAN. Por. dr. Ofic. Szk. Sanit. (specjalnie wykonane rysunki barwne). Warszawa.

KOŁŁATAJ SRZEDNICKI JAN. Plk. dr. Szef Sanit. OK. 1. Warszawa.

KOŁŁATAJOWA SRZEDNICKA JANOWA. Warszawa.

KONARSKI KAZIMIERZ. Dr. Dyrektor Archiwum akt dawn. Warszawa.

KONOPACKI MIECZYŚŁAW. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Warszawa.

KONOPKA STANISŁAW. Kpt. Bibliotekarz Ofic. Szk. Sanit. Warszawa (strona wydawnicza Księgi i wybitna pomoc w zbieraniu materiałów).

KOROLEWICZ BOLESŁAW. Plk. dr. Szef Sanit. OK. 5. Kraków.

KORZON TADEUSZ. Pplk. dr. Muzeum Wojska. Warszawa.

KRUPIŃSKI STEFAN. Plk. apt. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.

KWAŚNICKI AUGUST. Dr. med. Kraków (cenne wskazówki do zbierania materiałów).

KUNCEWICZ ADOLF. Inżynier. Zawiercie.

LENARTOWICZOWA HELENA. Warszawa.

LOTH EDWARD. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Warszawa.

LITWIŃSKI WŁADYSŁAW. Aptekarz. Ujście n/N.

LUXENBURG JÓZEF. Dr. med. Warszawa.

LOZA STANISŁAW. Kpt. Warszawa.

ŁUBIŃSKI KAZIMIERZ. Plk. dr. Warszawa.

MALISZEWSKI EDWARD. Literat. Warszawa.

MICHAŁOWSKI STANISŁAW MIECZYŚŁAW. Pplk. dr. K. O. P. Warszawa.

MIODUSZEWSKI BOLESŁAW. Dr. med. Warszawa.

MÜLLER EDWARD. Por. dr. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.

NADOLSKI JERZY. Pplk. dr. Kraków.

NARAMOWSKI MIECZYŚŁAW. Kpt. dr. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa (specjalne notatki).

NIEDZWIEDZKA ZOFJA. Profesorowa. Warszawa.

NIEDZWIECKI HENRYK. Kpt. Biuro person. M. S. Wojsk. Warszawa.
 NIEFIEDOWICZ WŁADYSŁAWA. Warszawa.
 PASTECKI TEODOR. Mjr. apt. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
 PISCH JÓZEF. Mjr. dr. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.
 PIEKARSKI KONRAD. Plk. Dep. Kawalerji M. S. Wojsk. Warszawa.
 PLATA JAKÓB. Kpt. rez. urz. M. S. Wojsk. Warszawa.
 POLKOWSKI KAZIMIERZ. Mjr. dr. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
 POŁOTNICKI TADEUSZ. Urzędnik państw. Krynica.
 PRZYCHOCKA WANDA. Dr. med. Toruń.
 RAJGRODZKI NORBERT. Dr. med. Warszawa.
 ROGALSKI WOJCIECH. Gen. bryg. dr. Warszawa.
 ROUPPERT STANISŁAW. Gen. bryg. dr. Szef Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.
 RUDKE LEOPOLD. Mjr. dr. Toruń.
 RUDZKI STEFAN. Plk. dr. Komendant Szp. Szk. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
 RYTENBERG (RITENBERG) SAMUEL. Dr. med. Warszawa.
 SAWICKA STANISŁAWA, urz. Muzeum Narodowego. Warszawa.
 SKORUPINSKI FRANCISZEK, sierż. Kapituła ord. Virtuti Militari. Warszawa.
 SKOTNICKI STANISŁAW. Plk. Poznań.
 SOKOLEWICZ WŁADYSŁAW. Pplk. apt. Dep. Sanit. M. S. Wojsk.
 STEFANOWSKI ANTONI. Dr. med. Warszawa (specjalne notatki i cenna pomoc
 w zbieraniu materiałów).
 STEFANSKA ZOFJA. Urz. Muzeum Wojska. Warszawa.
 STROMFELDT WACŁAW. Urzędnik Kom. Policji Państw. Warszawa.
 SZUMOWSKI WŁADYSŁAW. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Kraków (wybitna po-
 moc w zbieraniu materiałów).
 SZWOJNICKI ANTONI. Pplk. dr. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.
 SWIEZYŃSKA WANDA. Studentka Szkoły Sztuk Pięknych. Warszawa.
 TALKO HRYNCEWICZ JULJAN. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Kraków.
 TEMPKA NOWAKOWSKI ZYGMUNT. Dr. Dyrektor teatru im. J. Słowackiego.
 Kraków.
 TOKARZEWSKI KARASIEWICZ MICHAŁ. Gen. brygady. Warszawa.
 TRZEBIŃSKI STANISŁAW. Dr. med. Profesor Uniwersytetu. Wilno (cenna pomoc
 w zbieraniu materiałów).
 WETULA JÓZEF. Kpt. sanit. Dep. Sanit. M. S. Wojsk. Warszawa.
 WŁADICH MARJA. Urz. P. C. K. Warszawa.
 WÓJCIK WACŁAW. Sierż. podch. medyk. Ofic. Szk. Sanit. Warszawa.
 WOWKONOWICZ MARJAN. Dr. med. Warszawa.
 WRZOSEK ADAM. Dr. med. Prof. Uniwersytetu. Poznań.
 ZAGÓRSKI ADAM. Dr. med. Kpt. weteran. Rzeszów.
 ZAHORSKI WŁADYSŁAW. Dr. med. Wilno (specjalnie napisane notatki).
 ZAŁUSKA JAN. Dr. med. Poseł na Sejm. Warszawa.

Wszystkim wyżej wymienionym Osobom składam niniejszem gorące podziękowanie

W imieniu Sekcji Wydawnictw IV Kongresu międzynarodowego medycyny i farmacji wojskowej

Dr. L. ZEMBRZUSKI plk.

Ź R Ó D Ł A. — S O U R C E S.

I. EPOKA NAPOLEONSKA.

LEGJONY WŁOSKIE GEN. H. DĄBROWSKIEGO. Str. 5—7.

Fr. Giedroyć. Służba zdrowia w dawnym wojsku polskim. Rodowody personelu lekarskiego. Rękopis.

W. Dobiecki, plk. Wspomnienia wojskowe. Dodatek do miesięcznika „Czas“ T. XV. 1859. Z. 14.

Amilkar Kosiński we Włoszech 1795—1803. Poznań 1877. Zbiór materiałów do historii legionów polskich we Włoszech.

W. Męczkowski. Służba zdrowia w wojsku polskim. Pierwszy zjazd medyc. wojskowej. Warszawa. 1917.

KSIĘSTWO WARSZAWSKIE. Str. 8—31.

Akta uwolnienia oficerów i urzędników. Archiwum akt dawnych w Warszawie. Nr. vol. 47.

Akta uwolnienia od służby lekarzy i urzędników wojskowych administracji szpitala głównego i apteki b. wojska polskiego. Ibid. Nr. vol. 45.

Autobiografja F. G. Swenckiego. Oryginał w języku łacińskim z r. 1814. Oficerska Szkoła Sanitarna w Warszawie — muzeum historyczne.

Fr. Giedroyć. Ibidem.

W. Męczkowski. Ibidem.

A. Rembowski. Źródła do historii pułku polskiego lekkokonnego gwardji Napoleona I. Warszawa 1899.

II. *POWSTANIE LISTOPADOWE (wojna polsko-rosyjska) 1830—31.* Str. 33—49.

Archiwum akt dawnych miejskich w Krakowie. Portret M. Jakubowskiego z napisem.

J. Bieliński. Służba zdrowia w armji polskiej. *Gazeta Lekarska* 1916. Nr. 18.

L. Gąsiorowski. Zbiór wiadomości do sztuki lekarskiej w Polsce. Poznań (T. I—IV).

- Fr. *Giedroyć*. Ibidem.
- B. *Gembarzewski*. Wojsko Królestwa Kongresowego 1815—1830.
- Z. *Klukowski*. Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu na podstawie:
 a) Poczet skazańców na Sybir do gub. Wiatskiej... 1830-31... Kraków 1867.
 b) A. Giller. Lista wygnańców polskich do r. 1860. Album Muzeum Narodowego w Rapperswyłu. c) Z. Librowicz. Polacy w Syberji. Kraków. 1884.
- S. *Koźmiński*. Słownik lekarzów polskich. Warszawa 1888.
- Księga Pamiątkowa* w 50-letnią rocznicę powstania r. 1830. Lwów 1881 r.
- W. *Męczkowski*. Ibidem.
- T. O. *Orzechowski*. Wspomnienia z papierów po ś. p. Karolu Kaczkowskim, sztabslekarzu wojska polskiego. 2 t. Lwów. 1876.
- S. *Składkowski*. Służba sanitarna w bitwie pod Grochowem 25.II. 1831. Lekarz Wojskowy Nr. 1. 1922.
- F. *Skobel*. Moje wspomnienia. Archiwum historii i filozofji medycyny. T. I. Z. 1 i 2.
- W. *Szokalski*. Wspomnienia z przeszłości. 2 t. Wilno 1921.
- J. *Talko-Hryncewicz*. O dawnych lekarzach wileńskich. Archiw. hist. i filozofji medyc. T. IV. Z. 1.
- A. *Wrzosek* i R. *Wierzbicki*. Początki stosowania auskultacji w Polsce. Ibidem.
- W. *Zahorski*. Notatki specjalne, skreślone do Złotej Księgi Zjazdu.
- J. *Zielewicz*. Żywot i zasługi Karola Marcinkowskiego. Poznań 1891.
 Nowe przyczynki do życiorysu Dr. K. Marcinkowskiego, na źródłach archiwalnych oparte. Poznań 1908.
- T. *Żychliński*. Kronika Żalobna. Poznań 1877.

III. SPISKI I RUCHY REWOLUCYJNE PO POWSTANIU LISTOPADOWYM I W LATACH 1846—1848. Str. 51—60.

- J. *Gieysztor*. Pamiętniki z lat 1857—1865. 2 t. Wilno 1921.
- Z. *Klukowski*. Specjalne notatki. Ibid. i podług: A. Minkowska. Organizacja spiskowa w Królestwie 1848 r. Warszawa 1923.
- S. *Koźmiński*. Ibidem.
- B. *Limanowski*. Historia ruchu rewolucyjnego w Polsce w 1846 r. Kraków.
- Łowicki. Duch Akademji Wileńskiej. Wilno 1925.
- Maliszewski Edward. Notatki osobiste o uczestnikach powstań narodowych. *Spis osób, skazanych na karę śmierci, wygnanie, tudzież ulaskawionych w latach 1801—1864*. Rękopis Bibliot. Ordyn. Krasieńskich w Warszawie. Nr. 5674.
- S. *Trzebiński*. Zarys historii Wileńskiego Instytutu Medycznego. Odb. z „Atencum Wileńskiego”. Wilno 1927.
- W. *Zahorski*. Notatki, specjalnie skreślone do Złotej Księgi Zjazdu: „Lekarze, którzy brali udział w walce narodu polskiego o niepodległość“.

IV. POWSTANIE 1863 — 64 R. Str. 61 — 117.

- Archiwum akt dawnych w Warszawie*. Albumy powstańców 1863—64 r.
- B. *Bartkiewicz*. Szkoła Główna Warszawska 1862—1869. Kraków 1901.
- Fr. *Białokur*. Notatki, specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu na podstawie własnych poszukiwań.
 Materiały do opracowania służby zdrowia w Powstaniu Styczniowym. Lekarz Wojsk. T. VIII. Nr.Nr. 3—6.

- S. *Ciechanowski*. August Kwaśnicki. *Polska Gazeta Lek.* Nr. 52 — 1926 r.
- W. *Daniłowski*. Notatki do pamiętników. Jan Czubek, Kraków 1908.
- M. *Dłuska*. Życiorys D-ra B. Dłuskiego, specjalnie napisany do Złotej Księgi Zjazdu.
- B. *Dybowski*. Wspomnienia z przeszłości półwiekowej. Lwów 1913.
Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu.
- A. G. Dr. *Tadeusz Żuliński*. Lwów 1885.
- J. *Gieysztor*. Ibidem.
- J. *Grabiec*. Rok 1863. Poznań 1913.
- Z. *Klukowski*. Lekarze w powstaniu 1863 r... *Arch. hist. i filoz. med.* T. IV. Z. 2.
Lekarze, jako dowódcy oddziałów powstańczych 1863 r. *Lekarz Wojskowy*. T. VIII. Z. 2.
Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu. P. także: Lekarze zesłańcy po powstaniu 1863 r. *Lekarz Wojsk.* T. IX. Z. 2 i 3.
- Z. *Kowalewska*. Ze wspomnień wygnańca.
- A. *Kręcki*. Zbiory i fotografie w Muzeum Wojska w Warszawie.
- A. *Kwaśnicki*. Lekarze powstańcy 1863 r. *Odbitka z Przeglądu Lekarskiego*. Kraków.
- H. *Rozmarynowski*. Lekarze weterani 1863 r. *Lekarz Wojskowy* Z. 3. 1925.
- W. *Sokolewicz*. Udział farmaceutów w powstaniu 1863 r. Rękopis, opracowany podług:
a) Fr. Białokur. Rękopis.
b) Białynia-Chołodecki. Pamiętnik powstania w 50 rocznicę wypadków.
c) H. Cederbaum. Powstanie Styczniowe. Wyroki audytorjatu polowego z lat 1863—1866.
d) Rawita Gawroński. Rok 1863 na Rusi.
e) E. Maliszewski. Organizacja Powstania Styczniowego.
- W. *Zahorski*. Ibidem.
- T. *Zychliński*. Ibidem.
- N. N. Dr. *Tadeusz Żuliński*. Wspomnienia pośmiertne. Lwów. 1885.

V. LEGJONY I INNE FORMACJE OCHOTNICZE POLSKIE 1914—1918.

LEGJONY. Str. 119 — 149.

Biuro personalne M. S. Wojsk. Archiwum.

Centralny oddział ewidenc. werbunkowy Dep. Wojsk. N. K. N.:

- a) Lista chorych, rannych, zabitych i zaginionych legionistów do kwietnia 1915 r.
- b) Lista strat legionów polskich — 6 zeszytów, od 1. VIII.1915 r. do 1.X. 1916 r. Piotrków.

T. *Czarnikowa*. Notatki i dokumenty, dotyczące życia i działalności T. Żulińskiego — specjalnie nadesłane do Złotej Księgi Zjazdu.

M. *Dąbrowski*. Różaniec życia i śmierci. Zamość 1924.

W. *Jakowicki*. Notatki specjalnie skreślone do Złotej Księgi Zjazdu.

„*Kurjer Płocki*“ Nr. 52 — 1915 r. O Królu-Kaszubskim.

B. *Merwin*. Z życia legionów. Kraków. 1918.

M. *Naramowski*. Notatki specjalnie skreślone do Złotej Księgi Zjazdu.

„*Panteon Polski*“, 1924—1929. Lwów. Redaktor Z. Zygmuntowicz.

W. *Przychocka*. Porucznik ś. p. Król Kaszubski. *Polska Zbrojna*. Nr.Nr. 67—68. 1927.

„*Robotnik*“ Nr. 269 — 1915. O Królu-Kaszubskim.

L. *Rudke*. Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu.

S. Składkowski. Benjaminowskie Towarzystwo Lekarskie. Lekarz Wojskowy Nr. 11 — 1920 r.

A. Stefanowski. Specjalne notatki o lekarzach legjonowych.

J. A. Teslar. Czwarty pułk legjonów polskich. Lwów 1916.

„Wiadomości Polskie“. Piotrków 1915—1916.

„Wiadomości Wojskowe“. Kijów 1917.

INNE FORMACJE OCHOTNICZE. Str. 151 — 171.

H. Bagiński. Wojsko Polskie na Wschodzie 1914—1920. Warszawa 1921.

J. Hurynowicz. Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu.

M. Daniszewski. Notatki specjalnie napisane do Złotej Księgi Zjazdu.

Polonia. Noël 1915. Paris 1915—1916. Redaktor W. Gąsiorowski.

M. Wańkowicz. Szpital w Cichiniczach. Warszawa 1926.

VI. Wiadomości i wspomnienia osobiste, udzielone przez osoby, wymienione na str. 173—175.

Ryciny, ilustrujące niniejszą Księgę, sporządzone zostały w znacznej części z rysunków i fotografii, pochodzących z czasów dawniejszych, dlatego ich strona graficzna na tem nieco ucierpiała.

DR. STEFAN RUDZKI
pulkownik = lekarz
Komendant Szpitala Szkolnego Of. S. S.

LEKARZE, MEDYCY, DENTYŚCI I FARMACEUCI POLSCY —
OFIARY AKCJI REWOLUCYJNEJ OD R. 1864 DO R. 1914.

Krwawe stłumienie powstania 1863—64 r., wyginiecie najgorętszych działaczy w bojach i na szubienicach, uwięzienie i deportacja licznych powstańców na Sybir lub w głąb Rosji — na pewien czas pozabawiła Polskę najenergiczniejszych, najczynniejszych żywiołów, co więcej odwróciła myśl społeczeństwa polskiego od walki zbrojnej z najeźdźcami.

Znaczna część dojrzałego społeczeństwa, pozostałego w kraju, wzięła się do gojenia ran powojennych, do „pracy organicznej“, zmierzającej do podniesienia przemysłu i rolnictwa, do powiększenia dobrobytu na drodze pokojowej.

Marzenia jednak o odzyskaniu niepodległości ani na chwilę nie zagłuchły w sercach Polaków.

Po powstaniu 1863—64 r. nie było bodaj rodziny w Polsce, która by nie opłakiwała ojca, syna czy brata; młodzież w długie wieczory zimowe wchłaniała w siebie tak bliskie i tak bolesne wspomnienia o walkach, które toczyli ich ojcowie i bracia, żyła i wychowywała się na opowiadaniach matek o świeżych dziejach 1863—64 r.,—i w szeregach tej młodzieży świtała i dojrzewiała myśl o podjęciu walki przegranej narazie przez ojców, o pomśczeniu krzywd swego narodu i—swych najbliższych.

Zmienione warunki krajowe oraz prądy ruchów zagranicznych, głuchem echem odbijających się w Polsce, odmienny nieco kierunek nadały akcji rewolucyjnej tego okresu.

Polacy, którzy po powstaniu 1863—64 r. znaleźli się zagranicą, już w bliskim czasie potem biorą udział w zachodnio-europejskiej akcji demokratycznej i rewolucyjnej. W walkach komuny paryskiej 1871 r. jako wybitni przywódcy i organizatorowie występują polscy generałowie Jarosław Dąbrowski, Walery Wróblewski i inni — po upadku komuny polscy emigranci należą do towarzystw socjalistycznych we Francji, w Anglii i Szwajcarji, biorą udział w pracach pierwszej międzynarodówki, lecz ściśle łączą sprawę socjalizmu ze sprawą odbudowania Polski.

Na terenie Rosji w powstańczym ruchu socjalistycznym bierze też udział polska młodzież, która niebawem od 1874 r. tworzyć zaczyna samodzielne kółka socjalistyczne w Petersburgu, Kijowie i Odesie; od 1876 r. powstają już tajne organizacje socjalistyczne we Lwowie, Warszawie, a wkrótce potem w Krakowie. Prawie jednocześnie powstaje w Warszawie nowa organizacja patriotyczno-konspiracyjna pod kierownictwem pisarza Adama Szymańskiego.

Rządy zaborcze — rosyjski i austriacki — rychło się spostrzegły, że nowe niebezpieczeństwo im zagraża i już w 1878 r. rozpoczęły się masowe aresztowania rewolucyjnej młodzieży polskiej w głównych ośrodkach jej działalności. (Warszawa, Lwów, Kraków 1878—79 r.).

Pomimo tych represyj zastępy działaczy socjalistycznych w Polsce nie zmniejszają się i w 1882 r. powstaje socjalistyczno-rewolucyjna partja „Proletariat“ pod kierunkiem L. Waryńskiego. Partja ta w 1883 r. wywołała pierwszy w Polsce wielki strajk w Warszawie, Łodzi i Żyrardowie i w tym ostatnim, w walce z wojskiem rosyjskim w kwietniu 1883 r. zabitych zostało 3 robotników i 15 rannych. Z pomiędzy przeszło 200 osób, aresztowanych w sprawie „Proletariatu“ w 1883 r. i 1884 r., 29-u oddano pod sąd wojenny, z nich zaś 4-ch skazano na śmierć i 28 stycznia 1886 r. na stokach Cytadeli Warszawskiej stanęły znowu szubienice po raz pierwszy od czasu powstania 1863—64 r.

Krwawe te wyroki nie uspokoiły młodzieży rewolucyjnej; przeciwnie coraz większe wrzenie ogarniało nie tylko młodzież inteligentką, lecz szersze warstwy robotnicze i włościańskie.

W zaborze austriackim walka częściowo przybiera formy konstytucyjne, w zaborach pruskim i rosyjskim na skutek wybitnych represyj ze strony obu rządów, musi ona nosić cechy ściśle konspiracyjne

Obok ruchu socjalistycznego powstaje wybitny kierunek ludowy, grupujący się koło pisma „Głos“, które powstało w Warszawie w 1887 r. W tymże czasie (w 1886 r.) powstaje tajna organizacja patriotycz-

na „Liga Polska“, będąca odbiciem odradzających się prądów demokratyczno = niepodległościowych, płynących z kół starszej emigracji z Z. Miłkowskim (T. T. Jeżem) na czele.

Wszystkie te prądy wolnościowe ulegają represjom ze strony rządów zaborczych, lecz pomimo to wzmagają się na siłach i wpływach.

Robotnicy polscy, walcząc o poprawę warunków ekonomicznych wygłaszają coraz potężniej hasło odzyskania niepodległości, co znalazło swój wyraz w słynnym programie „Polskiej Partji Socjalistycznej“, po zjeździe paryskim z listopada 1892 r., reprezentującym wszystkie odłamy organizacyjno-ideowe socjalizmu polskiego.

Polska Partja Socjalistyczna kroczy odtąd na czele ruchu niepodległościowego, pod kierunkiem najwybitniejszego ze swych przywódców Józefa Piłsudskiego.

Gdy po wojnie japońsko-rosyjskiej burza rewolucyjna zagrziała w Państwie Rosyjskim, Piłsudski tworzy w 1905 r. w ramach P. P. S. organizację spiskowo-bojową, mającą na celu wytworzenie kadr bojowych dla walki zbrojnej z caratem.

Organizacja bojowa, pomimo najstraszniejszego terroru ze strony rządu rosyjskiego, wzięła udział w szeregu walk z wojskiem i żandarmerją rosyjską, nie zdołała jednak doprowadzić do zbrojnego powstania całego proletariatu polskiego przeciwko caratowi.

Po stłumieniu rewolucji przez Rząd rosyjski, kierownicy P. P. S. nie zaniechali myśli o przygotowaniach do akcji zbrojnej i wraz z innymi odłamami niepodległościowymi przystąpili od 1908 r. do tworzenia na terenie Galicji czysto wojskowych organizacyj polskich („Związek Walki Czynnej“), z których wyłoniły się znacznie już szersze organizacje strzeleckie, jednoczące się w chwili wybuchu wojny światowej w 1914 r. w Legjony Polskie.

Obok akcji zbrojnej, propagowanej i wprowadzonej w życie przez P. P. S., walka o nieprzedawnione prawa narodu do niepodległości miała jeszcze inne formy: społeczeństwo polskie, a zwłaszcza najgorętsza jego część — młodzież—protest swój przeciwko rządóm zaborczym przejawiała przy każdej sposobności.

A więc głośne były demonstracje młodzieży w 100-ą rocznicę konstytucji 3 maja w r. 1891, a wkrótce potem w setną rocznicę powstania Kilińskiego w r. 1894, poczem setki młodzieży skazane zostało na zesłanie. Liczne aresztowania były w 1898 r. na skutek demonstracji młodzieży warszawskiej przeciwko uczczeniu Murawjewa Wieszatiela, przez niektórych profesorów rosjan. Działalność oświatowa, konspiracyjnie prowadzona przez młodzież uniwersytecką w sferach robot-

nicznych i włościańskich, również spotykała się stale z represjami ze strony Rządu rosyjskiego (wielkie aresztowania „Koła Oświaty Ludowej“ w r. 1898/9 i inne).

Wreszcie w 1905 r. po wymuszonej na Rządzie rosyjskim krótkotrwałej konstytucji ogólnopaństwowej, młodzież polska zaboru rosyjskiego zażądała samodzielnych szkół polskich średnich i wyższych, w wyniku czego powstał jedyny w swoim rodzaju strejk szkolny i opuszczenie szkół rosyjskich przez ogromną większość Polaków, która zmuszona była wstępować do szkół średnich prywatnych lub zagranicą, przeważnie do szkół wyższych w Galicji.

We wszystkich tych ruchach wolnościowych sanitarjat polski odegrał wybitną rolę.

Medycy zajmowali nieraz naczelne stanowiska w ogólnostudenckich organizacjach rewolucyjnych, lekarze wybitną rolę odegrali w walkach 1905—7 roku, i w wielu stronnictwach należeli do naczelnych władz; w organizacjach rewolucyjnych brali również udział — choć w mniejszym stopniu — farmaceuci i dentyści.

Ofiary też sanitarjatu polskiego w okresie walk z najeźdźcami od 1864 do 1914 r. były bardzo liczne: setki lekarzy, medyków, farmaceutów i dentystów było wśród aresztowanych i więzionych, bardzo wielu z nich zostało zesłanych w głąb Rosji lub musiało emigrować z Polski, byli i tacy, którzy życiem przypłacili swą działalność rewolucyjną

Niżej podany, po tekście francuskim wykaz 237 lekarzy, medyków, farmaceutów i dentystów, więzionych i skazanych na zesłanie przez rządy zaborcze za udział w walkach wolnościowych, pomiędzy 1864 a 1914 r., oczywiście nie jest pełny, świadczy jednak wymownie, iż sanitarjat polski zawsze stawał chętnie do szeregów walczących o niepodległość ojczyzny i wyzwolenie społeczne i że nie brakło jego przedstawicieli wśród tego pokolenia popowstaniowego, które nie ustało w walce o wolność i dało dowód, że idea niepodległości jednym *nieprzerwanym* ciągiem przeszła przez *wszystkie* pokolenia w ciągu blisko półtora stulecia niewoli narodu polskiego i że *każde* pokolenie po kolei złożyło z pośród siebie ofiary na ołtarzu ojczyzny.

DR. ETIENNE RUDZKI

médecin - colonel

commandant de l'hôpital d'éducation de l'École Supér. du Service de santé milit.

LES MÉDECINS, LES ÉTUDIANTS EN MÉDECINE,
LES DENTISTES ET LES PHARMACIENS — VICTIMES DE L'AC-
TION RÉVOLUTIONNAIRE DE 1864 — 1914.

La sanglante répression de l'insurrection de 1863 — 64, l'extermination des plus ardents hommes d'action dans les combats et sur l'échafaud, l'emprisonnement et la déportation de nombreux insurgés en Sibérie ou aux confins de la Russie — privèrent, pour un certain temps, la Pologne de ses éléments les plus énergiques et les plus actifs et, de plus, détournèrent la pensée de la Société polonaise de la lutte armée contre l'envahisseur.

Cependant la plupart des gens, demeurés dans le pays, entreprirent de cicatriser les plaies d'après-guerre et s'adonnèrent à „un travail positif“ tendant au relèvement pacifique de l'industrie, de l'agriculture et du bien-être.

Toutefois, les rêves de recouvrer l'indépendance n'abandonnèrent pas un seul instant les coeurs des Polonais.

Après l'insurrection de 1863—64, il n'y avait guère de famille en Pologne, qui ne pleurât son père, un fils ou un frère; au cours des longues soirées d'hiver les jeunes gens se pénétraient des souvenirs, si proches et si douloureux, des luttes menées par leurs aînés; ils vivaient et s'éduquaient par les récits de leurs mères sur les récents événements de 1863 — 64, et dans les coeurs de ces jeunes gens s'infiltrait et mûrissait l'idée de reprendre la lutte, dans laquelle leurs pères avaient succombé, de venger les torts causés à leur nation et à leurs proches.

Cependant, les nouvelles conditions dans le pays, ainsi que les courants du mouvement à l'étranger, dont les sourds échos retentissaient en Pologne, imprimèrent à l'action révolutionnaire de cette époque une direction tant soit peu différente.

Les Polonais émigrés à l'étranger, à la suite de l'insurrection de 1863—64, prennent parti peu après à l'action démocratique révolutionnaire en Europe Occidentale. Dans les luttes de la Commune de Paris en 1871, apparaissent comme chefs éminents et organisateurs, les généraux polonais Jaroslaw Dąbrowski, Valérien Wróblewski et d'autres.

Après la chute de la Commune les émigrés polonais appartiennent aux associations socialistes en France, en Angleterre et en Suisse, et participent aux travaux de la première Internationale, mais ils rattachent strictement la question du socialisme à celle de la restauration de la Pologne.

De même en Russie, la jeunesse polonaise prend part au mouvement révolutionnaire naissant et, dès 1874, elle commence à créer spontanément des groupes socialistes à Pétersbourg, Kieff et Odessa; en 1876 des organisations socialistes se créent à Lwów (Léopol), Varsovie et, peu après, à Cracovie. — Presque simultanément surgit à Varsovie une nouvelle organisation patriotique conspirative, sous la direction du notoire écrivain Adam Szymański.

Les gouvernements spoliateurs—russe et autrichien ne tardèrent pas à s'apercevoir du nouveau danger, dont ils étaient menacés, aussi procédèrent-ils en 1878 à des arrestations en masse de la jeunesse polonaise révolutionnaire dans les principaux centres de son activité (Varsovie, Lwów et Cracovie 1878 — 79).

En dépit de ces répressions, les rangs des hommes d'action socialistes en Pologne ne diminuent pas, et en 1882 se forme le parti socialiste révolutionnaire „Prolétariat“, sous la direction de L. Waryński.

Ce parti provoqua en 1883 la première grande grève en Pologne — à Varsovie, Łódź et Żyrardów, où il y eut, au cours d'un combat contre les troupes russes, en Avril 1883, 3 ouvriers tués et 15 blessés.

Parmi les 200 personnes et quelques arrêtées pour l'affaire du „Prolétariat“ en 1883 — 84, 29 furent traduites devant la cour martiale qui en condamna 4 à la peine de mort, et le 28 Janvier 1886, sur les pentes de la Citadelle de Varsovie, pour la première fois depuis l'insurrection de 1863 — 64, réapparurent les échafauds.

Ces exécutions sanglantes ne calmèrent pas la jeunesse révolutionnaire, bien au contraire — elles ne firent qu'accroître l'effervescen-

ce, qui gagna non seulement la jeunesse intellectuelle, mais aussi les classes ouvrières et paysannes.

Dans les provinces annexées à l'Autriche la lutte adéquate, dans une certaine mesure, les formes constitutionnelles, tandis que sous l'occupation des Russes et des Prussiens, par suite des sévères répressions appliquées par ces deux gouvernements, elle devra porter un caractère conspiratif.

A côté du mouvement socialiste surgit un mouvement populaire très accentué, groupé autour du journal „Głos“ paru à Varsovie en 1887. Vers la même époque, en 1886, prend naissance une organisation patriotique secrète „Ligue Polonaise“ — répercussion des courants démocratiques et indépendants, régénérés et prenant leur source dans les milieux de la vieille émigration avec Z. Milkowski (T. T. Jeź) à sa tête.

Tous ces courants libérateurs s'intensifient en force et en influence, en dépit des répressions appliquées par les gouvernements copartageants.

Les ouvriers polonais, dans leur lutte pour l'amélioration des conditions économiques, adoptent pour mot d'ordre et réclament de plus en plus rigoureusement le retour à l'indépendance, ce qui trouva son expression dans le programme connu du „Parti socialiste Polonais“.

Après le congrès de Paris, en novembre 1892 représentant toutes les fractions du socialisme polonais, au point de vue de leur organisation et de leur idéologie, le Parti Socialiste Polonais prend, à partir de cette époque, la tête du mouvement d'indépendance, sous la direction du plus éminent de ses chefs — Joseph Piłsudski.

Lorsque, après la guerre russo-japonaise, la tempête révolutionnaire gronda dans l'Empire russe, — Piłsudski créa en 1905 dans le Parti Polonais Socialiste une organisation conspirative militante, ayant pour but la création de cadres de combattants pour la lutte armée contre le tsarisme.

L'organisation militante, en dépit des plus terribles représailles exercées par le gouvernement russe, prit part à de nombreux combats contre les troupes et la gendarmerie russes, mais ne réussit pas, cependant, à provoquer une insurrection armée de tout le prolétariat polonais contre le tsarisme.

Après la répression de la révolution par le gouvernement russe, les dirigeants du Parti Polonais Socialiste ne renoncèrent pas à préparer une action armée et entreprirent, d'accord avec les autres fractions luttant pour l'indépendance, la création en Galicie d'organisations polonaises purement militaires, („Union de la lutte active“) qui engen-

drèrent les organisations beaucoup plus étendues de francs-tireurs unifiés au moment où éclata la guerre mondiale en Légions Polonaises.

A côté de l'action armée, préconisée et réalisée par le Parti Polonais Socialiste, la lutte en faveur des droits de la nation à son indépendance se manifestait encore sous d'autres aspects: la société polonaise et, en particulier, sa partie la plus ardente, c'est à dire la jeunesse, manifestait ses protestations contre les gouvernements copartageants à toute occasion.

Aussi les démonstrations de la jeunesse furent — elles retentissantes lors du 100-ème anniversaire de la Constitution du 3 Mai en 1891 et, peu après, en 1894 lors du centenaire de l'insurrection de Kiliński, ce qui entraîna la déportation de centaines de jeunes gens.

De nombreuses arrestations eurent lieu en 1898, à la suite des démonstrations de la jeunesse de Varsovie contre les honneurs rendus par certains professeurs russes à la mémoire de Mouravieff le Pendeur.

Le travail d'instruction mené par la jeunesse universitaire dans les milieux ouvriers et paysans était de même toujours réprimé par le gouvernement russe (nombreuses arrestations dans le „cercle de l'instruction populaire“ en 1898—99 et d'autres).

Enfin, en 1905, après que la constitution passagère pour tout l'Etat fut arrachée au gouvernement tsariste, la jeunesse polonaise des provinces annexées à la Russie réclama l'indépendance des écoles polonaises secondaires et supérieures ce qui entraîna une grève scolaire, la seule de son genre, et l'abandon des écoles russes par la majorité des Polonais qui durent entrer, dans des écoles secondaires privées, ou bien émigrer à l'étranger, principalement aux écoles supérieures en Galicie.

Dans tous ces mouvements libérateurs le Service de Santé joua un rôle éminent. Les étudiants en médecine se trouvèrent souvent à la tête d'organisations révolutionnaires d'étudiants, les médecins eurent un rôle marquant dans les luttes de 1905—07 et comptèrent parmi les dirigeants dans de nombreux partis; les pharmaciens et dentistes participèrent également quoique moins nombreux — aux organisations révolutionnaires.

Aussi le service de santé compta-t-il de très nombreuses victimes au cours des luttes contre l'opresseur de 1864 à 1914; des centaines de médecins, d'étudiants en médecine, de pharmaciens et dentistes se trouverent parmi les personnes arrêtées et emprisonnées; beaucoup d'entre eux furent déportés aux confins de la Russie ou durent émigrer de Pologne; il y en eut également qui payèrent de leur vie leur activité révolutionnaire.

La liste ci-dessus de 237 médecins, étudiants en médecine, pharmaciens et dentistes emprisonnés ou déportés par les gouvernements copartageants pour leur participation aux luttes libératrices entre 1864 et 1914, est certainement incomplète; elle témoigne toutefois éloquemment que le Service de Santé polonais a toujours pris place volontiers dans les rangs des combattants pour l'indépendance de la patrie et pour la libération sociale; ses représentants se sont toujours trouvés parmi ceux de la génération, postérieure à l'insurrection, qui ont persisté dans la lutte pour la liberté et qui ont donné la preuve, que l'idée de l'indépendance a suivi son cours ininterrompu à travers toutes les générations, durant presque un siècle et demi d'esclavage du peuple polonais, et que chacune des générations a immolé sa part de victimes sur l'autel de la Patrie.

1878—1880.

1. dr. HŁASKO, więzienie, zesłanie na Sybir, zmarł w Krasnojarsku w 1881 r.
2. dr. WRÓBLEWSKI, więzienie.
3. Stud. med. ABRAMOWICZ PAWEŁ, więzienie, zesłanie na Sybir.
4. Stud. med. BRZEZIŃSKI EDWARD, dłuższe więzienie w Wiedniu i Krakowie, emigracja bez prawa powrotu do żadnego z 3 zaborów polskich w ciągu kilkunastu lat (dyplom lekarski w Szwajcarji).
5. Stud. med. DANIŁOWICZ MICHAŁ, więzienie.
6. Stud. med. DICKSTEJN SZYMON, emigracja.
7. Stud. DŁUSKI KAZIMIERZ, emigracja długoletnia (dyplom lekarski w Paryżu).
8. Stud. med. MONDSZEJN BOLESŁAW, więzienie, zesłanie na Sybir.
9. Stud. med. PŁAWIŃSKI JÓZEF, długoletnie więzienie, emigracja.
10. Stud. med. PŁAWIŃSKI KAZIMIERZ, długoletnie więzienie.
11. Stud. med. ROJECKI FRANCISZEK, więzienie, emigracja.
12. Stud. med. WINAWER LEON, emigracja.
13. Stud. med. ZIELIŃSKI JÓZEF, emigracja.

1881 — 1890

14. Stud. KARPOWICZÓWNA z RECHNIEWSKA WITOLDA, więzienie, zesłanie na Sybir, (dyplom lekarski w Paryżu w 1901 r.).
15. Stud. med. MACHAJSKI WACŁAW, więzienie, zesłanie na Sybir
16. Stud. med. ULRYCH STEFAN, więzienie, 10 lat Syberji Wsch.

1891 — 1900

17. Dr. GRABOWSKI JULJAN, więzienie, zesłanie.
18. Dr. GRZEGORZEWSKI JULJAN, więzienie, zesłanie.

19. Dr. IDZIKOWSKI JÓZEF, więzienie zesłanie.
20. Dr. MONSIORSKI ZYGMUNT, więzienie.
21. Dr. PADEREWSKI ZBIGNIEW, więzienie.
22. Dr. RADZIWIŁŁOWICZ RAFAŁ, więzienie.
23. Dr. PURSKI ANTONI, parokrotne więzienie.
24. Stud. med. BEIN KAZIMIERZ, więzienie, zesłanie.
25. Stud. med. BORNSZTAJN MAURYCY, areszt.
26. Stud. med. BRZOSTOWSKI ANDRZEJ areszt, zesłanie.
27. Stud. med. BUDZYŃSKI KAZIMIERZ, areszt, emigracja.
28. Stud. med. BUJALSKI DYONIZY, parokrotne więzienie.
29. Stud. med. CIECHOŃSKI WACŁAW, areszt. zesłanie.
30. Stud. med. CZARNOCKI NAPOLEON, więzienie.
31. Stud. med. CZERKIEWICZ ZDZISŁAW, areszt, zesłanie.
32. Stud. med. CZERWIŃSKI ZENON, areszt, zesłanie.
33. Stud. med. DĄBROWSKI KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
34. Stud. med. DĘBICKI ZDZISŁAW, areszt, zesłanie.
35. Stud. med. DĘBINSKI BOLESŁAW, więzienie, emigracja.
36. Stud. med. DOMAGALSKI LUDOMIR, areszt, zesłanie.
37. Stud. med. DUBOIS MIECZYŚLAW, areszt.
38. Stud. med. DUCHNOWSKI IGNACY, areszt.
39. Stud. med. DUDZIŃSKI JAN, areszt, zesłanie.
40. Stud. med. DWORZANCZYK KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
41. Stud. med. DYDYŃSKI LUDWIK, areszt.
42. Stud. med. DYLEWSKI WŁODZIMIERZ, areszt, zesłanie.
43. Stud. med. EICHLER WITOLD, areszt, zesłanie.
44. Stud. med. FAŁSKI LEON, więzienie.
45. Stud. med. FLISKI HENRYK JAN, więzienie.
46. Stud. med. FRUDZIŃSKI ZYGMUNT, areszt, zesłanie.
47. Stud. med. GANTZ MIECZYŚLAW, więzienie, zesłanie.
48. Stud. med. GARSZYŃSKI WACŁAW, areszt, zesłanie.
49. Stud. med. GASTMAN FELIKS, areszt, emigracja.
50. Stud. med. GLIŃSKI JERZY, areszt, zesłanie.
51. Stud. med. GNUS EUGENIUSZ, areszt, zesłanie.
52. Stud. med. GOŚCICKI STANISŁAW, więzienie.
53. Stud. med. GOŹDZICKI WACŁAW, areszt, zesłanie.
54. Stud. med. GURTZMAN JÓZEF, więzienie.
55. Stud. med. GUTKOWSKI ROMUALD, areszt, zesłanie.
56. „ „ HAGMAJER STANISŁAW, parokrotne więzienie,
zesłanie.
57. „ „ HALPERN MIECZYŚLAW, więzienie.
58. „ „ HIRSZ MAKSYMILJAN, więzienie.

59. Stud. med. HORNOWSKI JÓZEF, więzienie.
60. „ „ JANISZEWSKI TOMASZ, więzienie.
61. „ „ JANKOWSKI WIKTOR, więzienie, emigracja.
62. „ „ JAROSIŃSKI FRANCISZEK, areszt, zesłanie.
63. „ „ JAROCKI ADAM, areszt.
64. „ „ JASIŃSKI ADAM, areszt, emigracja.
65. „ „ JASTRZĘBSKI MARJAN, parokrotne więzienie,
zesłanie.
66. „ „ JĘDRZEJEWSKI JAKÓB, areszt, zesłanie.
67. „ „ KAROLI ALEKSANDER, areszt, zesłanie.
68. „ „ KIJEWSKI JAN STANISŁAW, areszt, zesłanie.
69. „ „ KIRKOR DYMISTR, więzienie, zesłanie.
70. „ „ KIRKOR MICHAŁ, więzienie, zesłanie.
71. „ „ KOELICHEN JAN, więzienie.
72. „ „ KOHN, więzienie, zesłanie.
73. „ „ KORCZAK STANISŁAW, zesłanie.
74. „ „ KOSSOBUDZKI SZYMON, więzienie, zesłanie,
emigracja.
75. „ „ KRASZEWSKI WACŁAW, areszt, zesłanie.
76. „ „ KRYSIŃSKI ANDRZEJ, więzienie.
77. „ „ KUC JÓZEF, parokrotne zesłanie.
78. „ „ KULIGOWSKI KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
79. „ „ KUNCZYŃSKI STANISŁAW, areszt, zesłanie.
80. „ „ KUNICKI RYSZARD, areszt, zesłanie.
81. „ „ KUROPATWIŃSKI ALEKSANDER, areszt, zesł.
82. „ „ KWIATEK JÓZEF, więzienie.
83. „ „ LIPSKI WACŁAW, areszt, zesłanie.
84. „ „ LORENTOWICZ LEONARD, areszt.
85. „ „ ŁAZAROWICZ KLEMENS, areszt, zesłanie.
86. „ „ ŁUKASZEWICZ GUSTAW, areszt.
87. „ „ MACIERAKOWSKI ANTONI, areszt.
88. „ „ MAKOWSKI, więzienie.
89. „ „ MAŁKOWSKI ADAM, areszt, zesłanie.
90. „ „ MASŁOWSKI JÓZEF, areszt, emigracja.
91. „ „ MATRASZEK JAN, więzienie.
92. „ „ MAZURKIEWICZ JAN, więzienie.
93. „ „ MĘCZKOWSKI WACŁAW, więzienie.
94. „ „ MIESZKOWSKI JULJAN, areszt.
95. „ „ MISZEWSKI STANISŁAW KORDJAN, areszt,
emigracja.
96. „ „ MISZEWSKI STANISŁAW KOSTKA, areszt, zesł.

97. Stud. med. MORAWSKI STEFAN, areszt, zesłanie.
 98. „ „ MUSZYŃSKI STANISŁAW, areszt, zesłanie.
 99. „ „ NELKEN JAN, więzienie; relegowanie.
 100. „ „ NOWAK STANISŁAW, areszt, zesłanie.
 101. „ „ OBJEZIERSKI MARJAN, areszt, zesłanie.
 102. „ „ OTTO KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
 103. „ „ PIASZCZYŃSKI WŁADYSŁAW, areszt, zesł.
 104. „ „ POPŁAWSKI ANTONI, areszt, zesłanie.
 105. „ „ PRĘGOWSKI PIOTR, areszt.
 106. „ „ PSARSKI JÓZEF, areszt, zesłanie
 107. „ „ RADLIŃSKI ZYGMUNT, więzienie zesłanie.
 108. „ „ SAKIEWICZ ADAM, areszt, zesłanie.
 109. „ „ STILKE PAWEŁ, areszt, emigracja.
 110. „ „ SYLIWANOWICZ KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
 111. „ „ SZAMOTA KAROL, areszt, zesłanie.
 112. „ „ SZURAKOWSKI STEFAN, areszt, zesłanie.
 113. „ „ SZYMANOWSKI STANISŁAW FELIKS, areszt.
 114. „ „ ŚLUBOWSKI STEFAN, areszt, zesłanie.
 115. „ „ ŚWIĄTECKI STANISŁAW, areszt, zesłanie.
 116. „ „ TOPCZEWSKI KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
 117. „ „ TREKNER HENRYK, parokrotne więzienie, zesłanie.
 118. „ „ TRUSZKOWSKI JAN, zesłanie, areszt.
 119. „ „ TRYJARSKI EUGENJUSZ, areszt.
 120. „ „ TYMIŃSKI KAROL, areszt.
 121. „ „ UŚCIŃSKI EDWARD, areszt, zesłanie.
 122. „ „ WITKOWSKI ZYGMUNT, areszt, zesłanie.
 123. „ „ WROCZYŃSKI KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
 124. „ „ WÓJCICKI IGNACY, areszt.
 125. „ „ WROCZYŃSKI KAZIMIERZ, areszt, zesłanie.
 126. „ „ WRÓŃSKI WITOLD, areszt.
 127. „ „ WYSOKIŃSKI STANISŁAW, areszt, zesłanie.
 128. „ „ ZALESKI TEOFIL, areszt, emigracja.
 129. „ „ ZAŁĘSKI TADEUSZ, areszt, zesłanie.
 130. „ „ ZAŁUSKA JAN, parokrotne więzienie.
 131. „ „ ZAPASIEWICZ MARJAN, więzienie.
 132. „ „ ZAWADZKI HENRYK, areszt, zesłanie.
 133. „ „ ZBIERZCHOWSKI LUDWIK, areszt, zesłanie.
 134. „ „ ŻMIGRODZKI HENRYK, areszt.
 135. farmaceuta CHICIŃSKI JAN, więzienie.
 136. farmaceuta PARNIEWSKI KAZIMIERZ, (w 1894 r. założył aptekę w Lipniskach pow. oszmiańskiego dla umieszczenia konspi-

racyjnej drukarni „Robotnika“), zamordowany przez bolszewików w 1920 r.

137. dentysta, SŁONSKI EDWARD, więzienie.

1901 — 1914.

138. dr. BANKOWSKI JULJAN, więzienie, emigracja.
139. dr. BEDNARZ JÓZEF, więzienie, emigracja.
140. dr. BITNER, więzienie.
141. dr. BRZOZOWSKI TEOFIL, więzienie.
142. dr. BYCHOWSKI ZYGMUNT, więzienie.
143. dr. DAUM IGNACY, parokrotne więzienie, wyrok śmierci, zamieniony na zesłanie, emigracja.
144. dr. DĄBROWSKI IGNACY, więzienie.
145. dr. DEHNEL MICHAŁ, więzienie.
146. dr. DOMASZEWICZ JAN, więzienie.
147. dr. GOLDE-STROŻECKA ESTERA, kilkakrotne więzienie pruskie i rosyjskie, zesłanie.
148. dr. GRABOWSKI JULJAN, więzienie.
149. dr. GROSSEROWA CZESŁAWA, więzienie.
150. dr. HORNOWSKI JÓZEF, więzienie, emigracja.
151. dr. HORWITZÓWNA KAMILA, kilkakrotne więzienie, emigracja.
152. dr. HUBICKI STEFAN, parokrotne więzienie.
153. dr. JARKOWSKI JAN, więzienie emigracja.
154. dr. KLEMENSIEWICZ ZYGMUNT, więzienie.
155. dr. KOPCINSKI STEFAN, więzienie.
156. dr. KOWALCZEWSKI JÓZEF, więzienie.
157. dr. KRASZEWSKI WACŁAW, emigracja.
158. dr. KWAŚNIEWSKI MIKOŁAJ, więzienie.
159. dr. ŁUCZYŃSKI JÓZEF, parokrotne więzienie.
160. dr. MAJERCZAK WIKTOR, więzienie, zesłanie na Sybir, 30.IV 1919 rozstrzelany w Krasnojarsku przez Kołczakowców.
161. dr. MAZURKIEWICZ WŁADYSŁAW, 13.V 1901 wyrwał Józefa Piłsudskiego z więzienia szpitalnego w Petersburgu, emigracja wieloletnia.
162. dr. MICHAŁOWICZ MIECZYŚLAW, więzienie, emigracja.
163. dr. NELKEN JAN, więzienie, emigracja.
164. dr. PINKUS HENRYK, więzienie, emigracja.
165. dr. PIÓRO ALFRED, więzienie.
166. dr. RADLIŃSKI ZYGMUNT, więzienie, zesłanie na Sybir, emigracja.

167. dr. RAJCHMAN LUDWIK, więzienie emigracja.
168. dr. RECHNIEWSKA WITOLDA, więzienie.
169. dr. RUDZKI PRZEMYSŁAW, więzienie.
170. dr. RUDZKI STEFAN, parokrotne więzienie, wyrok śmierci, zamieniony na zesłanie, emigracja.
171. dr. SACHS FELIKS, kilkakrotne więzienie, emigracja.
172. dr. SARCEWICZ HENRYK, więzienie.
173. dr. SŁONIMSKI ZYGMUNT, więzienie.
174. dr. SZMURŁO JAN, więzienie.
175. dr. SZYMANOWSKI ZYGMUNT, parokrotne więzienie, emigracja.
176. dr. TOMASZEWSKI ANTONI, więzienie.
177. dr. WOYCZYŃSKI MARCIN, więzienie, emigracja.
178. dr. ZAJĄCZKOWSKI ANTONI, więzienie.
179. dr. ZASUCHA WINCENTY, więzienie.
180. dr. ZEMBRZUSKI LUDWIK, więzienie.
181. stud. med. ADAMSKI JAN, areszt. relegowanie.
182. „ „ ALCHIMOWICZ, więzienie.
183. „ „ BEŁKOWSKI JAN, więzienie.
184. „ „ BENNI WITOLD, więzienie.
185. „ „ BOHUSZEWICZ JÓZEFAT, więzienie, zesłanie.
186. „ „ BOROWSKI JAKÓB, więzienie, emigracja.
187. „ „ BRESZEL, więzienie.
188. „ „ BUJALSKI JERZY, więzienie, emigracja.
189. „ „ BYK JÓZEF, więzienie.
190. „ „ CZARKOWSKI PAWEŁ, więzienie, zesłanie.
191. „ „ DEHNEL MARJAN, więzienie, emigracja.
192. „ „ DUCHATEAU HENRYK, więzienie.
193. „ „ FALSKI LEON, więzienie, zesłanie na Sybir.
194. „ „ GARSZYŃSKI WACŁAW, więzienie.
195. „ „ GNIAZDOWSKI TEOFIL, więzienie.
196. „ „ GOLDENBERG STANISŁAW, więzienie, zesłanie.
197. „ „ GOLDSZMIT HENRYK, więzienie.
198. „ „ GRZYWO-DĄBROWSKI WIKTOR, więzienie.
199. „ „ KOKOSZKO MICHAŁ, więzienie.
200. „ „ KUC JÓZEF, więzienie.
201. „ „ LANDY ALEKSANDER, więzienie.
202. „ „ LATKOWSKI MICHAŁ, parokrotne więzienie.
203. „ „ MEYERSON, więzienie.
204. „ „ MITTELMAN, więzienie.
205. „ „ MONTRYM-ŻAKOWICZ MICHAŁ, więzienie.

206. „ „ NAKONIECZNY BOLESŁAW, więzienie.
 207. „ „ NOWACKI LUDOMIR, więzienie.
 208. „ „ OW CZAREWICZ LEON, więzienie.
 209. „ „ ROGALEWICZ ŻDZISŁAW, więzienie, 10 lat ka-
 torgi, osiedlenie we Wschodniej Syberji, w 1919 r.
 w Krasnojarsku rozstrzelany przez Kołczakowców.
 210. „ „ ROTSTADT JULJAN, więzienie.
 211. „ „ RZAŚNICKI ADOLF, więzienie.
 212. „ „ SIWICKI KONRAD, więzienie, zesłanie, emigracja.
 213. „ „ SMURZYŃSKI FELIKS, więzienie.
 214. „ „ SYLIWANOWICZ KAZIMIERZ, więzienie.
 215. „ „ SZOKALSKI KAZIMIERZ, więzienie.
 216. „ „ SZWENGRUBEN, więzienie.
 217. „ „ TOR, więzienie.
 218. „ „ WEINBERGER, więzienie.
 219. „ „ WRZOSEK ADAM, więzienie, emigracja.
 220. „ „ ZAŁUSKA JAN, więzienie.
 221. „ „ ŻANDR, więzienie.
 222. farmaceuta. DMOCHOWSKI Stanisław Marjan, więzienie,
 zesłanie.
 223. „ „ FILIPCZUK MIECZYŚLAW, więzienie.
 224. „ „ JAKUBOWSKI WINCENTY, więzienie.
 225. „ „ JARZĄBKIEWICZ, więzienie.
 226. „ „ LITWIŃSKI WIKTOR, kilkakrotnie internowany
 i więziony w pruskich więzieniach.
 227. „ „ ŁOPUSZAŃSKI, więzienie, zesłanie.
 228. „ „ SOKOŁOWSKI WŁADYSŁAW, więzienie.
 229. „ „ ŚWIĘCKI STANISŁAW, więzienie.
 230. „ „ WITKOWSKA, więzienie, emigracja.
 231. „ „ ŻUKOWSKI, więzienie.
 232. dentystka, KAMIŃSKA MARJA, więzienie.
 233. „ KLIMASZEWSKA WANDA, emigracja.
 234. „ KUSZKOWSKA MARJA, więzienie.
 235. „ MIECZYŃSKA MARJA, więzienie.
 236. „ MINKIEWICZOWA, więzienie.
 237. „ SZENFELD, więzienie.

E R R A T A .

Page 128 ligne 16 d'en haut au lieu de GROSSAEDMOND live: GROSS EDMOND
Page 185 ligne 3 d'en haut au lieu de l'hôpitale d'éducation live: l'hôpital d'instruction.